

A visszhangkamra politikája: Wisconsin és a Az USA ideológiai polarizációja

Lütjen, Torben

Veröffentlichungsversion / Megjelent változat
Monographie / monográfia

Zur Verfügung gestellt in Kooperation mit / provided in cooperation with:
átirat kiadó

Empfohlene Zitierung / Javasolt idézet:

Lütjen, T. (2016). *A visszhangkamra politikája: Wisconsin és az USA ideológiai polarizációja*. (Studies of the Göttingen Institute for Democracy Research on the History of Political and Social Controversies, 11).

Bielefeld: transcript Verlag. <https://doi.org/10.14361/9783839436073>

Használati feltételek:

A szöveg a CC BY-NC-ND licenc (Attribution-Non-Commercial-No Derivative Works) alatt érhető el. A CC-licencekről további információkat itt talál:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.de>

Használati feltételek:

Ez a dokumentum a CC BY-NC-ND licenc (Attribution-Non-Commercial-NoDerivatives) alatt érhető el. További információért lásd:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Torben Lutjen

A Polilik

a

Wisconsin és az ideológiái
visszhangkamra

Az USA polarizációja

German Institute for
Democracy Research

tanulmányai

A visszhangkamra politikája

A Göttingeni Demokráciakutató Intézet tanulmányai a politikai és társadalmi viták történetéről

Szerkesztette Franz Walter | kötet 11

Torben Lütjen

Torben Lütjen (Dr.) politológus, Düsseldorfban és Göttingenben tanít. Főleg az amerikai politikával, történelemmel és társadalommal foglalkozik.

A visszhangkamra politikája

Wisconsin és az USA ideológiai polarizációja

[transcript]

Torben Lütjen

Ez a munka a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs licenc 4.0(BY-NC-ND) alatt áll. Ez a licenc lehetővé teszi a magánhasználatot, de nem engedélyezi a szerkesztést vagy a kereskedelmi felhasználást. További információ a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.de/> oldalon található.

Az adaptációkra, fordításokra, származékokra vagy kereskedelmi célú újrafelhasználásra vonatkozó engedély megszerzéséhez kérjük, forduljon a rights@transcript-verlag.de címre.

© transcript2016 Verlag, Bielefeld

A szövegek és képek felhasználása a kiadó hozzájárulása nélkül jogellenes és büntetendő. Ez vonatkozik a sokszorosításokra, fordításokra, mikrofilmzésre és az elektronikus rendszerekkel történő feldolgozásra is.

A Német Nemzeti Könyvtár bibliográfiai információi

A Német Nemzeti Könyvtár ezt a kiadványt a Német Nemzeti Bibliográfiában tartja nyilván; részletes bibliográfiai adatok az interneten a <http://dnb.d-nb.de> címen található.

Borítótervezés: Kordula Röckenhaus, Bielefeld

Nyomda: Majuskel Medienproduktion GmbH,

Wetzlar Print-ISBN 978-3-8376-3607-9

PDF-ISBN 978-3-8394-3607-3

Klórmentes fehérített cellulózból készült, öregedésálló papírra nyomtatva.

Látogasson el hozzánk az interneten: <http://www.transcript-verlag.de>

Kérjük, kérje a teljes névjegyzéket és egyéb brosrúákat a következő címen: info@transcript-verlag.de

Tartalom

AZ USA IDEOLÓGIAI POLARIZÁCIÓJÁNAK TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI ÉS JELLEMZŐI

- I. Bevezetés: A megbékélés álma és a megosztottság valósága | 9**
- II. A jelen előszele: Az amerikai konszenzus megdöntése. Az USA 1964-1980 | Ideológiák 21nélküli ország? | 21**

A Demokrata Párt stratégiaváltása és a *déli átrendeződés* | 31

A *Nagy Társadalom* "kudarca" és a *csendes többség* | Az amerikai liberalizmus 42átalakulása | 47*Kultúrháború*: a vallás mint új konfliktusvonal | 54
- III. Vörös és kék Amerika: A polarizáció markerei az amerikai nézeteltérések korában | 61**

Osztály és kultúra: két konfliktusvonal összeolvadásáról | 61 *Partisan Nation*: Az amerikai választók stabilizálódása | Expansion 65and Camp Formation: A visszatérés a

Amerikai pártok és a pártosodás mint rendezőelv | 70

EXPEDÍCIÓ A VISSZHANGKAMRA SZÍVÉBE: A WISCONSINI TEREPKUTATÁS

- IV. Életvilágok, miliők, visszhangkamrák: A társadalmi szegmentáció folyamatáról történelmi távlatokban | 79**
- V. Háromezerből kettő: Módszertani előgondolatok | Amerika⁸⁹**

erődjei: Az USA választási topográfiája és a *nagy rendezés* elmélete | 89 Az esetválasztás igazolása | 89 100

Módszertani terepbejárás, anyagtípusok és adathelyzet | 105

VI. Játéktér és játékosok:

Madison, Wisconsin, 2011. február | Madison, Wisconsin, 2011. február | 111

VII. Az erőd születése | 121

Dane megye: az *ellenkultúrától a kiberkultúráig* | 121

"Egy kis földdarab": Waukesha megye és a republikánus repülés | 144

VIII. Az erőd szociológiája | 169

"Senki, akit ismerek, nem szavazott Scott Walkerre":

Társadalmi homofília és hálózati homogenitás | 169 A visszhangkamra-hatás:

A csoportos polarizáció és a

A többségi kultúra "radikalizálódása" | 181

Társadalmi kontroll és a civil társadalom ideológiai

behatolása - avagy: Miért van nehezebb dolguk a

republikánusoknak Dane megyében | 188

IX. Az erőd (helyi) politikája | 207

Dane megye: A polarizáció mint a siker stratégiája | 210

Waukesha megye: A Tea Party a helyi politikában | 221

X. Összefoglalva:

Különös út vagy a jövő laboratóriuma? Az USA ideológiai polarizációja mint a *paradox individualizáció* esete | 235

Melléklet | 247

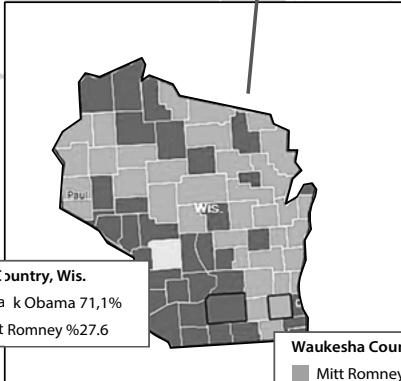
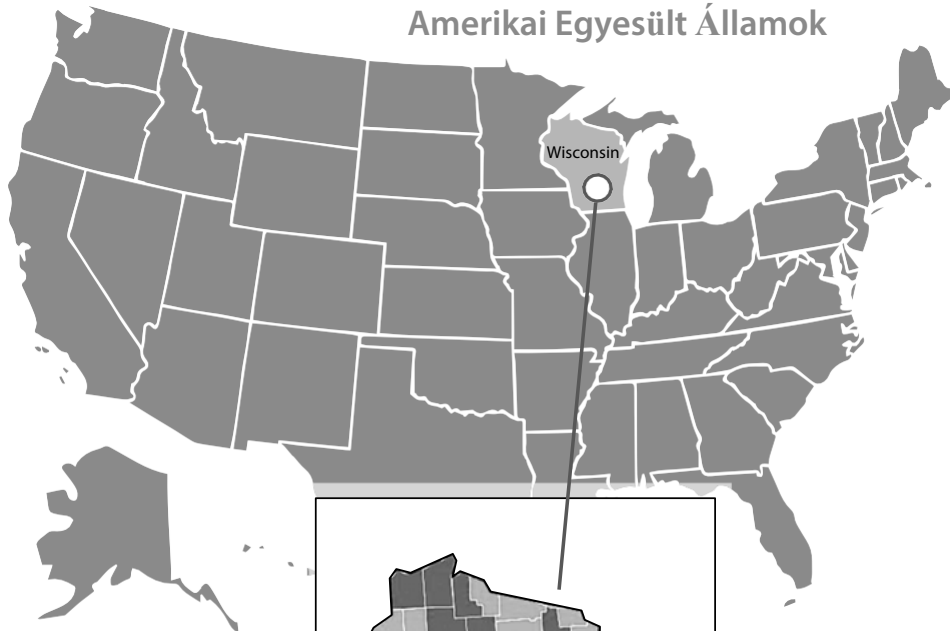
Visszaigazolás | 247

A megkérdezettek listája | 249 Forrás-

és irodalomjegyzék | 249 252

Dane Waukesha Polarizációs Tanulmány (DWPS) kérdőív | 275

Amerikai Egyesült Államok

Dane County, Wis.
■ Barack Obama 71,1%
■ Mitt Romney 27,6

Waukesha County, Wis.
■ Mitt Romney 67,0%
■ Barack Obama 32,2%

Az USA ideológiai polarizációjának történelmi előzményei és jellemzői

I. Bevezetés: A megbékélés álma és a megosztottság valósága

"Most, amikor beszélünk, is vannak, akik arra készülnek, hogy megosztanak minket, a spin mesterek és a negatív reklámok házalói, akik a bármit megengedő politikát követik. Nos, ma este azt mondom nekik, hogy nincs liberális és konzervatív Amerika, hanem az Amerikai Egyesült Államok létezik."¹

Az idézet Barack Obamától származik. Szó szerint a karrierje legelején áll. Ezek a mondatok John Kerry 2004-es bostoni demokrata párti jelölőgyűlésén mondott beszédéből származnak, amikor Obama olyan hirtelen katapultálták az országos politika színpadára, mint előtte bárki más. A következő négy évben még sok ilyen mondatot kellett mondania: hogy az amerikaiak sokkal inkább egységesekek, mint megosztottak; hogy az ország polarizálódása a cinikus kampánymenedzserek által kitalált művészet terméke; hogy mi egy nemzet vagyunk Isten alatt. Ez az a narratíva, amely egészen a Fehér Házig vitte, így szinte végtelen számú változatban létezik.

Talán ez volt az oka annak is, hogy olyan sokáig nem tudta elengedni - még akkor sem, amikor már régen mindenki láthatta, hogy a politikai táborok nagy megbékélésének gondolata egy nagy kiméra. Mindenesetre e sorok írásakor, ősszel 2015, az USA mint nemzet legalább annyira megosztott, mint korábban. 2008 óta semmi sem változott az amerikai politika alapvető statikájában. Obama nem tudta mozgósítani az ellenzéki tábor támogatását egyetlen belföldi reformtervezetéhez sem. Amikor a Kongresszus 2010-ben szavazott a megfizethető egészségügyi ellátásról szóló törvényről, amelyet ma *Obamacare* néven ismerünk, nem volt elegendő támogatottsága.

1 A júliusi 27. beszéd átirata a következő címen 2004-érhető el: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A19751-2004Jul27.html> (utolsó hozzáférés: 2015.09.28.).

A képviselőház 188 republikánus képviselője közül egy sem szavazta meg a törvényjavaslatot, és a 40 republikánus szenátor egyike sem. Ez alól az Obamacare sem volt kivétel. A szociál- és gazdaságpolitikától kezdve a környezetvédelmi politikan, a szociálpolitikai kérdéseken át a külpolitikáig: sehol sem közeledtek a politikai táborok az Obama-korszakban, sehol sem alakultak ki olyan politikai vagy társadalmi koalíciók vagy szövetségek, amelyek felülkerekedtek volna a táborok gondolkodásán. Ehelyett úgy tűnik, hogy az ország a politikai blokádok reménytelen végtelen hurokjába került, amelyet már nem lehet megoldani, még akkor sem, ha az államszűkítést fenyeget. A Capitol Hillen, ahol hagyományosan ideiglenes, kétpárti szövetségeket kötöttek a legfontosabb törvényhozás érdekében, ma már olyan frakciófegyelem uralkodik, amely a nyugat-európai parlamentáris kormányzati rendszerek képviselőinek szavazási magatartására emlékeztet; az amerikai intézményrendszert azonban a "fékek és ellensúlyok" bonyolult rendszerével sosem ilyen pártvonalak mentén történő frontvonalba állításra tervezték.

A kulcsszó valóban Nyugat-Európa. Az USA sok tekintetben éles kontrasztot kínál napjainkban. Az Atlanti-óceán mindkét partján a polgárok bizalmi válságáról beszélnek a politikai osztály iránt. És itt is, ott is olvasható néhol, hogy a válság haszonélvezői mindenekelőtt a populista mozgalmak és pártok: a Tea Party-től a Front Nationalig. A valóságban azonban a különbségek aligha lehetnének nagyobbak. Míg az Egyesült Államokban a pártok közötti áthidalhatatlan videókülönbségben látják a rendszerszintű válság okát, és egyes neves megfigyelők komolyan követelik a demokratikus eljárási szabályok lebontását a technokrata döntéshozatali folyamatok javára, tekintettel a burjánzó "vetokráciára",² addig az európai értelmiségiek épp az ellenkezőjét hangoztatják. A kritika a bevett pártok normatív és ideológiai kimerültségére, az alternatívák hiányára, a politikai osztály intellektuális arroganciájára és fantáziátlanságára irányul, amely csak a jelent igazgatja. Az elmúlt évek talán két legbefolyásosabb könyve az európai politikai képviselet 10 válságáról, Colin Crouch "Posztdemokrácia" és Chantal Mouffe "A politikáról" című könyve pontosan a pártok közötti érdemi politikai különbségek hiányát veszi kritikájá kiindulópontjául.³ Mouffe például az "antagonizmus modelljének" végét fájlalja.

2 Vö. Francis Fukuyama: America in Decay, in: *Foreign Affairs*, Vol. (935), p2014., 3-26.

3 Vö. Colin Crouch: Postdemokratie, Frankfurt a. Main, 2003; Chantal Mouffe: Über das Politische. Wider die kozmopolitische Illusion, Frankfurt a. Main 2007.

a megalakult pártok programbeli összehangolása révén. A modern populizmus egyszerű kettőssége - itt a korrupt politikai elit, ott a becsületes emberek - csak ezen keresztül tudott látszólagos hihetőséget nyerni. A viták hiánya mint válságdiagnózis - az Atlanti-óceán másik oldalán ez úgy hangzik, mint egy olyan probléma, amit az ember szeretne.

Ezek a tiszta diskurzusjelenségek sem nélkülözik az empirikus alapot. A mai amerikai politika valóban magán viseli az európai politikai tájat az "ideológiák korában" jellemző, intenzív, stabil tábori polarizáció jegyeit. Az Egyesült Államokban, ellentétben a legtöbb európai demokráciában tapasztalható tendenciával, az amerikai választók körében erősödtek az ideológiai pártok: Az amerikaiak stabilan bármelyik pártra szavaznak, magas fokú azonosulást fejtenek ki a republikánus vagy a demokrata párttal, és sokkal inkább ideológiailag következetes álláspontot képviselnek érdemi kérdésekben, mint a múltban. Míg Európa egykor büszke tagsággal rendelkező pártjai továbbra is kivéreznek, addig az amerikai pártok - amelyeket hagyományosan kezdetleges szervezethezük miatt sajnáltak és ideológiai következetlenségük miatt nevéssé tettek - erőteljes, társadalmilag erősen gyökerező, ideológiailag koncentrált szervezetekké fejlődtek, amelyeket sok százezernyi, lelkes, alulról szerveződő aktivista támogat. Ennek eredményeképpen az USA-ban kevés szó esik a politikai részvétel hagyományos formáinak válságáról. Éppen ellenkezőleg, a republikánusok és demokraták közötti éles konfrontáció a részvétel növekedését váltotta ki. Nemcsak az elnökválasztáson volt 2008a 2012legmagasabb a részvétel az 1960-as évek óta. Ma már több amerikai adományoz pénzt a választási kampányokra, mint korábban, kopogtatnak szomszédaik ajtaján, hogy meggyőzzék őket, hogy menjenek el szavazni, vagy legalább egy matricát viselnek a mellkasukon, amely kifejezi, hogy támogatnak egy jelöltet. Ráadásul az egész politikai rendszer polarizálódott a liberális kontra konzervatív kontinuum mentén. Az általánosan elfogadott politikai semlegesség és így a tekintély gyakorlatilag eltűnt. Ehelyett: A Legfelsőbb Bíróság, amely az amerikai alkotmány alapvetően eltérő értelmezéseinek vitatott színterévé vált; érdekcsoportok és lobbiszervezetek, amelyek már csak az egyik párt akarátat teljesítik; egy olyan médiarendszer, amelyben egyértelműen pártos formátumok - legyenek azok a nagy kábeles hírcsatornák vagy az internetes politikai blogok - uralják a piacot.

Alapvetően azonban Barack Obama politikai sorsa - jóban-rosszban - a legélelnebben testesíti meg azokat a különböző szöveteket, amelyekből jelenleg a politikát szövik az Atlanti-óceán mindkét partján. Mi történik Barack Obama és támogatói között és 2004 között

2008 valóban emlékeztet az érzelmi közösséggé válás folyamatára, amely miatt Max Weber eredetileg bevezette a *karizma* fogalmát a társadalomtudományi diskurzusba⁴ - és amelyet nehéz elképzelni a mai európai társadalmakban. Meg kell jegyezni, hogy nem arról a fajta karizmáról beszélünk, amelyet még mindig alapvetően mindenkinek tulajdonítanak, aki valamikor vagy máskor akár csak mérsékelten kommunikatív vagy telegéniás személyiségként hívta fel magára a figyelmet. Aki meg akarja érteni a karizmat, annak nem a karizma hordozóját kell tanulmányoznia, hanem azoknak a követőknek a vágyait és szükségleteit, akik ezt a hatást tulajdonítják neki. Weber értelmében a karizma végső soron a következőket jelenti: egy érzékelt, a szokványoson kívüli

A "kegyelmi ajándék", amely révén a vezetők a szentség és a kiválasztottság egy olyan formáját kapják, amely a primitív vagy hagyományos társadalmakban még a sámánok vagy a próféták sajátja volt, de a modern társadalmakban csak nagyon ritkán és csak akut válsághelyzetekben jelenik meg. Amikor már minden hagyományos módszer és szabály kimerült, amikor a bevett személyzet kifogyott a lendületből, és a végére ért, akkor jön el a karizmatikusok órája. Ez a transzcendenciaválás volt a forrása a szakrális hangulatnak Obama 2008-as tömeggyűlésein, ahol nem kellett vallásszociológusnak lenni ahhoz, hogy az ember felismerje a templomi szertartásokhoz való hasonlóságot - beleértve a "gyülekezet" hangosan kimondott hitvallását, a "prédikációi" minden egyes bekezdésének végén elhangzó "YES WE CAN"-t. Az amerikai baloldal lélegzetelállító politikai örületének egy pontján Jon Stewart komikus a "Daily Show"-ban (a liberális Amerika házi tábornok) megdöbbenéssel konstatálta, hogy a stúdió közönsége láthatóan fél nevetni az Obama-viceken. A karizmatikus konstellációban, Emil Durkheim megkülönböztetését kölcsönözve, ami korábban profánnak tűnt, hirtelen újra szentté válik.⁵

És a történet keserű iróniájához tartozik, hogy éppen Obama karizmája volt az, ami ahelyett, hogy kibékítette volna a politikai táborokat, inkább fokozta a polarizáció dinamikáját. A Weber által "forradalmi hatalomként" jellemzett karizmatikusok közösségén belül a nagy változásokkal kapcsolatos nagy várakozások ugyanis elkerülhetetlenül sokféle félelmet és szorongást kell, hogy kiváltsanak mindenki másban. Nem csak arról van tehát szó, hogy a karizmatikusok életük során mindig polarizáló figurák - egyesek számára Messiás, mások számára Isten legyzen mi. A karizma is csak a

4 Vö. Max Weber: Gazdaság és társadalom. Grundriss der verstehenden Soziologie, Tübingen, 140ff. o.1972,

5 Vö. Emil Durkheim: A vallásos élet elemi formái, Frankfurt am Main. 2007.

a polarizált, zaklatott és szétszakított társadalmak oka. Hiszen éles ellentétekre van szükség: ragyogó hősökre és igazán baljós gonosztevőkre; egy nyomorúságosnak érzékelt jelenre és egy fényes jövő lehetőségére, amely ugyanakkor más és sokkal jobb, mint a jelenlegi állapot.⁶

Obama küldetése, hogy kibékítse a politikai táborokat, kezdettől fogva kudarcra volt ítélve. Az amerikai politika már jóval az elnöksége előtt is polarizált volt, és ez még jó ideig így is marad, függetlenül attól, hogy 2017 januárjában ki foglalja el az *1600 Pennsylvania Avenue*-t. A média hajlamossága a strukturális problémák megszemélyesítésére elhomályosít egy alapvetően banális tény: ahol az ideológiai különbségek valóban szubsztantívak, ahol a politikai táborok markáns, sőt kibékíthetetlen világnézeti ellentétekkel állnak szemben egymással, ott a mérsékletre és mértékletességre, együttműködésre és konszenzusra való felhívások teljesen elhallgatnak. Az USA politikai osztálya azért folytat ilyen kemény ideológiai pozícióharcot, mert ez tükrözi a valóban ideológiailag megosztott ország strukturális realitásait - ennek fényében az amerikai kongresszus tagjai valóban tökéletesen teljesítik képviseleti megbízatásukat. A washingtoni demokratákat és republikánusokat olyan emberek választják meg és küldik a fővárosba, akik alapvetően más szemszögből látják a világot, és akiknek a valóságról alkotott felfogása szélsőségesen eltér egymástól. Nem egyszerűen arról van szó, hogy a republikánusok és a demokraták, a konzervatívok és a liberálisok eltérő megoldásokat preferálnak az ország problémáira. Inkább teljesen eltérő elképzelések vannak arról, hogy valójában mik az ország problémái. De mi értelme kompromisszumot keresni az éghajlatváltozással kapcsolatban, ha a két fél egyike úgy gondolja, hogy az éghajlatváltozás egyetlen, de még nagyobb átverés?

A szűk politikai kérdésekhez való hozzáállásnál sokkal súlyosabb az a tény, hogy a liberális és a konzervatív Amerikának ma már nagyon különböző *narratívái* vannak arról, hogy mi az ország lényege, mit kell képviselnie, és ezért milyen irányt kell követnie. Az egyik oldal, a liberális Amerika narratívájában az Egyesült Államok egy csodálatos ígéret - amely azonban a történelem során elég gyakran maradt beteljesületlenül, az őslakos kultúra elpusztításától kezdve a rabszolgaságon át a féktelen kapitalizmus számos lehetőségéig. Amerika, folytatódik ez a narratíva, mindig akkor került a legközelebb az eszméihez, amikor arra vállalkozott, hogy megváltja azokat a nem-

6 Vö. Torben Lütjen: Barack Obama und das Charisma der Fremdheit, in: *Universitas*, Szeptemberi szám 2012, 19-27. o.,.

az igazságtalanság megszüntetése. Következésképpen az amerikai liberalizmus hősi alakjai ebből a harcból születtek: Abraham Lincoln, Franklin D. Roosevel, Martin Luther King, a Kennedy testvérek - akik egy kivétellel mind mártírhalált haltak. Néhány dolgot így sikerült elérni, de sok más egyenlőtlenség továbbra is fennáll. Az aktív államnak ezért gondoskodnia kell arról, hogy az ország féktelen kapitalizmusa megszelídüljön, a gazdagokat jobban megadóztassák és a jóléti államot bővítsék. Biztosítania kell továbbá, hogy a nők, a melegek és az etnikai kisebbségek egyenlő esélyeket kapjanak.

Aztán van egy másik elbeszélés. Ez a konzervatív Amerikáé. E narratíva szerint az USA egykor a szabadság földje volt, mindazok menedéke, akik elmenekültek az európai feudális rendszerek, majd diktatúrák elől, hogy az államhatalmon és az elnyomáson kívül élhessenek. Az ország virágzott, virágzott, jólétet teremtett mindenki számára, vagy legalábbis annak lehetőségét, és ragyogó példává vált a világ számára - egy valódi, megélt utópiává. De aztán valamikor a 20. század első felében bekövetkezett a bukás. A szuverén államok laza föderációjaként alapított központi kormányzat Washingtonban a politika és az élet egyre több területét bitorolta, és olyan elkobzó adórendszert vezetett be, amely a vagyont a felsőbb rétegektől az alsóbb rétegek felé próbálta újraosztani - ami alapvetően ellentmond az amerikai álom elveinek, amelyek szerint bárki, aki elég keményen dolgozik, sikeres lehet. Később a köz- és magánkereskedés is romlottak: az amerikai családok széthullottak, a bűnözés elterjedt. Amerika szó szerint elvesztette hitét, mivel egyre több polgár fordult el a kereszténység elveitől. Végül, a hanyatlás forgatókönyvének utolsó lépéseként Amerika túl gyenge, túl puha, túl dekadens lett ahhoz, hogy határozottan szembenézzen külső ellenségeivel, ezért egyik vereség követi a másikat a Közel-Keleten és máshol. Az "amerikai hanyatlás" ellenszere gyorsan meg van nevezve: az államot vissza kell szorítani, a magánkezdeményezést erősíteni, a közkereskedést helyre kell állítani.

Ez az írás azt próbálja feltárni, hogyan oszródott Amerika két táborra, amelyek narratívái már nem összeegyeztethetőek egymással. A konfliktus ilyen módon történő leírása már sejteti válaszom nagy vonalakban vett irányát. Az amerikai politikatudományban ma már kisebbségben lévő, de még mindig befolyásos áramlattal ellentétben nem gondolom, hogy az USA ideológiai polarizációja a politikai osztály attitűdjeire korlátozódó jelenség lenne.

Különösen Morris Fiorina munkája, különösen a Kultúrháború? The Myth of a Polarised America"⁷ című könyvében népszerűsítették azt a tézist, hogy Amerika mély ideológiai megosztottsága alapvetően tisztán elitjelenség: míg a demokraták és a republikánusok Washingtonban beékelődtek ideológiai árkaikba, addig az amerikai társadalomban még mindig létezik egy széles centrum, amely ideológiailag mérsékelt álláspontokat képvisel. Lényegében ez Obama szlogenjének politológiai változata, miszerint a nemzet valójában nem megosztott. Ez intuitíve valószínűtlennek hangzik, mert ha a logikus következtetésig vinnénk, akkor a politikai képviseletben több évtizedes szakadékot eredményezne. Másrészt van benne valami roppant megnyugtató, mert reményt ad arra, hogy az egész egy működési baleset, amelyet vissza lehetne csinálni, ha a politikai versenyrendszer néhány rossz ösztönző struktúráját megszüntetnénk.

Valójában ma már rengeteg olyan elsöprő empirikus bizonyíték áll rendelkezésre, amely megcáfolja Fiorinát, és amelyet ebben a tanulmányban részletesebben is bemutatunk (vö. 3. fejezet). Mindez azonban nem változtatott azon a tényen, hogy a kutatás főáramában továbbra is a tágan értelmezett intézményi okokat tartják felelősnek az ország megosztottságáért. Az egyik magyarázat az amerikai előválasztási rendszer, amelynek révén a radikális alulról szerveződő aktivisták egy kisebbségének sikerült irányítania a pártok jelölési folyamatát.⁸ Mások a kongresszusi körzetek manipulációját, az úgynevezett *gerrymanderinget* okolják, mivel ez mesterséges választási fellegrákokat hozott létre, amelyek képviselőinek már nem kell figyelembe venniük a kisebbségi véleményeket.⁹

7 Vö. Morris P. Fiorina/ Samuel J. Abrams/ Jeremy C. Pope: Culture War? A polarizált Amerika mítosza, New York 2005.

8 Lásd többek között: David Brady/ Hahrie Han/ Jeremy C. Pope: Primary Elections and Candidate Ideology: Out of Step with the Primary Electorate? in: *Legislative Studies Quarterly*, 32, 2007: 79-105. o.; Bary Burden: A kongresszusi előválasztások polarizáló hatása, in: P. F. Galderisi/ M. Lyons (szerk.): Congressional Primaries and the Politics of Representation, Baltimore 2001; Barry Burden: Candidate Positioning in US Congressional Elections, in: *British Journal of Political Science* 2004/34., pp. 211-227.

9 Lásd többek között: Jamie L. Carson/ Michael H. Crespin/ Charles J. Finocchiaro/ David W. Rohde: Redistricting and Party Polarization in the U.S. House of Representatives, in: *American Politics Research*, Vol. (356), pp2007., 878-904; Sean M. Theriault: Party Polarization in Congress, New York. 2008.

Egy másik magyarázat az amerikai politikában áramló hatalmas pénzmennyiség, amelyen keresztül ideológiailag szélsőséges érdekcsoportok indokolatlanul hallatták hangjukat.¹⁰ Azzal is érveltek, hogy a kongresszus eljárási szabályzatának számos módosítása növelte a pártvezetők hatalmát, hogy nagyobb pártfegyelmet követeljenek "saját" képviselőiktől.¹¹ Mindezeket a magyarázatokat intenzíven megvitatták, és mindegyik ellen vannak súlyos ellenérvek.¹² Mindenesetre monumentális szakirodalom gyűlt össze a témában, amiről egy kutató néhány évvel ezelőtt lemondott, mondván, hogy egyetlen szakirodalmi jelentés sem tudná még csak megközelítőleg is lefedni.¹³

Szerencsére a lényeg a következő: Ezen a ponton nem szükséges eldönteni, hogy ezen érvek közül melyiknek van nagyobb magyarázó ereje, mint másoknak. Könnyen lehet, hogy e tényezők közül néhány hozzájárult a felek közötti polarizációhoz. Ugyanakkor azonban mindegyik elégtelennek tűnik, mert nem teszik világossá a konfliktus sajátos természetét: a vita erős affektív és morális töltetű, a mindkét oldalon fellelhető ma- niche világgépet, amely az országot barátra és ellenségre osztotta. De mindenekelőtt egyik magyarázat sem segít megérteni, miért áll ma az USA-ban két ideológiai tábor szemben egymással, amelyeknek hívei régóta alternatív diskurzusuniverzumokban élnek, még akkor is, ha a legbizarrabb túlkapások mindenekelőtt az egyik oldalon figyelhetők meg. Ha meg akarjuk érteni, hogy a Republikánus Párt támogatóinak 43%-a miért 2015gondolja¹⁴ szeptemberben még mindig azt, hogy Barack Obama muszlim, akkor az amerikai kongresszus eljárási szabályzatának tanulmányozása nem igazán segít. Ha a jelen USA-ját nézzük, az ember gyakrabban érzi úgy.

10 Lásd Lawrence Lessig: *Republic Lost: How Money Corrupts Congress - and a Plan to Stop it*, New York 2011.

11 Lásd többek között: Gary Cox/Mathew McCubbins: *Setting the Agenda: Responsible Party Government in the U.S. House of Representatives*, New York 2005.

12 A legfrissebb, rövid hivatkozásokat is tartalmazó összefoglalót lásd: Michael J. Barber/Nolan McCarty: *Causes and Consequences of Polarization*, in: Nathaniel Persily: *Solutions to Political Polarization in America*, Cambridge 2015, 15-58. o..

13 Vö. Matthew S. Levendusky: *The Microfoundations of Mass Polarization*, in: *Political Analysis*, (172009): pp. 162-176, itt: S. 163.

14 Vö. Sarah Pulliam Bailey: *Az amerikaiak megdöbbenően sokan még mindig azt hiszik, hogy Obama elnök muszlim*, in: *Washington Post*, szeptember 14. 2015, <https://www.washingtonpost.com/news/acts-of-faith/wp/2015/09/14/a-startling-number-of-americans-still-believe-president-obama-is-a-muslim/> (utolsó hozzáférés: 2015.09.22.).

Pascal egy híres 17. századi mondását idézi: "A Pireneusok ezen oldalán az igazság, a másik oldalon a tévedés".¹⁵ Az információs korban a hegyvonulatok már nem okoznak ilyen eltéréseket, de ez nyilvánvalóan nem jelenti azt, hogy a valóság radikálisan eltérő érzékelésének jelensége megszűnt volna.

Ez a tanulmány ezért elsősorban szociokulturális vagy szociológiai megközelítést alkalmaz. Az ideológiai polarizáció gyökerei ott keresendők, ahol a valóságnak ezek az eltérő felfogásai erednek: a valóságot konstruáló konzervatív vagy liberális életvilágokban. E tézis szerint Amerika mély ideológiai megosztottsága azoknak a társadalmi tereknek a tömeges elterjedésének köszönhető, amelyekben a hasonlóan gondolkodó emberek kommunikálnak egymással. A népszerű kortárs diagnosztikában - és egyre inkább a társadalomtudományokban is - a "visszhangkamra" kifejezés honosodott meg az ilyen típusú terek leírására: hangszigetelt helyiségek, amelyekbe kívülről alig hatol be valami, míg belül a már meglévő hangok sokszorosára erősödnek. A visszhangkamrákban tehát a szociálpszichológiában csoportpolarizációnak nevezett folyamat játszódhat le: az ellentmondás hiánya miatt a meglévő mentális diszpozíciók megerősödnek, és a csoport véleménye az ideológiai pólus felé mozdul el.¹⁶ Az USA-ban jelenleg rengeteg példa van az ilyen visszhangkamrák létezésére és gyors terjedésére. Az első asszociáció kétségtelenül a közösségi média és a közösségi hálózatok területére vezet. Hiszen nem is olyan régen még a demokrácia jobb, átláthatóbb és megfontoltabb formájához fűztek nagy reményeket - ma viszont már a társadalmi ellenérzések gyűjtőhelyének és a hasonlóan gondolkodó emberek között a késztetések féktelen kiélésének eszközeként tekintenek rájuk.

Ez az írás azonban nem a virtuális, hanem a valós, fizikailag megtapasztalt világ visszhangkamráiról fog szólni: a tanulmány középpontjában az USA középnegyati részén található Wisconsin állam két megyéjének esettanulmánya áll. A két megye közül az egyik, Dane megye a Demokrata Párt egyik szélsőséges fellegvára - Barack Obama több mint 2012 egymillió szavazatot nyert ott.

15 Blaise Pascal: Gondolatok. Eduard Zwierlein kommentárjával, Berlin 2012, 63. o.

16 Vö. Serge Moscovi/Marisa Zavalloni: The Group as a Polarizer of Attitudes, in: *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. (122) 1969: pp. 125-135; újabban Cass S. Sunstein: *Going to Extremes - How Like Minds Divide and Unite*, Oxford, 2009.

A szavazatok 71%-a. Dane megyétől mindössze 30 mérföldre keletre fekszik Wau-kesha megye, amely ugyanolyan republikánus és konzervatív, mint amilyen demokrata és liberális Dane megye. Mitt Romney a 2012-es elnökválasztáson a szavazatok 67%-át szerezte meg. Dane és Waukesha megye azonban csak egy általánosabb tendenciát képvisel: az Egyesült Államokban az elmúlt három évtizedben rohamosan nőtt a politikai fellegvárak száma. Az olyan helyek, mint a liberális Dane és a konzervatív Waukesha megye, mindkét oldal párttagjainak felfogását és világnézetét alakítják. Pascalt idézve: Ami Dane-ban igazság, az Waukeshában tévedés.

De Dane és Waukesha - és velük együtt más politikai fellegvárak - mindenekelőtt egy nagyon különleges okból érdekesekek. Ezek mögött valószínűleg egy olyan jelenség áll, amelynek megértése megváltoztathatja az ideológia és a modernitás egészének kapcsolatáról alkotott nézeteinket. Feltételezhető, hogy a politikai fellegvárak gyors terjeszkedése egy hatalmas belföldi migrációs folyamat eredménye: egyre több amerikai dönt úgy, hogy elköltözik, hogy hasonlóan gondolkodó emberek szomszédságában éljen: A demokraták más demokraták szomszédságába költöznek, a republikánusok oda, ahol már sok más republikánus él. Ennek a folyamatnak, amelyet Bill Bishop újságíró és Robert Cushing szociológus "nagy válogatásnak" ¹⁷ nevezett el, nem kell közvetlenül politikai okokból történnie, hanem inkább az erősen eltérő életmódbeli preferenciák mellékhatása lehet, amelyek azonban nagyon szorosan korrelálnak az ideológiai irányultságokkal. De ha a belső migráció tézise, mint a hasonlóan gondolkodó terek elterjedésének oka helyes, akkor az ideológiai önkiválasztás folyamatával állunk szemben. Amerika visszhangkamrái más szóval a perspektívák szándékos és önmaga által választott beszűkülésének helyei, amelyek végső soron egy erőltetett individualizációs folyamat eredménye. Ez azonban nyilvánvalóan ellentmondásban van a kortárs szociológia egy olyan irányzatával, amely még mindig erőteljes az értelmezésben, valamint általában a népszerű kortárs diagnosztikával. Az itt uralkodó nézet szerint az individualizáció az elszakadáshoz, a kollektív struktúráktól való elszakadáshoz vezet, és így kétségtelenül a homogén, ideológiailag átítatott életvilágok eltűnéséhez, amelyekről ez a cikk szól.

És bevallom: Mindez elsöre elég hihetőnek hangzik - ha például arra gondolunk, hogy a német szociokulturális rendszerben a szociokulturális miliók eróziója és a pártok ideológiai orientációvesztése között összefüggés van.

17 Vö. Bill Bishop/Robert Cushing: The Big Sort. How the Clustering of Like-Minded Americans is Tearing us Apart, New York 2008.

cial history. De mindenekelőtt az Egyesült Államokban, amely valószínűleg a leginkább individualizált társadalom, a polgárok talán nem arra használták ki a lehetőségek növekedését és a saját életük autonómiájának megnövekedett lehetőségeit, hogy boldogan lebegjenek posztmodern módon a különböző értelmezési ajánlatok között, hanem inkább arra használták ki a szabadságot, hogy önként szűkítsék a lehetőségeket és korlátozzák magukat. Ami Dane és Waukesha megyében - és természetesen az ország más részein is - történik, azt *paradox individualizációnak* nevezhetnénk: Az emberek úgy döntenek, hogy nem mindig van választásuk, így a maximális egyediséget választják. Legalábbis így lehetne. A valóságban nagyon keveset tudunk ezeknek az erődöknek a belső életéről, aminek bizonyára köze van a módszertani irányultsághoz, nem csak az amerikai politikatudományban. Ezért ez az írás egy Dane és Waukesha megyei expedícióra indul. Egy etnográfiai terepkutatás és egy kifejezetten erre a tanulmányra tervezett és megrendelt reprezentatív felmérés adatainak kombinációjával feltárjuk a politikai erődök *fekete dobozát*. megmenthető.

Mindezekről természetesen még sok mindent el kell mondani. De a további elméleti implikációkat, majd természetesen mindenekelőtt a terepvizsgálat módszertani megközelítését később ismertetjük. Ezt a halasztást a mű szerkezete indokolja. Ugyanis kissé elbizakodott lenne azt állítani, hogy az USA ideológiai megosztottságát kizárólag az USA középnyugati részének két megyéjével tudjuk megmagyarázni. Ezért a 2. fejezetben történelmi madártávlatból kezdem: a célom az, hogy nyomon kövessem az amerikai társadalom és politika történelmi törésvonalait és megváltozott konfliktustengelyeit az 1964-1980 körüli években. Ezt az időszakot az amerikai polarizáció *nyeregkorszakának* nevezhetjük. Ezekben az években a színpadon sokkal világosabb ideológiai elhatárolódás alakult ki a demokraták és a republikánusok között, akik akkoriban gyakorlatilag újjáalakultak. Ezt az általános történetet azért is ismerni kell, mert máskülönben lehetetlen lenne megfelelően megérteni a későbbi terepszemlém szereplőinek gondolkodását és látókörét. A 3. fejezet ezután a felfordulás éveinek eredményeire összpontosít: a különböző konfliktusvonalak összefonódására és összeolvadására; az amerikai választók stabilizálódására és a pártkötődések erősödésére; végül pedig az amerikai pártok újjáéledésére.

Ez világossá teszi, hogy Amerika politikája és társadalma ma valójában az ideológiai polarizáció néhány olyan jegyét viseli magán, amely egykor Európát jellemezte az "ideológiai korában".

Aztán végül ebből a madártávlatból fokozatosan ráközelítünk Wis-consinra. Ezt követi a helyszíni vizsgálat. A 4. fejezetben az elméleti előfeltételeket ismét elmélyítjük, különös tekintettel a történelmi előzményekre és a visszhangkamra fogalmának analógiáira. A para-doxikus individualizáció tézisének is részletesebben bemutatjuk. Az 5. fejezet áttekintést ad a politikai erődök témájáról az Egyesült Államokban, indokolja az esztétizációt, és ismerteti a módszertani terepbejárást, valamint a tanulmány anyagi és adatbázisait. Az 5. fejezet 6egy narratív bevezetés a témába, egyfajta expozíció a vizsgálat helyszíneiről, az érintett szereplőkről és az általuk "lakott" diszkurzív térről. 2011 telén ugyanis Wisconsinban olyan konfliktusra került sor, amely a *Badger State-et* az amerikai polarizációs vita egyfajta *nullpontjává tette*, amikor 100 000 tüntető heteken át tiltakozott Scott Walker republikánus kormányzó politikája ellen. Legalább ennek a konfliktusnak az alapvető körvonalait ismerni kell, mivel a tanulmányban szereplő szereplők számára különleges jelentőséggel bír.

Végül a terepvizsgálat empirikus része három részre oszlik: A 8. fejezet *a fellegrvár 7születésével foglalkozik*, és célja annak bemutatása, hogy a migráció valóban jelentős szerepet játszott abban, hogy Dane és Waukesha demokrata, illetve republikánus fellegrvárrá vált. A 8. fejezet *az erőd szociológiájával* foglalkozik: mennyire áthatolhatatlanok e visszhangkamra falai az eltérő véleményekkel szemben, és valóban bekövetkezik-e a csoport polarizálódásának folyamata? Miben különböznek az erőközpontokban élő demokraták a diaszpórában élőtől? És milyen erősen hatja át a "többségi kultúra" ideológiája az ottani társadalmi és szociális életet? Végül9. a fejezetet *az erősség politikájának* szenteljük: milyen helyi politikát gyakorolnak a polarizáció korában a politikailag ennyire egyoldalú helyeken? Ideológiai konfliktusok színterévé is válik, vagy a helyi politika végső soron a pragmatikus összetartozás menedéke marad?

Az expedíció végén egy olyan kép rajzolódik ki, amely világosan mutatja a politikai erődök sajátos hozzájárulását az amerikai politika polarizációjához.

II. A jelen előjátéka: Az amerikai konszenzus megdöntése. Az USA 1964-1980

ORSZÁG IDEOLÓGIÁK NÉLKÜL?

A munka központi tézise, hogy az ideológiai konfliktus elsősorban az egymástól elzárt, homogén életvilágok kialakulásának eredményeként értelmezhető, amelyek lakói ezért a társadalmi valóságról eltérő tapasztalatokat szereznek, és így végső soron a valóság különböző értelmezéseit is követik. Az ideológia és az ideológiai konfliktus kialakulásának ezt az elsődlegesen szociokulturális vagy szociológiai szemléletét azonban túlzásba vinnénk, ha azt feltételeznénk, hogy ez a folyamat nélkülözheti a politikai eliték értelmező erejét, az értelmiségieket mint az ideológia fő termelőit, a pártok és más politikai szervezetek kommunikációs és multiplikációs erejét. Röviden, nagyképűség lenne, ha az USA ideológiai polarizációját történelmi előzmények nélkül, pusztán két középnagyati megye tanulmányozása alapján próbálnánk megmagyarázni. Ezért Wisconsin és az Amerika politikai fellegváraiba tett expedíció előtt egy másik, általánosabb történet áll: hogyan vesztette el ezt a konszenzust egy olyan ország, amely az 1960-as évekig az erősen konszenzusos társadalom mintaképeként számított, és hogyan lépett az ideológiai konfliktusok korszakába. Alapvetően ez a felfordulásos időszak elég pontosan lokalizálható: Nagyjából az 1964-es fordulópontról és Lyndon B. Johnson "Nagy Társadalmától" Ronald Reagan Fehér Házba való bevonulásáig tart. 1980. Ezekben az években bontakozik ki az a konfliktusmátrix, amely ma is oly meghatározóan meghatározza mindkét oldal pártvezetőinek és ideológusainak gondolatait és tetteit - akár Wisconsinban, akár máshol.

Azonban bárki, aki le akarja írni, hogy hogyan omlott össze az "amerikai konszenzus", annak először is vissza kell lépnie egy lépést, és egy másik kérdéssel kell kezdenie: Valóban létezett valaha is ez a konszenzus, vagy ez csak egy mítosz? Igaz-e tehát az a közhely, hogy az USA-t történelmileg kevesebb ideológiai indíttatású konfliktus jellemezte, mint más nyugati társadalmakat? Ez egy szövevényes, bonyolult kérdés, ahol sok múlik a definíciókon, és ezért könnyen félreértések adódhatnak.¹ Mindenesetre hosszú hagyománya van. Itt is, mint szinte minden másban, Tocqueville-lel kezdhetjük, aki az 1830-as években megjegyezte, hogy hazájával, Franciaországgal ellentétben "az Egyesült Államokban a politikai testületek soha nem voltak ennyire szerelmesek az általános eszmékbe [...]; soha az egész amerikai nép nem lelkesedett értük annyira, mint a XVIII. századi franciák, és soha nem mutattak ilyen vak hitet bármely elmélet értékében és feltétlen igazságában".² Tocqueville szerint az amerikaiaknak "nem volt szükségük arra, hogy a gondolkodásmódjukat könyvekből vegyék át; azt önmagukban találták meg".³ A francia szerint ez nem annyira az individualista értékrendjüknek volt köszönhető. Inkább a forradalom hiánya és az a tény, hogy már szabad emberként érkeztek az Újvilágba: ebből a szempontból nem volt szükség elméletre, nagy eszmékre ahhoz, hogy legitimitást keressenek a hagyományos rend megdöntéséhez.

Tocqueville hagyományai szerint sokan leírták az ország állítólag pragmatikus, ideológiamentes jellegét - megjegyzem, mindig az ideológiailag széttöredezett Európa háttérben. Még Karl Mannheim is, aki Ideológia és utópia, a tudás szociológiája 1929-című könyvével bevezette az ideológiák megértésének modern elemzési eszközét, úgy vélte, hogy az amerikaiak immunisak a nagy tervekre. Ott ugyanis soha nem volt az európai társadalmakra oly jellemző feszültség az eszme és a valóság között. Mannheim az "amerikai tudatról" mint olyan lelkiállapotról beszélt, amely elsősorban a "valóság szervezeti-technikai elsajátításával" foglalkozik, és kevésbé foglalkozik a radikális átalakulásokkal.⁴ Az 1960-as években Giovanni Sartori olasz politológus nagyon hasonló álláspontot képviselt,

-
- 1 Vö. John Higham: The Cult of the "American Consensus": Homogenising Our Past, in: *Commentary*, 27, 1959. február, 93-101. o.
 - 2 Vö. Alexis de Tocqueville: A demokráciáról Amerikában. Mindkét rész egy kötetben, Deutscher Taschenbuch-Verlag, München 1976, pp. 502.
 - 3 Ibid, p. 488.
 - 4 Vö. Karl Mannheim: Ideologie und Utopie, Bonn, 240-241. o. 1929,

aki különbséget tett egyfelől "racionalista", másfelől "empirista" kultúrák között. A racionalista kultúrákban a gondolkodás elsősorban deduktív: a doktrína fontosabb, mint a gyakorlat, a cél fontosabb, mint az eléréséhez szükséges eszközök, a kudarcot a rossz gyakorlat magyarázza. Az empirizmus kultúrái különbözőek. Elsősorban induktív módon jártak el: A gyakorlat fontosabb volt a doktrínánál, az eszköz fontosabb, mint a cél, és ezért a kudarcot az elmélet hibás voltára fogták. Sartori számára az empirizmus kultúrái az angolszász demokráciák voltak, a racionalizmus kultúráinak példái Franciaország vagy Németország. Ennek megfelelően az USA - potenciálisan - ideológiamentes volt, míg Franciaország és Németország "ideológiai mentalitással" rendelkezett. Nem volt nehéz kitalálni, hogy Sartori melyik kultúrát részesíti előnyben.⁵

És persze számtalan jellemzés az amerikai pártok elvtelenségéről. Már Tocqueville is gúnyolódott rajtuk a *Demokrácia Amerikában* című művében: "Nagy pártoknak nevezem azokat, amelyek inkább az elvekhez ragaszkodnak, mint azok következményeihez; az általános és nem az egyedi esetekkel, az eszmékkel és nem az emberekkel foglalkoznak [...] Amerikának voltak nagy pártjai; ma már nem léteznek".⁶ James Bryce, Tocqueville után a második nagy európai Amerika-szakértő, mintegy 60 évvel később egy lépéssel tovább ment, amikor az amerikai pártokat "üres palackoknak" nevezte, amelyek a legjobb esetben is különböző címkéket viseltek. Végül is "egyik pártnak sincs semmi határozott mondanivalója a kérdésekben; egyik pártnak sincsenek elvei, nincsenek megkülönböztető elvei".⁷

Az a tézis, hogy Amerika szerencsésen megmenekült a régi világot szorításában tartó ideológiai konfliktusok elől, 1945 után, a hidegháború nyomása alatt érte el tetőpontját és szellemi megszilárdulását. Mindenekelőtt az úgynevezett "konszenzusos iskola" történészei voltak azok, akik azt állították, hogy Amerika ideológiamentessége az "amerikai kivételesség" része. Az "ideológia szabadsága" talán egy kicsit túlzás, és valószínűleg csak ennek az iskolának az egyik képviselőjére, Daniel J. Boorstinre volt igaz.⁸ Mások azonban alapvetően nem az USA ideológiai szabadságával, hanem az egyetlen ideológia hegemoniájával érveltek.⁹

5 Giovanni Sartori: Ideology and Belief Systems, in: *American Political Science Review*, 63, 1969, S. 398-441.

6 Tocqueville: A demokráciáról Amerikában, op. cit. 199-200. o.

7 Viscount James Bryce: *The American Commonwealth*, Indianapolis 1888., 344.

8 Daniel J. Boorstin: *The Genius of American Politics*, Chicago, 8. o. 1953., és a továbbiakban.

9 Vö. ezzel a megkülönböztetéssel kapcsolatban: Bernhard Sternsher: *Konszenzus, konfliktus és az amerikai történészek*. Bloomington, 4-7. o. 1970.,

Ez a nézet volt az ihletője Richard Hofstadter gyakran idézett diktumának is: "Nemzetként az volt a sorsunk, hogy ne legyenek ideológiáink, hanem hogy egyek legyünk.¹⁰ Ennek az értelmezésnek a legkiemelkedőbb képviselője azonban kétségtelenül Louis Hartz volt, akinek "A liberális hagyomány Amerikában" című könyvét máig az amerikai konszenzusos iskola nem hivatalos programjának tekintik.¹¹ Hartz szerint az Egyesült Államokban csak a John Locke-i értelemben vett liberális ideológia tudott érvényesülni, aminek különböző okai voltak - a feudális múlt hiánya, az osztálytudat hiánya, az ország puszta mérete a hatalmas szabad területekkel. Hartz maga is ideológiai "monolitról" beszélt, amely mellett más világnézetek nem alakulhattak ki.

Bár az ilyen jellemzések talán két évtizeddel ezelőttig számos, az amerikai politikai rendszerről szóló tankönyvben megtalálhatóak voltak, ma már sok történész és eszmetörténész az amerikai történelem rendkívül egyoldalú és idealizált értelmezésének tartja őket.¹² Talán nem véletlen, hogy Hartz és mások kritikája akkor vált különösen virulenssé, amikor ez az értelmezés - legkésőbb az 1970-es évektől kezdve - egyre kevésbé illeszkedett az egyre inkább polarizálódó ország jelenébe, és az ország ideológiai törésvonalait a múltba vetítették vissza. A fő kritika a liberális mentalitások egyoldalú hangsúlyozása volt a politikai gondolkodás számos határozottan antiliberális irányzatával szemben. Különösen Rogers M. Smith igyekezett megmutatni, hogy a Hartz által azonosított hatások mellett mindig is léteztek más gondolkodási hagyományok - olykor a politikai hatalom és az amerikai társadalom középpontjában. Smith szerint különösen az amerikai Dél területén létezett egy kvázi feudális, reakciós paralel társadalom. És végül, egy másik gyakori ellenvetés a *konszenzusos történészek* érveivel szemben, az ország még egy véres polgárháborút is megvívott egy eszme - a rabszolgaság eltörlése - nevében.¹³

10 Richard Hofstadter: *Anti-Intellectualismus az amerikai életben*, New York p. 1963,43.

11 Louis Hartz: *The Liberal Tradition in America*, kiadás2., New York 1991.

12 Vö. James T. Kloppenberg: *Requiescat in Pacem: Louis Hartz liberális hagyománya*. In: Hulliung, Mark (szerk.): *The American Liberal Tradition Reconsidered. The Contested Legacy of Louis Hartz*, Kansas 2010, 90-124. o.; Sean Wilentz: *American Political Histories. History and Historians since 1907*, Organization of American Historians (OAH) *Magazine of History*, (212), pp. 23-272007.; Carol Nackenoff: *Locke, Alger, and Atomistic Individualism Fifty Years Later: Revisiting Louis Hartz's Liberal Tradition in America*, *Studies in American Political Development* 19 (2) (2005), pp. 206-215.

13 Rogers M. Smith: *Túl Tocqueville-en, Myrdalon és Hartzon. The Multiple Traditions in America*, in: *American Political Science Review* (873), pp1993., 549-566.

Másrészt, ha kihagyjuk a normatív túlzást, amely kétségtelenül nagy szerepet játszott Hartz és mások, valamint az ábrázolás néhány mértéktelenebb túlzása esetében, és úgy döntünk - és ez tulajdonképpen a döntő pont -, hogy figyelmen kívül hagyjuk a normatív túlzást, akkor marad a normatív túlzás.

- történelmi összehasonlító perspektívából, akkor e tézisek kemény, megdönthetetlen magja továbbra is érvényes marad. Az biztos, hogy az USA-ban természetesen volt ideológiai konfliktus. A pártok sem voltak olyan ideológiailag önkényesek, mint ahogy azt Bryce Apercü, az Empty Bottles tagja elhittette velünk. John Gerring különösen azt mutatta ki, hogy az amerikai pártok történelmük során számos nemzeti kérdésben ellentétes álláspontot képviseltek.¹⁴ És az USA-ban elméletileg az ideológiai alternatívák teljes skálája létezett, a Ku Klux Klántól a Kommunista Pártig. De melyik mozgalom hatolt volna be valaha is az amerikai politika központjába? Még ha a történelmi összehasonlító tanulmányok szinte triviális gyakorlatáról van is szó, érdemes újra átnézni: Az Egyesült Államokban - egy olyan országban, ahol a munkásharcok kétségtelenül gyakran a harcos erőszak alkalmazására is hajlandóak voltak - nem volt olyan társadalmi mozgalom vagy párt, amely kilátásba helyezte volna a kapitalista gazdasági rend kihívását.¹⁵ Hasonlóképpen, nem volt olyan párt, amely a régi feudális rend helyreállításának szentelte volna magát (mert soha nem is volt ilyen), vagy - amikor ez a remény végül fikcióvá vált - legalábbis a kereszténység elveinek védelmére vonult volna vissza. Ez is annak volt köszönhető, hogy az amerikai "forradalmároknak" nem kellett az államegyház ellen harcolniuk, ezért nem voltak sem egyház-, sem vallásellenesek. De ahol nem volt Robespierre, ott nem lehetett de Maistre sem. Így az európai hasadási struktúra két alapvető tengelye már hiányzott. A centrum-periféria konfliktus, amely az európai konfliktusvonalak kialakulásában is nagy jelentőséggel bírt, az USA-ban egyébként kezdetben sokkal kevésbé volt hangsúlyos - elvégre az ország már alapításakor is perifériák konglomerátuma volt, nevezetesen a 13 elszakított gyarmat, amelyek egy gyenge központi kormányzat - "a perifériák uniója" - égisze alatt egyesültek.¹⁶

14 Vö. John Gerring: *Party Ideologies in America 1828-1996*, Cambridge. 2001.

15 Vö. Seymour Martin Lipset/Gary Marks: *It Didn't Happen Here: Miért bukott meg a szocializmus az Egyesült Államokban*, New York 2001.

16 Vö. Sergio Fabbrini: *Összetett demokráciák. Why the United States and Europe are Becoming Similar*, Oxford, 109. o.2007.,

Amikor az Egyesült Államokban a fejlemények válságszerűvé váltak, nem jelentek meg ellenelitteket teljesen alternatív receptekkel, hanem inkább a meglévő rendszer alapján történt megreformálás és újrafogalmazás. Roosevelt "New Deal"-je paradigmatisz erre nézve, pontosan azért, mert az amerikai történelemben az állam és a társadalom szerkezetének legradikálisabb átalakításának egyik szakasza volt. A legtöbb történész mégis egyetért abban, hogy a "New Deal" nemcsak forradalmi potenciált, de végső soron világos programot is nélkülözött; sokkal inkább szétszórt reformötletek gyűjteménye volt.¹⁷ Roosevelt 1932-es választási kampánya során tett kijelentése még mindig ezt látszik példázni: "Amire a megyének szüksége van, az a bátor, kitartó kísérletezés. A józan ész szerint fogjunk egy módszert, és próbáljuk ki; ha nem sikerül, ismerjük be őszintén, és próbáljunk ki egy másikat. De mindenekeelőtt próbálj ki valamit."¹⁸ Ez megerősíteni látszik Sartori és mások véleményét: Az amerikaiak empiristák voltak, nem racionalisták. Igaz, hogy ezekben a válságként felfogott szakaszokban társadalmi tiltakozás is volt, amelyet gyakran kirobbanó erőszak kísért. De ez vagy annyira periférikus és marginális maradt, hogy a hatása nulla volt. Vagy amit az izraeli szociológus, S. M. Eisenstadt az amerikai tiltakozó mozgalmak célorientáltságáról írt, legyen az populista, *progresszív* vagy akár a fekete polgárjogi mozgalom, igaz: Európával ellentétben ezek a tiltakozó mozgalmak soha nem a többségi kultúra értékeivel való szakítást hangsúlyozták, hanem inkább a normatív-ideálra törekedtek.

Az amerikai társadalom "központja": az elismerésről, a részvételtől, az "amerikai álmot" tartájából való részesezésről szolt.¹⁹ E csoportok egyike sem szakított tehát alapvetően az integráció széleskörű amerikai ideológiájának előfeltételeivel - de követelték annak megújítását és betartását. És e csoportok mindegyike nem félt semmitől sem jobban, mint attól a vádtól, hogy "nem amerikaiak", és így a nemzeti közösségen kívülre kerülnek. Még a kapitalista rendszer válságának csúcspontján, az 1930-as évek nagy gazdasági világválságában is az USA Kommunista Pártja azzal hirdette eszméit, hogy

17 Nagyon lényegre törően Richard Hofstadter, *A reformkor. Bryantól FDR-ig*, New York 1955.

18 Idézi David M Kennedy: *Freedom from Fear. The American People in Depression and War 1929-1945*, Oxford, 104. o1999.,; vö. még a *New Deal*ről és az amerikai liberalizmusról szóló beszámólót Michael Foley: *American Credo. Az eszmék helye az amerikai politikában*, Oxford (Egyesült Királyság). 2007.

19 Vö. különösen2000, Shmuel N. Eisenstadt: *Die Vielfalt der Moderne*, Weilerswist, p. 46ff.

szlogen, miszerint a kommunizmus nem más, mint a "huszadik századi amerikanizmus".²⁰ Álmukban sem gondolták volna, hogy erre a vádra ugyanúgy válaszolnak, mint ahogyan Karl Marx és Friedrich Engels tette ezt mintegy 100 évvel korábban a Kommunista Kiáltványban, amikor radikálisan aláasta a burzsoá osztályellenséggel szembeni elvárásokat: "A kommunistákat azzal is megvádolták, hogy a hazát, a nemzetet akarják eltörölni. A munkásoknak nincs hazájuk. Nem veheted el tőlük azt, amijük nincs".²¹

Európában az univerzalista, transznacionális ideológiák versengtek a nemzeti identitással; az Egyesült Államokban azonban más volt a helyzet, mert Amerika maga is egy eszme volt, nem pedig egy szervesen, nyelvi vagy etnikai határok által határolt közösség. Az ember nem a vére révén vált amerikaivá, hanem azért, hogy beleegyezett ebbe az eszmébe, de etnikai gyökereinek és identitásának egy részét utána is megőrizte. És ez az eszme, amely az amerikai társadalomban uralkodott, Samuel Huntingtongal és másokkal együtt még mindig az "amerikai hitvallás" néven írható le a legjobban. A "Hitvallás" olyan értékeket tartalmaz, mint a szabadság, az egyenlőség, a demokrácia és az individualizmus. Ha ez a lista kissé ellentmondásosnak tűnik önöknek - például az egyenlőség és a szabadság összemosása -, akkor nem tévednek teljesen. Az "amerikai hitvallás", ahogy Huntington jellemezte, nem egy európai értelemben vett, koherenciára törekvő ideológia volt és maradt, hanem Huntington szerint "célok és értékek amorf összeolvadása".²² A címen.

Az "American Creed" nem rangsorolt e különböző elemek között, hanem az egyes elemek hierarchia nélkül álltak egymás mellett. Igaz, ami a "Hitvallásból" hiányzott a határozottságban, azt bőven pótolta a jelentős hatósugárral, hiszen a legtöbb amerikai egyet tudott érteni ezzel a rendkívül pontatlan eszmei konglomerátummal, legalábbis azok, akik társadalmi és politikai elitként nagyrészt meghatározták az ország tempóját.

20 Vö. E.J. Dionne: *Our Divided Political Heart: The Battle for an American Idea in an Age of Discontent*, New York S. 2012,54.

21 Marx-Engels-Werke, 4. kötet, Institut für Marxismus und Leninismus beim ZK der SED in Berlin, Berlin 1977, 479. o.; vö. még Philipp Erbentraut/Torben Lütjen: *Eine Welt zu gewinnen. Az eredet kontextusa, a hatásmechanizmus és a narratív struktúra a "Kommunista kiáltvány"*, in: Johanna Klatt/Robert Lorenz: *Manifeste. Geschichte und Gegenwart des politischen Appells*, Bielefeld pp2011.. 73-98.

22 Samuel P. Huntington: *American Politics and the Promise of Disharmony*, Cambridge 1981, pp. 15.

meghatározva. Ez persze, mint minden jó monoteista vallásban, nem zárta ki a heves konfliktusokat, de ez az értelmezésről szólt, nem pedig az amerikai hitvallás megkérdőjelezéséről.

Ebből a szempontból természetesen érvényes az az állítás, hogy az USA-ban történelmileg kevesebb ideológiai pluralizmus volt, mint a régi világban, és kevésbé jellemezte a rivális, kibékíthetetlen ideológiák konfliktusa. És ha az ilyen értelmezések - még ha túlzóak is voltak leírásukban - különösen 1945 népszerűek voltak a következő években, az valószínűleg nem csak az amerikai történelem és a közelmúlt európai történelmének borzalmai közötti ellentétnek volt köszönhető. Ráadásul az 1950-es évek amerikai társadalmá az imént leírt fejlődési kényszer csúcspontjának tűnt, mivel a fennmaradó különbségek ezekben az években úgy tűnt, hogy tovább veszítenek jelentőségükből. A korszak USA-ja az úgynevezett "konszenzusliberalizmus" országa volt: a szabad, de kulcsfontosságú piacgazdaság, a jóléti állam és a technokrata társadalmi tervezés keveréke, amelyet igaz, hogy szigorú antikommunizmus szegélyezett. Az ország értelmiségének körében ezt a szintézist tekintették minden ideológiai fejlődés végpontjának.²³ "Ezek kétségtelenül a liberálisok évei" - írta még 1964-ben diadalmasan John Kenneth Galbraith közgazdász, a konszenzusos liberalizmus egyik úttörője - "Most már szinte mindenki így jellemzi magát".²⁴ Az ideológiák lehetséges "végéről" szóló vita, amely azokban az években rendkívül jelen volt, bevallottan transzatlanti vita volt, mivel úgy vélték, hogy hasonló fejlemények Európában is megfigyelhetők.²⁵ De nem véletlen, hogy ennek a vitának a legjelentősebb képviselője egy amerikai szociológus volt: Daniel Bell.²⁶ Az ideológiák utáni korszak hajnalának propagálói végső soron egy töretlen modernizációs perspektívában gondolkodtak: a modern társadalmak alapvetően már nem függenek az ideológiáktól - ami az USA mint társadalom prototípus volt.

23 Vö. az Európára gyakorolt különleges tovagyrúzó erőre is utalva: Julia Angster: *Konsenskapitalismus und Sozialdemokratie. Die Westernisierung von SPD und DGB*, München 2003; Michael Hochgeschwender: *Freiheit in der Offensive? A Kulturális Szabadság Kongresszus és a németek*, München 1998.

24 Vö. John Micklethwait/Adrian Wooldridge: *The Right Nation*, New York pp. 2005,9.

25 Vö. a Chaim Waxman: *The End of Ideology Debate*, Touchstone 1969; Russel Jacoby: *The End of Utopia*, New York 1999 című könyvekben található írásokat.

26 Daniel Bell. *Az ideológia vége: A politikai eszmék kimerüléséről az ötvenes években*, New York 1960.

a modern társadalmak különösen predesztináltak arra, hogy az ideológiamentesítés útján haladjanak.²⁷

Annak ellenére, hogy később vödörnyi gúnyt zúdítottak Bellre és az "ideológiák végének" más, valószínűleg kissé elhamarkodottan meghirdetett hirdetőire, bárki, aki az Eisenhower-évek USA-jára tekintett, aligha kerülhette el, hogy legalább némileg hihetőnek találja ezeket az elképzeléseket. Az amerikai kongresszusban nagyítóval kellett keresni, hogy valódi ideológiai különbségeket találjunk a pártok között. Ezért nem volt meglepő, hogy "Ike" az 1952-es elnökválasztási kampánya előtt sokáig vívódott, hogy eldöntse, a Demokrata vagy a Republikánus Pártot támogassa-e.

"Az elnökséget végül is mindkét párt felajánlotta neki. Nem arról volt szó, hogy Eisenhower ideológiailag középen látta magát a két párt között. Inkább nem volt könnyű megmondani, hogy a két párt közül melyik volt "baloldali" vagy "jobboldali", "liberálisabb" vagy "konzervatívabb". A demokraták és a republikánusok "ernyőpártok" voltak, amelyek széles ernyője alatt csoportok színes koalíciója működött. Az amerikai pártok szervezeti elve a frakciózás volt abban az értelemben, hogy a lehető legszélesebb ideológiai koalíciót fogadják el, miközben a párt regionális szekcióinak a lehető legnagyobb autonómiát biztosítják.²⁸ Alapvetően ez a szervezőelv magyarázza az amerikai pártok sikerét a többi versenytárs hatékony kiiktatásában, mivel lehetővé tette a helyszíni szereplők számára, hogy a lehető legnagyobb mértékben reagáljanak választói bázisuk preferenciáira, és rugalmasan beépítsék igényeiket és kívánságaikat saját programjukba.

A Demokrata Párt koalíciója különösen heterogén volt. Legkésőbb a New Deal óta ők lettek az a párt, amely sokkal pozitívabban állt az állami beavatkozáshoz, mint a republikánusok. Minden regionális különbség ellenére sokkal több szavazót képviseltek a munkásosztályból. A Roosevelttel által kovácsolt New Deal koalícióban azonban a déli demokraták is helyet kaptak. A gazdaság- és szociálpolitikát tekintve ők is általában "baloldaliak" voltak, de más kérdésekben inkább a jobboldal felé hajlottak. Sokan közülük nyíltan támogatták a faji szegregációt, és gyakran a protestantizmus egy nagyon konzervatív formájának hívei voltak, amellyel ebben a fejezetben foglalkozunk.

27 Vö. nagyon tömören Robert E. Lane: *The Decline of Ideology in a Knowledgeable Society*, in: *American Sociological Review*, Vol. 31 (5), 1966, pp. 649-662.

28 Vö. Leon Epstein: *Political Parties in the American Mold*, Wisconsin 1986; Daniel Di Salvo: *Engines of Change. Pártfrakciók az amerikai politikában*, Oxford 2012.

A régi Konföderáció területén a republikánusok még az 1960-as években is az abolicionista Abraham Lincoln pártjának számítottak, így a legtöbb fehér számára gyakorlatilag megválaszthatatlanok voltak, míg az afroamerikaiakat a diszkriminatív "Jim Crow" törvények szinte teljesen távol tartották a választásoktól. Észak-Karolina és Louisiana között a Grand Old Party még csak távolról sem volt versenyképes. Az amerikai Délen, amelyet a demokraták "szilárd Délként" ismertek, de facto egypártrendszer uralkodott.

Ennek következtében a washingtoni kongresszusban a pártok vegyes összetételűek voltak. Egyes megfigyelők szerint azokban az években a kétpártrendszer felszíne alatt valójában négypártrendszer volt: liberális és mérsékelt demokraták és republikánusok, főként a keleti és nyugati partról és a középnyugati ipari régiókból, konzervatív demokraták a déli területekről, konzervatív republikánusok a középnyugatról és más vidéki régiókból.²⁹ Ez minden bizonnyal egy kissé fából faragott ábrázolás, amely csak részben felel meg a Capitol Hill tényleges ideológiai és regionális pluralizmusának. Ugyanakkor világossá teszi, hogy a frakciófegyelem bármilyen formája a Capitol Hillen csak jámbor remény lehet. Leginkább az amerikai pártok önkényessége látszott frusztrálni az amerikai politológusok céhét. 1950-ben az Amerikai Politikatudományi Társaság még egy munkacsoportot is létrehozott, hogy foglalkozzon az állítólag teljesen önkényes és megkülönböztethetetlen amerikai pártok - az ország legtöbb politológusának véleménye szerint - siralmas állapotával. A szerzők, akik között kétségtelenül céhük akkori legnagyobb tekintélyei voltak, a nyugat-európai parlamentáris rendszerekhez való igazodást javasolták, azok egyértelmű ideológiai dualizmusával (vagy pluralizmusával).³⁰ Ezt a jelentést az elmúlt években gyakran felidéztek, mivel kiváló példája annak a figyelmeztetésnek, hogy óvatosan bánjunk a kívánságainkkal - elvégre valóra válhatnak.³¹

29 Vö. Ronald Brownstein: *The Second Civil War: How Extreme Partisanship has Paralyzed Washington and Polarized America*, New York S. 2008,62.

30 A Politikai Pártok Bizottsága. *Toward A More Responsible Two-Party System - A Committee on Political Parties jelentése*, Amerikai Politikai Tudományos Társaság, 1950.

31 Vö. Nicol C. Rae: *Légy óvatos, mit kívánsz: The Rise of Responsible Parties in American National Politics*, in: *Annual Review of Political Science*, 10, 2007, pp. 169-171.

Röviden, az 1960-as évek elején semmi sem utalt arra, hogy az USA az ideológiai polarizáció melegágyává válik a nem túl távoli jövőben. A pártkonszenzus felszíne alatt azonban már régen olyan erők alakultak ki, amelyek teljesen más irányba törtek. Az "amerikai konszenzus" összeomlása kicsit olyan volt, mint a francia forradalom Tocqueville egyik jellemzésében: annyira váratlan, mégis elkerülhetetlen.

A DEMOKRATIKUS PÁRT STRATÉGIÁVÁLTÁSA ÉS A DÉLI ÁTRENDEZŐDÉS

Az egypártrendszer anomáliája a déli államokban az első dominó, amely leesik, és minden mást mozgásba hoz. Bármilyen más esemény is járult hozzá Amerika ideológiai megosztottságához - az úgynevezett "déli átrendeződés" *nélkül* minden más magyarázat értelmét veszítené. Ez arra utal, hogy a fehér, konzervatív déliek fokozatosan elfordultak a Demokrata Párt szavazói koalíciójától, és a republikánusok felé fordultak. Az USA politikai történetében ez kétségtelenül a 20. század második felének legjelentősebb folyamata. A "déli átrendeződés" nem csak Franklin D. Roosevelttel New Deal koalícióját fogja megpezsdíteni. Roosevelt New Deal koalíciója. Ez biztosítja azt is, hogy hosszú távon mindkét párt homogénebbé válik a magjában, miközben a köztük lévő különbségek jelentősen megnőnek. De ez volt az, ami eleve megteremtette a terepet egy sokkal ideológiailag hangsúlyosabb pártversenynek, ami racionális stratégiává tette az országos pártelit számára, hogy erősen ideológiailag hangsúlyos üzeneteket küldjön, még az amerikai délen kívüli helyekre is - olyan helyekre, mint Dane és Waukesha megye Wisconsinban.

Az amerikai Dél politikai képviselői változása mögött, legalábbis kezdetben, nem állt a Republikánus Párt kifinomult stratégiája. Ezt a folyamatot a demokraták kezdeményezték - de csak a párt liberális és konzervatív szárnya közötti súlyos és heves párton belüli viták után. A megosztó kérdés az USA déli részén a de facto faji szegregáció kérdése volt, és az, hogy hogyan reagáljanak a feketék polgárjogi mozgalmára, amely az 1950-es évek óta folyamatosan erősödött.

A párt liberális szárnya, amelynek bázisa túlnyomórészt az ország északkeleti részén volt, szimpatizált a mozgalom céljaival, ahogyan a régi Konföderáció területén kívül a déli államokban uralkodó állapotokat továbbra is az amerikai társadalom belsejében lévő nagy szegénynek és tátongó erkölcsi sebnek tekintették.

A Legfelsőbb Bíróság a "Brown vs. Board of Education" ügyben hozott határozatában már 1954-ben alkotmányellenesnek ítélte a déli államokban a de facto faji szegregációt. Ennek ellenére a szegregáció feloldása nagyon lassan haladt. Voltak látványos akciók, mint például 1957-ben az arkansasi Little Rockban, amikor Eisenhower elnök először a Nemzeti Gárdát, majd végül a 101. légi deszant hadosztályt is odaküldte, hogy kilenc fekete diák bejuthasson egy iskolába, amely előtt egy fehér csőcselék randalírozott. Az ilyen látványos akcióktól eltekintve azonban a körülmények továbbra is katasztrófálisak maradtak, különösen a "mély déli" államokban, mint Alabama, Mississippi és Louisiana. Az 1950-es években a Demokrata Párt liberális elitje stratégiai okokból kerülte a nyílt konfliktust a déli konzervatív "pártbarátaikkal". Ez az 1960-as évek elején John F. Kennedyre is igaz volt, aki nagy reményekkel lépett hivatalba. A koalíció, amelynek az elnökválasztáson aratott rendkívül szűk győzelmét 1960-köszönhette, szintén rendkívül heterogén volt, és aligha lett volna lehetséges a konzervatív déliek támogatása nélkül.

Mindez csak akkor változott meg, amikor a Martin Luther King vezette polgárjogi mozgalom az 1960-as évek elején egyre látványosabb tüntetésekkel végre magába szívta az országos figyelmet, amelyek egyre erőszakosabb, brutálisabb reakciókat váltottak ki az igazságszolgáltatás és a rendőrség részéről az USA déli részén.³² Különösen az ország liberális, felvilágosult, városiasabb régióiban - ahol a Demokrata Párton belül az elmúlt három évtizedben fokozatosan eltolódott a hatalom - az embereket megdöbbenették az állami hatóságok túlkapásai, de a régi Konföderáció államaiban sok egyszerű polgár viselkedése is. Az e körülmények elleni sokkal erőteljesebb fellépésre irányuló követelések - majdnem pontosan 100 évvel a rabszolgaság megszűnése után - egyre sürgetőbbé és hevesebbé váltak. Az 1950-es évek végétől az amerikai kongresszus is egymás után vezette be a generációs

32 Lásd Doug McAdam: The Framing Function of Movement Tactics: Strategic Dramaturgy in the Civil Rights Movement, in: Doug McAdam, John D. McCarthy, Mayer N. Zald (szerk.): Comparative Perspectives on Social Movements. Politikai lehetőségek, mozgósító struktúrák és kulturális keretek, Ann Arbor 1996.

változás történt. A fiatalabb képviselők, akik érzékenyebbek a feketék és fehérek közötti egyenlőség kérdéseire, feljebb léptek.³³ Egy másik tényező az volt, hogy az 1940-es évektől kezdve sok afroamerikai elvándorolt délről az ország északkeleti részére és a középnyugati ipari régiókba. Egyes államokban meghatározó és ezért erősen udvarolt választói csoporttá váltak.³⁴ Ezekkel a fejleményekkel együtt a demokrata párti elit számítása is megváltozott: Az 1960-as évek elején a párt déli szárnyával való szakítás hirtelen már nem tűnt olyan távoli lehetőségnek, mint néhány évvel korábban, és 1963 nyaratól Kennedy is nyíltan erre a konfliktusra tartott.

Kennedy novemberi meggyilkolása felgyorsította ezt a folyamatot. A dallasi lövöldözés után az amerikai liberalizmus egyértelműen erkölcsileg támadásba lendült. Így nőtt az elhatározás, hogy sokkal határozottabb lépéseket tegyenek, akár a párton belüli konfliktus árán is: 1964 júliusában, Kennedy utódjának, Lyndon B. Johnsonnak az elnöksége alatt született meg a polgárjogi törvény, amely egy sor intézkedést írt elő az USA tényleges szegregációjának megszüntetésére, és széles körű végrehajtási jogköröket biztosított a washingtoni igazságügyi minisztériumnak. Magának Lyndon B. Johnsonnak nem sok illúziója volt az új törvény aláírásának következményeivel kapcsolatban: "Átadtuk a Dél a Republikánus Pártnak az ön és az én életemre" - mondta az aláírást követő este egy közeli tanácsadójának, aki előre sejtette, hogy ez lesz a vége.³⁵ Ez a jóslat hamarosan valóra vált, de nem volt teljesen pontos: a veszteség sokkal tovább tartott.

A demokraták számára ez valóban a "szilárd dél" végének kezdete volt. Richard Nixon már 1968-ban mindenekelőtt a "déli stratégiájára" támaszkodott a Fehér Ház megnyerése érdekében. És mivel a republikánusok ezzel párhuzamosan elvesztették bástyáikat a liberális keleti és nyugati parton, a déli újrendeződés sokkal homogénebb pártbázisokat hozott létre, és véget vetett a szélsőséges frakciózásnak, amely addig mindkét párt kultúráját meghatározta. Az inga még néhányszor kilengett, például 1976-ban, amikor a demokrata Jimmy Carter, a Georgia államból származó, hívő evangéliumi keresztény, a Fehér Házba kerülve megnyerte a déli országrészeket. Bill Clintonnak is nyernie kellett, és 1992 újra 1996 nyernie.

33 Vö. Edward Carmines/James Stimson: Issue Evolution: Race and the Transformation of American Politics, Princeton, Princeton. 1990.

34 Vö. Keneshia Grant: Relocation and Realignment: How the Great Migration Changed the Face of the Democratic Party, disszertáció, 2014, Syracuse University, online elérhető: <http://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1121&context=etd>.

35 Idézi: Bruce J. Dierenfield: The Civil Rights Movement, Edinburgh p. 2008,94.

A kormánynak sikerült megnyernie néhány államot "Dixie-földön", és a konzervatív demokraták egészen az 1990-es évekig képviseltették magukat a Kongresszusban, ami mutatja, hogy a homogenizációs folyamat milyen hosszú ideig tartott. Hosszú távon azonban a republikánusok diadala megállíthatatlan volt.

És mégis, ennek a látszólag egyszerű, lineáris elbeszélésnek is megvannak a maga apóriái. Mert még ha a liberális demokraták voltak is azok, akik ezt a fordulatot kezdeményezték, és különösen keményen szorgalmazták a polgárjogi törvény elfogadását: nem volt meggyőző, hogy a republikánusok csak emiatt váltak a konzervatív déliek pártjává. Ezt mutatja az amerikai kongresszus szavazási magatartásának elemzése. A szenátusban például a polgárjogi törvény ellen szavaztak.²⁷ Az ellenszavazatok közül csak hat republikánus képviselő szavazott ellene - 21 demokrata szenátor, mindannyian déliek.

Ha a Grand Old Party mégis rövid időn belül a konzervatív szavazók otthonává vált Észak-Karolina és Texas között, az egy nagy jelentőségű véletlennek volt köszönhető. Ezzel egy időben, de eleinte nem okozati összefüggésben ezzel a konfliktussal, a Republikánus Párt régóta marginalizált konzervatív szárnya az 1964-es elnökjelölt, Barry Goldwater személyében megerősödött. Egyike volt annak a hat republikánus szenátornak, akik a polgárjogi törvény ellen szavaztak. Az arizonai szenátor ezt úgy tette, hogy az egyes államok jogainak védelmére, az *állami jogokra* hivatkozott, amelyeket a washingtoni szövetségi kormánynak tiszteletben kell tartania - ez az érvelési minta, amelyet a konzervatívok ettől kezdve gyakran használtak, amikor nem voltak elégedettek a Washingtonban elfogadott politikával. A párton belüli konzervatívok számára, akik akkor még kisebbségben voltak, Goldwater már akkor hőssé vált. Legkésőbb a "Konzervatívok lelkiismerete" című kiáltvánnyal való 1960 megjelenése óta az egyik leghangosabb hangadónak számított a háború utáni liberális konszenzus ellen. A könyv megjelenése után országsszerte "Goldwater Amerikáért" klubok százai szaporodtak el, és pénzügyileg rendkívül befolyásos vállalkozók azóta szó szerint könyörögtek neki, hogy induljon a republikánus elnökjelöltségért.³⁶ Aligha volt valaki, aki olyan agresszíven és brutálisan lépett volna fel a New Deal politikájának folytatása ellen, mint Goldwater. Országos felemelkedése nagyrészt a szakszervezetekkel való szembenállásának volt köszönhető. A nagyhatalmú autógyár vezetője

36 Lásd Rick Perlstein: *Before the Storm: Barry Goldwater and the Unmaking of the American Consensus*, New York, 2001.

Saját bevallása szerint az UAW szakszervezet vezetőjét, Walter Reuthert nagyobb veszélynek tartotta az amerikai szabadságra, mint a Német Kommunista Párt (CPDSU) teljes Központi Bizottságát - kemény szavak egy olyan embertől, akit harcos antikommunistának tartottak. Goldwater tirádái az 1952-1960 közötti republikánus elnököt, Dwight D. Eisenhowert is sújtották, aki bedőlt a szocializmus "szirénénekének". Semmi sem fenyegette annyira a szabadságot Amerikában, mint a "jóléti szocializmus" kúsó folyamata.³⁷ Ha ezek a szavak furcsán aktuálisnak tűnnek, nem tévedünk: Goldwaterrel először szivárgott be a Republikánus Párt főáramába minden állami beavatkozás differenciálatlan egyenlővé tétele a "szocializmus" szóval, amely az amerikai jobboldalon, különösen a következő években, ismét nagyon népszerűvé vált.2008

1964-ben Goldwaternek valóban sikerült megnyernie a Republikánus Párt elnökjelöltségét. Ez nem tükrözte a valódi többségi helyzetet a pártban, amelyet továbbra is a liberális szárny uralt. Goldwater jelölése mindenekelőtt a párt alulról szerveződő, rendkívül hatékony szervezőmunkájának volt köszönhető, amely lehetővé tette számára, hogy sok küldött szavazatot gyűjtsön a San Franciscó-i jelölőgyűlésre (1964-ben csak nagyon kevés előválasztás volt, a legtöbb küldöttet általában az állami pártok küldték), valamint a párton belüli liberális ellenfele, Nelson D. Rockefeller szerelmi kalandjainak. A Goldwater-jelöltség mélyen megosztotta a pártot, és a júliusban 1964San Franciscóban tartott republikánus jelölőgyűlésen viharos jelenetek zajlottak. De a párt liberális szárnyának minden kísérlete, hogy megakadályozza jelöltségét, kudarcot vallott. Valójában Goldwater választási kampánya, amely a provokációra és a tabuk felrúgására irányult, teljesen felforgatta az addig a felszínen annyira konszenzusos amerikai politikát. Bejelentette, hogy "választást, nem pedig visszhangot" fog bemutatni, és ígéretét be is tartotta. A demokratáknak az első naptól kezdve könnyű volt őt veszélyes szélsőségesnek beállítani, akire aligha lehetett rábízni a legmagasabb állami tisztséget, beleértve egy szuperhatalom nukleáris arzenálját is. Még a szakszervezetek és a jóléti állam elleni támadásaitól eltekintve is alig maradt ki a provokációból. A vietkongok elleni harcban Goldwater javasolta, hogy használjanak kis taktikai atombombákat. Nem zárkózott el attól sem, hogy az ország egy nem éppen kis része ellen sommás sértéseket tegyen: "Néha úgy gondolom, hogy ez az ország jobban járna, ha

37 James T. Patterson: Nagy várakozások. The United States, 1945-1974, Oxford 1996, 557. o.

csak fűrészeljük le a keleti partot, és hagyjuk, hogy a tengerbe sodródjon"³⁸ - mondta Goldwater, amikor ismét csalódott a keleti parti liberális establishment állítólagos arroganciájában. "A szívedben tudod, hogy igaza van" - volt a Goldwater-kampány szlogenje; "A zsigereidben tudod, hogy örült" - írták vissza Johnson kampánymenedzserei válaszul; az utóbbi tűnt közelebb a valósághoz a legtöbb amerikai szemében. Még saját pártján belül is sokan nem támogatták Goldwatert, és nyilvánosan Johnson mellett foglaltak állást.

Tehát aminek jönnie kellett: Goldwater elvesztette a választást. És szinte epikus módon. Az 50 államból mindössze hatot nyert meg, és a szavazatok mindössze 38%-át kapta. Katasztrófa volt, és senki sem tűnt meglepettnek, valószínűleg még maga Goldwater sem, akit jobban érdekelt a frontok tisztázása, mint az, hogy komolyan higgyen abban, hogy elnök lesz. A kortársak számára Goldwater a történelem lábjegyzetének tűnt, egy pillanatnyi eltérésnek az amerikai konszenzus útjáról - és nem, ahogy ma tudjuk, annak végének kezdetének. Richard Hofstadter számára, aki akkoriban kétségkívül Amerika legbefolyásosabb történésze volt, Goldwater mondanivalója egyáltalán nem ideológia, nem is program, nem is politika, hanem klinikailag diagnosztizálható patológia volt. Hofstadter ezt "álkonzervativizmusnak" nevezte, amelyet a státuszbizonytalanság és egy nagy csipetnyi paranoia táplál.³⁹

"Mikor jutott el történelmünk során" - írta a *New York Review of Books*ban néhány hónappal a választások előtt, 1964 októberében - "bárki is ilyen bizarr, ilyen archaikus, ilyen önhitt, az alapkonszenzustól ennyire távol álló elképzelésekkel ilyen messzire?"⁴⁰ Az egészben csak egy jó dolog volt, mondta Hofstadter kicsit később, mert a választási kampány valami gigantikus pszichoterápia volt Goldwater támogatói számára, akik így talán egy kicsit ki tudtak gyógyulni mentális betegsükből: egy utolsó, reakciós hurrá a modern, toleráns, felvilágosult, egyszóval: liberális társadalom felé vezető úton.⁴¹

De Hofstadter tévedett - és vele együtt szinte az ország teljes értelmezői elitje. Goldwater szinte mindenütt az országban nagyarányú vereséget szenvedett; de sokat

38 Idézi Theodor White. *The Making of the President New 1964*, York S1965., 109.

39 Vö. Richard Hofstadter: *Goldwater and Pseudo-Conservative Politics*, in: ders. (szerk.), *The Paranoid Style in American Politics and other Essays*, New York, 93-141. o2008., New York.

40 Vö. az ő *A Long View: Goldwater in History* című írását, in: *The New York Review of Books*, október 8. 1964.

41 Vö. *ibid.*

érdekesebb volt ott, ahol *nem* veszített: Arizona államot leszámítva főleg az USA mély déli részén. De ez nem volt a

"Déli átrendeződés" egyedül. Az 1964-es kampány az ország más részein is visszhangra talált. Mert minden világos korabeli diagnózissal ellentétben Goldwater természetesen korántsem volt egyszerűen csak egy különc, kissé furcsa kívülálló. Az általa képviselt álláspontoknak mindig is volt alapja az amerikai társadalomban, csakhogy ezek a hagyományvonalak az 1960-as években, amikor a liberalizmus dominanciája megingathatatlanak tűnt, eltemetésre kerültek. A kvázi korlátlan indivi- dualizmus eszméje, az állami szabályozás elutasításával párosulva, ebből táplálkozott Goldwater ellenérzése az ország feltételezett szociáldemokratizálásával szemben. Különösen a század19. végi *aranykorszakban*.

– Nem ok nélkül, a korszak, amelyet ma sok republikánus a bukás előtti aranykornak tart - ez a *laissez-faire* gondolkodás, párosulva egy erős csipetnyi szociáldarwinizmussal, döntően meghatározta a politikai és gazdasági elit gondolkodását.⁴² A központi kormányzat hatalmától való félelemnek, amely európai szemszögből nézve már paranoiás volt, szintén nagyon régi, történelmi gyökerei voltak, amelyek az USA zöld korszakának vitáihoz vezethetők vissza, amikor a *föderalisták* és az *antiföderalisták* az Unió alkotmányáról és a szövetségi kormány hatásköréről vitatkoztak.

De ennek a gondolkodásnak a különböző szálai csak a fenyegetettség és a hegemonia elvesztésének benyomása alatt alkottak ideológiát. Visszatekintve világossá válik, hogy az amerikai konzervativizmus kezdetei a New Deal időszakában, az 1930-as években kezdődtek: Roosevelttel masszív gazdasági beavatkozásaival szembeni ellenzéki szövetségként jött létre, és azzal a kísérletével szemben, hogy az USA-t egy kicsit közelebb hozza az európai jóléti állam modelljéhez.⁴³ A *liberalizmus* és a *konzervativizmus* kifejezések is ebben az időszakban kezdték el felvenni mai jelentésüket. Roosevelttel a New Deal-t az amerikai liberalizmus hagyományába helyezte, hogy legitimitást adjon neki. Ez tipikus kísérlet volt arra, hogy a hegemoniát a kifejezések átrendezésével érjék el. Ellenfeleinek kísérlete, hogy a maguk részéről elfoglalják a kifejezést, kudarcot vallott. Eleinte vonakodva, majd egyre szívesebben, de egyre szívesebben nevezték magukat

42 Vö. Nell Irvin Painter: *Standing at Armageddon: A Grassroots History of the Progressive Era*, New York 2008; Robert W. Cheney: *American Politics in the Gilded Age, 1868-1900*, Wheeling, New York 2008. 1997.

43 Az amerikai konzervativizmus 1930-as évekbeli eredetéről szóló tézishez lásd Kim Philips-Fein: *Invisible Hands: The Business Men's Crusade against the New Deal*, New York. 2010.

végül a *konzervatívok*.⁴⁴ A Republikánus Pártban az amerikai konzervatívok Robert Taft ohioi szenátor mögé tömörültek, aki 1940 és három 1952 között háromszor is kudarcot vallott a párt elnökjelöltjének megválasztására tett kísérletében. A New Deal elleni ellenállás középpontjában azonban mindenekelőtt az amerikai gyárosok álltak, akik olyan lobbiszövetségekbe szerveződtek, mint a "Li- berty League".

A háború után végre megkapták a szellemi muníciót egy hosszú, költséges kampányhoz a "nagy kormány" ellen. Amikor ugyanis a keynesianizmus még meglehetősen korlátlanul uralta a politikai diskurzustérséget, és az Egyesült Államok politikai osztálya pártokon átívelően a modern gazdaságpolitika utolsó szavának tekintette a brit közgazdász receptjeit, a közgazdászok körében már régen kialakult egy radikális ellenzéki mozgalom, amelyet kezdetben európai gondolkodók vezettek: például az osztrák közgazdász, Ludwig von Mises, de mindenekelőtt tanítványa, Friedrich August von Hayek, akinek Az új világ című könyve elsőként jelent meg.

"Az út a jobbágyságba" arra figyelmeztetett, hogy az állami tervezés bármely formája elkerülhetetlenül totalitarizmushoz vezet.⁴⁵ Az Egyesült Államokban ez a könyv hamar termékeny talajra hullott, és nagy, hűséges rajongótáborra tett szert.⁴⁶ Később a chicagói közgazdász, Milton Friedman lett az újra-negatívok e csoportjának zászlóvivője - akik viszont gyorsan új ortodoxiává váltak. Az 1950-es évektől kezdve pedig az amerikai konzervatívok elkezdtek konzervatív ellenvilágosságot építeni az újságokon, magazinokon, majd végül a pénzügyileg rendkívül erős agytrösztök létrehozásán keresztül, bár ez utóbbiak Goldwater idejében még embrionális állapotban voltak.

Röviden: Goldwater elképzelései bizonyára nem voltak olyan hajléktalanok, mint amilyenek az év sok megfigyelője beállította 1964 őket. Már 1947-ben megjelent Ayn Rand Ro- man "The Fountainhead", végül 1957 pedig legnagyobb műve, az "Atlas Shrugged", milliós példányszámban eladott bestsellerek, amelyek himnuszszerűen zengték a korlátlan önérdék erényét, és amelyeket ma is úgy tartanak számon, hogy

"kapudrog" a radikális libertarianizmus gondolatvilágába.⁴⁷ És persze, aligha kell megemlíteni, az éles, sőt, majdnem

44 A kifejezések szemantikai eltolódásáról lásd többek között David Farber: *The Rise and Fall of Modern American Conservatism. A Short History*, Princeton 2010, 4. o. és a továbbiakban.

45 Friedrich Hayek: *Az út a jobbágysághoz*, London 1944.

46 Vö. George H. Nash: *The Intellectual Conservative Movement in America since Wilmington 1945*, (Delaware). 2006.

47 Vö. Jennifer Burns: *A piac istennője. Ayn Rand and the American Right*, Oxford 2009, pp. 4.

Az arizonai szenátor paranoid antikommunizmusa korántsem egy egyén téveszméinek terméke volt. Mert hogyan másképp lehetne magyarázni Joe McCarthy rövid, de annál fényesebb diadalát, amikor az ötvenes évek elején egy egész ország állt az állítólagos kommunista beszivárgás elleni keresztes hadjáratának bővületében? Egy epizód, amelyet az amerikai könyvtárosok furcsán gyorsan elfelejtettek. És végül: Goldwaternek talán kevés szavazója volt, de sok feltétlen támogatója volt. Az amerikai konzervatívok egy egész generációja 1964-ben ismerkedett meg először az alulról jövő politikával. Egyedül Goldwaternek egymillió egyéni adományozója volt - négy évvel korábban mindössze 44 ezren húztak csekket Richard Nixonnak, aki épphogy elvesztette a választást Kennedyvel szemben.⁴⁸

Goldwater magáévá tette a kommunizmustól való félelmet, valamint a korábban említett libertariánus szellemi impulzusokat és hagyományok szálait. De - és ebben rejlik az amerikai konzervativizmus történelmi vívmánya - valami mással is összefonta őket: a marginalizált értelmiségiek és üzleti lobbisták mozgalmának először adott férfias-populista vonásokat, és csak ezen keresztül tudott az amerikai konzervativizmus - amely addig nem kevésbé elitista esemény volt, mint európai társai - hosszú távon tömegmozgalomként konstituálódni.⁴⁹ A Republikánus Párt "nyugatiasodása" Goldwaterrel kezdődött. Az arizonai szenátor világképét valójában elsősorban a "határ mítosza" táplálta, amely szerint az amerikai nemzeti karakter csak az európai civilizáció és az Újvilág kiszámíthatatlan vadonjának összecsapásában alakult ki a folyamatosan nyugat felé toló településhatár mentén.⁵⁰ A határvidék volt az, ami amerikaiat csinált az európaiakból, mert arra nevelte őket, hogy merészek, rettenthetetlenek, kemények legyenek önmagukkal és másokkal szemben is, és rögzös individualisták. És e narratíva szerint az igazi Amerika csak a lehető legtávolabb lehet és lehet a washingtoni központi kormánytól. Goldwater számára, aki szeretett cowboykalapban, winchesterben és lóháton színpadra állni (akárcsak utána Ronald Reagan és George W. Bush), Arizona annak szimbóluma volt, hogy az úttörő szellem hogyan képes meghódítani, megnyitni és benépesíteni még a leghűvösebb sivatagi pusztaságot is.

– mindezt természetesen a "washingtoni bürokraták" támogatása nélkül.

48 Vö. Nicol C. Rae: *The Decline and Fall of the Liberal Republicans: 1952-től napjainkig*, Oxford S1989., 58.

49 Vö. John Mickelthwait/Adrian Wooldridge: *The Right Nation*, New York. 2005.

50 Jackson Tuner: *A határ jelentősége az amerikai történelemben*, Chicago 1893.

"Nem ismertük a szövetségi kormányt. Mindent, amit csináltunk, mi magunk csináltuk"⁵¹ - így jellemezte egyszer Goldwater, egy gazdag áruház-tulajdonos fia saját családjá felemelkedését. Természetesen ez a tények meglehetősen szelektív értelmezése volt. Végül is a szövetségi kormány által óriási költséggel megvalósított gátépítési projektek, mint például a Rooseveltt-gát, majd a Hoover-gát, tették Arizonát művelhetővé. Rooseveltt gyűlölt New Dealje nélkül a sivatagi állam soha nem virágozhatott volna fel. De milyen szerepet játszottak ezek a részletek egy ilyen erős narratíva mellett?

Az USA nyugati és délnyugati része - az ország messze leggyorsabban növekvő régiói - ennek megfelelően a Dél mellett a Republikánus Párt erős szavazóbázisává vált. Ez a fajta társadalmi térrel is összefüggött, amely ott kialakulóban volt. Az amerikai liberalizmus szociális tervezői ebben a szakaszban - a "Nagy Társadalom" korszakában - a következők voltak - A kormány mélyen meg volt győződve arról, hogy az állami szektor bővítésének nincs alternatívája. Úgy vélték, hogy a gyorsan urbanizálódó társadalomban a közjavak fokozott biztosítását a legtöbb amerikai üdvözlőné. A kérdés azonban az volt, hogy mit értünk "városi" alatt. Az USA-szerte, de különösen a "Sunbelt" virágzó régióiban - Barry Goldwater Arizonájában, Új-Mexikóban, de mindenekelőtt Dél-Kaliforniában - körülbelül az 1940-es évektől kezdve egy nagyon különleges társadalmi tér alakult ki: Az úgynevezett "Külvárosok". Ebben az esetben helyénvalónak tűnik az angol (vagy amerikai) kifejezés használata, mivel az amerikai külvárosoknak nem sok közös vonásuk van a német külvárosokkal. Ezek a nagy metropoliszokon kívüli burjánzó települések - legalábbis északkeleten kívül - általában nem kisebb városokból vagy falvakból nőttek ki, hanem szó szerint a semmiből bukkantak elő. Kialakultak a földrajzi mag vagy központ nélküli társadalmi terek, a lakónegyedek végtelen konglomerátumai, az autópályák, majd természetesen a bevásárlóközpontok hatalmas bevásárlótemplomai. Ezek olyan helyek voltak, amelyek sok szempontból nem feltétlenül támogatták azt a felfogást, hogy az ember tisztességes megtérülést kapjon a befizetett adóért. Ott ugyanis az emberek a saját autójukat használták, nem a tömegközlekedést, talán még a gyermekeiket is inkább magániskolába, mint állami iskolába küldték, és összességében olyan magánéletet éltek, amelyben a nyilvános találkozásoknak helyet adó terek nem játszottak szerepet. A nagylelkű szociális programokkal kapcsolatban nem sok szimpátiát lehetett remélni. Végül is a szegénység főként azokon a helyeken koncentrált, amelyeket a külvárosok lakói tudatosan nem akartak.

51 Perlstein: A vihar előtt, op. cit. S. 4.

hátrahagyott, és pontosan ott is kell maradnia: A nagyvárosok belvárosi magjaiban. Sok külváros etnikailag rendkívül homogén volt, szinte kizárólag fehérek lakták. Az amerikai nagyvárosokban viszont elsősorban a szociálisan gyengék maradtak le, köztük a feketék és a spanyolajkúak nagyszámú kisebbsége. Az 1950-es évek óta a napövezet virágzó államaiba költözők közül sokan pedig gyors személyes előrehaladást tapasztaltak, ami szintén fogékonyabbá tette őket egy olyan politikai üzenetre, amely mindenekelőtt az alacsonyabb adók mellett állt ki.⁵²

Mindezek paradigmátikus példája volt Orange megye, a Los Angeleستől délre fekvő, gyorsan növekvő elővárosok gyűjteménye. Barry Goldwater 1964-ben ott is győzött - csakúgy, mint más gyorsan növekvő külvárosokban, az amerikai nagyvárosi régiók peremén. Orange megyében és más hasonló helyeken a védelmi ipar gyakran a gazdaság egyik legfontosabb ágazata volt. Nem volt meglepő tehát, hogy a formálódó konzervativizmus kemény antikommunizmusa, amely elutasította a túlságosan engedékeny elszigetelési doktrínát, és az agresszív "rollback" mellett állt ki, ott is meg tudott ragadni. Ennek ellenére Orange megye lakói semmiképpen sem feleltek meg annak a képnek, amelyet Hofstadter és mások rajzoltak a zaklatott és visszahúzódó, státuszbizonytalanságtól gyötört nosztalgikusok rétegéről: Orange megye virágzó, virágzó, művelt volt, lakói a kommunizmustól való félelem ellenére általában optimisták voltak az amerikai álom áldásait illetően, amelynek lényegét a "külváros" példátlan mértékű, szabályozással alig akadályozott terjeszkedésében látták megtestesülni. Röviden, Goldwater konzervativizmusa egyértelműen a jövőbe mutatott, nem pedig a múltba.⁵³

Az amerikai külvárosok a jövőben nem mindenhol válhattak a republikánusok fellegrárává. Ez más tényezőktől függött: Milyen közel voltak a belvárosokhoz? Mennyire voltak szigorúak az építési előírások, és mekkorák lehetnek, vagy mekkoráknak kellett lenniük a házaknak? Kizárólag fehérek voltak, vagy volt hely a kisebbségeknek is, legalábbis a későbbi években? Mennyire voltak súlyosak a szociális problémák a szomszédos városban? Mi volt a

52 Vö. Darren Dochuk: A bibliai övtől a napövig. Plain-Folk Religion, Grassroots Politics, and the Rise of Evangelical Conservatism, New York 2010.

53 Vö. Lisa McGirr: Suburban Warriors (Külvárosi harcosok) című, Narancsvidekről szóló briliáns tanulmányát. Az új amerikai jobboldal eredete, Princeton 2001.

a regionális kultúra?⁵⁴ A különösen szétszórt külvárosok (amelyekre a városmágtól való nagy távolságuk miatt már kialakult az "exurb" kifejezés) általában nagyon republikánus, virágzó és etnikailag nagyon homogén városrészek voltak. Ezek közül sok, de korántsem mindegyik délen, nyugaton és délnyugaton volt. A Középnnyugaton is volt egy fehér középosztály, amely tömegesen fordított hátat a városoknak, és elköltözött - mint a wisconsini Waukesha megyében, esettanulmányunk konzervatív példájában. 1964-ben azonban még nem álltak készen, és abban az évben hideg fejjel megadták Goldwaternek a lehetőséget; természetesen ez volt az utolsó alkalom, hogy Waukesha-ban egy demokrata győzelmet aratott.

1964-ben a radikális piachit, a határmenti romantika és az antiintellektualizmus keveréke, amelyet Barry Goldwater képviselt, még nem volt érett meg arra, hogy az ország egészében többségbe kerüljön. Az ezt követő években azonban ez megváltozott, bizonyos mértékig Richard Nixon 1968-as megválasztásával - de csak Ronald Reagan 1980-as megválasztásáig. De hogy ezt megértsük, ismét meg kell néznünk a konfliktus másik oldalát: Az amerikai "konszenzusos liberalizmus" csúcspontja és későbbi hanyatlása.

A NAGY TÁRSADALOM "KUDARCA" ÉS A CSENDES TÖBBSÉG

Ez az év az amerikai liberalizmus csúcspontját 1965-jelentette. Nagyszabású választási győzelme után Johnson mandátuma olyan erős volt, a kongresszusi többsége pedig olyan elsöprő, hogy egyik ambiciózus reformprojektet a másik után tudta megvalósítani: Egészségbiztosítás a munkanélküliek és a nyugdíjasok számára ("Medicare" és "Medicaid"); a szövetségi kormány sokkal erősebb szerepe az oktatáspolitikában; és végül a "szavazati jogról szóló törvény" a "polgárjogi törvény" kiegészítéseként - mindezeket (és még sok mást) néhány hónap alatt keresztülvitték a Kongresszuson. Kétségtelen, hogy a Johnson-kormányzat úgy gondolta, hogy a lehető legjobban felkészült a jövő kihívásaira. Alapvetően többről volt szó, mint "csak" a jóléti állam kiterjesztéséről, amely végül elérte az európai szintet.

54 Lásd Juliet F. Gainsborough: *Fenced Off: The Suburbanization of American Politics*, Washington D.C. 2011; Thad Williamson: *Sprawl, Spatial Location, and Politics: How Ideological Identification Tracks the Built Environment*, in: *American Politics Research*, Volume Number 366, November 2008, pp. 903-933.

kellene. A baloldali-liberális reformerek törekvése sokkal messzebbre ment. Ezekben az években olyan problémák végleges megoldása tűnt lehetségesnek, amelyeket szkeptikusabb időkben talán megváltoztathatatatlannak tekintettek volna. Az 1960-as évek közepe a technokrata politikai eszmék virágkora volt, nem csak az Egyesült Államokban: Ha csak gondosan terveztek, ha csak a szakértők és a szakemberek szakértelmét használták, akkor a politika többé nem a véletlen szeszélyének volt kitéve, hanem kiszámíthatóvá vált. Valójában a politika tudományossá tételébe vetett hit volt talán az egyébként ideológiailag meglehetősen rejtélyes, mert rendkívül befogadó konszenzusliberalizmus ideológiai magja.⁵⁵

A technokrata lendület különösen a gazdaságpolitikára vonatkozott, amelyről úgy érezték, hogy jó kezekben van a közgazdászok okos keynesiánus elitjénél, mindenekelőtt a *Gazdasági Tanácsadók Tanácsánál* és annak sztárközgazdászánál, Walter Hellernél. De más tudományoknak is hozzá kellett volna járulniuk a nemzeti jóhoz. A Nemzeti Tudományos Alapítvány még egy kutatási projektet is indított az időjárás irányítására. Az optimizmustól sosem állt messze az önhittség. Steven Hayward történész az 1960-as évek amerikai reformliberalizmusán belüli hozzáállást a "szakértelem kultuszának" nevezi.⁵⁶

A túlradó várakozás sehol sem volt érezhetőbb, mint a Johnson és tanácsadói által meghirdetett "szegénység elleni háborúban". Michael Harrington "A másik Amerika" című bestsellere, amely lehangoló színekben írta le az afroamerikai alsóbb osztályok rossz közérzetét, riasztotta őket, és az volt az elképzelés, hogy egyszer s mindenkorra felszámolják a szegénység gyökereit az USA-ban - elvégre 1965-ben 32 millió amerikai élt a szegénységi küszöb⁵⁷ alatt. Ez kétségtelenül merész bejelentés volt. Különösen az amerikai nagyvárosok gettóiban volt mélyen gyökerező szegénység, amelyet nehéz volt leküzdeni a szomszédsági kezdeményezéseknek nyújtott támogatásokkal, oktatási programokkal, élelmiszer-kártyákkal és egyéb intézkedésekkel. Bár a szegénységi szint valójában csökkent a virágzó 1960-as évek alatt, a

55 Vö. Nils Gilman: *Mandarins of the Future: Modernisation Theory in Cold War America*, Baltimore 2003; Torben Lütjen: Vom "Gospel of Efficiency" zum "War of Ideas". A tudomány, a politika és az ideológiák kapcsolatáról az Egyesült Államokban, in: *Archiv für Sozialgeschichte*, vol. 2012050, pp. 373-391.

56 Vö. Steven F. Hayward: *The Age of Reagan. The Fall of the Old Liberal Order 1964-1980*, New York, p2001., xxvii.

57 Lásd Maurice Isserman és Michael Kazin: *Amerika megosztott. Az 1960-as évek polgárháborúja*, Oxford 202. o.2004,

nagy várakozásokkal, az amerikaiak többsége - függetlenül attól, hogy politikailag hol állt - úgy érezte, hogy a szegénység elleni háború kudarcot vallott. A programok konzervatív ellenzői természetesen az első pillanattól kezdve azzal érveltek, hogy a programok "a függőség kultúráját" teremtik meg, ami lehetetlenné teszi, hogy a jóléti juttatásokban részesülők megálljanak a saját lábukon.

– ez a gondolatmenet ma is fontos szerepet játszik a hasonló programokkal szembeni republikánus ellenállásban.

E kritikusok közé tartozott a volt liberálisok egy csoportja is, akik radikális következtetést vontak le a Nagy Társadalom feltételezett kudarcából, és teljes politikai átállást hajtottak végre: Ezek a konvertiták "neokonzervatívokként" vonultak be a történelembe.⁵⁸ Közülük a legkiemelkedőbb Irving Kristol volt. A neokonzervativizmus, amely hosszú évek óta intellektuálisan marginalizálódott, így jelentős megerősítést kapott. A *neokonzervatívok* kötötték a Nagy Társadalom kudarcának átfogó narratíváját: az önjelölt "szociális mérnökök", akik vakon hittek a technológiai racionalitás tévedhetetlenségében, túllőttek a célon, és beavatkozási politikájukkal folyamatosan nem szándékolt mellékhatásokat okoztak. Mint egy ördögi kör, végül újabb beavatkozások válnának szükségessé, amelyek viszont újabb mellékhatásokat okoznának - és így tovább. A liberális tervezők ideálja a tökéletes technikai racionalitás világa volt, amelyben egyik fogaskerék a másikba illeszkedik. Ehhez képest azonban a valós világ - bár tökéletlen volt - elkerülhetetlenül hibásnak és állandó felülvizsgálatra szorulónak kellett tünnie; a liberális technokraták, más szóval, problémákat láttak ott, ahol a valóságban nem léteztek.⁵⁹

A neokonzervatívok hitegyháza biztos jele volt annak, hogy az amerikai konzervatívok már úton vannak egy szellemi ellenközösség kiépítése felé. Ezek és az intellektuálisan kevésbé kidolgozott polémiák a "szegénység elleni háború" ellen nem maradtak visszhang nélkül. A fehér munkásosztályban, az amerikai Délen kívül is, nőttek az előítéletek a "jóléti királynővel" és a "szegénységi stricikkel" szemben, akik az új társadalmi rendszerben jól érezték magukat. Ráadásul a Mason-Dixon-vonaltól északra a polgárjogi mozgalom erős támogatottsága a fehér amerikaiak körében az 1960-as évek közepe óta jelentősen csökkent. 1965 óta többször voltak agresszív zavargások az amerikai nagyvárosokban. Sok

58 Vö. Justin Vaisse: *Neokonzervativizmus. The Biography of a Movement*, Cambridge (MA) 2010; Vö. még az 1945 utáni különböző konzervatív áramlatokról Torben Lütjen: *Aufstieg und Anatomie des amerikanischen Konservativismus. A Research Report*, in: *Archive for Social History*, Bonn54,i kötet 2014.

59 Vö. Lütjen: A "hatékonyság evangéliumától" az "eszmék háborújáig", op. cit.

A feketék keserűen csalódtak abban, hogy a Johnson-kormányzat minden intézkedése ellenére a szisztematikus megkülönböztetésben alig történt változás, és a társadalmi viszonyok továbbra is bebetonozódtak. A Los Angeles-i, detroiti és más helyeken kitört *zavargások* olyan képeket produkáltak, amelyek természetesen estéről estére bekerültek a fehér Amerika nappalijába, és ott sokkot okoztak. 1964-ben a déli államokon kívüli fehérek 68%-a támogatta Johnson polgárjogi kezdeményezéseit; alig két évvel később a többség hirtelen úgy érezte, hogy a kormány túl gyorsan halad az integráció érdekében tett erőfeszítéseivel.⁶⁰ A polgárjogi mozgalom stratégiái a nyíltan rasszista délen kívül is sokkal kevésbé működtek. Ott a diszkrimináció sokkal finomabb volt, és aligha lehetett volna szövetségi törvényekkel és szükség esetén a Nemzeti Gárda bevetésével megszüntetni. A valóban egyenlő életkörülmények megteremtéséhez sokkal masszívabb beavatkozásokra volt szükség.

Ezek a beavatkozások mind a washingtoni szövetségi kormányzat, mind az államok részéről érkeztek. Különösen ellentmondásos volt például a *buszoztatás* gyakorlata, amelynek során a gyerekeket néha valóságos odüsszeia keretében iskolabuszokkal vitték keresztül a városon, hogy az iskolák kiegyensúlyozottabb etnikai összetételét biztosítsák. Az ilyen intézkedések nem feltétlenül tették népszerűbbé a "Nagy Társadalom" eszméjét a fehér középosztály körében, és ott nagyobb fogékonyságot teremtettek egy olyan konzervatív ideológia iránt, amely általában károsnak tartotta az állami beavatkozást. Így az 1960-as években két konfliktusos kérdés: a szociálpolitika és a *faji* kérdés tartósan egybeolvadt. Ahol ugyanis a nyílt rasszizmus egyre kevésbé vált tolerálhatóvá, ott gyakran a "jóléttel" szembeni ellenállás vette át a helyét, egyfajta helyettesítő ellenérzés, amelyet anélkül lehetett kifejezni, hogy azonnal a Ku Klux Klan tagjaként gyanúsítottak volna - de mindig az etnikai kisebbségekkel való mentális asszociációval.⁶¹

Valójában a Republikánus Párt aligha kapott volna ekkora támogatást a *kis kormány* ideológiája mellett, ha kizárólag gazdasági kérdésekről szolt volna. Mint már említettük, a konzervatív Dél, mint a New Deal masszív munkaprogramjainak kétségtelenül fő kedvezményezettje, hagyományosan nem a féktelen kapitalizmus áldásaiba vetett feltétlen hitet képviselte. De a polgárjogi törvénnyel szembeni ellenállással sok déli olyan ideológiát látott, amelynek semmi helye nem volt a

60 Vö. Maurice Isserman/Michael Kazin: *Amerika megosztott. Az 1960-as évek polgárháborúja*, Oxford S2004., 207.

61 Lásd Martin Gilens: *Why Americans Hate Welfare: Race, Media, and the Politics of Antipoverty Policy*, Chicago. 2000.

Hirtelen sokkal hihetőbbé vált az az elképzelés, hogy az állam egy bürokratikus szörnyeteggé vált, amelyet meg kell állítani, hogy túl sok a Washingtontól származó szabályozás és tiltás.⁶² hogy az állam egy bürokratikus szörnyeteggé vált, amelyet meg kell állítani, hogy túl sok a szabályozás és a mosási tilalom...

Végül az USA nyugati partjának libertárius *külvárosi lakosai*, a szegregáció nyílt támogatói délen, a középnegyati fegyverrajongók és a texasi farmerek mind azonosulni tudtak ezzel a szlogenel. Ez a heves államellenesség volt a konzervatív mozgalom legalacsonyabb közös nevezője - de nem is volt olyan alacsony, mert ebből lehetett erőteljes narratívát kovácsolni, amely kiválóan összekapcsolható volt az ország alapító mítoszával.

Richard Nixon győzelmével 1968ezek a csoportok először kerültek többségbe. Ebből a szempontból minden bizonnyal inkább haszonleső volt, nem pedig az általa állított "csendes többség" tényleges megteremtője. Nixon általában véve nem volt igazán konzervatív a Goldwater-hagyományok szerint. Már jóval azelőtt, hogy kiderült volna, hogy ő az egyik legmorálisabb ember, aki valaha is a Fehér Házban ült, nagy volt a bizalmatlanság a konzervatívok körében. Miután hivatalba lépett, eszébe sem jutott, hogy megkérdőjelezze az uralkodó keynesiánus konszenzust, visszavágja a szociális programokat, vagy akár a polgárjogi törvényt is visszafordítsa. Nixon opportunistá volt, nem ideológus. Stílusilag azonban egyelőre ő adta meg a modern amerikai konzervativizmus végső hozzávalóját. Ami Goldwaterben már kezdetleges formában megvolt, az Nixonban bőségesen megvolt: az agresszív populizmus, amely mindenekelőtt antiintellektualizmusban és anti-elitizmusban nyilvánult meg.⁶³ Ha nem is Nixon és alelnöke, Spiro Agnew voltak a "liberális elit" politikai harcászati koncepciójának virtuóz népszerűsítői. Ez alatt egy távolságtartó és sznob felsőbb osztályt értettek, amely egyik etnikai és szexuális kisebbséget a másik után kárpótolta a múltbeli igazságtalanságokért, de szem elől tévesztette a "keményen dolgozó amerikaiak" aggodalmait és félelmeit. A "liberális elit" istentelen, dekadens, hazafiatlan, de mindenekelőtt végtelenül bigott volt, mert miközben úgy tett, mintha segítene a hátrányos helyzetűeken, valójában csak mások lekezelésére törekedett. A "liberális elit" számára persze könnyű volt a faji integrációt előmozdítani.

62 Lásd még Kevin Kruse kiváló esettanulmányát: *White Flight*. Atlanta és a modern konzervativizmus kialakulása, Princeton 2005.

63 Vö. Michael Kazin: *The Populist Persuasion. An American History*, New York, 248-255. o.1995,

A kormány megpróbálja rávenni az embereket, hogy hagyják el az állami iskolákat, arra hivatkozva, hogy a biztonság kedvéért inkább a drága állami iskolákban tartják saját gyermekeiket.

A kifejezés éppoly mulékony volt, mint amilyen hamar mindenütt elterjedt; senki sem szerette megmondani, hogy pontosan hol van a "liberális elit" központja, vagy hogy egyáltalán kik tartoztak hozzá. De éppen ez volt ennek a populistá narratívának az erőssége, mivel azt a benyomást keltette, hogy az értelmező elit egy olyan erős, mint amilyen titkos szövetséggel áll szemben. Ide tartoztak a keleti parti elit egyetemek professzorai, a New York Times politikai szerkesztői, kormányzati bürokraták, liberális vállalkozók, polgárjogi aktivisták és általában mindenki, akivel "Trükkös Dick" vitában állt, és aki Nixon hivatalos "ellenséglistáján" szerepelt. Még azok is, akik a vietnami háború ellen tiltakoztak - és bizonyára tiltakoztak volna az ellen, hogy egy kalap alá vegyék őket a Demokrata Párt politikusaival és az "establishment" más tagjaival -, állítólag egy csónakban eveztek ezzel az összeesküvéssel. Elvégre tönkretették a morált a hazai fronton, és különben is, nem a "liberális elit" jól szituált fiai és lányai voltak azok, akik tiltakoztak? A legtöbb ilyen fiú nem kerülte el a katonai szolgálatot egyébként is gyenge érvekkel, vagy eleve nem is sorozták be őket? Nixon támadásai a vietnami háború ellenzői ellen rendkívül hatásosak voltak, még akkor is, amikor a közvélemény-kutatások szerint a többség már régen az USA délkelet-ázsiai szerepvállalása ellen foglalt állást. A mozgalom egy része valóban radikalizálódni kezdett, az amerikai "imperializmus" ellen agitált, megszilárdult a vietkongok szabadságharcával és amerikai zászlók elégetésével. A fehér munkásosztály és a középosztály mindezt nem értékelte. És Nixon, aki alig volt több, mint sérelmeinek összessége, ezt nagyon is megérezte. Az 1968-as választásán a Republikánus Pártnak először kellett megszereznie a munkásosztály és a katolikusok szavazatainak többségét: A Nixon által meghirdetett "csendes többség" megnyerte a tényleges többséget.

AZ AMERIKAIÁK ÁTALAKULÁSA LIBERALIZMUS

Így a Demokrata Párt fokozatosan elvesztette a New Deal alatt elért dominanciáját a fehér középosztály és a fehér munkásosztály körében. Az 1960-as évek második felében az amerikai konszenzusliberalizmus - a politikai centrizmus és az állítólagos apolitikus szakértelem e megtestesítője - reménytelen kétfrontos háborúba kezdett, amelyet a

aligha nyerhetett. Hiszen nemcsak a néhány évvel korábban még reménytelenül alantának tartott konzervatív mozgalom megalakulása, átalakulása és megerősödése történt meg. Az amerikai konszenzusra a politikai spektrum másik oldaláról, a szélsőbaloldalról is veszély fenyegette a baj. Igaz, hogy a vietnami háború elleni tiltakozás okozta messze a legnagyobb mozgósítási hullámot, és rendkívül fontos identitásformáló esemény maradt a hatvanas évek tiltakozó nemzedéke számára. Az USA politikai konfliktusszerkezete számára azonban más témák és más csoportok - még ha gyakran erősen átfedésben is voltak a háborúellenes mozgalommal - ugyanolyan fontosak voltak. Míg a fehér középosztály és a munkásosztály nagy részét mélyen megrémítették az 1960-as évek változásai, mások közel sem mozdultak elég gyorsan.

Ez valószínűleg szinte történelmi törvényszerűség: minden sikeres emancipációra a további emancipáció követelésével válaszolnak, minden liberalizációs tendenciára a további szabadságjogok követelésével válaszolnak. Az 1960-as évek USA-jában - a már említett fekete polgárjogi mozgalom mellett - számos más, korábban marginalizált peremcsoport is létezett, amelyek most hevesen törekedtek a nyilvánosságra: a csikánó mozgalom, a nőmozgalom, végül a homoszexuálisok jogaiért indított mozgalom és így tovább. Ez egy színes szövetség, amely az 1960-as évek óta kihívást jelent a status quo ellen, a politikai spektrum ellentétes oldaláról érkezve. Más esetekben úgy tűnt, hogy egyáltalán nem közvetlenül a politikáról van szó: A szex, a drogok és a rock 'n roll a Baby Boomer generációból sokak számára az első helyen áll. Ebben az időben Theodore Roszak találta ki az "ellenkultúra" kifejezést a hagyományos társadalmi normáktól elforduló és azokat megváltoztatni nem próbáló ifjúsági kultúrára.⁶⁴ A hatalom hagyományos formái azonban mindenkit kihívás elé állítanak - egyeseket közvetlen politikai akciókkal, másokat alternatív életmóddal. Néhányan valóban elhagyták az "amerikai hitvallás" kereteit. Már nem szorgalmazzák az amerikai álomban való részvételt, amely az ő szemükben mindig is csak egy rémálom volt sok amerikai számára. Ez különösen igaz a fekete polgárjogi mozgalom radikalizálódott szárnyára, például a Fekete Párducokra vagy Malcolm X Iszlám Nemzetére. Egyesek maoista forradalomra szólítanak fel, mások King eszméinek és a polgárjogi mozgalomnak a radikális megfordítására, az USA-tól való függetlenségre és egy saját nemzet létrehozására.

64 Lásd Theodore Roszak: *The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*, Berkeley. 1969.

Természetesen ezek a csoportok továbbra is kivételek maradtak. A többi mozgalom többségét - éppen ezért érdekesek itt - az amerikai politikai rendszer integrálta.⁶⁵ A hatvanas évek tiltakozó kultúráját tekintve az európai és az amerikai⁶⁶ fejlemények hasonlóak voltak - valószínűleg azzal a különbséggel, hogy a Németországban és Franciaországban oly erőteljes "1968" jelszó az USA-ban kisebb szerepet játszott. Bár ott is különösen viharos évről van szó, mivel az USA-ban a fejlemények valamivel korábban kezdődtek - a "Szabad beszéd mozgalom" Berkeley-ben már 1964⁶⁷ szeptemberében megalakult -, 1968, Martin Luther King és Bobby Kennedy meggyilkolásával és Richard Nixon amerikai elnökké választásával inkább a fejlődés végpontja, mint csúcspontja volt.

Ami a mi kontextusunk szempontjából fontos, hogy ezeknek az éveknek a zűrzavarai nem csak a konzervatív visszahatáshoz járulnak hozzá, és a mozgalomnak további mű- niciót adnak. Hosszú távon a Demokrata Pártot is meg kellene változtatnia.

A liberális, progresszív oldalon azonban ezt a történetet sokkal nehezebb elmesélni, mint az amerikai konzervatívizmus kialakulásával kapcsolatban. Goldwater kampánya után újabb 1964 16 évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a konzervatív forradalom végül Reagannal elérje célját; itt is mérsékelt és konzervatív csoportok küzdöttek a párton belüli dominanciáért. De ez a konfliktus elhalványul a másik oldalon lévő sűrűlódásokhoz képest: ott a tesztet támogató nemzedék nagy része éles ellentétben állt Lyndon B. Johnson kormányával. Az 1968-as chicagói demokrata konvención erőszakos összecsapások törték ki az Új Baloldal támogatói - akik számára Lyndon B. Johnson nem volt más, mint háborús bűnös ("Hé, hé, LBJ, hány gyereket öltél meg ma?" - skandáltak a tüntetők) - és a rendőrség között. Maga a párt mélyen megosztott volt Vietnam miatt, és majdnem a széthullás veszélye fenyegette. Chicago olyan képeket produkált, amelyek nem feltétlenül segítették a Demokrata Pártot ebben a választási évben, és municiót szolgáltattak Richard Nixon azon állításához, hogy ő a "csendes többség" hangja.

1972-ben azonban kezdetben úgy tűnt, hogy az Új Baloldal ugyanolyan dühösen hódította meg a Demokrata Pártot, mint ahogyan a Goldwater-féle republikánusok a Republikánus 1964 Pártot. A párt George McGovern szenátort jelölte.

65 Vö. a társadalmi mozgalom és párt viszonyáról az USA-ban általában Manfred Brocker: *Integration durch Partizipation. Társadalmi mozgalmak az Egyesült Államok politikai rendszerében.* In: *Zeitschrift für Politikwissenschaft* 19/2, 2009, pp. 237-274.

66 Vö. Norbert Frei: *Jugendrevolte 1968. und globaler Protest*, München. 2008.

67 Ez valószínűleg összefügg azzal a ténnyel, hogy a baby boom néhány évvel korábban kezdődött az USA-ban, mint Nyugat-Európában, vö. Frei: 1968, op. cit. 214.o.

Dél-Dakotából, mint elnökjelöltjüket. McGovern már korán ellenezte a vietnami háborút, és más kérdésekben is pártja szélsőbalszárnyán állt. Az ő jelölése, akárcsak Goldwateré, az elkövetkezendő dolgok előjele volt, de akkoriban inkább a párton belüli hatalmi vákuumnak és a tényleges favoritok különböző botlásainak és kudarainak volt köszönhető. McGovern is a rendkívül motivált, alulról jövő aktivisták támogatásából élt, akik szó szerint leigázták a lomha párt intézményét: 1972-ben először játszottak döntő szerepet a párton belüli előválasztások a Demokrata Pártban. A Miami Beach-i jelölőgyűlés kevésbé erőszakos, de ugyanolyan emlékezetes 1972 volt, mint a négy évvel korábbi chicagói, csakhogy ezúttal nem a teremben, *hanem előtte* zajlott a felfordulás. A küldöttek közül sokan már megszokásból az Új Baloldalhoz tartoztak. McGovern maga is nagy szerepet játszott a küldöttek összetételében. A négy évvel korábbi kaotikus események után a párt időközben felállított egy bizottságot, amelynek döntései történelmi jelentőségűek lettek volna a párt jövőbeli iránya szempontjából, és gyakorlatilag ő maga volt az elnök: az úgynevezett McGovern/Fra- ser Bizottságot.⁶⁸ Ez többek között előírta, hogy a pártkongresszuson a kisebbségeknek is képviseltetniük kell magukat, és a küldöttek összetétele ennek megfelelően szokatlan volt a korábbi kongresszusokhoz képest: a küldöttek 38%-a volt nő (1968: 14%). 14% volt afroamerikai (1968: 5%). És míg négy évvel korábban a jelenlévőknek csak 2%-a volt kiskorú, 1972-ben ez az arány 23% volt.³⁰ Az összes adat közül azonban talán ez volt a legérdekesebb: a küldöttek 80%-a először vett részt demokrata jelölőgyűlésen.⁶⁹

Ezért nem volt meglepő, hogy erre a pártkongresszusra is hasonlóan kaotikusan emlékeztek, mint négy évvel korábban Chicagóra. Az elfogadott határozatok közül nem mindegyik volt a legnagyobb komolyságú, mint például az alelnökjelöltek 39 fős listája, amelyen Mao Zedong neve mellett Richard Nixon kampányfőnökének felesége is szerepelt.⁷⁰ Azok a demokraták, akik nem álltak közel a diák-, nőjogi vagy háborúellenes mozgalom eszméihez, elborzadva reagáltak a Miami Beach-i eseményekre. A konzervatív déliek már 1964/1965 óta tömegesen kezdték elhagyni a pártot. Őket követték, bár kisebb mértékben, de a következők

68 Vö. különösen Byron E. Shafer: *Quiet Revolution. The Struggle for the Democratic Party and the Shaping of Post-Reform Politics*, New York. 1983.

69 Vö. Patterson: *Grand Expectations*, op. cit. S. 760.

70 Vö. Isserman/Kazin: *America Divided*, op.cit., 237. o.

Sok szakszervezeti vezetőnek is kellemetlen volt az 1960-as évek kultúrája, talán még inkább, mint a politika. Elégedetlenségük abban is gyökerezett, hogy a McGovern/Fraser-bizottság pártreformja megtörte a régi párklikkek hatalmát: ezentúl a jelölésekről nem a pártok és a szakszervezetek "főnökei" döntenek a füsttel teli hátsó szobákban. A pártokban - még a republikánusok is elkezdték kiterjeszteni a választások előtti rendszert - a részvétel új kultúrája alakult ki, amely teljesen új befolyásolási formákat nyitott meg a motivált alulról jövő aktivisták számára.⁷¹

A szakszervezetek hosszú távon, a Miami Beach-i zűrzavar ellenére is visszatáltak a Demokrata Párt választási koalíciójába. Jelentőségük azonban soha többé nem lesz olyan erős, mint e cezúra előtt, és nem csak azért, mert szervezeti súlyuk a nagy tagvesztések miatt csökkent. A napirenden egyre inkább más kérdések domináltak. A McGovern révén a pártba belépő különböző tiltakozó csoportok, bármennyire is sokfélék voltak egyenként, erősen foglalkoztak *az identitáspolitikával*. Politikussá válni nem az univerzalista értékekre való apellálást jelentette, hanem inkább a saját, majd a környezet tudatosítását a saját helyzetéről és identitásáról.⁷² A baloldali politika hagyományai szerint még mindig az egyenlőtlenségekről volt szó - csakhogy ezek már nem kizárólag gazdasági jellegűek, hiszen más tulajdonságok miatti hátrányokról volt szó: más bőrszín, más nem, más szexuális orientáció stb. miatt. Ezért nem tűntek el a párt napirendjéről a társadalmi egyenlőtlenségek klasszikus kérdései, már csak azért sem, mert az egyiket aligha lehetett elválasztani a másiktól. De legalábbis a 21. század nyolcvanas éveinek közepéig - amikor a társadalmi egyenlőtlenségek kérdése erőteljesen visszatért - a régi kenyér- és vajkérdéseket egyértelműen háttérbe szorították *az identitáspolitikai* kérdések. Összességében ez elősegítette azt a tendenciát, amely nem feltétlenül előnyös a

71 Vö. Shafer: *Quiet Revolution*, op. cit.

72 A klasszikus ideológiák és a modern identitáspolitika közötti különbségről lásd John Schwarzmantel: *Ideology and Politics*. London, 109-130. o.2008.,; *az identitáspolitika* jelentőségéről az új baloldalon az USA-ban: Andrew Hartman: *A War for the Soul of America. A kulturális háborúk története*, Chicago, 2015,18-37. o.

Demokraták - amelyhez a Republikánus Párton belüli csoportok is csatlakoztak: Inkább a szociálpolitikai, mint a társadalmi-gazdasági kérdésekre összpontosít.

Ami ott történt, az alapvetően nem sokban különbözött egy új, posztmaterialista konfliktustengely kialakulásától Nyugat-Európában.⁷³ Az Egyesült Államokban azonban a jól ismert okok miatt nem alakulhatott olyan harmadik párt, amelynek esélye lett volna a sikerre - mint a Zöldeknek a kontinentális Európában -, ezért a régi és az új baloldal közötti konfliktus még erőteljesebben egy párton belül zajlott le. Az amerikai tiltakozó mozgalom főszereplői pedig sokkal hamarabb találtak pragmatikus megoldást a helyzet kezelésére. Tom Hayden például, a Diákok a Demokratikus Társadalomért (SDS) egyik vezető alakja és a Port Huron nyilatkozat, az amerikai új baloldal alapító kiáltványának fő szerzője, már 1972-ben küldöttként vett részt a Miami Beach-i kongresszuson - miután 1968-ban a chicagói utcai harcok során a rendőrség letartóztatta és őrizetbe vette. A legfontosabb és legkövetkezetesebb különbség Európához képest természetesen az volt, hogy az új identitáspolitika az Egyesült Államokban is teljesen más kaliberű ellenféllel találta magát szemben, hiszen Amerika mély vallásossága nagyobb erőforrásokat biztosított a hagyományos erkölcsi elképzelések védelméhez, és a 20. század utolsó harmadának alapvető liberalizációja ezért lényegesen nagyobb ellenállásba ütközött.

George McGovern éppoly 1972-nagy különbséggel veszített, mint Barry Goldwater Az 1964. abszolút szavazatainak száma hasonlóan alacsony volt, de az *elektori kollégium szempontjából* az eredmény sokkal lehangolóbb volt: McGovern az 50 államból csak egyet nyert meg, Massachusetts államot. Amit már a konvenció és az azt követő kampány is jelzett, az a választások után bizonyossággá vált: A demokraták egyértelműen elvesztették egykori domináns szerepüket a fehér munkásosztályon belül, amelyet Richard Nixon 70%-kal nyert meg (ez volt a legjobb eredmény, amelyet a republikánusok valaha is elértek ebben a szegmensben). Pedig közelebbről megvizsgálva McGovern választói koalíciója már tükrözte annak lehetőségeit, amit John Judis és Rudy Teixeira évekkel később "kialakulóban lévő demokrata többségnek" nevezett.⁷⁴ A nem fehér szavazók, különösen az afroamerikaiak és a spanyolajkúak körében McGovern jobban szerepelt, mint négy évvel korábban Hubert Humphrey (87%). McGovern a nők szavazatainak többségét is elvesztette - de a *dolgozó* nők körében vezetett. És a

73 Lásd Ronald Ingelehart/Paul R. Abramson: Value Change in Global Perspective, Michigan. 1995.

74 Vö. John B. Judis/Ruy Teixeira: The Emerging Democratic Majority, New York. 2002.

akadémikusok, 1968-ban jobban teljesített, mint Humphrey a katasztrofális vereség ellenére. Ezek mind olyan csoportok voltak, amelyekről azt várták, hogy a jövőben növekedni fognak.⁷⁵

És akárcsak Goldwater esetében, McGovern számára is érdekes volt, hogy hol *nem* veszített, hanem éppen nyert: például olyan helyeken, ahol a nagy egyetemek jelenléte erősen jellemző volt. Az egyik ilyen hely a Dane megyei Madison volt, későbbi terepszemlénk liberális esettanulmánya: ott McGovern több ezer lelkes támogatóra talált, akik az utcára vonultak választási kampánya idején.⁷⁶ Ha csak egy maroknyi álmos kollektíváról lett volna szó, ezek a sikerek talán kevésbé lettek volna érdekesek. Ugyanakkor ezek voltak azok a helyek, amelyek a kutatásintenzív egyetemek közelsége miatt hamarosan a technológiai forradalom epicentrumává váltak, és jelentősen növekedtek. Az 1972-es választás tehát nemcsak azt jelezte, hogy a párt a jövőben etnikailag színesebbé és nőiesebbé válik. McGovernnel körvonalazódni kezdett a demokraták dominanciája a magasan képzett munkaerő körében a posztindusztriális információs korszakban.⁷⁷

De mint már jeleztük, a Demokrata Párt ideológiai homogenizálódásának története sokkal bonyolultabb, mint a republikánusoké. A demokraták más, pesszimistább következtetéseket vontak le az 1972-es megsemmisítő vereségből, mint a republikánusok 1964-ben. A következő években gyakran eléggé aggályosak maradtak ahhoz, hogy ne azonosítsák őket túlságosan a tiltakozó mozgalom radikalizmusával. Ezek a félelmek nem voltak teljesen alaptalanok: a liberális hegemonia szakasza, amely nagyjából 1932 és 1968 közé tehető,⁷⁸ a végéhez közeledett, és az amerikai liberalizmus egyre inkább védekező pozícióban érezte magát. Az 1968 és 2008 közötti 40 év alatt 28 évig republikánus volt a Fehér Házban. És az egyetlen két demokrata, akinek sikerült diadalmaskodnia ebben az időszakban, a konzervatív Délről származó demokraták voltak. Mindenekelőtt a centrista Bill Clinton elnöksége, aki a szociálpolitikában az amerikai konzervativizmus számos impulzusát felvette, megerősíteni látszott⁷⁹ azt a tézist, hogy a demokraták

75 Vö. *ibid.* 37-38. o.

76 Lásd Bruce Miroff: *A liberálisok pillanata. A McGovern-féle lázadás és a Demokrata Párt identitásválsága*, Lawrence 2007.

77 Vö. Judis/Teixeira: *The Emerging Democratic Majority*, op. cit.

78 Ez egy gyakori cezúra, de vö. a különösen hegyes Sam Tanenhaus: *The Death of Conservatism*, New York 2009.

79 Vö. Gil Troy: *A Reagan-forradalom. A Very Short Introduction*, Oxford 2009, pp. 122-124.

csak akkor győzhetnek, ha a lehető legmesszebbre, a politikai közép felé mozdulnak el.

Másrészt a felszín alatt a párt hosszú távon megváltoztatta azt az irányt, amelyet McGovernnel vett fel. A Clinton-korszakban a konzervatív déliek végleg eltűntek a pártból - ez a sors egy kicsit később más, ideológiailag mérsékeltnek nevezhető politikusokat is érintett. A párt nőiesebbé, kevésbé fehérré és világiasabbá vált. Olyan új témákat vett fel, mint például a környezetvédelmi politika, amelyek először a McGovern-kampány idején kerültek az amerikai politika napirendjére. És miközben a konzervatív - Európában úgy mondanánk, neoliberais - korszellem felé haladt a gazdaság- és szociálpolitikai kérdésekben, különösen az 1990-es években, a szociálpolitika terén nagyrészt hű maradt az 1960-as évek eszméihez. Végül 2008-ban Obama olyan választói koalícióval nyert, amely sok megfigyelő szemében feltűnően hasonlított a McGovern-koalícióhoz.⁸⁰

KULTÚRA HÁBORÚ? A VALLÁS MINT ÚJ KONFLIKTUSVONAL

Az Új Baloldalnak a Demokratikus Választók Koalíciójába való integrálásával egy újabb fontos építőelemmel bővült a jelen ideológiai konfliktus mátrixa. Az utolsó elem legkésőbb a konzervatív forradalom Ronald Reagan általi kiteljesedésével 1980-ban került a politikai konfliktusok középpontjába: a vallás. Meglepő módon a vallás nem játszott igazán nagy szerepet az 1960-as évek alapvető vitáiban. Az országban az 1950-es évek óta virágzó számos antikommunista csoport között számos erősen keresztény ihletésű aktivista volt.⁸¹ És természetesen az *ellenkultúra* erkölcsi "túlkapásaival" szembeni ellenállás csak akkor volt érthető, ha valaki tisztában volt az USA erős keresztény jellegével. Ennek ellenére hiába keressük a Goldwater-mozgalom prominens egyházi vezetőit. A

80 Vö. Ross Douhat: The Obama Realignment, in: *New York Times*, 2012.11.7., elérhető: <http://campaignstops.blogs.nytimes.com/2012/11/07/douhat-the-Obama-realignment/> (utolsó hozzáférés: 2014.08.12.).

81 Vö. Kenneth D. Wald/Allison Calhoun-Brown: *Religion and Politics in the United States*, 6. kiadás, Lanham 2011, 204. o.; Leo Ribuffo: *The Old Christian Right. A protestáns szélsőjobboldal a nagy gazdasági világválságtól a hidegháborúig*, Philadelphia 1983.

A progresszív oldalon kétségtelenül más volt a helyzet: Végül is Martin Luther King baptista prédikátor volt az, aki a *Déli Keresztény Vezetői Konferencián* keresztül a polgárjogi mozgalom élére állt, és akinek beszédeiben az "Amerikai Hitvallásra" való hivatkozás mellett a megbékélés keresztény motívumai is fontos szerepet játszottak.

Általában véve az amerikai protestantizmus - a rabszolgaság eltörlésétől kezdve a *progresszív mozgalom* különböző reformprojektjeiig - az amerikai történelemben nagyon gyakran a progresszív oldalon állt.⁸² A konzervatív keresztények viszont a század20. eleji súlyos vereségek sorozata után nagyrészt kivonultak a közéletből. Az 1960-as években is ez az alapvető tendencia kezdetben megerősödni látszott. Amikor Amerikában - más nyugati társadalmakhoz hasonlóan - olyan gyors értékváltozást tapasztaltak, amely alapjaiban kérdőjelezte meg a hagyományos erkölcsi normákat, az amerikai konzervatív keresztények a pálya szélén álltak. Jerry Falwell, az alapított1979 "Erkölcsei Többség" későbbi kezdeményezője és vezetője még a viharos évben is azt vallotta, hogy elfordul1965 mindentől, ami világi, és nem hajlandó a kommunizmus elleni harc vagy a polgárjogi mozgalom pártjának szekerére pályázni magát: "A prédikátorok nem arra hivatottak, hogy politikusok legyenek, hanem arra, hogy léleknyerők legyenek."⁸³

Ez az 1970-es években változott meg, amikor a liberális Legfelsőbb Bíróság döntései - különösen az abortusz legalizálása a Roe kontra Wade ügyben hozott ítéletben - az evangélikus Amerika tömeges mozgósításához vezettek. Az USA déli részén sok evangélikus keresztény társadalmi felemelkedése - ahogyan azt néha állítják - szintén elősegítette ezt a mozgósítást - egyrészt, mert a magasabb társadalmi státusz általában elősegíti a részvételt, másrészt, mert más anyagi érdekek most jobban illeszkedtek a Republikánus Párt programjához, és így kézenfekvő volt a szövetségkötés.⁸⁴ Az "evangélikus" szó nem különösebben pontos, hanem inkább egy fogalmi segédkonstrukció, amely az Egyesült Államokban működő számos protestáns egyház vagy "szekta" sokféleségét tekintve legalábbis arra használható, hogy egy címke alá csoportosítsa azokat, amelyek elsősorban teológiai szempontból konzervatívnak tekinthetők. Az evangélikus egyházi gyülekezeteket különösen két jellemző alapján lehet azonosítani.

82 Vö. George Marden: *Understanding Fundamentalism and Evangelicalism*, Grand Rapids pp1991., 2.

83 Idézi Geoffrey Layman: *A nagy szakadék. Vallási és kulturális konfliktus az amerikai pártpolitikában*, New York, 2011.

84 Vö. Wald/Calhoun: *Religion and Politics*, op. cit. S. 216-221.

A fővonalbeli protestantizmus két fő jellemzője különböztethető meg a liberális protestáns egyházaktól: egyrészt a Biblia szó szerinti értelmezésében való hit, másrészt a hívők személyes, bensőséges kapcsolata Istennel, amelyet általában a megtérés élménye jellemez (innen a meggyőződés, hogy "újjászületett" keresztény).⁸⁵

Visszatekintve mindenesetre nyilvánvaló, hogy az 1970-es évek eleje óta országszerte történtek olyan események, amelyek először csak helyi jellegűnek tűntek, de túl gyakran ismétlődtek ahhoz, hogy pusztán véletlenek legyenek: pl. az evolúció tankönyvekben való tanítása körüli vita egy nyugat-virginiai iskolában 1974-ben, mire szülőik ezrei iskolabojkottot szerveztek; vagy egy floridai megyében 1977 a homoszexuálisok munkahelyi diszkriminációját tiltó rendelet elleni népszavazás - és számtalan más, elsősre helyi jelentőségűnek tűnő polgári tiltakozás, amelyek felgyülemzése azonban azt jelezte, hogy az 1960-as évek amerikai liberalizációja már régen visszahatást váltott ki az amerikai konzervatív tiltakozók körében.

Mindazonáltal nem volt azonnal nyilvánvaló, hogy az amerikai protestantizmus erőteljesebb politikai ébredése hová vezet majd a pártpolitika szempontjából. Volt azonban némi irónia abban a tényben, hogy 1976-ban éppen a demokrata Jimmy Carter volt az, aki a Watergate-botrányt követő erkölcsi megújulás ígéretével jelentősen hozzájárult az evangéliumi keresztények mozgósításához, és úgyszólván végleg bevonzotta őket a politikai színtérre.⁸⁶ 1976-ban a georgiai mogyorófarmernek sikerült többséget szereznie az evangéliumi keresztények csoportjában. Tekintettel azonban a két párt szögesen ellentétes ideológiai irányaira, ezt a szegmenst a Demokrata Párt hosszú távon nem tudta megtartani. 1979-ben Jerry Falwell vezetésével megalakult az "Erkölcsei Többség" azzal a céllal, hogy ellensúlyozza az ország erkölcsi hanyatlását. Sok liberális kortárs számára, akik a modern társadalmak szekularizációjának hitében nőttek fel, Falwell szervezetének látványos mozgósítási sikerei valóságos sokként értek: mindössze egyéves fennállása után csak a Moral Majoritynek - amely a nyolcvanas évek végén ismét eltűnt a színről, de helyébe számos más szervezet, például a Focus on the Family lépett - négymillió tagja és kétmillió adományozója volt, akik közül nem kevesen pénzt is adományoztak a szervezetnek.

85 Vö. Michael Lienish: *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right*, Chapel Hill. 1993.

86 Vö. Andrew P. Hogue: *Stumping God. Reagan, Carter és a politikai hit feltalálása*, Waco 2012.

maguk is aktívan részt vettek önkéntesként az elnök- és kongresszusi választásokon.⁸⁷ Az "erkölcsi többség" jelentősen hozzájárult Ronald Reagan 1980-as győzelméhez. Azóta az evangéliumi keresztények a republikánus szavazók koalíciójának szerves részét képezik: a legutóbbi republikánus elnökjelölt, Mitt Romney a 2012-es választásokon a szavazatok 79%-át kapta tőlük.

Az amerikai evangélikusságra való erős összpontosítás azonban, beleértve a médiát is, gyakran elhomályosítja egy másik, talán még fontosabb fejleményt: a felekezeti korlátok elhagyását. Addig ezek határozták meg az amerikai választási magatartását, nem pedig az amerikai állampolgárok vallásossága vagy vallásossága. A katolikusok hagyományosan a demokratákra, míg a protestánsok többsége a republikánusokra szavazott.

Ennek önmagában kevés köze volt a hit kérdéseihöz. A nagy bevándorlási hullám körül, a demokraták 1900egyszerűen az Európából érkező katolikus bevándorlók érdekeltségi pártjává váltak, míg Amerika A "WASP-k" - a "White Anglon-Saxon Protestants" rövidítése - többségben republikánusokra szavaztak. Ahogy más protestáns dominanciájú országokban, úgy az USA-ban is a katolikusokat megbízhatatlan hazafiaknak tartották, akik Rómának adtak igazat. De az amerikai politika moralizálódása és a világi és szexuálisan kicsapongó ifjúsági mozgalom fenyegetése - sok katolikus társadalmi felemelkedésével együtt - háttérbe szorította a felekezeti különbségeket. Richard Nixon volt 1968 az első republikánus elnökjelölt, aki a katolikusok szavazatainak többségét megszerezte. Az 1970-es évek óta a választási kutatók megfigyelték, hogy a konzervatív elemek *mindkét* felekezeten belül erősebben szavaztak ugyanarra a pártra, és ugyanez fordítva volt igaz a liberális keresztények vagy a felekezeten kívüliek esetében. A konzervatív protestánsok és a konzervatív katolikusok inkább a republikánusokra, a mindkét felekezethez tartozó liberális keresztények inkább a demokratákra szavaztak. Az elnökválasztáson 2012Mitt Romney a szavazatok több mint 60%-át olyan amerikaiaktól kapta, akik hetente egyszer vagy többször imádkoztak.⁸⁸ Csak a fehér amerikaiak körében ez a megoszlás sokkal drasztikusabb, mivel Obama szavazói között sok spanyolajkú és afroamerikai van, akik szintén feltűnően vallásosak.

87 Vö. Clyde Wilcox: Onward Christian Soldiers? Boulder S1996., 96.

88 Vö. a Pew Research Center 2015. május 12-i jelentése: America's Changing Religious Landscape, elérhető a következő címen: <http://www.pewforum.org/2015/05/12/americas-changing-religious-landscape/> (utolsó hozzáférés: 2015.08.03.).

Különösen az 1980-as és 1990-es évek váltak a "kultúrharcok" éveivé a keresztény jobboldal felemelkedése miatt. Az abortusz, a homoszexualitás, az iskolai ima és sokkal diffúzabb, nehezen kategorizálható témák, mint például "Amerika lelke" és az a kérdés, hogy az ország "erkölcsi hanyatlásban" van-e, jellemezték a vitákat. A "kultúrharc" kifejezést James Davison Hunter szociológus vezette be a vitába 1991-ben. Hunter szerint az ország egyre inkább két táborra szakadt, amelyek világnézetei már aligha voltak összeegyeztethetőek.

Az egyik oldalon Hunter szerint az "ortodox" Amerika állt: ott az emberek hittek egy transzcendens tekintélyben, a hagyományos normákban és értékekben, a jó és a rossz közötti világos erkölcsi különbségtételben. A másik oldalon a "progresszív" Amerika a "kultúrharcot" képviselte: ott az emberek a hagyományos értékek emancipációjában, a társadalmi haladásban és az erkölcsi elvek relativitásában hittek.⁸⁹ Ez a mély erkölcsi konfliktus alakította az amerikai politikát az 1970-es évek végétől kezdve. Ronald Reagan pedig sikeresen megcsapolta magának az evangéliumi keresztény szavazók hatalmas tartalékát. Bár Reagan maga nem volt mélyen vallásos ember, éppen az USA és a Szovjetunió közötti konfliktus szándékos retorikai eltúlzásával teremtett erős érzelmi kötődést. Aligha volt véletlen, hogy Reagan a Szovjetunióról szóló híres "Gonosz Birodalom" beszédét az USA evangélikus egyházainak legfontosabb ernyőszervezete, az *Evangélikusok Nemzeti Szövetsége* találkozáján mondta el.

Egy dologról azonban nem szabad megfeledkezni a vallásnak az amerikai politikára gyakorolt nagy befolyásáról szóló leírásokban - pontosabban: a vallási jobboldal befolyásáról a Republikánus Pártra: Végül ez egy utóvédharc volt. Amerika a 21. században is mélyen vallásos ország maradt, legalábbis más nyugati társadalmakhoz képest.⁹⁰ Az Egyesült Államokban azonban az intézményesített vallásosság csökkenése is megfigyelhető volt, és ez a fejlődés az utóbbi években tovább lassult.¹⁰ A Pew Research Center tanulmánya szerint az amerikaiak közel 23%-a agnosztikusnak vagy ateistának vallja magát. Ha közelebbről megvizsgáljuk a különböző felekezetek helyzetét, azt vesszük észre, hogy - a re

89 Vö. James Davison Hunter: *Kultúrharcok: Az Amerika meghatározásáért folytatott küzdelem*, New York 1991.

90 Vö. Steven Pfaff: *The Religious Divide: Why Religion Seems to Be Thriving in The United States and Waning in Europe*, in: Jeffrey Kopstein/Sven Steinmo (szerk.): *Growing Apart: America and Europe in the Twenty-First Century*, New York 2008, pp. 24-52.

a katolikusok körében a spanyolajkúak migrációja miatt - különösen az amerikai protestantizmus ~~válságát~~ Az elmúlt néhány év40 során az úgynevezett "katolikus egyház" egyháza példátlanul összezsugorodtak.

"Fővonalbeli protestantizmus": liberális hitvallású gyülekezetek, amelyek a kezdetektől fogva a

A 20. század megpróbálta összeegyeztetni a felvilágosodást és a tudományt a kereszténységgel. Az amerikai politikai osztály nagy része évekig a *fővonalbeli protestantizmus* soraiból került ki. Ezzel szemben ugyanebben az időszakban meredeken emelkedett azoknak az amerikaiaknak a száma, akik evangélikus egyházak tagjaként vagy általánosabban "újjászületett keresztényként" vallják magukat.⁹¹

A politikától nem eltérően a szervezett vallás peremvidékei nőttek - különösen a konzervatív, bibliahívő keresztények az egyik oldalon és a keresztény kötődés nélküli emberek a másikon -, miközben a vallási központ egyre inkább elárvult. Ez ideális táptalaja volt a kulturális konfliktusnak.

91 Vö. a Pew Research Center 2015. május 12-i jelentése: America's Changing Religious Landscape, elérhető a következő címen: <http://www.pewforum.org/2015/05/12/americas-changing-religious-landscape/> (utolsó hozzáférés: 2015.08.03.). Az elmúlt évtizedek változásainak áttekintését lásd Robert D. Putnam/David E. Campbell: *American Grace. Hogyan oszt meg és egyesít minket a vallás*, New York 2010.

III. Vörös és kék Amerika: A polarizáció jelzői az amerikai nézeteltérések korában

OSZTÁLY ÉS KULTÚRA: A KÉT KONFLIKTUSVONAL ÖSSZEOLVADÁSÁRÓL

A "kulturharc" megjelenésével és a vallási kérdések politikai diskurzusba való beáramlásával végül összekeveredtek a következő évek amerikai ideológiai polarizációjának mérgező összetevői. Természetesen azóta új kérdések merültek fel, amelyek polarizáló hatással voltak: Például a terrorizmus elleni háború 9/11 után, vagy a bevándorlási reform kérdése. 1980-ban természetesen a világpolitika közel sem volt olyan méretű, mint ma. És természetesen a gazdasági ciklusok is megváltoztak: a társadalmi egyenlőtlenségek kérdése például ma sokkal fontosabb, mint az 1980-as és 1990-es években volt. Mindazonáltal a következő harminc év legtöbb kérdése e három politikai terület ideológiai konfliktusmátrixához kapcsolódott: az állam befolyásának és a piac elsőbbségének kérdése; a különböző børszínű emberek közötti esélyegyenlőség kérdése, és hogy mit kellene tennie az államnak, hogy közelebb kerüljön ehhez az egyenlőséghez; harmadszor pedig a szakadék egy hagyományos, keresztény ihletésű társadalomkép és egy progresszív, szekuláris társadalomkép között. Azok a társadalmi koalíciók és szövetségek, amelyek mindkét pártot a mai napig fenntartják, nagyjából szintén az 1964 és a jelen közötti formálódó években jöttek létre.

A korabeli megfigyelők nem vették azonnal észre, hogy ez egy tartós társadalmi és ideológiai "átrendeződést" eredményezett, és hogy most a pártok közötti stabil polarizáció hosszú szakaszába lépünk. Valójában mindkét választási koalíció nagyon törekenynek tűnt társadalmi heterogenitásában.

A Demokrata Pártban nemcsak a már leírt konfliktus volt a régi és az új baloldal között. 1980-ban a republikánusok is nagyon színes koalíciót állítottak össze. Ez a szervezet összehozta a keresztény fundamentalistákat, akik közül néhányan szkeptikusak voltak az USA-ban tapasztalható nagy társadalmi egyenlőtlenségekkel kapcsolatban, valamint a radikális-liberális adócsökkentő aktivistákat, akik kevés szimpátiát mutattak a vallási jobboldal problémái iránt. Hogyan tudtak ezek a csoportok hosszú távon összetartóak maradni? Az amerikai politikai tájképet továbbra is a "keresztmetszeti hasadások" - egymást átfedő konfliktusvonalak - jellemzik, amelyeknek általában csökkenteniük kellene a konfliktusok intenzitását, mivel a politikai elitek ügyelnek arra, hogy ne idegenítsék el választási koalíciójuk egy részét sem.¹ Ilyen körülmények között nem tűnik különösen bölcs dolognak, ha például egy elnökké választani kívánt demokrata túlságosan erősen felveti az olyan témákat, mint az abortusz vagy az azonos neműek házassága - hiszen a fehér munkásosztály körében csak korlátozott szimpátia mutatkozik ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban.

Az ezt követő időszakban azonban valami nagyon meglepő dolog történt. Ezek a feszültségek alapvetően megmaradtak, ami aligha meglepő, ha egy ilyen heterogén népesség kétpárti rendszerben való képviselését tekintjük. Ugyanakkor azonban a szélsőséges polarizáció az egyes pártkoalíciókban a különböző szavazói szegmensek között ideológiai közeledési folyamatot idézett elő, amelyet az amerikai politológusok *issue conversion*-nek neveztek el²: Azok, akiket harminc évvel ezelőtt a keresztény jobboldal aktivizált politikailag, és akiket például a pornográfia és az abortusz ellenzése mozgósított, és így találtak utat a Republikánus Pártba, most sokkal inkább hajlanak az alacsonyabb adók támogatására, mint évekkel ezelőtt - bár a logika nem feltétlenül teszi ezt az összefüggést kényszerítő erejűvé. Ugyanez igaz a Demokrata Párt esetében a jóléti állam támogatása és a melegházasság vagy a környezetvédelem támogatása közötti kapcsolatra. Ennek a folyamatnak köszönhetően a pártokon belüli ideológiai különbségek csökkentek, és a pártelit sokkal világosabb üzeneteket küldhetett. Következésképpen ez a folyamat az amerikai kongresszus tagjainál is megfigyelhető: A képviselőház republikánus tagjai például, akik különösen erősen

1 Lásd Seymour M. Lipset/Stein Rokkan: *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York 1967.

2 Thomas M. Carsey/Geoffrey C. Layman: *Oldalváltás vagy tudatváltás? Party Identification and Policy Preferences in the American Electorate*, in: *American Journal of Political Science*, Vol. No50., 2, April pp2006., 464-477.

az alacsony adókat támogatják, ma már gyakran a társadalmi-politikai kérdésekben is nagyon szélsőjobbra helyezkednek el.³

Kivételek még mindig léteznek, mint például az amerikai társadalomban a nagyon következetesen libertariánus amerikai polgárok egy része. Alapvetően elutasítják az állami beavatkozás minden formáját, ami azt jelenti, hogy gazdaságpolitikai kérdésekben közelebb állnak a Republikánus Párthoz, de a legtöbb más kérdésben sokkal inkább a demokraták felé hajlanak. A legtöbb, politikailag erősen aktív amerikai állampolgár esetében azonban ritkábban merül fel az ideológiai következetesség kérdése. Ez valószínűleg az amerikai politika szélsőséges barát vagy ellenség kódolásával magyarázható: a másik oldallal szembeni mélységes ellenszenvvel, ami arra készteti az embereket, hogy ha kell, még a véleményüket is megváltoztassák politikai kérdésekben - talán nem is annyira azért, hogy egyetértsenek a saját pártjukkal, hanem mindenekelőtt azért, hogy ne értsenek egyet a másik oldallal. Ezen túlmenően ez az összehangolódás a politikai elit integrációs és kommunikációs teljesítményének is köszönhető. Jó példa erre a Ronald Reagan óta terjedő kon- servatív narratíva, amely szerint a jóléti állam szolgáltatásai nemcsak drágák és hatástalanok, hanem megkérdőjelezzik a hagyományos családmódelleket is.

Ebben a tekintetben nehéz meghatározni az USA-ban az ideológiai konfliktus pontos méreteit. Geoffrey Layman és Thomas Carsey a jelenlegi konstelláció sajátosságaként a nagyon különböző konfliktusok egyidejűségét írta le, és ezzel megkülönböztette az amerikai történelem más, hasonlóan konfliktusokkal teli időszakaitól: Míg a múltban a demokraták és a republikánusok legfeljebb egy konfliktusdimenzió mentén polarizálódtak (a New Deal idején például egy társadalmi-gazdasági konfliktusdimenzió mentén), ma a polarizáció több tengely mentén zajlik.⁴ És hogy ezek közül a konfliktusok közül melyik a domináns, arra nehéz válaszolni.

3 Vö. Michael J. Barber/Nolan McCarty: Causes and Consequences of Polarization, in: Nathaniel Persily: Solutions to Political Polarization in America, Cambridge 2015, 15-58. o., itt: S. 20.

4 Vö. Geoffrey C. Layman/Thomas M. Carsey: Party Polarisation and "Conflict Extension" in the American Electorate, in: *American Journal of Political Science*, Vol. (464), 786-802. o.2002.,. Vö.

A vita elsősorban azt a kérdést járja körül, hogy a választási magatartást a társadalmi-gazdasági vagy inkább kulturális konfliktusvonal, a "kulturharc" értelmében határozza-e meg.⁵ Erre a kérdésre azonban nincs egyszerű válasz. Amint azt a tanulmány fő részében bemutatjuk, különösen a földrajzi tényezőt nem szabad alábecsülni. A fehér munkásosztály "jobbra tolódásának" tézise kétségtelenül igaz az ország egyes részeire - például a régiókban a "Great Plains" és néhány középnyugati államban is.⁶ Máshol azonban, ahogy Andrew Gelman kimutatta, a fehér munkásosztály továbbra is a demokratákra szavaz.⁷ Az is ellentmondásosnak tűnik, hogy egyrészt a vallásosság kérdése sokkal jobban jelzi az amerikai polgárok választási magatartását, mint a társadalmi-gazdasági státusz, másrészt az olyan kérdések, mint az abortusz és más "erkölcsi" vagy "szociális kérdések" mindig messze az amerikai politika kenyérré és vajra menő témái, például a munkahelyteremtés mögött állnak fontosságukat tekintve.

De talán az "osztály vagy kultúra" kérdése is hamis kettősséget állít fel. Jelenleg az Egyesült Államokban szinte minden vitás kérdésnek erős erkölcsi szövege van. Például arra a kérdésre adott válasz, hogy melyik jelölt vagy párt teremt leginkább munkahelyeket, kulturális és erkölcsi szempontokhoz is kapcsolódik, hiszen az igazságosság és a munkaetika fogalmai is szerepet játszhatnak ebben. Mindenesetre az ilyen kérdések valószínűleg nem a programok sikerességének racionális értékelései, mivel időközben számos amerikai szociálpszichológus megdöbbentő képet rajzolt az egyéni véleményalkotásról, amely szerint az affektusok és az előítéletek döntően meghatározzák a politikai ítéletalkotást.⁸

Mindenesetre ahelyett, hogy csökkentené a konfliktus intenzitását, a különböző kérdések egyidejű megjelenése és két nagyon is befogadó ideológia égisze alatt történő integrálásuk tovább polarizálja az országot.

-
- 5 Jó áttekintést nyújt Mark D. Brewer/Jeffrey D. Stonecash: *Szétválunk. Class and Cultural Divides in American Politics*, Washington, DC. 2007.
 - 6 Ezt a tézist mindenekelőtt Thomas Frank népszerűsítette: *What's the Matter with Kansas? Hogyan nyerték el a konzervatívok Amerika szívét*, New York 2004.
 - 7 Vö. Andrew Gelman: *Vörös állam, kék állam, gazdag állam, szegény állam*, Princeton 2010.
 - 8 Lásd Drew Westen: *A politikai agy. The Role of Emotions in Deciding the Fate of the Nation: How We Make Up Our Minds Without Using Our Head*, New York 2006; Jonathan Haidt: *The Righteous Mind: Why Good People are Divided by Politics and Religion*, New York. 2013.

PARTIZÁN NEMZET: AZ AMERIKAI VÁLASZTÓPOLGÁROK STABILIZÁLÓDÁSA

Mindezen fejlemények következményeként az amerikai választói lojalitás az 1980-as évek óta olyan módon erősödik, amely szembetűnő ellentétben áll az európai választói lojalitás erodálásával.⁹ Ennek első jele az volt, hogy az amerikai polgárok pártidentifikációja és ideológiai önértékelése az elmúlt évtizedekben egyre inkább egybeesett. Ez kevésbé banális, mint amilyennek hangzik. Nem véletlen, hogy a pártidentifikáció fogalma az Egyesült Államokból származik, és csak később került át Európába, mivel a választási döntéseket sokáig aligha lehetett csupán a választók ideológiai profiljával magyarázni.¹⁰ Az 1970-es évekig mindkét párt támogatói és a pártelit körében egyaránt erős liberális és konzervatív zászlóaljkat lehetett találni.¹¹ Ma azonban ez már történelem: A liberális szavazóknak ma már csak nagyon kis része választja a Republikánus Pártot, ahogyan alig van olyan konzervatív amerikai, aki a demokratákra szavaz.¹²

Míg erről a folyamatról, amelyet "pártválogatásnak" neveznek, teljes egyetértés van¹³, a pártidentifikáció erősségéről szóló vita egy kicsit más.

-
- 9 Lásd többek között Peter Mair: *Ruling The Void. The Hollowing of Western Democracy*, London 2013; Russell J. Dalton/Martin P. Wattenberg (szerk.): *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Western Democracies*, Oxford 2002. Vö. A pártidentifikáció erőssége és a pártrendszer polarizációja közötti általános összefüggésről lásd: Noam Lupu: *Party Polarisation and Mass Partisanship: A Comparative Perspective*, in: *Political Behaviour*, Vol. 37, 2015: pp. 331-356; Hermann Schmitt: *Partisanship in Nine Western Democracies. Okok és következmények*, in: John Bartle /Paolo Belluci (szerk.): *Political Parties and Partisanship. Social Identity and Individual Attitudes*, Abingdon, 75-87. old2009,.
- 10 A pártidentifikáció amerikai koncepciójának európai kontextusba való átültetésének nehézségeiről lásd Donald Green /Brad Palmquist/Eric Schickler: *Partisan Hearts and Minds. Political Parties and Social Identities of Voters*, Yale 2002: 164ff. o.
- 11 Vö. Matthew Levendusky: *The Partisan Sort. Hogyan lettek a liberálisok demokraták és a konzervatívok republikánusok*, Chicago 2009.
- 12 Vö. *ibid.*
- 13 Vö. *ibid.*

Végezetül, a polarizáció mint tömegjelenség tézise nem különösebben összeegyeztethető azzal a médiában is többször terjesztett állítással, hogy az USA-ban mindenekelőtt a "függetlenek", azaz a pártonkívüli szavazók folyamatosan növekvő szegmense a fontos. Ez azonban az adatok felületes értelmezésén alapuló nézet. Természetesen, ha megkérdezzük az amerikaiakat, hogy a) demokratának, b) republikánusnak vagy c) függetlennek tartják-e magukat, akkor idővel valóban egyre több "független" lesz. Amikor azonban a következő kérdésre kerül sor:

"Közelebb állnak az egyik párthoz, mint a másikhoz"? nevezik meg a több mint kétharmadát a

"Függetlenek" a két párt egyike. Ez önmagában nem biztos, hogy megingatja a sok független szavazó mítoszát. Ami még ennél is döntőbb, hogy a tényleges szavazásra vonatkozó további kérdés végül azt mutatja, hogy ezek az úgynevezett "független hajlandók" még nagyobb következetességgel szavaznak "saját" pártjukra, mint azok az amerikaiak, akik korábban "gyenge demokratáknak" vagy "gyenge republikánusoknak" vallották magukat.¹⁴ Röviden, az, hogy valaki függetlennek nevezi magát, nem feltétlenül jelenti azt, hogy nem az. Közöttük számos "beépített" vagy "titkos párttag" van.¹⁵ Az amerikai szavazóknak csak egy kis kisebbsége nem preferálja egyik pártot sem, még akkor sem, ha megkérdezzük őket. Ezek az úgynevezett "tisza függetlenek" vagy más terminológia szerint "független függetlenek". Számuk azonban az elmúlt négy évtizedben csökkent, és ma már csak 10% körül van. Másfelől, a magukat különösen hűséges párttámogatóként azonosítók száma közel áll a történelmi csúcshoz.

"Erős partizánok", akiknek a száma ma 30 és 35% között van.¹⁶ És ami döntő, hogy az "erős párttagok" politikailag sokkal aktívabbak, mint a "gyenge párttagok" vagy a "függetlenekhez közel állók", nem is beszélve a "tisza függetlenekről": rendszeresebben szavaznak, különösen a pártok előválasztásain, több pénzt adományoznak a jelölteknek, gyakrabban járnak politikai rendezvényekre stb.

14 Vö. David B. Magleby/Candice J. Nelson/Mark C. Westlye: The Myth of the Independent Voter Revisited, in: Paul Sniderman/Benjamin Highton (szerk.): Facing the Challenge of Democracy: Explorations in the Analysis of Public Opinion and Political Participation, Princeton, 238-262. o2011., (A demokrácia kihívásával szemben: a közvélemény és a politikai részvétel elemzése).

15 Vö. ibid. Az "undercover partisan" kifejezés már megtalálható Angus Campbell/Philip Converse/Warren Miller: The American Voter, Chicago 1960: pp. 123.

16 Vö. Alan Abramowitz/Steven Webster: All Politics is National: The Rise of Negative Partisanship and the Nationalisation of US House and Senate Elections in the 21st Century, Paper, Prepared for presentation at the Annual Meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago, Illinois, April. 16,2015.

Röviden, a politikai folyamatokra és a többségi viszonyokra gyakorolt befolyásuk sokkal nagyobb, mint azt a polgárok alig több mint egyharmadának pusztá száma sugallná.¹⁷ Alan Abramowitz a választóknak ezt a részét, amelyet a polarizáció hordozó csoportjának nevezhetnénk, "elkötelezett közönségnek" nevezte.¹⁸ Ami itt figyelemre méltó, az az, hogy nem csak a részvétel áll szoros pozitív korrelációban a pártidentifikációval. Az amerikai ideológiailag különösen motivált pártok támogatói is átlagon felüli iskolai végzettséggel és magas jövedelemmel rendelkeznek. Amerika polarizálódása sokat köszönhet a felső középosztály "szélsőségességének".

Az USA-ban azonban egy másik érték is erősebben emelkedett, mint a saját párttal való azonosulás: *Negatív* pártidentifikáció. Ez a másik fél negatív megítélésére utal, amelyet például politikailag radikálisnak tart, miközben a saját álláspontját még mindig centristának tartja. Ez némileg emlékeztet Terry Eagleton gyönyörű bon mot-jára, aki egyszer azt mondta, hogy az ideológia, akárcsak a rossz lehelet, "mindig az, ami a többieknek van".¹⁹ Azokban az időkben, amikor a párttal való azonosulási hajlandóság nem élvez jó hírnevet, a negatív pártidentifikáció mérése még jobb mutatója lehet a választói szintű éles ellentéteknek. Egy 2012-es felmérés szerint például a Tea Party támogatóinak 41%-a - akik köztudottan tele vannak megvetéssel a Republikánus Párt "berendezkedése" iránt - "függetlennek" vallotta magát.²⁰ Nagyon valószínűtlen, hogy sok Obama-szavazó szerepelt a mintában.

Az ellenzéki párt támogatóival szembeni negatív attitűdök még olyan területeken is érezhetők, amelyek valójában nem politikai jellegűek. Az 1960-as években kérdezték meg először az amerikaiakat arról, hogy problémájuk lenne-e azzal, ha a fiuk/lányuk egy demokratához/republikánushoz menne férjhez. A republikánusoknak mindössze 4%-a, a demokratáknak pedig 3%-a találta ezt akkoriban problematikusnak; 49%, illetve 33% fejezte ki 2014 aggodalmát egy ilyen kapcsolat miatt. Ez szinte tükörképe az Egyesült Királyságban végzett hasonló felméréseknek, ahol a házasság gondolatával szembeni ellenállás nagyon magas.

17 Vö. Alan Abramowitz: *The Disappearing Center - Engaged Citizens, Polarisation and American Democracy* (Alan Abramowitz: *Az eltűnő központ - elkötelezett polgárok, polarizáció és az amerikai demokrácia*), Yale, 2010.

18 Vö. *ibid.*

19 Vö. Terry Eagleton: *Ideologie. An Introduction*, Stuttgart p1993., 8.

20 Vö. Brian Montopoli: *Tea Party Supporters: Who They Are and What They Believe*, CBS News 2012. december 12., <http://www.cbsnews.com/news/tea-party-supporters-who-they-are-and-what-they-believe/> (utolsó hozzáférés: 2015.09.28.).

az ilyen "pártközi házasságok" ellen jelentősen csökkent.²¹ A Pew Research Center 2014-es felmérésében mindkét párt támogatóinak feltették a következő kérdést is: "Ön szerint [a republikánusok/demokraták] veszélyt jelentenek a nemzet jólétére? Erre a meglehetősen drámaian hangzó kérdésre a demokraták 27%-a, a republikánusok 36%-a válaszolt igennel.²² A másik párt híveivel szembeni ellenszenv ma már erősebb, mint a más børszínű emberekkel szembeni ellenszenv - ami, tekintettel a még mindig mélyen gyökerező
Az etnikai megosztottság az Egyesült Államokban igen figyelemre méltónak tűnik.²³

A konfliktus magas erkölcsi és érzelmi töltetét tekintve a konkrét ténykérdésekkel kapcsolatos nézeteltérések szinte háttérbe szorulnak. Mindazonáltal egyértelmű különbségek így is kimutathatók. A pártidentifikáció és ideológia egyéni önértékelésének kérdése elsősorban azért játszik ilyen központi szerepet az amerikai vitában, mert ez az *amerikai National Election Study* felmérési technikája, és így az adatok több mint 60 éves időszakra vonatkozóan elemezhetőek, ami természetesen az időbeli változásokat is jobban szemlélteti. Egy másik lehetőség az, hogy egy sor tényszerű kérdéssel mérjük, hogy egy párt mennyire következetesen "liberális" vagy "liberális".

"konzervatív" egy szavazó. Ezt a módszert alkalmazva, a szűkebb időszak, a tól a tól 1994-szintén az amerikai választópolgárok ideológiai profiljának egyértelmű erősödését mutatja 2014: a Pew Research Center tanulmánya szerint 1994-mindössze 10% volt a

Az amerikaiak, akik "következetesen" liberális vagy konzervatív gondolkodásúak voltak...

már 21%.²⁴ Az ideológiai következetesség itt is pozitívan korrelál a részvétellel és a politikai érdeklődéssel.

21 Shanto Iyengar/Sood Gaurav/Yphtach Lelkes: Affect, Not Ideology: A Social Identity Perspective on Polarization, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. 76 (3) 2012: pp. 405-431.

22 Pew Report, 2014. június 12.: Politikai polarizáció az amerikai közvéleményben. Hogyan hat a növekvő ideológiai konformitás és a pártellenesség a politikára, a kompromisszumra és a mindennapi életre.

23 Shanto Iyengar/Sean J. Westwood: Félelem és gyűlölet a pártok között. New Evidence of Group Polarization, in: *American Journal of Political Science*, Vol. (593), 2014, pp. 690-707.

24 E célból a Pew olyan kérdéseket tett fel a válaszadóknak, amelyek a különböző szakpolitikai területekre vonatkoztak. Azokat, akik 10 kérdésből legalább 9-re következetesen liberális vagy konzervatív választ adtak, "következetesen liberálisnak" vagy "következetesen konzervatívnak" tekintették. Vö. a 2014. június 12-i Pew-jelentést: Politikai polarizáció az amerikai közvéleményben. Hogyan hat a növekvő ideológiai konformitás és a pártellenesség a politikára, a kompromisszumra és a mindennapi életre.

Más mutatók is arra utalnak, hogy az amerikai polgárok szavazási magatartása egyre stabilabbá válik. Például az 1970-es évek óta jelentősen csökkent a megosztott szavazatok száma - amikor a szavazók különböző pártok jelöltjeire szavaznak egyidejűleg az elnökválasztáson és a kongresszusi választásokon. Az 1970-es évek végén az amerikai választók jó negyede élt ezzel a gyakorlattal, 2012-ben ez az arány alig több mint 10% volt.²⁵ A megosztott körzetek száma még drámaibb mértékben csökkent.²⁶ Európával²⁷ szembenítő ellentétben a későn döntők száma - akik az 1970-es és 1980-as években még jelentős csoportot alkottak - nem nőtt, hanem csökkent.²⁸

Mindezek az okok miatt az amerikaiak nagy többségének már nem sokat számít - legalábbis a fő választásokon való szavazási döntésük szempontjából -, hogy ki nyeri "az ő" pártjuk előválasztását. A konzervatív publicista, Michael Barone ezért néhány évvel ezelőtt - bizonyára túlzóan - a "49 százalékos nemzetről" beszélt: két politikai táborról, amely a potenciális szavazók nagy részét egyesíti, és a választóknak csak egy kis, bizonytalanul tekinthető részét hagyja maguk között.²⁹ 2011 novemberében - 12 hónappal a következő évi elnökválasztás előtt, és még mielőtt egyetlen republikánus előválasztás is lezajlott volna

25 Vö. Garry Jacobson: Polarization in American Politics: A Background Paper, in: *Presidential Studies Quarterly*, Vol. (344) 2013: pp. 688-707, itt pp. 695.

26 Vö. ibid. A "megosztott körzetek" olyan választókerületek, amelyek az egyidejű választásokon különböző pártok jelöltjeinek kedveznek.

27 Lásd például Németország esetében: Rüdiger Schmitt-Beck: Better Late Than Never: Campaign Deciders at the 2005 German Parliamentary Election, az 5. ECPR Általános Konferencián, Potsdam, 2009. szeptember; vagy általánosabban: Russell J., Dalton/Ian McAllister/Martin P. Wattenberg: The Consequences of Partisan Dealignment, in: Russell J. Dalton/Martin P. Wattenberg (szerk.): *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Western Democracies*, Oxford 2002: pp. 37-63.

28 Vö. itt is az ANES-adatokkal: http://electionstudies.org/nesguide/toptable/tab9a_3.htm.

A polarizáció és a választási döntések időzítése közötti általános összefüggésről lásd Michael S. Lewis-Beck: *The American Voter Revisited*, Ann Arbor 2009, 71. o. és a továbbiakban.

29 Vö. Michael Barone: The 49 Percent Nation, in: *National Review*, 33. évf. (23.) 2001: 1710. o.

A választók 94%-a már eldöntötte, hogy Barack Obamára vagy Mitt Romneyra szavazna.³⁰ Ezért aligha meglepő, hogy az amerikai választási kampányok mostanában nagy hangsúlyt fektetnek saját bázisuk mozgósítására és üzeneteik rájuk szabására - ami viszont egy önerősítő folyamat keretében tovább erősíti a polarizációt. Végül is aligha véletlen, hogy a választási részvétel a legtöbb európai demokráciában csökkent - miközben az Egyesült Államokban a 2008-as és 2012-es elnökválasztás volt a két legmagasabb részvételi arányú választás az 1960-as évek óta, amelyek köztudottan meglehetősen részvételi jellegűek voltak. Ez az összefüggés is szinte banálisnak tűnik: ahol a pártok közötti politikai különbségek valóban markánsak és egyértelműek, ott a választási motiváció általában nő.³¹ Az American National Election Study (ANES) adatai szerint az amerikaiak több 2004 mint 2008 80%-a mondta azt, hogy "érdekli, ki nyeri a választásokat" - ez a legmagasabb arány azóta, hogy az 1952. amerikaiaknak ezt a kérdést felteszik az ANES-ben.

TERJESZKEDÉS ÉS TÁBORÉPÍTÉS: AZ AMERIKAI PÁRTOK VISSZATÉRÉSE ÉS A PÁRTOSODÁS, MINT EGY RENDEZŐELV

A társadalmon belüli erős ideológiai polarizáció az amerikai pártok helyzetére is hatással van. Ma már nemcsak ideológiailag következetesebbek, mint a múltban, hanem jobban szervezettek és társadalmilag jobban meggyökeresedettek is. Valószínűleg az intézményi befolyásuk is nőtt. A korabeli megfigyelők számára ez kezdetben nem volt nyilvánvaló. Épp ellenkezőleg: az 1970-es években, amikor Európa még azt hitte, hogy a tömegpártok aranykorát éli, megkezdődött a hatyúdal, amelyet olyan provokatív könyvcímek dokumentálnak, mint David Broder "A pártok vége" vagy William J. Crotty "Amerikai pártok hanyatlásban" című könyve.³² Teljesen tévesek voltak

30 Vö. Lynn Vavreck: The A-Little-Bit-Less Undecided, in: *New York Times*, 20.09.2012, http://campaignstops.blogs.nytimes.com/2012/09/20/the-a-little-bit-less-undecided/?_r=0 (utolsó hozzáférés: 2015.06.12.).

31 Lásd Mark N. Franklin: *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies since 1945*, Cambridge. 2004.

32 David S. Broder: *The Party's Over - The Failure of Politics in America*, New York 1972; William J. Crotty: *American Parties in Decline*, Boston. 1980.

ezek az értelmezések azonban nem. Ami ebben az időszakban ténylegesen végleg elpusztult, azok a *pártgépezetek* maradványai voltak, amelyek a század20. elejéig a korlátlan klientelizmus révén minden politikai és közhivatalhoz való hozzáférést ellenőriztek. Ez a hatalom fokozatosan erodálódott. Mindenekelőtt a párton belüli választások tömeges elterjedése nagymértékben megszüntette a hivatalos pártapparátus befolyását a jelöltek kiválasztására. Ehelyett most úgy tűnt, hogy a független jelöltek és csapataik, a média vagy az érdekcsoportok állnak a választási kampányok középpontjában, amelyek az Egyesült Államokban mindig is a pártok aktivitásának és életerejének megfigyelési és mérési terepe voltak. A párt viszont csak egy szereplő volt a sok közül, és még csak nem is *primus inter pares*.

A következő évek alakulása jó példa arra, hogy a polarizáció hogyan alakíthatja és változtathatja meg a társadalmi és politikai konstellációkat. Ma már nem ezekről a hatyúdalookról van szó, hanem inkább az amerikai pártok elképesztő visszatéréséről.³³ Ez azonban csak részben utal olyan jelenségekre, mint a helyi szintű pártszervezetek újjáéledése vagy az országos pártszervezetek (pl. a Demokratikus Nemzeti Bizottság és a Demokratikus Nemzeti Kongresszus) jelentőségének növekedése.

"Republikánus Nemzeti Bizottság") a kampányadományok gyűjtése során. Inkább a szemlélet változott, hogy mit értünk valójában egy *fél alatt*. A szélsőséges pártpolarizáció idején sok megfigyelő számára úgy tűnik, hogy ha csak a hivatalos pártstruktúrákat vesszük mércének, az kissé statikussá vált, és így nem túl hasznos. Az amerikai politikában a pártok és a pártosodás valóságának megragadása érdekében számos amerikai politológus ezért kidolgozott egy kibővített pártfogalmat, amely nem csak a hivatalos szervezeti struktúrát jelenti, hanem a nem hivatalos struktúrákat is magában foglalja. Amit egyesek "kibővített pártnak"³⁴, "párthálónak"³⁵ vagy "informális pártszervezetnek" neveznek³⁶, mind arra tesznek kísérletet, hogy a pártokat egymástól formálisan független, de nagymértékben együttműködő és közös identitással rendelkező szereplők hálózataként értelmezzék.

33 Lásd Arthur C. Paulson: *Realignment and Party Revival: Understanding American Electoral Politics at the Turn of the Twenty-First Century*. Westport 2000.

34 Jonathan H. Bernstein: *The Expanded Party in American Politics (A kibővített párt az amerikai politikában)*, doktori disszertáció, Berkeley 1999.

35 Gregory Koger/Seth Masket/Hans Noel: *Partisan Webs: Information Exchange and Party Networks*, in: *British Journal of Political Science*, Vol. 200939: pp. 633-653.

36 Seth E. Masket: *Nincs középút. How Informal Party Organizations Control Nominations and Polarize Legislatures*, Ann Arbor 2009.

közös "pártidentitással" rendelkeznek³⁷. Ebben a felfogásban a hivatalos pártapparátus, az érdekcsoportok, a kampánytanácsadók, a lobbisták, az agytrösztök és a "pártos média" (például az olyan egyértelműen pártos médiaformátumok, mint a Fox News) olyan kooperatív szövetségeket alkotnak, amelyeket nagyfokú szolidaritás jellemez, és amelyek olyan szorosan kötődnek egymáshoz, hogy - a korábbiakkal ellentétben - ma már nincsenek szervezeti vagy személyi hidak az ellenoldal felé: A kampánytanácsadók kizárólag az egyik párt jelöltjeinek dolgoznak; az agytrösztök csak az egyik pártra való visszhangot célzó dokumentumokat írnak; az érdekcsoportok nemcsak mindig ugyanazt a pártot támogatják, hanem azonnal tartózkodnak attól, hogy lobbitevékenységgel próbálják³⁸ meggyőzni az ellenkező oldal politikusait - ez szembevetendő különbség az európai párt-érdekcsoport kapcsolatok szétválasztásához képest.³⁹ A német vagy európai pártszociológia terminológiájában talán inkább *táborokról*, mint *pártokról* beszélnénk, de ez a nézőpont mindenképpen világossá teszi, hogy a polarizáció milyen mértékben segíti elő a belső integrációt és együttműködést, valamint a pártok elkötelezettségének formáit. Ami kialakult, az szegregált "pártterületek"⁴⁰, "ideológiai csapattársak hálózatai"⁴¹, nagyfokú belső kohézióval, ugyanakkor a másik oldaltól való teljes elszigeteltséggel. Más tanulmányok kimutatták, hogy a más egyesületekben vagy szervezetekben való tagság tekintetében ma már gyakorlatilag nincs több átjárás a két oldal pártaktivistái között.⁴²

Az amerikai pártok vitalitása valóban szembevetendő ellentétben áll az európai pártok gyakran diagnosztizált válságával. Nem mindenki megy olyan messzire, mint Peter Mair ír politológus, aki a róluk szóló legutóbbi könyvében tömören kijelentette: "A pártokrácia kora lejárt".⁴³ De míg az európai pártok

37 Vö. Maik Bohne: *Vibrant Spaces. A pártterületek dinamikája és struktúrája az amerikai választási kampányokban*, Opladen 2011.

38 Vö. Barbara Sinclair: *Party Wars. A polarizáció és a nemzeti politika politikája*, Oklahoma 2006.

39 Vö. Elin H. Allern/Tim Bale: *Politikai pártok és érdekcsoportok: Disentangling Complex Relationships*, in: *Party Politics*, Vol. 18(1) 2012: pp. 7-25.

40 Bean: *Vibrant Spaces* op2011., cit.

41 Koger et al, *Partisan Webs*, op. cit.

42 Lásd Michael T. Heaney et. al.: *Polarized Networks: The Organizational Affiliations of National Party Convention Delegates*, in: *American Behavioral Scientist*, Vol. 56 (12) 2012: pp. 1654-1676.

43 Peter Mair: *Ruling the Void - The Hollowing of Western Democracy*, London S. 2013,1.

Miközben a pártok még mindig alternatívátlanok, sőt nélkülözhetetlennek tűnnek kormányzati funkcióikban és a politikai személyzet kiválasztásában, nehéz azt állítani, hogy még mindig ugyanolyan messzire nyúlnak a társadalomba, mint korábban. Ennek legegyszerűbb és egyben legegységesebb mutatója a pártok mint szervezetek hanyatlása: Gyakorlatilag Európában mindenhol csökkent a párttagok száma, néha drámai mértékben.⁴⁴ Ennek és a társadalmi szervezetek elvesztésének következtében a pártok elvesztették társadalmi gyökereiket.⁴⁵ Az amerikai és az európai pártok között olyan nagyok a különbségek, hogy az egyszerű átvitel itt nehéz, és az összehasonlításhoz szükséges funkcionális egyenértékeket nagyvonalúan kell megválasztani.⁴⁶ Hiszen a tagdíjat fizető párttag ebben a formában nem létezik az amerikai pártokban. Az amerikai pártok pedig nem fognak a jövőben tagpártokká alakulni, mint az európai pártok (vagy egyes esetekben azok voltak). Másrészt vannak a párthoz közeli részvételi formák, amelyek megkülönböztetik az egyszerű szimpatizánst a meggyőződéses aktivistától. És itt minden rendelkezésre álló számadat arra utal, hogy az amerikaiak egyre inkább elköteleződnek a két párt valamelyikében: Mint korábban ritkán, pénzt adományoznak egy jelöltnek, részt vesznek kampányrendezvényeken, házról házra járnak a választási kampányok során, hogy meggyőzzék a többieket a szavazásra.⁴⁷ Barack Obama 2008-as kampánya a maga 13 millió önkéntesével és hárommillió egyéni adományozójával grandiózus csúcspont volt, de ugyanakkor csak a jéghegy csúcsa.⁴⁸

Mennyiben járult hozzá a párton belüli előválasztási rendszer - amely a mai napig az amerikai közvéleményben a domináns magyarázat a washingtoni⁴⁹ pártellentétekre - az ideológiai homogenizálódási folyamathoz mindkét pártban?

44 Vö. Paul Whiteley: Is the Party Over? The Decline of Party Activism and Membership Across the Democratic World, in: *Party Politics*, Vol. 17 (1) 2001: 24. o.; Ingrid Van Biezen/Peter Mair/Thomas Poguntke: Going, going, gone? The Decline of Party Membership in Contemporary Europe, in: *European Journal of Political Research*, Vol. (511) 2012: pp. 24-56.

45 Vö. Thomas Poguntke: *Parteiorganisation im Wandel*, Wiesbaden. 2000.

46 Vö. Alan Ware: American Exceptionalism, in: Richard S. Katz/William J. Crotty: *Handbook of Party Politics*, London 270-277. o.2006,

47 Vö. Abramowitz: Az eltűnő központ, op. cit. 15-33. o.

48 Vö. Maik Bohne: *Vibrant Spaces*, op.cit., 10. o.

49 Lásd például Charles Schumer szenátor közelmúltbeli diagnózisát: End Partisan Primaries, Save America, in: *New York Times* of 21.07.2014.

még mindig vita tárgya. Az az elmélet, hogy a jól szervezett és motivált "igaz hívók" kisebbsége képes keresztülvinni az ideológiailag szélsőséges jelölteket az előválasztásokon való nagyon alacsony részvétel mellett, elsöre hihetőnek tűnik. Ezt azonban a politológusok többsége megkérdőjelezte: vagy azért, mert azt állították, hogy az előválasztók preferenciái nem különböznek olyan jelentősen a fő választásokon részt vevő választókéttől;⁵⁰ vagy azért, mert az időbeli okozati összefüggés megkérdőjelezhetőnek tűnik, mivel az elnökválasztásokkal ellentétben a szenátus és a képviselőház tagjait már sokkal régebb óta, sőt még a polarizáció korszaka előtt is előválasztásokon határozzák meg;⁵¹ és végül azért, mert nincs összefüggés egy képviselő szavazási magatartása és az között, hogy milyen módon kellett az előválasztáson indulnia.⁵² A pártoktól független "nyílt előválasztásokkal" Kaliforniában végzett kísérletek tapasztalatai, amelyek nem kevésbé szélsőséges jelölteket eredményeztek, szintén nem adnak sok hitelt annak a tézisnek, hogy az előválasztási rendszer a polarizáció oka.

Így az előválasztási rendszerről pusztán úgy lehet beszélni, mint arról a sajátos mechanizmusról, amellyel a pártok a pólusaik felé mozdultak el, különösen az elnökválasztásokon - anélkül, hogy tudnánk, hogy az ideológiailag hangsúlyos pártok irányába történő fejlődés más eszközökkel nem következett volna-e be. Bevezetésük a *progresszív korszak* reformereinek ötlete volt, hogy megtörjék a korrupt pártgépezetek hatalmát és demokratizálják a folyamatot. Az új rendszer igazi haszonélvezői azonban azok a politikai érdekcsoportok voltak, amelyek a szó szoros értelmében a 20. század második felében Washingtonban és az ország más részein is megjelentek.⁵³ Jelentős befolyást gyakoroltak, a legtöbb esetben a következők révén

<http://www.nytimes.com/2014/07/22/opinion/charles-schumer-adopt-the-open-primary.html> (utolsó elérés: 2015.02.14.)

50 Vö. 4. Alan Abramowitz: Don't Blame Primary Voters for Polarization, in: *The Forum, A Journal of Applied Research in Contemporary Politics*, Vol. 5. No. 2008.

51 Vö. David Karol: Charles Schumer hibás diagnózisa a polarizációról, in: *Washington Post*, elérhető 23.07.2014, a <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/07/23/charles-schumers-flawed-diagnosis-of-polarization/> oldalon. (utolsó hozzáférés: 2015.03.20.)

52 Shigeo Hirano/James M. Snyder Jr./Stephen Daniel Ansolabehere/John Mark Hansen: Primary Elections and Partisan Polarization in the U.S. Congress, in: *Quarterly Journal of Political Science* 5(2), 2010, pp. 169-191.

53 Vö. Ronald Brownstein: A második polgárháború. How Extreme Partisanship has Paralyzed Washington and Polarized America, New York 2008; Barbara Sinclair: Party Wars: Polarization and the Politics of National Policy Making, Oklahoma 2006.

A keresztény jobboldal például rendkívül sikeres volt az 1990-es években a túl mérsékeltnek tűnő republikánus képviselőket próbálta kihívni. Az 1990-es években például a keresztény jobboldal rendkívül sikeresen próbálta kihívni a túl mérsékeltnek tűnő republikánus képviselőket más politikusokkal, akik kiválóan finanszírozva megnyerték az előválasztásokat.⁵⁴ Ezek és más érdekcsoportok később mindkét pártban az ideológiai tisztaság igazi őreivé váltak.

Végül, a polarizációnak a pártosodás formáival kapcsolatos következményei az intézményrendszer minden szintjén megmutatkoznak. Az amerikai kongresszus számára ez amúgy is nyilvánvaló. De az amerikai Legfelsőbb Bíróság - csakúgy, mint a szövetségi államok legfelsőbb bíróságai - is történelmileg példátlan módon pártok mentén oszlik meg. Az elnöki hivatal is megváltozott a polarizáció korában. Az Egyesült Államokban megfigyelők a "partizán elnökség" kialakulását figyelik meg, amelyben az amerikai elnökök egyre inkább pártvezetőként lépnek fel, és a Capitol Hillen tapasztalható elkeseredett polarizáció miatt alig töltenek időt a másik párt ingadozó tagjainak meggyőzésével.⁵⁵ A kongresszusi pártok növekvő egységét tekintve egyes politológusok egy ideje a "felelős pártrendszer" vagy "pártkormány" európai mintára történő kialakulásáról, azaz a rendszer kvázi parlamentarizálódásáról spekulálnak.⁵⁶ A "megosztott kormányzás" realitásait tekintve azonban az egyre szélesebb körben elterjedt frakciófegyelem inkább az erősen együttműködésen alapuló politikai rendszer működésképtelenségéhez vezet. Mindazonáltal minden esetben világossá teszi, hogy a társadalomban a polarizáció különböző fokai részben kiegyenlíthetik a nagyon különböző politikai rendszerek közötti, mozdíthatatlannak hitt intézményi különbségeket. Ebbe az irányba mutat az is, hogy az ideológiai szempontból lefegyverzett európai pártrendszerek fejlődése bizonyos szempontból éppen ellenkezőleg alakul.

54 Vö. Kimberly Conger/John Green: Szétszóródva és beásva. Keresztény konzervatívok és az állami republikánus pártok, in: *Kampányok és választások*, február 2002.

55 Richard M. Skinner: George W. Bush and the Partisan Presidency, in: *Political Science Quarterly*, Vol. (1234) 2009: pp. 605-622.

56 Lásd Arthur C. Paulson: Realignment and Party Revival: Understanding American Electoral Politics at the Turn of the Twenty-First Century Westport 2000; Nicol C. Rae: Be Careful what you Wish for - The Rise of Responsible Parties in American National Politics, in: *Annual Review of Political Science*, Vol. 10 (2) 2007: pp. 169-191.

Az "elnökké válás" jelensége, amely többek között azt feltételezi, hogy a kormányfők pártaiktól és parlamenti frakcióiktól való nagyobb önállósága okozati összefüggésben áll maguknak a pártoknak a gyengülésével.⁵⁷ De ez végső soron persze csak a pártpolitikai verseny gyengülésével és a választói tábori kötődések gyengülésével lehetséges: csak ez teremti meg annak lehetőségét, hogy független, a pártvitából mintegy kivont politikai vezetőként állítsa be magát. Barack Obama pontosan ezt a szerepet szeretne volna választani az elnökségéhez.

- és amelyet végül soha nem tudott sikeresen végrehajtani, tekintettel a rendkívül polarizált politikai rendszer körülményeire.

57 Vö. Thomas Poguntke/Paul Webb (szerk.): *The Presidentialization of Politics*, Oxford, 2005.

**Expedíció a visszhangkamra szívébe:
A Wisconsin Field Study**

IV. Életvilágok, miliók, visszhangkamrák: A társadalmi szegmentáció folyamatáról történelmi perspektívában

Ennek a tanulmánynak nem célja, hogy abszolutizálja az USA ideológiai polarizációjának magyarázatára szolgáló egyetlen megközelítést. Amerika sajátos útja az ideológiatörténetben - ahogyan azt a 2. fejezetnek meg kellett volna mutatnia - továbbra is egy történelmileg kialakult, sokrétű jelenség marad, amely a politikai szereplők egyéni, nem pedig előre meghatározott cselekedeteinek eredményeként értelmezendő. Amiről a következőkben szó lesz, az a magyarázat egy kiegészítő szintje - amely ugyanolyan központi jelentőségű e konfliktus természetének mélyebb megértéséhez. A magyarázatnak ez a szintje azzal foglalkozik, hogy az ország polgárai hogyan dolgozták fel a nemzeti konfliktusokat politikai és kulturális értelemben a *konkrét életvilágukban* - hogy aztán néhány voltal felturbóztatva visszatáplálják azokat a politikai rendszerbe.

A könyv tehát a visszhangkamra politikájáról szól: arról, hogy az Egyesült Államokban számos olyan társadalmi tér alakult ki, amelyek legszembetűnőbb jellemzője az ideológiai homogenitás. Ezek a terek és a bennük élő emberek azok, amelyek az elmúlt években tovább fokozták az amerikai politika polarizálódását. Mert ezekről a terekről egyértelmű üzenet érkezett: nincs kompromisszum. A visszhangkamra logikájához tartozik, hogy minden saját szavunk milliószor visszhangzik, de a kívülről jövő hangok nem hatolnak be. Így a diszsonáns hangok hiánya miatt a többségi kultúra annál merevebb rendi elképzeléseket alakít ki. A visszhangkamra létezése nemcsak azt magyarázza, hogy a hatvanas évek konfliktusai miért rögzültek és égtek be annyira a kollektív emlékezetbe, hogy Joseph Epstein egyszer joggal nevezte ezt az évtizedet az USA kollektív Rorschach-tesztjének: "Mondd meg, mit gondolsz arról az időszokról, és én megmondom, mi a politikád."¹

¹ Idézi: Daniel T. Rodgers: *Age of Fracture*, Cambridge p. 2012,4.

Ez az oka az USA erősen érzelmi töltésű, érzelmekkel teli polarizálódásának is, amelyet aligha lehetne pusztán a különböző politikai nézetekre vagy az eltérő érdekekre való hivatkozással megérteni.

Meglepő történelmi analógia áll fenn az ideológiák európai korszakával, amelyet a következőkben gyümölcsözővé teszünk e visszhangkamrák kialakulásának következményeinek mélyebb megértése érdekében. Európában is a pártok közötti éles ideológiai polarizáció sokáig egybeesett a pártok támogatóinak éles társadalmi-földrajzi elhatárolódásával. Konzervatívok és liberálisok, protestánsok és katolikusok, szocialisták és kommunisták: mindannyian saját, szervezetileg zárt világukban éltek, amely úgyszólván a bölcsőtől a sírig körülzártá tagjait, és nagyrészt megvédte őket a külső hatásoktól. Hollandiában és Belgiumban ezeket a tereket "oszlopoknak" nevezték. Németországban R. M. Lepsius "szociokulturális milió" kifejezése uralkodott, Ausztriában "Lager"-ról beszéltek.² Hasonló politikai-kulturális szegmentációs folyamatok természetesen a legtöbb más európai társadalomban is lezajlottak a századforduló környékén.³ Ezek a szubkultúrák szervezeti szempontból önellátóak voltak, a kötény- és szabadidős szervezetek szoros hálózatán keresztül. Mindegyiküknek volt saját médiarendszere, például újság vagy rádióállomás, és sokuknak saját oktatási intézménye. Csak a részleges társadalmak és részleges nyilvánosságok kialakulásának ez a folyamata nyitotta meg az utat a politikai konfliktusvonalak "befagyasztásához", ahogyan azt Lipset és Rokkan (akik "intézményesített szegmentációról" beszéltek) hasadási koncepciója leírja.⁴

-
- 2 Vö. pl. Arend Lijphart: *Politics of Accommodation: Pluralism and Democracy in the Netherlands*, Los Angeles 1975; Rainer Maria Lepsius: *Parteiensystem und Sozialstruktur. Zum Problem der Demokratisierung der Deutschen Gesellschaft*, in: Gerhardt Ritter (szerk.): *Deutsche Parteien vor Köln 1918,1973*, pp. 56-80; Robert Kriechbaumer: *Die großen Erzählungen der Politik. Politikai kultúra és pártok Ausztriában a századfordulótól Böhlaui* 2001.
 - 3 Vö. a konszenzusos demokráciák csoportjába tartozó más országok esetében többek között Val R. Lorwin: *Segmented Pluralism: Ideological Cleavages and Political Cohesion in the Smaller European Democracies*, in: *Comparative Politics*, Vol. 3 (2) 1971: pp. 141-175; Olaszország esetében Joseph LaPalombara: *Italy: Fragmentation, Isolation, Alienation*, in: Sidney Verba/Lucien Pye (szerk.): *Political Culture and Political Development*, Princeton 1965, pp. 282-329.
 - 4 Vö. Seymour Martin Lipset/Stein Rokkan: *Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments*, in: Seymour Martin Lipset (szerk.): *Consensus and Conflict. Essays in Political Sociology*, New Brunswick 1985: 113-185. o., itt: S. 129.

Ezekben a társadalmi terekben ráadásul a közös életmódok gyakorlása zajlott, kialakult egy sajátos, a mindennapi életet felölelő társadalmi kultúra, amely messze túlmutatott az anyagi érdekeken - és éppen ezért hosszú időn keresztül, gyakran a tényleges politikai alapító konfliktuson túl is rendkívül stabilnak bizonyult. Karl Rohe például a Német Birodalom és a Weimari Köztársaság társadalmi-kulturális miliójéről írt:

"A különböző miliók tagjai nemcsak másképp gondolkodnak és másképp értelmezik a mindennapi világot, hanem valóban másképp is élnek. Másképp épül fel a napjuk, és a viselkedésük is más ritmust és mintát követ.⁵

Ma azonban ezek a visszhangkamrák joggal tekinthetők úgy, hogy nagyrészt eltűntek. Nem csak Németországban nincsenek többé külön katolikus vagy szociáldemokrata, liberális vagy konzervatív miliók. Eltűnésük történetét már annyiszor elmesélték, hogy elég néhány kulcsszó: Az emberek mobilisabbá és képzetesebbé váltak, a jóléti állam csökkentette a közösségi szolidaritási struktúrák iránti igényt, a tömegmédiá elterjedése még a legelszigeteltebb miliók számára is ablakot nyitott a világra. Ezek a folyamatok végül a modernitás leírásának egyik kulcskategóriájában, az individualizációban egyesülnek. Az individualizációs folyamatok elszakították az embereket az elavult hagyományoktól, erodálva a falusi közösségek ethoszát, valamint a gyárakban a proletár osztálytudatot. Az új korszak most magukra az emberekre hárította azt a feladatot, hogy a világ széttört egységét újra összerakják, és a versengő és gyakran egymásnak ellentmondó "jelentés tartományok" értelmezési szilánkjából egy elfogadhatóan stabil képet rajzoljanak a helyzetről.

De a "narratívák végének" eme erőteljes narratívája szerint hogyan lenne értelme az ideológiáknak, amelyeket a társadalom alapvető átalakítására irányuló hosszú távú projektként határoznak meg, még mindig ilyen körülmények között? Történelmileg az ideológiák mindig is a nagy kollektívák mozgósításának üzemanyaga voltak - de ahol az emberek maguk válnak saját sorsuk urává, ott az ideológiák elveszítik jelentőségüket. Még egy ilyen strukturálatlan modernitás hírnökei sem állítják, hogy ez a politikai verseny bal-jobb szemantikájának alapvető végét jelenti; mint a politika bináris kódja, ez a megkülönböztetés továbbra is fontos marad a túlélés szempontjából.

5 Karl Rohe: Wahlen und Wählertraditionen in Deutschland. Kulturelle Grundlagen deutscher Parteien und Parteiensysteme im 19. und 20. Jahrhundert, Frankfurt a. Main 1992, 19.o.

Az e fogalmak közötti határok azonban átjárhatóbbá váltak, és a korábbiakkal ellentétben mind a politikai elitek, mind a polgárok hajlamosabbak arra, hogy eklektikusan és néha kiszámíthatatlanul kombinálják azt, ami korábban a kirekesztés jellegét hordozta. Ezért például Ulrich Beck szerint a politikai konfliktusok és érdekek individualizálódása a következőkhöz vezet.

"egy ellentmondásos többszörös elkötelezettség, amely keveri és kombinálja a politikai spektrum klasszikus pólusait, így mindenki - a logikus következtetésig eljutva - egyszerre lehet jobboldali és baloldali, radikális és konzervatív, demokratikus és antidemokratikus [...]. [...] a szokásos politikai koordináták - jobb és bal, konzervatív és szocialista, elvonulás és részvétel - már nem helyesek és nem hatékonyak.⁶ Eszerint a jelen kétértelműségében a világ holisztikus értelmezésére tett minden kísérlet és a világ magyarázatának szemiotikailag zárt rendszerei egy "múló modernitás" kohójában végzik, ⁷amelyben a politika aligha gondolható el hosszú távú projektként. "Egy ideológia projekt nélkül" - írja Zygmunt Bauman - "egy olyan projekt, amely projektként és cselekvési tervként egy, a jelentől eltérő jövőt fogalmaz meg, oximoron, ellentmondás a fogalmak között".⁸

A választási és pártkutatásban az individualizációs folyamatoknak ez az értelmezése viszonylag korán kiemelt helyet kapott, és állítólag segít megmagyarázni, hogy a pártok miért közeledtek ideológiailag egymáshoz. Max Weber és Robert Michels a munkásosztály pártjai marxista ideológiáinak eredetileg utópisztikus-chiliasztikus energiáinak lassú elhalványulását a modern szervezetek elkerülhetetlenül növekvő racionalitásával és funkcionáriusaik "verbonzung"-jával és "Verspießerung"-jával magyarázta.⁹ Otto Kirchheimer tézisével a "felfogó pártokról" azonban az individualizáció lett - igaz, még mielőtt maga a szó kulcsfontosságú szociológiai kategóriává vált volna - a korábban kemény és konfrontatív pártverseny hanyatlásának elsődleges értelmezési eszköze. A merev pártprogramról való lemondással a "felfogó pártok" Kirchheimer szerint már a háború utáni időszak feltételezett nivellációs tendenciáira, a fogyasztói társadalom felemelkedésére, a szekularizációra, összességében tehát egy olyan fejlődésre reagáltak, amelyben "az osztályokhoz való viszonyok megváltoznak és kevésbé

6 Ulrich Beck: Die Erfindung des Politischen, Frankfurt a. Main S1997., 161.

7 Vö. Zygmunt Bauman: Flüchtige Moderne, Frankfurt am Main, 2003.

8 Zygmunt Bauman: In Search for Politics, Stanford S1999., 125.

9 Vö. Wolfgang Mommsen: Max Weber und die deutsche Politik 1890-1920, Tübingen 1974, 114ff. o.; Vö. még Seymour Martin Lipset: A Concept and its History: The End of Ideology, in: Ders. (szerk.), Consensus and Conflict. Essays in Political Sociology, Piscataway pp1985., 81-109.

élesen a megjelenés".¹⁰ Ez az 1960-as évekbeli értelmezési séma azóta egészen napjainkig meghatározó volt.

Még ma is az "egyéni modernizáció"¹¹ - ahogy Jacques Thomassen fogalmaz - tekinthető a régi konfliktusvonalak elhalványulásának és a kollektív identitás erodálódásának fő okának. Franz Walter és Tobias Dürr szerint a pártoknak ma már nincs meg az a stabil társadalmi "otthonuk" - a szociokulturális miliójuk -, amelyben korábban olyan szilárdan rögzültek.¹² Az európai választópolgárok individualizáción keresztül történő messzemenő dezideologizálódásának és ezáltal fragmentálódásának európai fejlődésének legmarkánsabb és legerőteljesebb értelmezője valószínűleg az ír politológus Peter Mair volt,¹³ aki többször utalt a bevett pártok közötti korábbi éles különbségek elsimulására, és nem riadt vissza az állítólagosan teljesen dezintegrált választási piac éles túlzásától sem. "A növekvő társadalmi homogenizáció - a hagyományos identitáshatárok elmosódása - és a növekvő individualizáció kombinációja" - írja Mair - "átvágta a pártválasztói profilok közötti különbségeket, így a legtöbb főszereplő többé-kevésbé ugyanazokat a választói csoportokat üldözi többé-kevésbé ugyanazokkal a meggyőző kampánytechnikákkal".¹⁴ Egyes politológusok ezért az ideológiákat egyszerűen a még nem eléggé modernizált - azaz nem eléggé individualizált - társadalmak jellemzőjének tekintik.¹⁵

Az USA "visszhangkamrái", amelyekről a következőkben szó lesz, természetesen nem olyan sűrűek, nem olyan áthatolhatatlanok, mint azok a társadalmi-kulturális miliók, amelyek Európa társadalmát és politikáját a század20. végétől a század közepéig 19. alakították.

10 Vö. Otto Kirchheimer: Der Wandel des Westeuropäischen Parteiensystems, in: *Political Quarterly*, Vol. (61) 1965: pp. 20-41.

11 Vö. Jacques Thomassen: The European Voter: A Comparative Study of Modern Democracies (Az európai választópolgár: A modern demokráciák összehasonlító tanulmánya), Oxford 2005.

12 Vö. Franz Walter/Tobias Dürr: Die Heimatlosigkeit der Macht. Hogyan veszítette el a politika a talaját Németországban, Berlin 2000.

13 Lásd különösen Peter Mair utolsó, posztumusz megjelent könyvét: Ruling the Void: The Hollowing of Western Democracy, London. 2013.

14 Vö. Peter Mair: The Challenge to Party Government, in: *West European Politics*, Vol. 200831,; pp. 211-234, itt: S. 222.

15 Russell J. Dalton: Social Modernisation and the End of Ideology Debate: Patterns of Ideological Polarization, in: *Japanese Journal of Political Science*, Vol. 7 (1) 2006, 1-22.

és olyan mélyen formálta őket. A 21. század folyékony, individualista körülményei között nem lehet a 19. század zárt társadalmi tereit felépíteni, amelyek "lakóit" szinte a bölcsőtől a sírig ugyanabban az élővilágban tartották. Csak egy alapvető analógiát szeretnék felállítani, amely minden bizonnyal segíthet egy fontos felismerés élesítésében: Azok a társadalmak, amelyek polgárai egyre különállóbb saját világokban élnek, és akik az eltérő információáramlás, a különböző társadalmi körök és az eltérő életmód következtében másként értelmezik a társadalmi valóságot, hajlamosak egymással versengő ideológiák kialakítására is, amelyek éles versenyben állnak egymással. Ilyen körülmények között "csak" politikai elitekre van szükség ahhoz, hogy ezeknek a különbségeknek politikai kifejezést adjanak, és hogy ezeket a különbségeket a hatalom megszerzése érdekében összefogják és megszervezzék. A gondolkodás tényszerű társadalmi "helyhez kötöttségének" eme alapvető belátásából kiindulva - hogy a tudásszociológia atyjával, Karl Mannheimel¹⁶ beszéljünk - érdemes az USA számára azokat a tereket is megkeresni, ahol az ideológiák életmóddal párosulnak, és így különösen szilárdan rögzülnek.

Ez mindenekelőtt egy paradoxon, amely talán a modern társadalmak általános felépítéséről is mond valamit. Végül is, ha valóban igaz lenne, hogy az individualizációs folyamatok a stabil ideológiai közösségek eróziójához vezetnek, akkor az USA nem a táborok jellegzetes ideológiai elhatárolódásával tűnne ki, hanem éppen az ellenkezőjével. Ez nem annyira az individualista értékek kérdése, még akkor sem, ha ezeket a központi elemnek tekintik a "American Creed" az USA-ban mindenképpen magasra értékelendő.¹⁷ *Az individualizmussal* ellentétben az *individualizáció* nem egy olyan attitűd, amelyet az ember magáévá tesz, hanem egy társadalmi folyamat, amely megtörténik vele. De még ebből a szempontból is kétségtelen, hogy az USA erősen individualizált társadalomnak tekinthető: Az osztálytudat ott mindig is alárendelt szerepet játszott, és az amerikaiak földrajzi (és sokáig társadalmi) mobilitása történelmileg mindig is különösen magas volt - és ma is az. Mások és saját magunk megítélése szerint amerikainak lenni mindig is azt jelentette, hogy képes vagy kénytelen feltalálni önmagát; ennek fényében nem igaz az az elképzelés, hogy az emberek csak a posztmodernitásban válnak teljesen a sajátjukká.

16 Vö. Karl Mannheim, *Ideológia és utópia*, Bonn. 1929.

17 Samuel P. Huntington: *American Politics and the Promise of Disharmony*, Cambridge 1981; Robert N. Bellah et al.: *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life*, Los Angeles 1985; Alain Ehrenberg: *Das Unbehagen in der Gesellschaft*, Berlin 2011: pp. 37-62.

életrajzuk szerzői, aligha vonatkozik az USA-ra. Még a felekezet és az egyházi gyülekezet (amelyek között sok amerikai többször is ingadozik életében) is a társadalmi élet választott aspektusának tűnik, amelyet Európában általában a különösen merev, rögzített, kvázi öröklött társadalmi kapcsolatok példájának tekintenek. Talán ez az oka annak is, hogy az individualizáció kortárs elméletei Ulrich Becktől Antony Giddensig, Alain Ehrenbergtől Zygmunt Baumanig mind Európából származnak, és csak nagyon gyéren kapnak helyet az amerikai szociológiában. Amerika, ahogyan a megállapításokat valószínűleg össze lehetne foglalni, mindig is individualizált volt.

Mindazonáltal az 1970-es évek óta az Egyesült Államokban olyan kortárs fejleményeket vitatnak meg, amelyek végső soron a folyamatos individualizáció nagyon hasonló diagnózisával érnek véget - kezdve Christopher Lash 1979-es bestsellerével az amerikaiak elszabadult narcizmusáról, és befejezve Robert Putnam 2000-es nagy tanulmányával a közösség és a közszellem elvesztéséről az amerikai társadalomban.¹⁸ A fejlődési utak közötti különbségek ellenére a korabeli diagnózisok nem tűnnek annyira különbözőnek. A döntő kérdés mindezek után az, hogy hogyan lehetséges, hogy az USA ennyire erősen polarizált, amikor az amerikai társadalom ugyanakkor erősen individualizáltnak tekinthető?

Az erre a kérdésre adott válasz magában hordozza az említett paradoxont, amely arra kényszerít bennünket, hogy újragondoljuk a (de)ideologizáció és az individualizáció közötti teljes kapcsolatot. Az USA ugyanis - e munka központi tézise szerint - nem az ilyen individualizációs folyamatok ellenére, hanem éppen ezek miatt polarizálódott. Az Egyesült Államok politikai visszhangkamrái kiváló példát szolgáltatnak erre. Szabad választás eredménye, az autonóm polgárok döntése, hogy az ambivalencia helyett az egyértelműség és nem a kétértelműség életét választják - ellentétben az európai társadalomtörténet milióival, amelyekben mindig volt egy "önkéntes kényszer" elem, és amelyek tagsága nemzedékről nemzedékre öröklődött.¹⁹

A paradoxon azonban sokkal mélyebbre hatol: éppen az individualizáció feltételezett katalizátorai azok, amelyek az USA-ban teljesen ellentétes hatást váltanak ki. Az amerikai médiarendszer felelős

18 Vö. Christopher Lasch: *The Culture of Narcissism*, New York 1979; Robert D. Putnam: *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, New York 2000.

19 Vö. Klaus Tenfelde, *Historische Milieus - Erbllichkeit und Konkurrenz*, in: Ders. (szerk.): *Arbeiter, Bürger, Städte. Zur Sozialgeschichte des 19. und 20. Jahrhunderts*, Göttingen 2012, pp. 343-363, itt pp. 357.

valószínűleg a legmegkapóbb és legismertebb példa. A hagyományos nézet szerint a tömegmédia európai elterjedése különösen nagy szerepet játszott az ideológiailag bebetonozott miliók felbomlásában.

Ez egy olyan "ablakot nyitott a világra", amelyen keresztül az emberek új, eltérő világgépekkel szembesültek, és a helyi elit értelmezési hatalma megingott.²⁰ De nyilvánvaló, hogy a rendelkezésre álló információk bővülése nem vezet automatikusan ideológiai jogfosztáshoz. Az USA-ban csak a kínálat bővülése, a választás lehetősége tette lehetővé az ideológiailag egyértelműen hangsúlyos alternatívákba való rendeződést.²¹ A politikailag érdeklődő amerikaiak egy bizonyos szegmensére való szándékos koncentráció például a Fox News televíziós csatorna nagyon sikeres stratégiája volt, amellyel maximalizálni tudta ismertségét. Egy olyan korban, amikor lehetőség van a látszólag végtelen számú információforrás felhasználására, sok amerikai újra és újra ugyanazt az ajánlatot választja, ami általában megerősíti a világról már meglévő véleményüket, és így nem teszi ki őket a kognitív zavar veszélyének.²² Ez megerősíti a személyre szabott algoritmusok által vezérelt "szűrőbuborék" irányába mutató tendenciát, amelynek veszélyeit Eli Pariser néhány évvel ezelőtt szemléletesen leírta.²³ És alapvetően ez egy súlyos csapás mindazok számára, akik egykor azt remélték, hogy a digitális demokrácia jövője az "eszmék piactere" lehet. Ezt a folyamatot *paradox individualizációnak* nevezhetjük: Az ember mindig azt választja, hogy nincs választása.

A médiarendszeren kívül kétségtelenül számos más példát is találunk a hasonlóan gondolkodó helyek profilalkotásának folyamatára, amely gyakran a

20 Vö. Uwe Sander/Dorothee M. Meister: Medien und Anomie. Zum relationalen Charakter von Medien in modernen Gesellschaften, in: Wilhelm Heitmeyer (szerk.): Was treibt die Gesellschaft auseinander? Bundesrepublik Deutschland: Auf dem Wege von der Konsens- zur Konfliktgesellschaft, 1. kötet, Frankfurt am Main 1997, 196-241. o., itt: 227. o.; Vö. a tömegmédia milió-helyettesítő hatásáról nemzetközi összehasonlításban Paolo Mancini/Daniel C. Hallin: Comparing Media Systems, Cambridge. 2004.

21 A média és a polarizáció témájának gazdag irodalmából az USA-ban lásd mindenképp: Markus Prior: Post-Broadcast Democracy: How Media Choice Increases Inequality in Political Involvement and Polarizes Elections, New York 2007; Matthew Levendusky: How Partisan Media Polarize America, Chicago. 2013.

22 Vö. Shanto Iyengar/Kyu S. Hahn: Red Media, Blue Media: Evidence of Ideological Selectivity in Media Use, in: *Journal of Communication*, 59 (1) (2009): pp. 19-39.

23 Lásd Eli Pariser, *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*, New York. 2011

az erősebb személyes autonómia eredménye. Ezek némelyike inkább anekdotikus lehet, mint például az egyértelműen párt- vagy ideológiai vonatkozású online társskereső oldalak jelentős növekedése, mint például a redstatedate.com vagy a bluestatedate.com (ami azonban illeszkedik ahhoz a megállapításhoz, hogy a pártok közötti házasságok száma valóban jelentősen csökkent, és hogy egyre több amerikainak okozna nagyobb gondot, ha fia vagy lánya republikánus vagy demokrata²⁴ párti férjet venne feleségül). Mások azonban sokkal súlyosabbak és lényegesebbek. Az 1970-es évek óta például az amerikai templomok folyamatosan homogénebbé váltak; a republikánusok és a demokraták ma már más-más helyen imádkoznak.²⁵ Úgy tűnik, hogy más civil társadalmi szervezetek is egyre inkább politikai homogenizálódtak, bár ennek empirikus alapja továbbra is bizonytalan.²⁶

Végül azonban a legegyszerűbb visszhangkamrára fogunk összpontosítani, nevezetesen a "valódi" földrajzra: Amerika politikai fellegváraira. Ezek is feltehetően az *önmaga által megszabott* egyoldalúság helyei, nevezetesen a belső migráció által kiváltott szortírozási folyamat eredménye: Egyre több amerikai választja azt, hogy politikailag hasonlóan gondolkodó emberek szomszédságában éljen. Jó okunk van arra, hogy a paradox individualizáció jelenségeként különösen komolyan vegyük az Amerikában egyre növekvő számú, politikailag egyoldalú helyi közösségeket - legyenek azok egész államok, választási körzetek, megyék, városok, városrészek -. Egyfelől okkal gondolhatjuk, hogy a tér és a hely még a média mindenütt jelenlétének korában is rendkívül fontos társadalmi kategóriák és kontextuális változók maradnak, és hogy a "távolság halálának" diagnózisa messze túlzó.²⁷ Bármilyen fontos is az amerikai médiatér egyidejű fragmentálódása és polarizálódása, a médiaközvetített vilásképek csak akkor válnak igazán hatékonyá, ha megszakítják a fizikai és társadalmi térhez és helyhez való kapcsolódást.

24 Lásd Shanto Iyengar: *Affect, Not Ideology: A Social Identity Perspective on Polarization*, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. (763) 2012: pp. 405-431.

25 Lásd Robert D. Putnam/David E. Campbell: *American Grace: How Religion Divides and Unites Us*, New York. 2010.

26 Lásd Delia Baldassarri: *Partisan Joiners: Associational Membership and Political Polarization in America (1974-2004)*, in: *Social Science Quarterly*, Vol. 92 (3), 2011: pp. 631-655.

27 Vö. Frances Cairncross: *The Death of Distance*, Boston 1997; Vö. a tér és a hely jelentőségének alapvető védelmében Thomas F. Gieryn: *A Space for Place in Sociology*, in: *Annual Review of Sociology*, Vol. 200026: pp. 463-496.

világ.²⁸ Ha valaki egész nap a Fox News-t nézi, de állandóan demokratákkal társul, akkor a csatorna világgépe óhatatlanul másként hat rá, mint egy republikánusra, aki nap mint nap zárt konzervatív miliőben él; csak ott, ahol az egyik a másikhoz illeszkedik, tökéletesedik a visszhangkamra rendszere.

És van egy másik ok is, amiért a politikai fellegvárak visszhangkamráira kell koncentrálni, és ez éppoly triviális, mint amennyire cáfolhatatlan: Amerika képviselői, akik továbbra is kemény pozícióharcban állnak Washingtonban és az ország más részein, végső soron nem az ultraliberális "Daily Kos" vagy az őskonzervatív "Drudge Report" online közösségeinek köszönhetik mandátumukat. Nem hívják őket oda konzervatív vagy liberális egyházi gyülekezetekből sem. Továbbra is valós helyekről és régiókból küldik őket: például New York 15. választási körzetéből, amelyet 2014-ben a demokrata Jose Serrano nyert meg 89,6%-kal; vagy Texas 13. kongresszusi körzetéből, ahol a republikánus Mac Thornberry 2014-ben a szavazatok 84,3%-át szerezte meg. Meg kell jegyezni, hogy ez a két politikailag legegyszerűbb választókerület az Egyesült Államokban; de mivel a választókerületeknek csak 10%-át tekintik egyáltalán versenyben lévőnek, ezek csak a jéghegy csúcsát jelentik. Ebben az értelemben továbbra is igaz Tip O'Neill, a képviselőház egykori elnökének gyakran idézett mondása: "Minden politika helyi politika". Az USA politikai elitjének választását végső soron az amerikai polgárok döntenek el Maine és Új-Mexikó között. Ha igaz, hogy ezek a szavazók önmaga által épített visszhangkamrákban élnek, hogy elvesztették a kapcsolatot más nézetekkel, világnézetekkel és realitásokkal - akkor nagyon kevés jel utal arra, hogy az amerikai politika polarizációs ciklusát meg lehetne törni.

De Amerika ultra-erődítményei olyasmi, mint az amerikai politikatudomány *fekete doboza*: egyelőre nem lehet aggregált adatokkal megközelíteni őket, és nem lehet megérteni őket. Ezért a következőkben új megközelítést alkalmazunk: Egy regionális esettanulmány segítségével, amely a helyszíni etnográfiai megfigyeléseket a szerző által végzett reprezentatív felmérés adataival kombinálja, az USA politikai fellegvárait derül fény.

28 Vö. Russell W. Neuman/Marion R. Just/Ann N. Cigler: *Common Knowledge: News and the Construction of Political Meaning*, Chicago 1992; Kathrin Cramer-Walsh: *Talking Politics. Informális csoportok és társadalmi identitás az amerikai életben*, Chicago 2004: 23-27. o.

V. Háromezerből kettő: Módszertani előzetes megfontolások

AMERIKA ERŐDÍTMÉNYEI: A VÁLASZTÁSI TOPOGRÁFIA A AZ USA ÉS A NAGY FAJTA ELMÉLETE

De milyen erődökről beszélünk valójában? Milyen helyeket vagy tereket kell figyelembe venni? Hogyan ismerhetjük fel legjobban az USA geo-grafikai-ideológiai szegmentációját? A legnépszerűbb minden bizonnyal az USA demokrata és republikánus államokra való felosztása: Kék, azaz demokrata Amerikává az ország tengerparti régióiban és a Nagy-tavak mentén fekvő néhány államban; majd végül vörös, republikánus Amerikává gyakorlatilag mindenhol máshol. Valójában az 1970-es évek óta drasztikusan csökkent a még versenyben lévő államok száma. Még az 1990-es években is az államok mintegy fele számított *"csatatérállamnak"*, azaz olyan államnak, ahol a választás legfeljebb 10százalékpontos különbséggel dőlt el; mára ez a szám mindössze 14 államra 2012csökkent.¹

Igaz, ha közelebbről megvizsgáljuk Amerika választási topográfiáját, világossá válik, hogy az egyes államokon belül az egypárti dominancia korántsem érvényesül mindenhol. A demokraták legfeljebb az Alföldön fekvő államokban, például Oklahomában és Kansasban nem igazán versenyképesek, és ugyanez igaz a republikánusokra az egyes új-angliai államokban. Egyébként azonban a másik oldal "enklávái" mindenütt léteznek, még az erősen republikánus és demokrata dominanciájú államokban is. Kalifornia például a tengerparti régióitól távol viszonylag konzervatív, az USA egyik legliberálisabb nagyvárosa, Austin pedig az ős-konzervatív Texas fővárosa.

1 Vö. Randal Olson elemzését, amely a fairvote.org adatai alapján készült:

<http://www.randalolson.com/2015/01/12/the-shrinking-battleground-presidential-elections/>

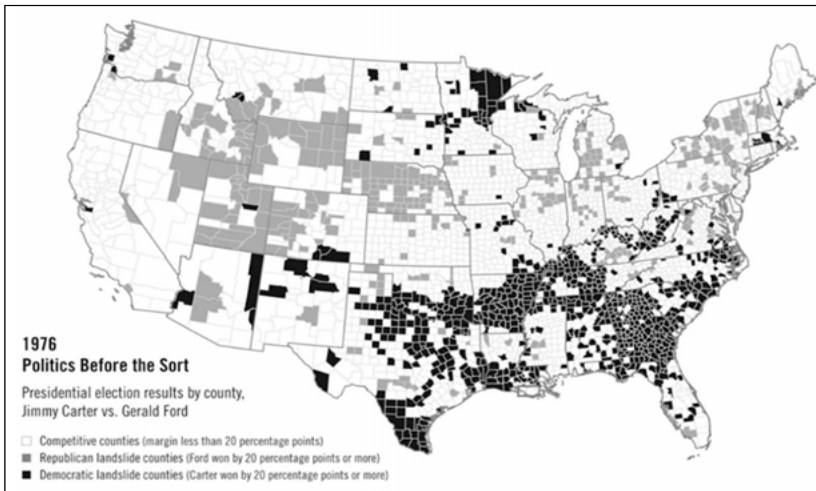
Amerika valódi homogenitása sokkal kisebb földrajzi egységekben rejtőzik. Gyakran hivatkoznak az amerikai képviselőház 435 választási körzetére, ahol a vitatott *körzetek* száma szintén gyorsan csökkent. A 2014-es kongresszusi választásokon 37 *körzetet* 5 százalékpontos vagy annál kisebb különbséggel nyertek meg; mindössze 79 *körzetet* nyertek meg 5 és 10 százalékpont közötti különbséggel - a többi helyet azonban sokkal egyértelműbb többséggel nyerték meg.² Ennek a fejlődésnek az okai azonban vitathatók. Végül is a választási körzetek határait minden évben 10 az új népszámlálási adatok alapján rajzolják újra, és nem ritkán a pártok úgy manipulálják azokat, hogy azokat eleve csak az egyik vagy a másik párt nyerje meg. Ezek tehát "mesterséges" választói erősségek, amelyekben nem feltétlenül történt tényleges változás a választók összetételében. Bár mostanra számos tanulmány arra utal, hogy az úgynevezett "gerrymandering" önmagában³ aligha magyarázza a kerületek növekvő politikai egyoldalúságát, ezt aligha lehet egyértelműen megállapítani, ezért céljainkhoz nem ezek a legjobb választás.

Röviden, ahhoz, hogy egy történelmi hosszmeteszben valóban megbízható kimutatásokat lehessen készíteni, olyan földrajzi egységekre van szükség, amelyek határai az idők során nem változtak. Ezért különösen alkalmasnak tűnnek az USA azon megyéi 3000, amelyek a legjobban összehasonlíthatók a német vidéki körzetekkel. Mint közigazgatási egységek, határaik statikusak. És valóban történelmi méretű választási konszolidációt mutatnak. Ezt a felismerést elsősorban Bill Bishop amerikai publicistának és Robert Cushing szociológusnak és "A nagy válogatás" című könyvüknek köszönhetjük⁴. 1976, a Jimmy Carter és Gerald Ford közötti választáson 38% volt.

-
- 2 Vö. a Nate Silver: *As Swing Districts Dwindle, Can a Divided House Stand?* című elemzését, in: *New York Times*, 2012. december 27.: <http://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2012/12/27/as-swing-districts-dwindle-can-a-divided-house-stand/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.12.).
 - 3 Alan Abramowitz/Brad Alexander/Matthew Gunning: *Don't Blame Redistricting for Uncompetitive Elections*, in: *PS. Political Science & Politics*, (1) 2006: pp. 87-90; Thomas E. Mann: *Polarizing the House of Representatives: How much does gerrymandering matter?*, in: Pietro S. Nivola/David W. Brady (szerk.): *Red and Blue Nation? Az amerikai polarizált politika jellemzői és okai*, Washington D.C. 2006.
 - 4 Bill Bishop/Robert Cushing: *A nagy válogatás. Miért szakít szét minket a hasonlóan gondolkodó amerikaiak csoportosulása*, Boston 2008.

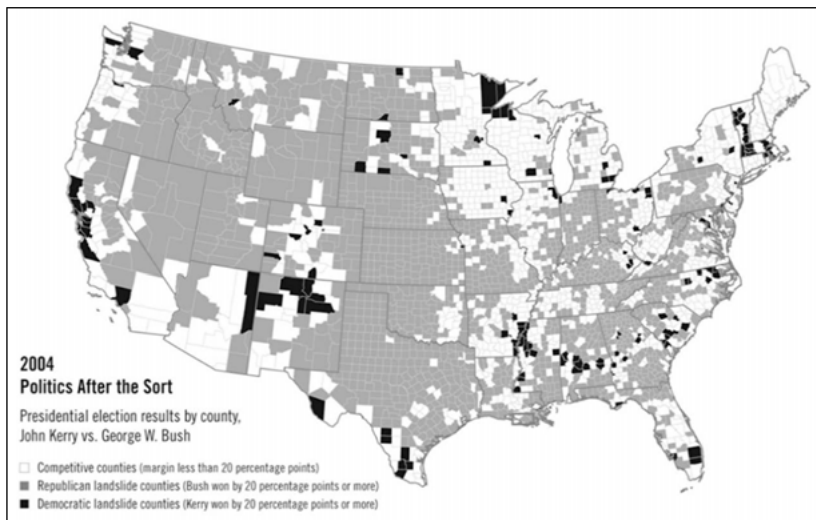
azon amerikai megyék száma, ahol a két jelölt közötti különbség a választási eredményekben 20 százalékpont vagy annál nagyobb volt. Ezután azonban megnő a Bishop és Cushing által "földcsuszamlásnak" nevezett megyék száma. Ez a folyamat nem teljesen lineárisan zajlik, és célszerű csak azokra a választásokra összpontosítani, amelyek különösen szoros országos választási eredményt hoztak. Azokban az években ugyanis, amikor a két párt egyike elsősorú győzelmet aratott (mint Ronald Reagan 1980-ban vagy Bill Clinton 1996-ban), az sem meglepő, hogy az egyes megyékben az eloszlás néha egyértelmű többséget eredményez. Ezek tehát nem mércék. Összességében azonban az időbeli tendencia egyértelműen felismerhető, és 2004-re a "földcsuszamlásos megyék" száma majdnem megduplázódott: az USA-ban az amerikai megyék több mint 60%-ában Bush vagy Kerry nyert legalább 20 százalékponttal, gyakran ennél sokkal nagyobb különbséggel.

1. ábra: A nagy rendezés - 1976.

Forrás: Bill Bishop/Robert Cushing: A nagy válogatás, Boston 2008.

2. ábra: A nagy rendezés - 2004.

Forrás: Bill Bishop: The Big Sort, Boston 2008.

Ez a tendencia 2008-ban és 2012-ben is töretlenül folytatódott.⁵ Még azok a régiók is, amelyek ma a két párt egyikének bevehetetlen bástyáinak számítanak, 1976-ban még nem voltak egyértelmű párterődők: a kaliforniai partvidék mentén például 1976-ban egyetlen "földcsuszamlásos megye" van; 2004-ben egy kivételével mindegyik a demokratáké lesz, legalább 20 százalékpontos különbséggel. Kansasban hasonlóképpen 1976 az állam 105 megyéjének csak egy nagyon kis része "földcsuszamlásos megye"; 2004-ben csak egy maroknyi megyében nem a republikánus pártra szavaznak 20 százalékpontokkal vagy annál nagyobb arányban.

Mindazonáltal ezeknek a "földcsuszamlásos megyéknek" az ilyen módon történő profilozása kissé leegyszerűsített ábrázolás. Ezek közül az ultra-erődök közül sok republikánus megye az USA középső, szerkezetileg gyenge és zsugorodó régióiban található, különösen a Nagy-síkságon. Röviden, ami térbeli szempontból a politikai terület óriási terjeszkedésének tűnik.

5 Vö. Bill Bishop: Nem, nem tettük: America Hasn't Hasn't Changed as Much as Tuesday's Results Would Indicate, in: *Slate*, 4.2008. november: (utolsó hozzáférés: 2015.04.27.); Thomas B. Edsall: How Fragile is the New Democratic Voter Coalition?, in: *New York Times*, szeptember 3.2012, http://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/09/03/how-fragile-is-the-new-democratic-coalition/?_r=0 (utolsó hozzáférés: 2015.04.27.); Thomas B. Edsall: How Fragile is the New Democratic Voter Coalition/?_r=0 (utolsó hozzáférés: 2015.04.27.).

14. 2015. április).

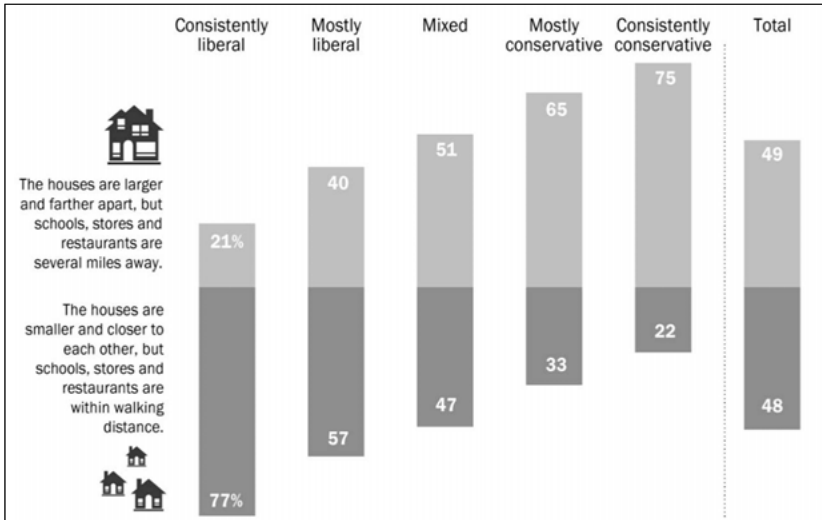
Bár a "földcsuszamlásos megyék" száma monokultúrának tűnhet, a népesség méretéhez képest legalábbis valamivel mérsékeltebb: 1976-ban az amerikaiak mintegy 27%-a élt "földcsuszamlásos megyékben"; 2004-re ez az arány 48,1%-ra emelkedett. Ez is egy nagyon egyértelmű tendencia.

A "Nagy válogatás" adta azt a hipotézist is, amely körül azóta is heves vita folyik az amerikai politikatudományban, ahogy a szélesebb közvéleményben is, és amelyet e tanulmány keretében a *paradox individualizáció* különösen markáns példajaként empirikus alapjai szempontjából vizsgálunk meg. Amerika Bishop és Cushing szerint a "földcsuszamlásos megyék" a több évtizedes belső migráció eredménye: a lakóhely kiválasztásakor sok amerikai hajlamos oda költözni, ahol olyan emberekkel találkozik, akik osztják politikai nézeteiket. De hogyan is működik pontosan ez a folyamat? Valóban amerikaiak milliói járják az országot, hogy politikai hasonló gondolkodású embereket keressenek? Kinyitnak egy szavazóatlaszt, amely megmondja nekik, hogy hol élhetnek társaik között? A politika valószínűleg nagyon kevés amerikai életében foglal el ilyen központi helyet. Talán van néhány olyan hely, amely valóban ilyen közvetlen politikai vonzerőt gyakorol, mert nagy politikai szimbolikája van, különösen az olyan liberális fellegvárak, mint San Francisco vagy Portland. A legtöbb esetben azonban a "nagy válogatás" sokkal finomabb. A megfelelő iskolákról és a megfelelő szabadidős lehetőségekről van szó, arról, hogy az emberek autó nélkül akarnak-e közlekedni, vagy azt találják a legegyszerűbbnek és legkényelmesebbnek, hogy széles utakon közlekedjenek, és soha ne legyen parkolási problémájuk. Egyesek számára fontos, hogy színházak, éttermek és múzeumok közelében lakjanak, mások mindezek nélkül is megelégszenek, ha nagyobb házban lakhatnak, és több helyük van a szomszédokhoz képest. Egyesek számára fontos, hogy olyan területen éljenek, ahol sok, élénk gyülekezeti életet élő egyház van, másoknak viszont ez hideg borzongást okoz.

A Pew Research Center tanulmánya arról kérdezte az amerikaiakat, 2014, hogy inkább egy nagyobb házban szeretnének-e élni, ahol a szomszédoktól bőséges távolságban vannak, de több kilométerre az iskoláktól, éttermektől és üzletektől, vagy egy kisebb házban, amely közel van az ilyen városi létesítményekhez. A liberálisok és a konzervatívok preferenciái szöges ellentétben álltak egymással:

Míg a "következtesen" ⁶liberális amerikaiak háromnegyede szívesebben élne kisebb házban, addig a konzervatív amerikaiakra ennek az ellenkezője volt igaz: nagy részük inkább nagyobb házban és a városi élet "kényelmi szolgáltatásaitól" távol élne.

3. ábra: Konzervatívok és liberálisok eltérő életmódpreferenciái

Forrás: PEW Research Center 2014 - Politikai polarizáció az amerikai közvéleményben

Amerika földrajzi szétválogatási folyamata tehát az életmódbeli differenciálódás módját követi. Ezt már Dave Berry amerikai publicista is leírta.

6 A Pew 3.nem az ideológiai önbesorolást választotta, ahogy azt az amerikai politológusok a *National Election Study*-ra támaszkodva általában alkalmazzák, hanem tényszerű kérdések sorozatával határozta meg a liberalizmus vagy konzervativizmus indexét - minél nagyobb a válaszok egyezősége, annál liberálisabbnak vagy konzervatívabbnak értékelik a válaszadót. Vö. a Pew 2014. júniusi kutatási jelentésével: *Political Polarization in the American Public. How Increasing Ideological Uniformity and Partisan Antipathy Affects Politics, Compromise and Everyday Life*: <http://www.people-press.org/files/2014/06/6-12-2014-Political-Polarization-Release.pdf> (utolsó hozzáférés: 14.2015. április).

2004-ben a Washington Post hasábjain egy szatirikus szembeállítással foglalta dióhéjba a dolgot, amelyet azóta is gyakran idéznek: "Tényleg azt hisszük, hogy minden vörös állam lakója tudatlan, rasszista, fasiszta, bukfcencet csorgató, NASCAR-mániás, unokatestvér-házasságot kötő, úthenger-evő, dohánylevelet csorgató, fegyverforgató, vallási-fanatikus paraszt; vagy hogy minden kék állam lakója istentelen, hazafiatlan, piercinges orrú, Volvót vezető, Franciaországot szerető, baloldali kom- munista, tejeskávét szopogató, tofut majszoló, holisztikus-őrült, neurotikus, vegán, perverz perverz?"⁷ A felsorolt tulajdonságok többségének első pillantásra kevés köze van a politikai nézetekhez; ezek preferenciák, ízlések, megszokott stílusjegyek.

Georg Simmel és Max Weber óta (akinek központi fogalma a "Lebensführung" volt), de legalábbis Pierre Bourdieu óta tudjuk, hogy az életmód fogalma végső soron olyan fogalom, amelynek kifejezetten politikai következményei vannak.⁸ Az életstílusok arról nyújtanak információt, hogy az emberek hogyan képzelik el az értelmes vagy erkölcsileg legitim életet. Így ezek nem a saját identitás konstitúciói, hanem a másoktól való negatív elhatárolódás potenciális tényezői.⁹ Ebben az esetben az ember elutasítja a többi életmódot, bár legalábbis felületesen egyáltalán nem értékkonfliktusról van szó. Valójában azonban a "jó életéről" és arról, hogy milyen legyen egy igazságos vagy szabad társadalom, alkotnak elképzeléseket. Az életstílusok mögött természetesen attitűdök és értékek állnak. Mindenekelőtt a visszatérő, mindennapi viselkedésminták¹⁰ révén azonosíthatók: ebben az értelemben tudatosan kifejezőek, a társadalmi környezet észlelésére irányulnak.¹¹

7 Lásd Dave Berry: An Off-Color Rift, in: *Washington Post*, december 19.2004,<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A218-2004Dec14.html> (utolsó hozzáférés: 15.2015. június).

8 Vö. Pierre Bourdieu: *Die feinen Unterschiede*, Berlin 1987; vö. az életmódkutatás egészéről kompakt áttekintésként a megfelelő fejezetet Stefan Hradil: *Sozial Ungleichheit in Deutschland*, 8. kiadás, Wiesbaden 2005, 422-442. o.; valamint Rudolf Richter: *Die Lebensstilgesellschaft*, Wiesbaden. 2005.

9 Vö. Markus Schroer: *Das Individuum und die Gesellschaft. Synchroner und diachroner Theorieperspektiven*, Frankfurt a. Main 2000: különösen 319ff. o.

10 Vö. Hradil: *Soziale Ungleichheit in Deutschland*, op. cit. 431.

11 Vö. Gunnar Otte és Jörg Rössel: *Lebensstile in der Soziologie*, in: Dies. (szerk.): *Lebensstilforschung. Sonderheft der Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, Wiesbaden, 7-34. o.2011.,

Bizonyos esetekben az életmódpreferenciák potenciális politikai relevanciája különösen nyilvánvaló, például amikor a fenntarthatóság és a környezetvédelem eszméi közvetlenül kapcsolódnak az életmód formáihoz. De ez az életmódváltás még inkább összefügg az egyén mint fogyasztó és piaci szereplő szerepével. Nem csupán ízlés vagy megkérdőjelezhetetlen esztétikai érzés kérdése, hogy valaki melyik autómárkát részesíti előnyben, fontos-e számára, hogy egy régi építési negyedben lakjon, milyen ruhákat hord és még sok minden más. Azt is nagyon jól tudjuk, hogy a fent említett jellemzők némelyike nagyon egyértelműen korrelál bizonyos ideológiai irányultságokkal és pártovatartozással, különösen az Egyesült Államokban: a Prius-vezetők gyakran szavaznak a demokratákra; a népszerű NASCAR-sorozat rajongói túlnyomórészt republikánusok; az asztrológiában hívők - ami talán súlyos csapás mindazoknak, akik azt hitték, hogy a tudományellenesség csak a politikai jobboldalon honos az USA-ban - sokkal inkább liberális beállítottságúak, mint azok, akik nem hisznek benne.¹²

Lehetne még sorolni, de a lényeg világos: egy ideológiailag polarizált társadalomban a személyes gyorsan politikussá válik. Ezzel szemben azt is állíthatjuk, hogy a politikai szféra óriási mértékben kitágul, áterjed és behatol teljesen más, látszólag nem politikai területekre. És míg egyes életstíluspreferenciák (például az online játékközösségek a "World of Warcraft" mintájára) viszonylag függetlenek a fizikai helytől, más életstílusok követése konkrét helyeket feltételez. 2008-ban Barack Obama azon országok 89%-ában győzött, ahol a "Whole Foods" bio-szupermarket - sok liberális számára régóta a fenntartható fogyasztás szimbóluma - rendelkezik kirendeltséggel.¹³ A következőkben az életmód és a helypreferencia e kapcsolatát fogjuk meghatározni.

Mindezek ellenére a bizonyítékok töredékei ellenére a "nagy válogatás" tézise nem vitathatatlan. Ritkán tagadják, hogy az amerikai politikai táj homogenizálódott.¹⁴ Ennek okai lehetnek

12 Lásd Michael Macy/Daniel J. DellaPosta/Yongren Shi: Why do Liberals Drink Lattes?, in: *American Journal of Sociology*, Vol. 120 (5) 2015: pp. 1473-1511.

13 Vö. Sheryl Gay Stolberg: Kompromisszumot akarsz? Sure You Do, in: *New York Times*, 2011. augusztus 13., <http://www.nytimes.com/2011/08/14/sunday-review/you-want-compromise-sure-you-do.html> (utolsó hozzáférés: 2015.09.15.).

14 Erről a vitáról lásd Torben Lütjen/Robert Matschoß: Ideological Migration in Partisan Strongholds: Evidence from a Quantitative Case Study, in: *The Forum. A Journal of Applied Research in Contemporary Politics*, Vol. (132) pp2015., 311-346.

másrészt. Elvileg négy bevett modell létezik annak magyarázatára, hogy miért változhat meg egy településen a többségi struktúra: Generációváltás; új választói csoportok mozgósítása; változás a politikai képviselőben; és végül migráció vagy mobilitás.¹⁵ A tézis a

A "Big Sort" nagyon is ez utóbbira koncentrál. Elvileg nem lehet kétséges, hogy a mobilitás mindig is központi szerepet játszott az amerikai társadalomban. Az ország európai betelepülése óta része Amerika kulturális DNS-ének. Természetesen ez kezdetben a nyugatra vándorlásra is igaz volt. De még azután is, hogy a 19. század¹⁶ végén (legalábbis hivatalosan) elérték a *nyugati határt*, ez maradt az USA egyik jellegzetessége. Az amerikaiak gyakrabban költöztek, mint más országok polgárai, mintha hűek akartak volna maradni telepes nemzetként való eredetükhöz. És még ha a mobilitás az elmúlt években némileg csökkent is: Átlagosan minden amerikai még mindig 11,3-szor költözik életében.¹⁷ 2014-ben, amely az átlag alatti mobilitás évének számít, amerikaiak milliói 18,9 költöztek egyik megyéből a másikba.¹⁸

A nemzetközi összehasonlításban jelentős mobilitás ismeretében legalábbis hihetőnek tűnik, hogy a lakóhelyre vonatkozó eltérő preferenciák - bár minden bizonnyal meglehetősen hosszú távú és több évtizedes folyamat során - vezetnek ahhoz a hatalmas választói átrendeződéshez, amely ma az USA választási topográfiját jellemzi. Jogosan merült fel azonban az az ellenvetés, hogy a meglehetősen impresszionista hétköznapi szociológián túl kevés szilárd bizonyíték van arra, hogy a demokraták és a republikánusok valóban különböző helyeket preferálnak, amikor úgy döntenek, hogy elköltöznek, vagy akár lakóhelyet változtatnak emiatt. Egyszerűen nincs olyan adatsor, amely megkérdezné az amerikaiakat arról, hogy honnan költöztek, mikor költöztek oda, ahol élnek, mik voltak a meghatározó kritériumok, és milyen pártidentitást és ideológiai irányultságot is figyelembe vettek - ami elengedhetetlen lenne a pontos értelmezéshez.¹⁹ Léteznek olyan felmérések, amelyek elméleti *preferenciákon alapulnak*.

15 Vö. James G. Gimpel/Jason E. Schuknecht: Patchwork Nation: Sectionalism and Political Change in America, Ann Arbor 2004, p. ff.176

16 Frederick Jackson Turner: The Frontier in American History, New York 1921.

17 <http://fivethirtyeight.com/datalab/how-many-times-the-average-person-moves/>

18 <http://blogs.census.gov/2015/03/26/moving-in-the-usa-domestic-migration-before-and-after-the-recession/>

19 Vö. Lütjen/Matschoß: Ideological Migration in Partisan Strongholds. op. cit.

A júniusi Pew-tanulmányt már *idézték*. A júniusi Pew-tanulmányt 2014már idézték. Más felmérésekből származó adatok, főként a Cooperative Congressional Election Study adatai is azt mutatták, hogy ezek a különböző preferenciák valóban léteznek, és némelyikük megfelel a demokraták és a republikánusok sztereotip életmódbeli preferenciáinak. Az olyan kérdések azonban, mint a biztonság és a lakónegyedek megfizethetősége, minden párt támogatói között az első helyen állnak.²⁰

A preferenciákkal azonban sokkal alapvetőbb probléma, hogy mindig kérdéses marad, hogy miként válnak konkrét cselekvéssé. Mert még egyszer mondom, nem valószínű, hogy ezek a szempontok önmagukban közvetlenül és azonnal a költözésről szóló döntéshez vezetnek. Egy ilyen döntés kezdetén más tényezők is szerepet játszanak: a munkahelyváltás, a képzés vagy a tanulmányok megkezdése, végül az a vágy, hogy összeköltözzön a partnerrel vagy közelebb éljen a családhoz. Vagy másképp fogalmazva: lehet, hogy nem szeretek republikánusok között élni, vagy lehet, hogy szívesebben élnék egy menő környéken Amerika keleti vagy nyugati partján - de ez nem jelenti azt, hogy ez mindig lehetséges számomra, vagy hogy minden más tényezőt figyelmen kívül hagyhatok.²¹

A preferenciák megkérdezésén túl azonban nagyon nehéz összefüggéseket kimutatni. Bishop és Cushing, valamint az őket követők az Internal Revenue Service (IRS) adataiból dolgoztak. Ez lehetővé teszi annak viszonylag pontos rögzítését, hogy hány ember költözött egyik megyéből a másikba. Bis Hop például azzal támasztotta alá tézisé, hogy kimutatta, hogy aránytalanul sokan költöznek a demokraták fellegráiraiból más demokraták fellegráiraiba; vagy hogy azok az emberek, akik elhagyják azokat a megyéket, ahol magas az evangélikus keresztények aránya, aránytalanul sokan költöznek olyan megyékbe, ahol szintén sok evangélikus keresztény él; vagy végül, hogy élénk csere van az amerikaiak között, akik a magas iskolai végzettségű megyék között költöznek.

20 Lásd Wendy K. Tam Cho/James G. Gimpel/Iris S. Hui: Voter Migration and the Geographic Sorting of the American Electorate, in: *Annals of the Association of American Geographers* 2012: pp. 1-16.

21 Vö. Clayton Nall/Jonathan Mummolo: Why Partisans Don't Sort: How Neighborhood Quality Concerns Limit Americans' Pursuit of Like-Minded Neighbors", Working Paper, online 02.10.2013.elérhető: <http://web.stanford.edu/~nall/docs/gp2.1.pdf> (utolsó hozzáférés: 2015.07.20.).

oda-vissza.²² De ebben az esetben sem tudunk semmit magukról az egyes "mozgatókról", pártidentitásukról, ideológiai irányultságukról vagy más jellemzőikről. Ráadásul Bishop fő érve - nevezetesen, hogy az azonos pártszínezetű megyék közötti erős csere a "nagy fajta" bizonyítéka - végső soron szinte ad absurdum vezet a tézist. Egyetlen település elemzése esetén ez a nézet ésszerű lehet. Például hihető az az érvelés, hogy a demokraták növekvő ereje Coloradóban - amely egykor a republikánusok szélsőséges fellegvára volt - elsősorban a bővülő szoftveriparnak és az ehhez kapcsolódó erős kaliforniai bevándorlásnak köszönhető.²³ De a demokrata és republikánus erősségek országos eloszlása szempontjából az ilyen jellegű migrációs áramlások végső soron keveset jelentenének: ez egy zéróösszegű játék lenne, amelyben az egyik erősség elveszítene pártolót egy másik erősséggel szemben. Ahhoz, hogy empirikusan alátámasszuk az amerikai állampolgárok pártpreferenciák szerinti földrajzi válogatásának tézisé, azonosítani kellene azokat az állampolgárokat, akik olyan helyre költöznek, amely jobban megfelel saját pártpreferenciáiknak. Vagyis a republikánusok, akik a demokrata megyékből a republikánus megyékbe költöznek, és fordítva. Csak egy ilyen minta bizonyítása bizonyítaná nyomatékosan, hogy a pártidentifikáció és az ideológia valóban meghatározó momentumai az amerikai belső migrációnak, és ebben a tekintetben a "nagy fajta" mozgatórugói is.²⁴

Mivel a meglévő adatokkal és eszközökkel nehéz ezt a bizonyítékot szolgáltatni, ez a tanulmány más megközelítést alkalmaz: egy regionális esettanulmány segítségével, amely a helyszíni etnográfiai megfigyelést és a kérdőíves kutatást ötvözi, fényt kíván vetni az egyre inkább elkülönülő erődök kialakulásának jelenségének sötétjébe, legalábbis az ország egy kis részén. A konkrét helyszínekre való összpontosítás lehetőséget nyújt arra is, hogy a big-sort hipotézis egy másik, vitatottan tárgyalt részét is megvilágítsuk. Mert még ha feltételezhetnénk is - Bill Bishop és Robert Cushing tézisének egyes kritikusai szerint -, hogy a demokraták és a republikánusok "csoportosulása" megtörtént: Számít ez egyáltalán ennyit? Számít-e, hogy a demokraták és a republikánusok egyre kevesebbet lagnak ugyanazokban a városokban, kerületekben, városrészekben? Ez a

22 Vö. Bishop/Cushing: *The Big Sort*, op. cit.

23 Vö. Tony Robinson/Stephen Noriega: *Voter Migration as a Source of Electoral Change in the Rocky Mountain West*, in: *Political Geography* (2010), 28-39. o. Vö.

24 Vö. Lütjen/Matschoss: *Ideological Migration in Partisan Strongholds*, op. cit.

A modern kommunikáció korában ez nem marad társadalmi következmények nélkül?²⁵ Ez egy olyan érv, amely - bár akaratlanul - mindazokból a megfontolásokból következik, amelyek a modern társadalmakban a "lokalitás" elvesztését diagnosztizálják, és feltételezik a térbeli dimenzió jelentőségének elvesztését az egyéni viselkedés magyarázatában.²⁶ Az esettanulmány célja, hogy megcáfolja ezt az érvelést, és megmutassa, hogy a politikai többségi viszonyok valóban hatással vannak a társadalmi életre.

AZ ESET KIVÁLASZTÁSÁNAK INDOKLÁSA

A kutatás két Wisconsin állambeli megyére terjed ki: Dane és Waukesha megyékre. Dane megye nagyrészt Madison városából áll - a baloldali-liberális kultúrájáról ismert egyetemi városból, ahol Barack Obama 2012-ben a szavazatok 71%-át szerezte meg. Csak ~~húsz~~ mérföldre keletre, Waukesha megyében ellenfele, Mitt Romney ugyanebben az évben a szavazatok 67%-át kapta. Waukesha megye Milwaukee-tól, az állam egyetlen igazi nagyvárosától nyugatra fekvő elővárosok gyűjteménye.

Mielőtt rátérnénk az esetválasztás pontosabb és részletesebb indoklására, miért pont ez a kettő az USA körülbelül "1700földcsuszamlásszerű megyéiből"? - Egy szó a vizsgálat általános szintjéről. A megyékre való összpontosítás végső soron egy pragmatikus kutatási döntés, amely nem mentes a hátrányoktól, és ezért magyarázatra szorul. Ugyanis abból a szempontból, hogy azonosítani tudjuk azokat a társadalmi tereket, amelyeket az emberek ténylegesen mindennapi interakciós mezőjüknek tekintenek, és amelyek meghatározóak az életviláguk szempontjából, a legtöbb megye bizonyára szintén nem ideális referenciaméret, mivel még mindig túl nagyok. Dane megyének több mint 500 000 lakosa van; Waukesha körülbelül 400 000. Egyszóval, mint sok más megye, ez a két hely korántsem teljesen homogén, nemcsak városokként, hanem a városokon belül is különbözik, természetesen a városrészek és városrészek is. Ez amellet szól, hogy a kisebb földrajzi egységekre kell összpontosítani a vizsgálat során.

25 Morris P. Fiorina: A nagy válogatás, ami nem volt. A skeptical reexamination, in: *PS: Political Science & Politics*, Vol. (452) pp2012., 203-210.

26 Ehhez a vitához az amerikai kontextusban és egyúttal a "Védőírás" a földrajz fontosságáért Wilbur Zelinsky: *Not Yet A Placeless Land: Tracking an Evolving American Geography*, Boston. 2011.

beszélgetés, hogy megtudjuk, pontosan milyen hatással van a lakókörnyezet az emberekre és a lakosok hozzáállására.

Vannak olyan tanulmányok, amelyek még kisebb egységek, például irányítószámok, körzetek vagy körzetek esetében próbálják bizonyítani a választási homogenizációs folyamatot, és hasonló tendenciákra derítettek fényt.²⁷ A kisebb, kétségtelenül jobban kezelhető mennyiségek vizsgálatának nehézsége azonban az, hogy ezek határai idővel változnak. Ez rendkívül megnehezíti a történelmi hosszmetzetben bekövetkezett változások pontos meghatározását. Ezzel szemben a megyék határai statikusak, és a strukturális változások pontosan nyomon követhetők. Méretük ellenére ezért jobb vizsgálati szintnek bizonyulnak.

Ezenkívül számos olyan különleges előnnyel rendelkeznek, amelyek bőven ellensúlyozzák hátrányaikat. Mivel az amerikai népszámlálási hivatal megyei szinten gyűjti az adatokat, azok szociodemográfiai szempontból rendkívül átláthatóak: jövedelem, képzettség, etnikai összetétel, korszerkezet, lakásméret, házasságkötési arány - mindezen információk rendelkezésre állása már lehetővé teszi nagyon pontos szociodemográfiai profilok készítését. Ezenkívül az Egyesült Államok Népszámlálási Hivatala megyei szinten is nyilvántartja a költözéseket.²⁸ Már említettük, hogy a népszámlálási adatok önmagukban nem elegendők az Amerikán belüli migráció irányának meghatározásához - mert ehhez egyéni szintű adatokra van szükség. Mindazonáltal ad néhány kezdeti jelzést, és megkönnyíti a további esetek kiválasztását.

És végül van egy utolsó érv, amiért a megyék olyan érdekes és alkalmas vizsgálati tárgyak: közigazgatási egységként egyben politikai egység is, amelyben a helyi politika folyik. Az USA erősen decentralizált és föderális jellege miatt pedig a megyék alkalmasak a vizsgálat tárgyául.

27 Az irányítószámok szintjéhez lásd Ian McDonald: Migration and Sorting in the American Electorate: Evidence From the 2006 Cooperative Congressional Election Study, in: *American Politics Research*, Vol. 201139: pp. 512-533.

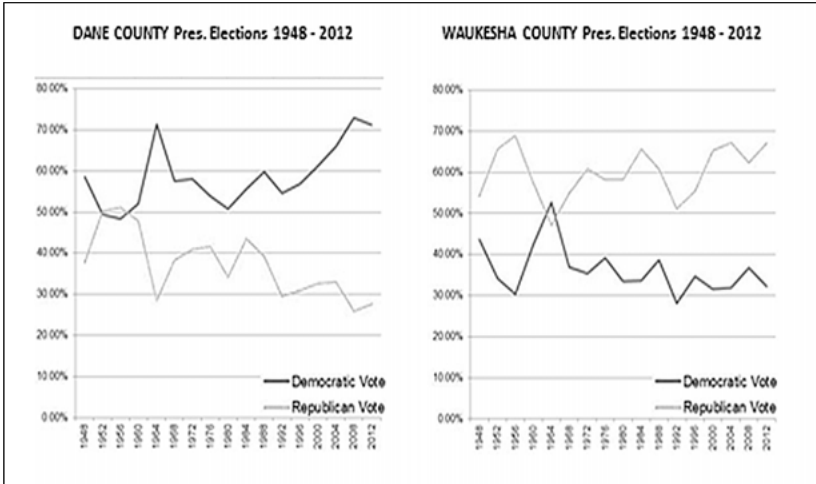
28 Itt kell megemlíteni, hogy természetesen csak azok az amerikaiak (és családtagjaik) szerepelnek, akik kitöltik az adóbevallást. Az USA-ban azonban ez még mindig a háztartások 87%-a. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy ebben a már így is nagy csoportban a költöző emberek valószínűleg felülreprezentáltak (mivel a kis vagy semmilyen jövedelemmel rendelkező emberek kevésbé valószínű, hogy költöznek), akkor az IRS adatai nagyon pontos képet adnak a valóságról. Ennek az adatsornak a jellemzőiről lásd: Raven Molloy/Christopher L. Smith/Abigail K. Wozniak: Internal Migration in the United States, in: *Journal of Economic Perspectives*, Vol 25(3), pp2011., 173-196.

a megyei önkormányzat számára egy igen jelentős felelősségi területet, amely az ingatlanadó kivetésétől a tömegközlekedésen át a "zoning"-ig terjed - mindezek, mint látni fogjuk, nem csak a helyi politikai aktivisták világnézetét mutatják meg egyértelműen. Az is látható, hogy milyen alapvetően eltérő politikákról döntenek végül ezekben az ultrák fellegráiban. Ezek a döntések viszont úgy alakíthatják a helyeket, hogy azok (nem) vonzóvá váljanak bizonyos típusú migránsok számára. Vagy másképp fogalmazva: a republikánus szupertöbbség a republikánusoknak, a demokrata szupertöbbség a demokratáknak politizál.

Ezek mind olyan érvek, amelyek bőven indokolják a megyékre való összpontosítást. Tekintettel azonban arra, hogy az USA 3000 megyéjének több mint fele ma már "földcsuszamlásos megyének" minősül, az esetek kiválasztása továbbra is bonyolult és hosszadalmas folyamat maradt. Dane és Waukesha megye azonban különösen alkalmas esettanulmánynak bizonyult különböző jellemzők kombinációja után. A kiválasztás során különösen négy szempont vezérelt:

Egyrészt nagyon egyértelmű erősségeknek kellene lenniük, amelyek hosszú évek óta egyértelmű politikai jellegük miatt feltűnőek, de amelyek választási különbségei is következetesen nőttek az évtizedek során. Dane és Waukesha megye kiváló példája volt ennek. Bár Dane megye az elnökválasztásokon mindig is szilárdan a 1960s demokraták, Waukesha pedig szilárdan 1968 a republikánusok táborába tartozott, több évtized telt el, mire a különbségek olyan szembevetővé váltak, mint amilyenek ma. Bishophoz és Cushinghoz hasonlóan a referenciapont az az év 1976 lehet, amikor a szavazatok eloszlása az amerikai megyékben a legjobban megfelelt az országos szavazatoknak. Abban az évben a demokrata Jimmy Carter "csak" 12 százalékpontos különbséggel nyerte meg Dane megyét; 36 évvel később Barack Obama 43 százalékpontos különbséggel nyeri meg Dane megyét. Gerald Ford 1976-ban 19 százalékponttal nyerte meg Waukesha-t. Mitt Romney előnye 2012-ben 34 százalékpont lesz.

4. ábra: Dane & Waukesha elnökválasztási eredmények 1948-2012

Forrás: Dave Leip - Amerikai választási atlasz

Másodszor, a belső migrációnak mint az erődök kialakulásának kiváltó okának téziséhez az esettanulmányoknak dinamikus népességszámfejlődést kell mutatniuk. Ez a helyzet Dane és Waukesha esetében is. 1960 és 2010 között Dane megye 120%-kal, Waukesha megye közel 400%-kal nőtt. A Napövezet virágzó államainak számos régiójához képest ezek még mindig átlagos növekedések lehetnek; a középnugati régiók számára viszont látványos növekedési ráták, amelyek már mindkét hely lehetséges mágneses hatását jelzik.

Harmadszor, célszerűnek tűnt két olyan megyét választani, amelyek térben közel vannak egymáshoz, legjobb esetben is szomszédosak. Ez nemcsak logisztikai szempontból könnyítette meg a terepkutatás feltáró, néprajzi részét. Emellett csökkent a különleges regionális tényezők lehetséges hatását. Ráadásul Dane és Waukesha még mindig elég közel van egymáshoz ahhoz, hogy az egyik helyen lakhassanak, a másikon pedig dolgozhassanak - ez a lehetőség egyesek által is igénybe vett lehetőség. De ez a szempont volt a legfontosabb, mert ez azt jelentette, hogy a két megye lakosai nemcsak egy közös diskurzustérben éltek, azaz hasonló témákról beszélgettek és vitatkoztak, hanem potenciálisan a másik oldalról is volt fogalmuk. Mint látni fogjuk, ez valóban így van, még hozzá igen kiélezett formában, Dane és Waukesha megyékben, amelyek megyehatárai csak

30 mérföldre vannak egymástól, és csak egy másik, nagyon gyéren lakott megye választja el őket egymástól.

Végül a *negyedik* és messze a legfontosabb kritérium az esetek kiválasztásánál: Mivel a "nagy válogatás" az elmélet szerint olyan jelenség, amelyet inkább "puhább", az életmóddal kapcsolatos különbségekkel magyaráznak, az egyéb különbségeket a lehető legkisebbre kell csökkenteni. A cél tehát az volt, hogy két olyan megyét találjunk, amelyek teljes politikai különbözőségük ellenére hasonlóak a társadalmi-demográfiai profiljukat tekintve. Dane és Waukesha megyében kétségtelenül ez a helyzet. Egyrészt mindkét megye túlnyomórészt fehér (Dane megye: 80%, Waukesha megye: 90%). Ez különbözteti meg őket az USA déli részén található számos "földcsuszamlásos megyétől", amelyek szintén egymás mellett helyezkednek el, és amelyek különbségei nagyon gyakran az etnikai szegregáció közvetlen tükröképei. Mindkét megyére jellemző a különösen magas iskolai végzettség is. Ez aligha meglepő Dane megyében, az egyetemi város Madisonban: az itt élők 45%-a rendelkezik legalább alapfokú diplomával. Waukesha megyében 39% rendelkezik ilyen végzettséggel, így Dane és Waukesha a két legképzettebb megye Wisconsin államban. A jövedelmi különbségek valamivel szembetűnőbbek: A republikánus Waukeshában a 2012-es népszámlálás szerint egy háztartás átlagos rendelkezésre álló jövedelme 74 000 dollár, míg a demokrata Dane megyében 60 000 dollár évente. Den- még: Jelentősen, mind az országos, mind az állami átlag felett, mindkét helyen a 2. és a 6. helyen áll Wisconsin 72 megyéje közül.²⁹ A szokásos társadalmi-gazdasági mutatók közül, amelyek hagyományosan meghatározzák a választási magatartást az Egyesült Államokban, itt nem érvényesek. Valami másnak kell lennie annak, ami Dane-t és Waukeshát évtizedek óta antipódussá teszi; ennek a "valaminek" a keresése az, amiről a terepszemle szól.

Mindenesetre a két hely társadalmi-demográfiai profiljára vonatkozó utolsó pont egyértelművé teszi, hogy Dane és Waukesha története az amerikai társadalom egy bizonyos szegmensének története: a fehér, képzett és viszonylag tehetős amerikaiaké. Ők különösen mobilisak, rendelkeznek azokkal az erőforrásokkal, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy lakóhelyüket elsősorban életmódbeli szempontok szerint válasszák meg, és így válnak a "Nagy Válogatás" "vezetői". Végül is ebből a csoportból kerülnek ki a legjobban tájékozott, politikailag legaktívabb és ugyanakkor mindkét oldal ideológiailag legmeggyőződésesebb párttámogatói. Ez egybeesik azzal, hogy

29 Minden adat az amerikai népszámláláson keresztül érhető el a www.census.gov oldalon.

Alan Abramowitz politológus is "elkötelezett nyilvánosságról" beszél, amely felelős azért, hogy az amerikai politika egyre mélyebbre és mélyebbre került a polarizáció örvényébe.³⁰ Ráadásul Dane és Waukesha megye tipikus fellegvárai a demokrata, illetve republikánus választói koalíció döntő részének: egyrészt az egyetemi város, a csúcstechnológiai ipar és a közalkalmazottak kombinációja; másrészt egy gazdag, fehér külváros a számos szociális nehézséggel küzdő nagyváros árnyékában. Röviden, ha megértjük, hogy mitől "ketyegnek" ezek a helyek, akkor talán egy lépéssel közelebb kerülünk annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy az USA miért szakadt két ellentétes ideológiai tömbre.

MÓDSZERTANI TEREPBEJÁRÁS, ANYAGTÍPUSOK ÉS ADATHELYZET

Ez a munka nagyon különböző módszertani megközelítéseket, valamint nagyon eltérő forrásokat és adatokat fon össze, hogy ebből a kombinációból egy élénk és színes, ugyanakkor empirikusan a lehető legmegbízhatóbb képet alkosson az USA politikai erősségeinek re alításáról. Egyrészt ez egy etnográfiai terepkutatás. 2012 márciusától júliusig, szeptembertől decemberig, majd 2014 szeptemberétől októberig összesen több hónapot8 töltöttem Wisconsinban, és az ott töltött idő egyenlő arányban oszlott meg Dane és Waukesha megye között. Ez idő alatt mindkét megyéből 61 emberrel készítettem interjút. Ezt a felmérést egy további interjú és egy írásbeli kérdőív egészítette ki. Néhány interjúalanyommal kétszer is találkoztam, így végül összesen több interjú 68készült. Az 51 interjúkat leírtam; a többi esetben a hozam olyan kevésnek tűnt, hogy beértem a jegyzetekkel, amelyeket emlékezetből készítettem közvetlenül az egyes interjúk után. A megkérdezettek között voltak helyi politikusok, bírák, helyi politikai aktivisták, újságírók, a civil társadalomban fontos pozíciót betöltő személyek (pl. lelkészek, vállalkozók stb.), és néha csak "átlagos" polgárok, akiknek személyes tapasztalatai hozzájárulhattak a kutatási kérdéseim megválaszolásához.

Az interjútechnikám rugalmas volt, és gyakrabban alkalmazkodtam az interjúhelyzethez. Hajlamos voltam gyakrabban váltani az iránymutatáson alapuló

30 Alan I. Abramowitz: Az eltűnő központ - elkötelezett polgárok, polarizáció és az amerikai demokrácia, Yale 2010.

interjúkról a feltáróbb interjúk, például a narratív interjúk, és egyre inkább a párbeszédese, nyílt beszélgetések felé.³¹

Tanulmányom kvalitatív-etnográfiai részét a résztvevő és nem résztvevő megfigyelési folyamatokból származó megállapítások egészítették ki. Ez vonatkozik a pártgyűléseken, a szomszédági egyesületek ülésein való részvételekre, az istentiszteleteken való részvételre, valamint sok más, kötetlenebb találkozássra. A rögzített megfigyelések jelentőségüket tekintve kevésbé voltak központi jelentőségűek az interjúk értékéhez képest. De a munka újraírása során hasznos benyomásoknak bizonyultak, amelyek a kontextust és a hátteret biztosították a többi adatom számára. Általában az ilyen jellegű tanulmányok során a szabványosított felméréseken túlmutató illusztrációs anyagot nyerhetünk, és nyitottnak kell lennünk rá. Egy dolog ugyanis éppoly triviális, mint amennyire igaz: ahhoz, hogy valaki egy adott helyről és annak lakóiról írjon, mindenképpen ott kell lennie, hogy megismerje a "kutatási tárgyak" életkörülményeit. Ha például az egyik bevásárlóközpontban lévő Starbucksból a következő bevásárlóközpontban lévő Starbucksba autózik az interjúk miatt a külvárosi, burjánzó Waukesha megyében, és a félórás út során a navigációs rendszer ellenére felteszi magának a kérdést, hogy vajon nem vezet-e állandóan körbe-körbe, mert egyik hely úgy néz ki, mint a másik, akkor máris képet kap a társadalmi szövet szerkezetéről és arról, hogy milyen ritmust vehet fel az ottani élet.

A tanulmány második fő empirikus pillére egy reprezentatív telefonos felmérés mindkét megyében, amelyet az LHK piacutató céggel együttműködésben végeztek 2013 júliusában. Az egyszerűség kedvéért ezt a tanulmányt a továbbiakban a *Dane-Waukesha Polarization Study (Dane-Waukesha Polarizációs Tanulmány)* vagy DWPS néven említjük. A DWPS adatai tehát a harmadik típusú anyagomat alkotják. A felmérés egyik fókuszpontja a költözési döntés, a pártidentifikáció és az életmódorientáció közötti összefüggés kérdése volt, hogy két konkrét esettanulmányon teszteljük a "Nagy válogatás" tézisét, amely eddig empirikusan csak kevésbé volt alátámasztva. A felmérés olyan területeket is vizsgált, amelyek szorosabban kapcsolódnak az "erődítmény szociológiájához". A felmérés például arra volt kíváncsi, hogy a demokraták és a republikánusok társadalmi hálózatai mennyire homogének vagy heterogének ideológiailag Dane és Waukesha megyében. Továbbá: Mennyire érezte magát elégedettnek és társadalmilag integráltnak mindkét csoport a lakóhelyén? Volt-e politikai hatása a fellegráknak, azaz hajlamosak voltak-e arra, hogy az oda költöztek idővel liberálisabbá vagy konzervatívabbá váljanak? Voltak-e különbségek a

31 Vö. a szükséges rugalmasságról és a situációs változásokról az interjúkészítésben Cornelia Helfferich: *Die Qualität qualitativer Daten. Manual für die Durchführung qualitativer Interviews*, 3. kiadás, Wiesbaden 42f. o.2009,

Hogyan különbözött a kisebbségek politikai részvétele a többségiekétől az egyes fellegrákokban? Különbözött-e a politikai részvétel mértéke a kisebbségek és a többségek között az egyes erősségekben? Ezek mind olyan kérdések voltak, amelyekre reméltem, hogy egy kvantitatív felméréssel alaposabban és pontosabban tudok majd válaszolni.

A felmérés technikai sarokpontjait ezen a ponton a lehető legrövidebben kell ismertetni. Minden megyében külön véletlenszerű mintát vontak ki. A számítógépes telefonos felmérést (CATI) az LHK Partners piackutató cég végezte. Ez történt a22.

28. 2013 júliusában, szakmailag képzett kérdezőbiztosok által végzett, célszemélyenként legfeljebb öt kapcsolatfelvételi kísérettel. Összesen 1601 embert kérdeztek meg: 802-et Dane megyében, 799-et Waukesha megyében. A válaszadók mintegy 80%-át vezetékes telefonon, 20%-át mobiltelefonon keresztül érték el. Az AAPOR-szabvány szerinti együttműködési arány 36,1% volt. Az egyes megyék mintája a társadalmi-demográfiai összetétel tekintetében, különösen a nemek, az iskolai végzettség és a jövedelem tekintetében, nagyon jól illeszkedett az Amerikai Népszámlálási Hivatal legutóbbi American Community Survey adataihoz. Csak az életkor kérdésében mindkét minta kissé túl öreg. Az afroamerikaiak és a spanyolajkúak, akik már így is egyértelmű kisebbségben vannak mindkét megyében, szintén alulreprezentáltak. Mivel azonban a csoport túl kicsi volt ahhoz, hogy értelmesen, a lehető legkevésbé torzításmentes súlyozást lehessen végezni, végül a súlyozás ellen döntöttek.

Az interjúanyag, a résztvevő megfigyelés eredményei és a Dane Waukesha Polarizációs Tanulmány adatai mellett volt egy negyedik típusú anyag vagy forrás: a helyi újságforrások. Bár ezek egyértelműen alárendeltek az első három anyag típusnak, mégis hasznosak voltak néhány kérdésben. Ez egyrészt igaz volt a tanulmány előkészítésének szakaszára, mivel így már a helyszíni látogatások előtt jó áttekintést lehetett nyerni a helyi témákról és szereplőkről. Az újságforrások azonban a helyi politika folyamatai szempontjából is fontosak voltak, különösen az erősen átpolitizált Dane megyében, ahol a tudósítások és kommentárok szisztematikus indexelése, például a helyi választási kampányokról, jó kiegészítője volt az interjúimnak. Dane megye esetében elsősorban két helyi napilap ("Capital Times" és "Wisconsin State Journal"), valamint egy hetilap ("Isthmus") cikkeit elemeztem, Waukesha esetében pedig elsősorban a "Milwaukee Journal Sentinel" című napilapot.

A kvalitatív és kvantitatív kutatási megközelítések kombinálásával foglalkozó szakirodalomban

- amit gyakran követelnek, de sokkal ritkábban teljesítenek - a módszertani kapcsolódás különböző lehetőségeit nevezik meg.³² Nagyjából a kvalitatív rész vagy a hipotézisek megfogalmazására szolgál, majd a kvantitatív rész a hipotézisek tesztelésére ("vizsgálat előtti modell" vagy "általánosítási modell"), vagy egy nagy mintán végzett vizsgálat adatai alapján esettanulmányokat végeznek ("mélyreható modell"). Végezetül lehetőség van az úgynevezett *triangulációra*, amikor egy kérdést különböző módszerekkel vizsgálnak, mint például Paul F. Lazarsfeld, Marie Jahoda és munkatársaik úttörő Marienthal-tanulmányában.³³ A kvázi teljes integráció utolsó lehetősége áll valószínűleg a legközelebb az itt választott megközelítéshez: a jelenségekben bekövetkező elmozdulásokat minőségi és mennyiségi adatokkal egyaránt megpróbálják megmagyarázni. Természetesen itt is igaz, hogy az ideáltípusok ritkán fordulnak elő a kutatási valóságban: néha valóban az ex-ploratív terepvizsgálatból származó hipotézisek DWPS-en keresztül történő teszteléséről volt szó, amit egyszerűen a különböző terepszakaszok időbeli sorrendje is magyaráz. Végül is a DWPS kérdőívének megtervezése közvetlenül a 2012-es mindkét hosszabb etnográfiai terepszakasz után történt, és így az ott szerzett felismerések közvetlen hatása alatt állt. És fordítva, a legutóbbi, 2014-es wisconsini tartózkodás részben arra is szolgált, hogy ellenőrizze azokat az összefüggéseket és korrelációkat, amelyek csak a DWPS-adatok elemzéséből derültek ki.

A tanulmány széles módszertani és empirikus skálája - a helyszíni etnográfiai megfigyeléstől a kvantitatív adatelemzésig - meghatározza a munka stílusát és esztétikáját. Így az elbeszélő részek váltakoznak a józanabb, riport jellegű részekkel, amelyekben az elbeszélés folyamata szünetel. Ahol ez különösen fontos, a DWPS adatait természetesen grafikusán, táblázatokban és diagramokban is bemutatjuk. Minden módszertani integrációs törekvés ellenére azonban a munka végső soron az értelmező társadalomkutatás hagyományában áll, amelyben elsősorban

32 Kompakt áttekintésért lásd Philipp Mayring: Kombination und Integration qualitativer und quantitativer Ansätze, in: *Forum Qualitative Sozialforschung* (online folyóirat), Heft 1, 2001, elérhető: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/967/2111> (utolsó hozzáférés: 2014.12.10.).

33 Vö. Marie Jahoda, Paul Felix Lazarsfeld és Hans Zeisel: Die Arbeitslosen von Marienthal. Szociográfiai kísérlet a hosszú távú munkanélküliség hatásairól, Lipcse 1933.

A hangsúly a szereplők szubjektív érzékelésén van, azon, hogy a valóság hogyan jelenik meg az ő szemszögükből. Ha valóban komolyan gondoljuk, hogy a tudás iránti érdeklődésünk középpontjába *valódi* embereket állítunk, akkor teret kell adnunk nekik motivációiknak és sajátosságaiknak, és el kell ismernünk őket egyéniségükben - és így el kell fogadnunk bizonyos társadalmi folyamatok egyediségét is. Ha ez a döntés már megszületett, nem kell minden alkalommal félve feltenni magunknak a kérdést, hogy mennyire általánosíthatóak azok a személyes tapasztalatok vagy "történetek", amelyeket például egy narratív interjúban közölnek velünk. A kvalitatív társadalomkutatás ritkán hangoztatott igazsága, hogy minden reprezentativitásra irányuló törekvés ellenére mindig van egy nem éppen kicsi "maradék variancia", amely konkrét emberek konkrét cselekedeteiből adódik, ezért nem minden vihető át egyik helyről a másikra. De az egyfelől determinált struktúrák, másfelől szabad, egyéni döntések keveredésének ez a felismerése sokkal közelebb áll az emberek által alkotott rend valóságához, mint a vérszegény és embertelen redukciós modellek, amelyek egyre inkább uralják a területet, különösen a politikatudományban. "A jó elbeszélések jellemzően a valós élet bonyolultságát és ellentmondásait közelítik meg" - írja Bent Flyvbjerg az esettanulmány műfaja melletti okos védőbeszédében.³⁴ Ami tehát következik, az valóban nem utolsósorban egy történet - két olyan politikai fellegvár születésének, szociológiájának és politikájának története, amelyek ellentétében az USA mély ideológiai megosztottsága testesül meg.

34 Vö. Bent Flyvbjerg: Five Misunderstandings about Case-Study Research, in: *Qualitative Inquiry*, Vol. (122) 2006: pp. 219-245, itt pp. 237.

VI. Játéktér és játékosok: Madison, Wisconsin, február 2011

A terepszemle természetesen nem csak a valóság térbeli metszetét jelenti. Alapvetően ezek is csak a valóság egy szeletét jelentik a valóság érzékelésének második meghatározó szűrőjéhez, az időhöz képest. Alapvetően megállítja a benyomásait, úgymond megnyomja a szünet gombot, és állóképet készít. Két hosszabb wisconsini tartózkodásom 2012 márciusától júniusáig és szeptemberétől decemberéig tartott. Bár az alábbi történet nem csak ebben az időszakban játszódik, fontos megjegyezni, hogy a felmérés időzítése jelentősen befolyásolja az eredményt. Lehetséges, hogy ha két évvel később jöttem volna a *Badger State-be*, más lett volna a végeredmény. Ugyanakkor egészen biztos vagyok benne, hogy az eredményem egy kicsit más lett volna, ha két évvel korábban látogattam volna el ezekre a helyekre. Pontosabban, legalábbis rejtettebb maradt volna, ami ez idő alatt teljesen világossá vált. Mert a közte és 2010 a 2012 között eltelt években valami történik Wisconsinban, és így Dane és Waukesha megye lakóival is. Ekkor tör ki egy olyan konfliktus, amely kifejezi, hogy mit képvisel paradigmaticusan a két hely, és amely hosszú időre meghatározza a szereplők diskurzushorizontját. És mivel a konfliktus fő helyszíne is az egyik esettanulmányunkban található, logikus, hogy Dane és Waukesha megye történetét februárban kezdjük 2011.

Ebben a hónapban az USA középnyugati részén fekvő kis állam hirtelen hetekre az országos, sőt hamarosan a nemzetközi híradások középpontjába került: az egyébként söréről, kolbászáról és sajtjáról ismert Wisconsinban olyan politikai vita tört ki, amely a nyugati demokráciákban - és különösen az USA-ban - az 1980-as évek eleje óta nem látott képeket produkált:

Több héten át tüntetők tízezrei ostromolják a fővárosban, Madisonban található állami székházat, a kormányzó és az állami törvényhozás székhelyét. Annak a törvényjavaslatnak a visszavonását követelik, amelyet a mindössze néhány hete hivatalba lépett republikánus kormányzó, Scott Walker rekordidő alatt akar keresztülvinni a pártja által is ellenőrzött állami parlamenten: az úgynevezett "kölségvetés-javítási törvényt", vagy ahogyan ezentúl nevezik, a 10. törvényt. Walker ezzel akarja kézben tartani Wisconsin súlyos költségvetési problémáit, legalábbis a hivatalos magyarázat szerint. A 10. törvény a nyugdíjak csökkentéséről, a közsférában dolgozók fizetésének befagyasztásáról és néhány más, meglehetősen drákói szociális megszorításról rendelkezik. De semmi sem mozgósítóbb, mint Walker kísérlete, hogy elvegye a közalkalmazottak jogát a kollektív béralkuhoz és más kérdésekhez. A közsféra szakszervezetei számára ez támadás a szervezetként való létezésük alapja ellen.

Gyorsan terjed a hír Walker tervéről, hogy februárban¹¹ nyilvánosságra 2011-hozza a kollektív alku eltörlését. Az első, aki aznap ellenállásra szólít fel, az egyetemi tanársegédek. Ezután következik a tanári szakszervezet. Mivel a tanároknak nincs sztrájkjoguk, Madisonban a tanárok fele másnap egyszerűen kollektívan beteget jelent, és a város iskolái emiatt kénytelenek bezárni. Négy nappal azután, hogy Walker bejelentette a kollektív szerződések eltörlését, a néhány száz tüntetőből már több ezer lett, egy hét után pedig már több mint tízezer vannak. Nemcsak a Capitolium előtt kezdenek el táborozni, hanem magába az épületbe is bemennek, mire a republikánus képviselők bezárják az ajtókat.

A szó legszorosabb értelmében vett bunkermentalításban úgy döntenek, hogy a pénzüket a szájukba adják, és a tervezett törvényt a lehető leggyorsabban keresztülviszik a parlament mindkét kamaráján. Az "államgyűlésben" ez kevésbé probléma, de a szenátusban a határozatképességhez a képviselők 3/5-ének jelenléte szükséges, ami azt jelenti, hogy az egyszerű többségük ott önmagában nem elég. A demokraták ezért egyszerűen távol akarnak maradni a szavazástól, de amikor az a hír járja, hogy Walker szükség esetén a seriff segítségével is el akarja kísérni őket a szavazásra, a Demokrata Párt 14 szenátora február 17-én kora reggel elhagyja Wisconsin, és az államhatáron át Illinois államba menekül.

A tüntetők között frenetikus ujjongás tör ki választott képviselőik menekülése miatt. Csak három héttel később térnek vissza a szenátorok, de ismét a tüntetők nagy tapsa közepette, akiket rocksztráként ünnepelnek.¹

Wisconsin fagyos téli levegőjében ezekben a napokban valóságos felfordulás-illat lengi be a nagy forradalmi romantika mára popkulturálisan elolvadt jeleneteit. Az emberek sátrakban táboroznak a Capitolium előtt, és természetesen hamarosan megérkezik az elkerülhetetlen polgárjogi aktivista és tüntetési veterán, Jesse Jackson, aki a tüntetőkkel együtt éneklí a "We Shall Overcome"-t. Egyébként azonban a jelenetet a "House of Pain" hip-hop zenekar "Jump Around"-ja uralja, amely a téren átívelő hatalmas hangszórókból szól, és amelyre általában 80 000 néző ugrál a helyén a Wisconsin Badgers egyetemi futballmeccsein a helyi "Camp Randall"-ban. De bár a tiltakozásnak, mint minden modern lázadásnak, szintén happening jellege van, az aktivisták valójában nagyon komolyan veszik magukat, és a tüntetések szellemi kulcsszavakat adói később azt fogják állítani, hogy az Occupy-mozgalom innen indult.² Még szolidaritási beszédet is váltanak a kairói Tahrir téren tüntetőkkel, és megígérik egymásnak, hogy nem hátrálnak meg. "Így néz ki a demokrácia" - hangzik a tüntetők felhívása. Ez persze abszurd hasonlat: egyesek egy brutális diktátort akarnak megdönteni saját életük kockáztatásával, mások pedig egy legalább demokratikusan hivatalba lépett kormányzó törvényhozását akarják megakadályozni. De ez a perspektíva már régen elveszett minden érintett számára. Aki azt hiszi, hogy a Hitler-összehasonlítások kizárólag a paranoiás amerikai jobboldal sajátjai, az 2011 telén tévedni fog: Walker is számos plakáton rövid bajusszal és SS-egyruhával díszel.

A kormányzó, akinek választási győzelme a Tea Party nagy mozgósítási hullámának terméke volt, amely országszerte nagy sikert aratott a féldős választásokon 2010, eközben mindent megtesz, hogy tovább szítsa a hangulatot. Néhány nappal a tüntetések kezdete után kapott egy hívást Ian Murphy liberális bloggertől.

-
- 1 A wisconsini tüntetések előzményeit és lefolyását részletesen bemutatja Jason Stein/Patrick Marley: *More Than They Bargained For: Scott Walker, Unions and the Fight for Wisconsin*, Madison. 2013.
 - 2 Vö. John Nichols: *Felkelés. How Wisconsin Renewed the Politics of Protest from Madison to Wall Street*, New York. 2012.

David Kochnak, a multimilliárdos ős-konzervatívnek és a Tea Party mozgalom jól ismert finanszírozójának adja ki magát, és így sok demokrata számára maga a megtestesült. Kochot, alias Murphyt valóban kapcsolják Walkerhez, és többek között ad neki egy jó tanácsot: nem lenne jó ötlet néhány erőszakos tüntetőt bevinni, hogy eszkalálódjon a helyzet, és aztán tényleg megtisztítsák a csőcseléket? Walker csak a pimasz középanyugati akcentusával válaszol:

"Gondolkodtunk ezen", és hozzát teszi, hogy az emberei végül arra a következtetésre jutottak, hogy jobb lenne hagyni, hogy a tüntetések véget érjenek.

Scott Walker, egy baptista prédikátor fia, a szerény termetű, rendkívül sápadt arcbőrű férfi maga is mélyen hisz történelmi küldetésében: a tüntetések csúcspontján saját helyzetét Ronald Reaganéhoz hasonlítja az 1981-es légiirányítók sztrájkja idején. Reagan akkor is hajthatatlan maradt - ami, mondja Walker komolyan, mégiscsak az első repedés volt a berlini falon; utána a szovjetek végre tudták, hogy Reagan nem "gyengécske".³

Igaz, a történelemkönyvekbe szánt ember 2011 februárjában és márciusában néha magányos, elveszett figurának tűnik a városban. A de-monstranzakciók a magánlakását is ostromolják, a napirendje Wisconsin legjobban őrzött titka lesz, mivel még halálos fenyegetések is érkeznek. Walker később maga is politikai mézet fog szívni az ellene és családjá ellen irányuló ádáz ellenségeskedésekből, ez elengedhetetlen része a hajthatatlan reformer elbeszélésének, akit semmi sem téríthet le az útvjáról. "Unintimi- dated" - Megfélemlítetlenül, ahogy később nagyképűen fogja nevezni önéletrajzát, amely a valóságban persze - mint mindig az ilyen meglehetősen ideiglenes életrajzok esetében - egy magasabb feladatokra való jelentkezési levél, mert a tél eseményei néhány év múlva rövid időre komoly republikánus elnökjelölt-aspiránssá teszik.⁴ De ennek egyelőre semmi jele. Amikor Walker a tüntetések közepette bemegy egy belvárosi étterembe, a többi vendég kifütyülni és fütyülni kezd, amíg az étterem tulajdonosa meg nem kéri a kormányzót, hogy ismét hagyja el a létesítményt. A város legtöbb üzletének kirakatában Walker-ellenes plakátok lógnak, amelyek a tüntetőkkal való szolidaritásukat fejezik ki.

3 Vö. Stein/Marley: *More Than They Bargained for*, op. cit. S. 58.

4 Vö. Scott Walker: *Félelem nélkül. Egy kormányzó története és egy nemzet kihívása*, New York 2014.

Körülbelül két héttel a tüntetések kezdete után a hullám elérte a tetőpontját: 100 000 ember gyűlt össze a Capitolium előtt, hogy ellenálljon. Még Madison és Dane megye rendőrsége is szimpatizál a tüntetőkkel, noha Walker - egy gazember, aki rosszat gondol róla - kifejezetten felmentette őket minden megszorítás alól. Az általa kormányzott állam fővárosában a republikánus kormányzó úgy érezheti magát, mint egy idegen megszálló hatalom gyűlölt kormányzója.

A rendfenntartók szimpátiája talán annak is köszönhető, hogy az USA-ban a seriffi tisztséget is demokratikus választáson adják - és a Dane megyei Madisonban már jó ideje csak demokratákat választanak. A város a Demokrata Párt fellelgvára, ezért a lázadás helyszíne nem véletlen. Madison egyetemi városát régóta az aktivista baloldali kultúra fellelgvárának tekintik. Feltehetően nem sok más város lett volna az USA-ban, ahol egy ilyen mozgósítás sikeres lett volna. Madison már a 20. század elején a "progresszív mozgalom" egyik magja volt, majd az 1960-as években a vietnami háború elleni diáktüntetések egyik epicentruma. Walker egyik elődje, a republikánus Lee Dreyfuss egyszer úgy jellemezte a várost, hogy "30 négyzetmérföld, körülveve a valósággal". Ezt nem feltétlenül pozitív értelemben értette, hanem inkább azt akarta mondani, hogy Madison lakosai "elszakadtak" az ország többi részétől. A város liberális rétege azonban becsületbeli jelvényként viseli ezt a címet, ezzel is jelezve, hogy ők maguk egészen másnak tartják magukat, mint az állam többi része. Nem ők tették Walkert kormányzóvá: Dane megyében, amely főként Madisonból, annak elővárosaiból és néhány vidéki településből áll, Walker még a szavazatok 30%-át sem kapta meg, magában Madisonban pedig még a 20%-át sem. Vannak olyan városrészek, ahol a republikánusok még mindig a harmadik helyen állnak az elnökválasztáson a zöldpárti jelölt mögött. A városban sokan csak hírből ismerik a republikánusokat. Madison 20 tagú városi tanácsában valójában egyetlen GOP-képviselő sincs.

A walkerellenes tüntetéseken Madisonban mégis akad néhány magányos ellentüntető, akik ki mernek állni a Capitolium elé ebben a felfokozott légkörben. Az "Americans for Prosperity", a konzervatív lobbicsoport, amelyet a fent említett David Koch finanszíroz, több száz aktivistát hozott a fővárosba. Sokuk számára azonban az út nem volt túl messze: Milwaukee *külvárosából* érkeztek, mintegy 50 mérföldre Madison-tól, azokból a burjánzó külvárosokból, amelyek az 1950-es évek óta épültek e körül az egyetlen valódi

Wisconsin nagyvárosa. Maga Milwaukee az afroamerikai szavazók nagy arányával szintén demokrata párti - de a környező külvárosok legalább annyira konzervatívak, mint Madison liberális. Ezek a külvárosok Scott Walker otthona; itt tette meg első politikai lépéseit, és itt található a legerősebb zászlóaljai. A legtöbb szavazatot Waukesha megyéből kapja, amely jelenleg a közvélemény szemében a liberális főváros konzervatív megfelelője, egy olyan hely, ahol politikailag minden teljesen jobbra fordult - "Walkers-tan" a megvető elnevezés, amelyet az államnak ezt a részét a liberális Madisonban adnak. Washington legkonzervatívabb republikánusai közül néhányat Waukeshából választottak be a kongresszusba: James Sensenbrenner, a "Hazaforrás törvény" szerzője onnan származik, és Paul Ryan választókerületének egy része is Waukesha-ban él.

Waukeshában a legtöbb ember úgy gondolkodik, mint maga Walker: a wisconsini közalkalmazottak, élükön természetesen az egyetem liberális professzorai, túl sokáig buliztak Waukesha tisztességes, keményen dolgozó polgárainak nehezen megkeresett adóforintjaival. 2011-ben az Egyesült Államok még mindig recesszióban van. Waukesha az állam egyik legvirágzóbb megyéje, de a válságot ott is érzik, vagy legalábbis érzik, és ez gyakran az objektív helyzetnél is erősebben hat a féltelmek katalizátoraként, a közelgő válság várakozása. Különösen Waukeshában engedhetik meg maguknak a "csak" a felső középosztályhoz tartozó amerikaiak a hatalmas házakat, amelyeket gyakran becsúszónak "McMansions"-nak neveznek, ami állítólag éppúgy egyértelművé teszi a gigantikusságot, mint a kritikusok szemében a hat-nyolc szobás óriásházak viszonylagos egyformasága. Az amerikai ingatlanválság sokakat rendkívül idegessé tesz. Ez a másik ok, amiért Waukeshában nagyon kevés olyan ember van, akit felháborítanak a közalkalmazottakat érintő megszorítások. Ott a tüntetéseket politikai eseménynek tekintik, amelyet a szakszervezeti "főnökök" szerveznek, hogy megvédjék néhányak kiváltságait. A Waukesha-i republikánusok számára a konfliktus nem a tőke és a munka között van, ahogyan azt a baloldal látja Madisonban, hanem az adófizetők és az adófogyasztók között, vagy ahogyan néhányan közülük drasztikusabban fogalmaznak: a "döntéshozók" és az "elvetők" közötti konfliktus.

Waukesha egyike azoknak a helyeknek, amelyek az európaiak számára első alkalommal kissé nyugtalanító élményt jelenthetnek, mert egyszerűen nincs összehasonlítási alapunk. Nincs városközpont, sehol semmi, csak a lakótelep, az autópálya és a bevásárlóközpont örök szentháromsága. Bárki, aki Waukeshába jön, megérti, hogy az USA még mindig, legalábbis mentálisan, a

településükről, ezért egyes polgáraik néha úgy viselkednek, mint a telepések. A legtöbb ember számára Madisonban viszont Waukesha csak egy tranzitútvonal a Milwaukee felé vezető úton, mentális

"fly-over-America", idegen, ellenséges terület. Egyszer egy vendéglős a Madison State Streeten - a főváros liberális szívének egyik helyén - elmesélte az írónak, hogy Milwaukee-ba tartva rövid pihenőt tartott, és hirtelen észrevette, hogy a parkolóban minden autó lökhárítóján "Stand with Walker" matrica van - olyasmiről, amit akkoriban szinte egyáltalán nem lehetett látni Madisonban. "Mocskosnak éreztem magam. Amikor megérkeztem Milwaukee-ba, le akartam zuhanyozni."⁵

A wisconsini tüntetések során ez a két hely az állam megosztottságát szimbolizálja. Itt a városi, nyüzsgő egyetemi város, Madison, ott a burjánzó, külvárosi Waukesha. A helyek alapvetően különböznek egymástól, és mégis annyira hasonlítanak egymásra. Ez nem vonatkozik a már ismertetett társadalmi-strukturális jellemzőkre. Mindkét hely a politikai részvétel fellegetvára: a 2012-es elnökválasztáson a választási részvétel Dane megyében 81%-os volt, Waukesha megyében pedig 84%-os. Ezzel Dane és Waukesha a hatodik, illetve a második helyre került a több lakosú 50.000 megyék között az egész Egyesült Államokban; Waukesha pedig csak egy szomszédos megye előzte meg, amely szintén Milwaukee elővárosához tartozik.⁶ Az amerikai képviselőházban abszolút számokban senki sem nyert annyi szavazatot, mint a Dane és Waukesha nagy részét képviselő két képviselő, a demokrata Marc Pocan és a republikánus James Sensenbrenner.⁷

A politikai részvételnek ez a két erőssége az a dinamó, amely szétválasztotta az egykor nagyon is konszenzusos állam két felét.

5 Mostantól kezdve ebben a munkában általában minden személy egyszerű nevét fogjuk használni. Természetesen kivételt képeznek azok az esetek, amikor - mint a fenti nyilatkozat esetében - az idézetek nem a "hivatalos" interjúkból, hanem informálisabb találkozásokból származnak.

6 Lásd Craig Gilbert: Far from creating fatigue, partisan battles energize voters, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, május <http://www.jsonline.com/news/state/10.2014/politics/far-from-creating-fatigue-partisan-battles-energize-voters-b99256305z1-258676961.html> (utolsó hozzáférés: 2015.0.15.).

7 Lásd Craig Gilbert: Top vote-getters in US House hail from neighbouring Wisconsin districts, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2015. január 13., <http://www.jsonline.com/blogs/news/288475091.html> (utolsó hozzáférés: 2015. június 15.).

Amikor a Walker politikája miatti felháborodás hulláma nem akar lecsillapodni, Madison fontolóra veszi, hogy a mozgósítást egy merész manőverre használja fel. Wisconsin állam alkotmányában - néhány más államhoz hasonlóan - van egy olyan passzus, amely lehetővé teszi, hogy a megválasztott kormányzót egy év hivatalban töltött idő után külön választáson, az úgynevezett "visszahívásos választáson" leváltásák.

"Visszahívás. Az Egyesült Államok történetében ezt az eszközt eddig csak kétszer próbálták ki kormányzó kormányzó ellen, 1921-ben Észak-Dakotában és 2003-ban Kaliforniában - a kormányzót azonban mindkét esetben sikeresen lezavatták hivataláról. Az eszközzel való visszaélés megakadályozása érdekében azonban az akadályokat meglehetősen magasra helyezték. A visszahívás kezdeményezőinek a legutóbbi kormányzóválasztáson az urnákhoz járók negyedére van szükségük, ami ebben az esetben szavazatok 540.000 jelent - nem éppen keveset egy közel ötmillió államban. A szükséges aláírások beszerzése azonban nem jelent majd problémát. 2011 novemberében kezdődik a szavazategyűjtés, és kevesebb mint nyolc hét elteltével a szervezők már közel egymillió szavazatot gyűjtöttek össze. Alig egy évvel a beiktatása után Scott Walkernek már a következő választási kampányt kell lefolytatnia, és a demokraták, különösen a Dane megyei Madisonban, bíznak a győzelemben.

Júniusban 5. azonban 2012 az amerikai történelem harmadik visszahívási kísérlete kudarcba fullad, mivel Walker a szavazatok 53%-ával legyőzi ellenfelét, a demokrata Tom Barrett-et. A demokrata tábor a végsőig reménykedett a győzelemben, és az eredményhirdetés után Madisonban sokkos állapotba kerültek; az ABC még olyan képeket is levetített, amelyekeken síró és döbönt emberek láthatóak, akik nem tudták elhinni, hogy a sok tüntetés, a felháborodás és a leírhatatlan szolidaritás érzése után a végén - egyáltalán semmi sem változik. Walker még néhány szavazattal többet is kapott, mint legutóbb. Olyan ez, mint Pauline Keal filmkritikus híres kijelentése, aki állítólag Richard Nixon újraválasztása után csodálkozva kiáltott 1972 fel: "Hogy lehet ez? Senki, akit ismerek, nem szavazott Nixonra." Ez az a sokk, amely akkor éri az embereket, amikor csak olyan emberekkel társulnak, akiknek a valóságfelfogása nem különbözik az övékétől - hirtelen repedés keletkezik a visszhangkamrában.

Walker győzelmét nehéz elhinniük, paradoxonnak tűnhetett számukra. Dane megyében például nem kapta meg a szavazatok 30%-át, Madisonban pedig 20%-át. Waukesha megyében azonban, valamint a Milwaukee környéki többi külvárosi megyében Scott Walker a szavazatok 69%-át szerezte meg. És nem csak a százalékos megoszlásról volt szó: ott is, akárcsak Madisonban, az emberek önzönlöttek az urnákhoz: Waukeshában a részvételi arány meghaladta a 70%-ot, ami az amerikai kormányzóválasztásokon igen magas arány.

mérhetetlenül szokatlan. Waukesha és a Milwaukee-n kívüli többi külvárosi megye nélkül Scott Walker nem élte volna túl a visszahívást. Ez az az időszak, amikor nem csak a "Walkerstan"-ról beszélnek. Madisonban Waukesha-t mostanában néha "Mordor"-nak nevezik, J.R.R. Tolkien "A Gyűrűk Ura" című eposzának felégetett pusztasága után, ahonnan minden gonosz származik.⁸ Ez egy vicc, de egyben szimbolizálja a konfliktus mély erkölcsi töltetét is. Természetesen Waukesha-ban tartja győzelmi beszédét Scott Walker. Lehet, hogy nem eredeti, de mégis erős csipetnyi só a demokraták nyílt sebeibe, amikor ismét felidézi a 2011-es tüntetéseket, és a tüntetők jelszavát teszi újraválasztásának mottójává minden további nélkül: "Így néz ki a demokrácia!".

8 A kifejezést valószínűleg Abe Sauer publicista népszerűsítette. Vö. Abe Sauer: As Goes Wisconsin, so Goes Hell, in: *The Awl*, 2012. április 12., <http://www.theawl.com/2012/04/as-goes-wisconsin-so-goes-hell> (utolsó hozzáférés: 2015.06.28.).

VII. Az erőd születése

DANE MEGYE: AZ ELLENKULTÚRÁTÓL A KIBERKULTÚRÁHOZ

Egyesek talán úgy gondolják, hogy az internet elviselhetőbbé teszi az életet egy olyan helyen, ahol a legtöbb ember nem ért egyet. De talán egyszerűen ez a legjobb módja annak, hogy eleve elkerüljük, hogy ilyen bajba kerüljünk.

Egy olyan, a mobilitás által erősen jellemzett országban, mint az Egyesült Államok, a "City-Data.com" weboldal nagy sikere valójában nem meglepő. Az oldal nemcsak az átlagos bérleti díjakról nyújt információt, hanem az iskolákról, az etnikai összetételről, a bűnözési arányról, a vallási közösségek típusairól, az időjárásról, sőt még a légszennyezettség mértékéről is Amerika városaiban, falvaiban és szomszédságában. Az oldal üzemeltetői szerint havonta több millió¹⁸ amerikai látogatja meg a "City-Data.com" oldalt - a legtöbben azért, hogy információt szerezzenek, amikor költözést terveznek.¹

Az oldalnak van egy fóruma is, ahol a felhasználók megvitathatják egymással a lehetséges áthelyezési célpontokat. Többnyire a lakberek szintjéről vagy az iskolák minőségéről van szó, de nem ritkán teljesen más témákról is. Sok felhasználó most már a potenciális áttelepülési célpontok politikai körülményeire is rákérdez. Mint például egy húszas évei elején járó fiatalember, aki 2015 márciusában *lookoutbehindyou1992* álnéven adta hangot aggodalmainak a "felhasználói közösség" felé: Jelenleg az oregoni Portlandben él. Azt mondja, hogy valójában csodálatos ott; ha nem lenne a városban uralkodó politikai légkör, amelyet "nyomasztónak" nevez. Ő konzervatív, és az ultraliberális Portlandben már nem nyilváníthatja ki nyíltan a véleményét.

¹ Legalábbis a saját honlapja szerint: www.city-data.com, (utolsó hozzáférés: 2015.10.11.).

Cégének más irodái is vannak az országban - például a wisconsini Dane megyei Madisonban. A költözésen gondolkodott, de azt hallotta, hogy Madison ugyanolyan liberális, mint Portland. A kérdése röviden az volt, hogy konzervatívként valóban el lehet-e ott viselni, vagy ugyanolyan rossz, mint Portland?

Lookoutbehindyou1992 kap válaszokat⁵⁰ a "hozzászólására".² Néhányan, mint brrabbit, úgy gondolják, hogy az egész dolog nem is olyan rossz: "A legtöbb ember Wisconsinban, akit ismertem, inkább steak-receptekről, a legjobb nyári kolbászhelyekről és a fa- vorite sörökről beszélt, és egyértelműen távol maradt a politikától, a vallástól és minden más lángoló témától." Egy másik felhasználó, *mlb*, még arra is bátorítani akarja, hogy az egészet sportos kihívásnak tekintse: "Úgy találom, hogy egészséges dolog, ha az értékeimet és nézeteimet megkérdőjelezzik. És sokszor sikerült már embereket visszahoznom a sötét oldalról. Lépj túl magadon, és keress gerincet. A világ jobb hely, ha megtanulunk együtt élni."

A legtöbben azonban hevesen lebeszélnek róla. Még *Megan1967* is, aki saját bevallása szerint liberális, és Madisonban él, bevallja, hogy konzervatívként nem szeretne ott élni: "Liberális vagyok, de néha még engem is zavar, hogy mindenki azt feltételezi, hogy ha két agysejtet van, akkor természetesen liberálisnak kell lenned. A feltételezés az, hogy minden konzervatív egy bunkó neandervölgyi." *thefragile* csatlakozik ehhez a kórushoz: "Nos, úgy tűnik, tudod, hogy Madison liberális, így nem vagyok benne biztos, hogy miért fontolgatod, hogy odaköltözz, ha konzervatív vagy. Úgy tűnik, mintha ez egy kritérium lenne az Ön számára. Nekem személy szerint a politika egy dolog, ezért soha nem költöznék olyan városba, amelyről tudnám, hogy konzervatív." Ahogy az várható volt, a dolgok hamar személyeskedésbe torkollnak. *Enrico_Fermi* azt mondja *lookoutbehindyou1992-nek*, hogy fontolja meg újra a döntését, hogy Madisonba költözik: "A problémák, amikbe valószínűleg bele fogsz ütközni, hogy nem fogod tudni a vallással leplezett gyűlöletet és intoleranciát terjeszteni, és az emberek nem fogják elfogadni anélkül, hogy nem szólítanának fel érte." Ezután egy darabig még nagyon alapvető ideológiai kérdésekről beszélgetnek, bár *lookoutbehindyou1992* igazából csak mozogni akart. Kicsit tanácstalanul és kimerülten kíván jó éjszakát a fórumozóknak a nyugati partról valamikor. De a vita nélküle is folytatódik egy darabig, és az emberek arról vitatkoznak, hogy Madison mennyire toleráns vagy intoleráns, hogy az életminőség valóban a legmagasabb-e a Középnnyugaton, Scott Walker politikájáról, és hogy a város melyik negyedében él még mindig a legtöbb republikánus.

² <http://www.city-data.com/forum/madison/2330513-conservative-moderate-conservative-considering-move-madison.html> (utolsó hozzáférés: 2015.10.11.).

Ezek, és sok más fórumbeszélgetés a City-Data.com-on, egy szeletet adnak Amerikából a Nagy Válogatás korában. De nem minden helyről lehet ilyen szenvedélyesen vitatkozni - ahogyan a "nagy válogatás" sem érinti egyformán az ország minden helyét. Ahhoz, hogy egy hely mágnessé váljon, már eleve meg kell jelölni egy bizonyos módon. Madison és Dane megye esetében ez nyilvánvaló, hiszen a város kifejező liberalizmusának híre egészen az USA nyugati partjáig eljutott. De hogyan vált Dane megye olyan helyé, ahová a konzervatívok kétszer is meggondolják, hogy odaköltözzenek-e?

Az ember spontán hajlamos azt mondani: ez mindig is így volt. Végül is, Madison – amely elővárosaival együtt Dane megye nagy részét lefedti.

– fontos, szimbolikus helyet foglal el az amerikai liberalizmus történetében. A 20. század elején a város és mindenekelőtt az egyeteme volt az egyik magja a "progresszív mozgalomnak", annak az alaposan het-rogenikus reformmozgalomnak, amely többek között a nagy kartellek feloszlását szorgalmazta, és általában az állam erősebb és szabályozó szerepét követelte. És mégis, az, ami Madison ma, az a fajta liberalizmus, amelyet a város megtestesít, valójában csak egy évtized nehéz zűrzavarában és a fennálló társadalmi rend megrendülésében jött létre. Ez az a korszak, amellyel itt foglalkozunk - és ez azonos az amerikai polarizációnak az 1960-as évekbeli "nyerges időszakával", amelyet ebben a munkában már felvázoltunk.

Az 1960-as évek közepéig Madison, akárcsak egész Wisconsin állam, viszonylag csendes, politikailag mérsékelt hely. A fővárosi parlament egy munka utáni parlament, és még mindig olyan politikai amatőrök birodalma, akik főállásban egészen mással foglalkoznak. A néhány hetes ülésszak végén a republikánusok és a demokraták általában ugyanazokban a kávézóknak, éttermeknek és bárókban találkoznak a városban³; ez éles ellentétben áll a mai Wisconsinnal, ahol még a képviselők munkatársainak is tilos együtt reggelizniük vagy ebédelniük a másik oldalról érkező kollégáikkal.⁴

3 Vö. John Gurda: Leaving the Middle Behind. Wisconsin's Turning Point, in: Refocus Wisconsin, Policy-Paper, kiadta a Wisconsin Policy Research Institute, 2-18. o., elérhető: http://www.wpri.org/WPRI-Files/Special-Reports/Reports-Documents/WPRI_Refocus_Digest_FNL_090710.pdf.

4 Beszélgetés Joe Haslerrel, Dale P. Schultz republikánus szenátor munkatársával, május 11.2012.

Az 1960-as évek Madisonjában az emberek még mindig óvatosan bánnak egymással a városi politikában. A felek közötti szakadékok nem túl mélyek. A republikánusok még nem számítanak kiközösített fajnak Madisonban, és az 1980-as évekig nem sok hasonlóságot mutattak az amerikai konzervativizmus azon agresszív fajtájával, amely Goldwater 1964-es kampánya óta egyre nagyobb teret nyert az USA nyugati és déli részén. Itt még az önkormányzati választásokon is sikeresek lehetnek. Bár az egyetem már az 1950-es években is nagyon liberálisnak számított, többek között azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy a diákok Joe McCarthy kommunistaellenes hajtóvadászata ellen tüntettek, és számos professzor valóban radikális eszmét⁵ követett, a város légkörét ez sokáig nem befolyásolta. Csak a hatvanas évek diáktüntetései után vált mélyen megosztottá a város lakossága, amely úgy működött, mint a már leírt kollektív Rorschach-teszt: egyesek új partok felé való indulást láttak benne, mások az erkölcsi hanyatlás kezdetét. És az utóbbiak korántsem vannak kisebbségben Madisonban: 1968-ban Bill Dyke-ot, egy konzervatív republikánust - ami igazán ritka faj Wisconsinban - választják meg polgármesternek. Ez volt az ellenreakció a diákok és a rendőrség közötti erőszakos összecsapásokra. A diákok már 1966-ban is tüntettek az egyetemi vezetésnek a sorozóbizottsággal való együttműködése ellen. Októberben 1967, a helyzet eszkalálódik, amikor a diákok tiltakoznak a vegyipari vállalat Dow Chemical, amely gyárt napalm és Agent Orange a vietnami háborúban, és agresszívan toboroz mérnökök és tudósok az egyetemen. Ezúttal a rendőrség lecsap, könnygázt vet be, több diákot súlyosan megver, végül letartóztatják őket.⁶

Paul Soglin egyike volt azoknak, akik kapcsolatba kerültek a rendőrbotokkal, majd a diáktüntetések vezetője lett. Ma, majdnem 50 évvel később, emlékszik arra, hogy ő és a többiek milyen elszigetelten érezték magukat a városban. A Dow-i tüntetések után vitafórumokat szerveztek a városban, hogy feldolgozzák az eseményeket - kevés sikerrel: "Ez a tapasztalat megmutatta, mennyire elszigetelték vagyunk. [...] A legtöbb ember nem értette, miért aggódunk az amerikai katonai szerepvállalás miatt Vietnámban. Ha nem alul...

5 Vö. Matthew Levin: Cold War University. Madison és az új baloldal a hatvanas években, Madison 2013.

6 Madison szerepét, mint a diáktüntetés fellegvárát David Maraniss zseniális könyve részletezi: They Marched into Sunlight: War and Peace, Vietnam and America, October New 1967, York. 2004.

Ha ezt elviseljük, biztosan nem fognak szimpatizálni a tüntetéseinkkel [...] És ez állítólag egy liberális város! Ekkor jöttem rá, hogy több közösségi szerepvállalásra van szükségünk".⁷

Soglin és mások ezután megalapították saját egyetemi pártjukat: az "Egyetemi Közösségi Akciópártot", amelynek kifejezett célja az volt, hogy az egyetemet szorosabban egyesítse a városi közösséggel. Sokan úgy érezték, hogy az egyetem és a város két rendkívül külön világ. Még Madison Lower East Side-ja, amely ma a legliberálisabb környék egy amúgy is liberális városban, még mindig idegen területnek tűnt a radikális diákok számára, ahol a munkásosztály tagjai gyanakodva néztek arra a néhány diákra, akik az egyetemen kívül laktak.⁸

Így Soglin végigvonult a város helyi intézményein, hogy 1968-ban beválasszák Madison városi tanácsába. Végül 1973-ban az amerikai történelem egyik legfiatalabb nagyvárosi polgármesterévé választották, Bill Dyke utódjaként. Elmondása szerint akkoriban a politikai baloldalon lévő barátai kinevetették volna helyi politikai tevékenysége miatt, mert őket csak a "nagy mozgalmi dolgok" érdekelték: Vietnam, *faji* kérdés, szexuális felszabadítás stb. De tudta, hogy az alulról jövő politika valódi változást hozhat, és hogy meg kell teremteni egy olyan hely alapjait, ahol az emberek jól érzik magukat, és ahol már kis léptékben megvalósulhat egy olyan társadalom, amely az ország más részein még nem állt készen.⁹

Soglin nemzedéke óta az aktivisták közül jó néhányan Madisonban és Dane megyében fognak gyökeret eresztetni, családot alapítanak, és mélyen összefonódnak a város politikai kultúrájával. A hatvanas évek radikalizmusa lassan lecseng, és vele együtt a nagy remények, hogy képesek lesznek radikálisan megváltoztatni az országot. Madisonban ez a fordulat szimbolikusan egyetlen napba, augusztusba²⁴. sűrűsödik, amikor 1970, a radikális baloldali diákok egy csoportja, a

"New Years Gang", bombatámadást hajtott végre az egyetemen található "Army Research Center" ellen, amelyet az egyetem és az amerikai hadsereg közösen működtet, és amelynek következtében egy halálos áldozat és számos sérült volt.

A "Sterling Hall bombázás", amely révén Madison végül a politikai radikalizmus szimbólumává válik az állam sok lakosának megítélésében, a madisoni diáktüntetések agresszív militáns jellege összeomlik.

7 Beszélgetés Paul Soglinnal, október 8.2014.

8 Vö. Michael Meeropol/Gerald Markowitz: Neighborhood Politics, in: Paul Buhle (szerk.): History and the New Left. Madison 1950-1970, Philadelphia, 210-215. o1990.,

9 Beszélgetés Paul Soglinnal, október 8.2014.

Ahol azonban a nagy álom szertefoszlott, ott, ahol a hatvanas évek szelleme megmaradt, a visszavonulás idealizált, makacsul védett helyeivé válnak. Fokozatosan mindenesetre az egyetem baloldali szellemisége valóban kezd megváltozni és megfertőzni a várost, ahogy a diákgeneráció képviselői felfedezik a helyi politikát mint politikai alternatívát és politikai játékkeret. 1968-ban még Paul Soglin volt a "68-as generáció" egyetlen igazi képviselője a 20 tagú városi tanácsban; négy évvel később már öten voltak.¹⁰ A republikánus Dyke elleni 1972-es polgármesteri kampányában, négy évvel később, számos aktív és volt diák kampányol majd mellette. Sok aktivistának, akiket megkérdeztek e munka kapcsán, ez volt az első politikai kampány, amelyen dolgoztak. De valami más talán még fontosabb volt, még ha felszínesen nem is volt politikai jellegű: a stabil "ellenintézmények" az 1960-as évek "ellenkultúrájából" nőttek ki. Ezek messze túlmutattak az egyetemi életen, és hamarosan (és még ma is) a városkép egyes részeit alakították: ételmisszer-szövetkezetek, baloldali könyvesboltok, alternatív színházak, "szabad" egyetemek stb.¹¹ Ez egy autonóm ellentársadalom létrehozására tett kísérlet volt, amely számos nyugati társadalom városaiban hasonló módon zajlott.

– A különbség természetesen az, hogy az USA-ban ezek a kísérletek ma is erősebb megkülönböztető jegyet jelentenek, mint a politikai meggyőződés szimbóluma és jele.

Amikor Paul Soglint 1973-ban végre polgármesterré választották, a város kisebb forradalmat élt át. Szokásos apróságokkal kezdődik: egy lófarkas férfit nevez ki rendőrfőnöknek, ami még 1973-ban sem feltétlenül felel¹² meg az amerikai rendfenntartók szokásos külsejének; a rendőrség inntől kezdve félrenéz, ha kis mennyiségű marihuánáról van szó; Madison egyike azon kevés városoknak a Középnnyugaton, ahol virágzó meleg közösség alakult ki, és a legenda szerint maga a polgármester is néha DJ-zik a város egyik meleg klubjában.¹³

De vannak tényleges progresszív reformok is, mint például a gyermekgondozás állami támogatása.¹⁴

10 Ibid.

11 Vö. Levin: *Cold War University*, op. cit. 177ff. o.

12 Vö. Dirk Johnson: *From Firebrand to a Bit of a Grump, a 'Hippie Mayor' Evolves*, in: *New York Times*, szeptember 10.2011.

13 Vö. Paul Buhle: *Bevezetés*, in: *Madison and the New Left*, op. cit.

14 Lásd Jonathan Thompson: *Progressive Innovation in the 1970s: Madison, Wisconsin, and the Conference on Alternative State and Local Public Policies*, in: *Progressive Planning*, téli szám, 2007: 22-25. o.

Paul Soglin egyike az első amerikai politikusoknak, aki Kubában meglátogatta Fidel1975 Castrót; azóta, egyesek viccelődnek, a "Madison Népköztársaságának" még saját külpolitikája is van.

Soglin kampányának egyik fiatal támogatója 1973John Hendrick, aki jelenleg a Dane megyei tanács tagja. Az 1990-es években ő lesz az egyik alapítója a "Progresszív Dán" nevű helyi pártnak, amely még mindig kissé balra áll a helyi Demokrata Párttól, és a helyi választásokon sokkal nagyobb versenytársa számukra, mint a republikánusok, sőt időnként még a madisoni városi tanácsban is többségben van. Hendricks az 1970-es évek elején Wisconsin egy vidéki vidékéről érkezett Madisonba, és az, ahogyan a városhoz való viszonyát leírja, meglehetősen reprezentatívnek tekinthető:

"Amikor Madisonba jöttem, ami már nagyon régen volt, egy olyan egyetemre 1971.jöttem, amely a vietnami háború körül mozgósított. Így lettem aktivista, tüntető és baloldali, amint Madisonba kerültem. Aztán 7 év tanulás és a jogi egyetem elvégzése után közérdekű ügyvéd lettem. És beköltöztek a Madison keleti oldalára, innen keletre, ami valószínűleg az a környék, ahová az emberek akkor költöztek, amikor olyan emberek között akartak lenni, akik ugyanúgy gondolkodnak, mint ők."¹⁵

Mint sok más madisoni liberális, Hendrick is viszonylag hamar megtalálja élete témáját. Az aktivizmus már régóta nem a világéke vagy más nagy kérdések körül forog. Hendrick is elsősorban azzal foglalkozik, hogy befolyásolja és formálja azt a helyet, ahol él, ami saját identitásának egy darabja. Csatlakozik a helyi Szomszédsági Egyesülethez, egy rendkívül befolyásos szervezethez Madisonban, amely hihetetlen hatással van a várostervezésre: Bárki, aki építeni akar valamit Madisonban, köteles a 120 városrészi egyesület valamelyikével kapcsolatba lépni, mielőtt maga a városi tanácshoz fordulna, és tájékoztatni őket a tervekről.¹⁶ A Dane megyei testületből és a Madison városi tanácsból jó néhányan itt szereztek első tapasztalataikat a helyi politikában. Hendrick fő célja, hogy megállítsa a *terjeszkedést*, a városi terjeszkedést, amely az egész Egyesült Államokban zajlik. Ez együtt jár azzal a törekvéssel, hogy a lakó- és munkahelyek ne legyenek túl messze egymástól, és hogy élénk, autonóm városrészek jöjjenek létre.

15 Beszélgetés John Hendrickkel, április 25.2012.

16 Vö. Pat Schneider: Do neighbourhood associations have too much voice in development decisions?, in: *Capital Times*, augusztus http://host.madison.com/2.2010,news/local/do-neighborhood-associations-have-too-much-voice-in-development-deci-sions/article_55cb7dc6-9dc6-11df-8352-001cc4c03286.html (utolsó hozzáférés: 2015.06.25.).

Mindez természetesen beleillik a lassan kialakuló ökológiai tudatosságba, mivel az együttélésnek ezt a formáját fenntarthatóbbnak és erőforrás-takarékosabbnak tartják. De a kezdetektől fogva - és mind a mai napig - a személyes identitás egy darabjáról is szól: a városiasságnak ez az elképzelt formája a sok liberális aktivista által rémálomnak tartott külváros ellentervete. És hol testesül meg legkövetkezetesebben ez a rémálom? Wau- keshában, természetesen. "Ez egy republikánus paradicsom. Azt építhetsz, amit csak akarsz, amíg a házad mellett nem történik meg" - mondja Scott McDonell, Madison egyik vezető liberális hangja, aki 2012-ig a Dane megyei tanács elnöke volt. Waukesha, mondja, "csupa zsákutca [...] zsákutcák, nagy házak, terepjárók, óriási négyautós garázsok".¹⁷ Ez világossá teszi, hogy az életmódok konfliktusa milyen egyenesen mélyen ideológiai konfliktusba torkollik. És mint minden ilyen jellegű konfliktus, ez sem csak arról szól, hogy milyen társadalomban akarunk élni, hanem arról is, hogy milyen embereket termelnek ezek a társadalmak. "Szerintem unalmas egy olyan külvárosban élni, ahol mindenki egyforma. Soha semmi sem történik" - mondja Scott McDonell, aki a nyolcvanas évek végén Marylandból költözött Madisonba futballösztöndíjjal, és maradt, mint oly sokan mások.

Az ideológia és az életmód közötti kapcsolat még világosabban tükröződik Steve Hiniker életében, aki a "1000 Friends of Wisconsin" nevű, a terjeszkedés ellenes lobbisoportot vezeti. Hiniker az 1970-es években Washington D.C.-ből érkezett Madisonba, mint mondja, szándékosan, mert a város egy kisváros nyugalmit ötvözi a nagyváros kulturális kínálatával. Azóta különböző liberális lobbiszervezeteknek és demokrata kongresszusi képviselőknek dolgozott. Számára, mint sok más Madisonban élő liberális számára, a város közel áll ahhoz az eszményképhez, ahogyan egy városnak kinéznie kellene, és mintául szolgál a társadalom és a közösség egészének fejlődéséhez. Hiniker szerint a működő, sűrűn lakott városok bizalmat és szolidaritást teremtenek: Ő maga valamikor az 1990-es években elvesztette a bejárati ajtó kulcsát, és azóta nem zárta be a lakása ajtaját.

Ez nem lenne lehetséges a burjánzó Waukesha-ban, mondja, és egy kis horror-forgatókönyvet fest az amerikai külvárosok életéről. Hiniker szerint *Surburbia* megváltoztatja az embereket - és nem a legjobb irányba. Mindenekelőtt az autóban ülő emberek más emberek: agresszívebbek, figyelmetlenebbek. Elvégre senki sem kiabálna rá valakire a járdán, ha az hirtelen megállna a járásban vagy összeesne. De ha lát egy másik

17 Beszélgetés Scott McDonell-lel, március 28.2012.

autó az úton előtte, amely hirtelen megáll, azonnal dudálna, és a legocsmányabb dolgokat mondaná.¹⁸

A város liberális véleményformálói pedig mindenütt a maguk oldalán látják a modernitást, és mélyen meg vannak győződve arról, hogy a jövő USA-ja Madisonra fog hasonlítani, nem pedig Waukesha-ra. Hiniker és McDonell is meg van győződve arról, hogy néhány évtized múlva az olyan helyek, mint Waukesha, már régen elnéptelenednének. Ahol a mindennapi dolgokhoz, például a bevásárláshoz autóra van szükség, ott az idősek számára kevésbé lesznek vonzóak, és a milleniumi generáció fiatalabbjai is a városokban akarnak majd élni. Ki, kérdezi Hiniker, akar majd egyáltalán a városokon kívül élni? Talán - mondja csak félig tréfásan - Waukesha és a többi Milwaukee-n kívüli gazdag városrész ekkor francia lesz: ezek lesznek az új gettók, hasonlóan a Párizs környéki francia banlieusokhoz.

Nos, erősen túlzó és közhelyes lenne, ha Madisont kizárólag az öreg hatvannyolcasok és a nagyképű hippik boldog szigetének írnánk le, vagy ha azt hinnénk, hogy az Obama-szavazók 72%-a kizárólag olyan emberekből áll, akik - az itt megszólaló liberális véleményformálókhoz hasonlóan - kifejezetten tudatosan látják életmódjukat vagy akár erkölcsi értékeiket a városban megtestesülni. Madison demokraták fellegetvárának jellege más forrásokból is ered. A nagy egyetem kevésbé közvetlenül meghatározó. Természetesen az Egyesült Államokban az olyan nagy kutatóegyetemekkel rendelkező helyek, mint Madison, általában erősen demokrata pártiakra szavaznak.¹⁹ Ettől eltekintve azonban sok amerikai diák továbbra is otthon szavaz: Az egyetemen és annak környékén található *körzetek és körzetek* semmiképpen sem azok, amelyek különösen erősen demokrata szavazók Madisonban; éppen ellenkezőleg, ezek gyakran a legkevésbé demokrata szavazók.²⁰ És a politikai elkötelezettség melegágya, ellentétben az 1960-as és 1970-es évekkel, a Wisconsin Egyetem már régóta nem volt. Madisonban sok 1968-as generációs demokrata gúnyolódik az ezredfordulósok meglehetősen apolitikus és gyakran konformista generációján, akiket nehéz hosszú távú politikai célokért lelkesíteni. Mindazonáltal az egyetem nagyarányú jelenléte is szerepet játszik, de ennek megértéséhez talán röviden vissza kell térnünk Paul Soglinhoz.

18 Beszélgetés Steve Hinikerrel, október 2.2014.

19 Vö. Blake Gumbrecht: Az amerikai egyetemi város, Cambridge 2008.

20 Vö. Robert Booth Fowler: Wisconsin Votes: An Electoral History, Madison 2008: pp. 235.

és a vele 2014 októberében folytatott beszélgetés, amelyben áttekinti a diákprotezsok vezetőjéből polgármesterré válásának történetét.

2014-ben még mindig a madisoni városházán lakik. Vagy inkább azt kellene mondanunk: még egyszer. Első ciklusa 1973-1979-ig, a második 1989-től 1997-ig tartott, 2011 áprilisától ismét a polgármesteri székben ül, és négy évvel később, 70 évesen megerősítették hivatalában. Madison polgárai néhányszor leszavazták a hivataláról, de valahogy mindig visszahozták a hivatalába. Kicsit olyan ez, mint egy kissé zűrös kapcsolat, ahol nem tudtok egymás nélkül vagy egymás mellett boldogulni. A vele szemben nem jóindulatú emberek azt állítják, hogy Soglin egyszerűen pótolhatatlannak tartja magát, és hogy az ő sorsa és a város sorsa egybeesik.

Mindenesetre ezen az októberi napon érezni lehet, hogy 2014 Soglin, piros favágó ingében, a tárgyalóasztalra tett cowboyszizmában, aki teljesen magáénak érzi a termet, nagyon erősen kötődik ehhez a városhoz. Madison remekül teljesít - különösen ahhoz képest, hogy az ország még nem heverte ki teljesen a 2014-es gazdasági válságot. Ha kinézünk a városháza 4. emeletén lévő irodájának ablakán, mind a négy irányban építkezési daruk sziluettjeit láthatjuk. Ma Madison sokkal több, mint az egyetem és az állami kormányzat, hanem a csúcstechnológiai ipar központja, persze sokkal kisebb, mint Austin és San Francisco, de igen impozáns növekedési adatokkal, és rendszeresen a Forbes-listák és más, a legnagyobb innovációs potenciállal rendelkező amerikai városok rangsorának élén szerepel. Az EPIC, az egészségügyi ágazatra szakosodott szoftvercég az elmúlt években gyorsan növekedett, és ma már közel 10 000 embert foglalkoztat.²¹ A hatalmas kampusz Vironában, Madison külvárosában található, de az EPIC-nek dolgozó fiatalok többsége a városban él; ez különösen az új lakóépületek fellendülését segítette elő.

És Soglin képében a város történelméről - amely egyben a saját történelme is - valahogyan mindez összetartozik: A múlt lázadásai és a jelen fellendülése. Szerinte a kreativitás fejlődéséhez olyan helyekre van szükség, amelyeket nem befolyásolnak olyan erősen a hagyományos fegyelemről alkotott elképzelések, és ahol az ember egyszer-egyszer elengedheti a dolgokat. Azok a helyek, ahol a beatnikék lógtak, ma a digitális forradalom találkozóhelyei.

21 Lásd Marc Eisen, EPIC Opportunity, in: *Isthmus*, február 20. 2014. <http://www.isthmus.com/news/cover-story/epic-opportunity-the-software-giant-is-positioning-dane-county-for-an-economic-breakthrough/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.15.).

Bohém. Az okos várospolitikai - mondja Soglin hamis szerénység nélkül - biztosította, hogy Madison olyan hely legyen, ahol az emberek élni akarnak. Egy modern gazdaságban pedig a vállalatok oda költöznek, ahol a megfelelő képzéssel rendelkező emberek élni akarnak. Ezt már azelőtt tudta, hogy Richard Florida szociológus megalkotta a "kreatív osztály" kifejezést, a jól képzett és posztmodern kreatív munkavállalók osztályát, akiknek életmódbeli preferenciái állítólag meghatározzák, hogy hol történik ma a növekedés.²² Soglin tudja, hogy Madison vállalkozói - többségük demokrata - nem értenek egyet a város strukturális politikájával. Azt mondják, hogy ez növekedéssel szembe fordított, mert számtalan szociális, szabályozási és környezetvédelmi követelménynek kell megfelelni, és mert a nagyhatalmú szomszédsági egyesületeknek mindenbe beleszólásuk van. De Soglin szerint mindez nem igazán fontos. A kritikák nem értenek a lényeghez. Azok a vállalkozások, amelyekben Madison érdekelt, úgyis jönni fognak, és az összes panaszos és kritikus úgyis marad, ezért Madison strukturális politikája aligha mérhető a szokásos mércével. "Gondolod, hogy azért maradnak itt, mert itt vannak más számítógépes kockák? A pezsgő szórakozás miatt maradnak." Alapvetően ez Soglin helyi növekedési stratégiája, amely első hallásra kissé furcsán hangzik: ha van elég kávézó, bár és étterem, akkor jönnek a vállalkozók.²³

Úgy tűnik, hogy Madison folyamatos növekedése a csúcstechnológiai ágazatban szintén jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a város a demokraták fellegránának számít. A legtöbb szoftvermérnök hajlamos a demokratákra szavazni, bár ez inkább egy rendkívül valószínű becslés, mint bizonyosság: nincsenek megbízható adatok az egyes foglalkozási csoportok szavazási szokásairól, még az Egyesült Államokban sem, ahol mindenről rendelkezésre állnak statisztikák. De néhány tény önmagáért beszél. A 2012-es elnökválasztáson például a Google alkalmazottainak adományainak 97%-a Barack Obamát támogatta, az Apple alkalmazottainak 91%-a, az eBay alkalmazottainak pedig 89%-a.²⁴ Az egész San Francisco Bay Area - az internetes forradalom globális epicentruma.

– ma egy köztársasági diaszpóra, és ez annak ellenére, hogy az 1980-as években

22 Vö. Richard Florida: *The Rise of the Creative Class*, New York. 2002.

23 Beszélgetés Paul Soglinnal, október 8.2014.

24 Vö. Nate Silver: *In Silicon Valley, Technology Talent Gap Threatens G.O.P. Campaigns*, in: *New York Times*, 2012. november 28., elérhető: <http://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2012/11/28/in-silicon-valley-technology-talent-gap-threatens-g-o-p-campaigns> (utolsó hozzáférés: 23.2015. április).

a régió néhány megyéje még mindig a republikánusokra szavazott. Ez a hiányosság abban is megmutatkozik, hogy a Republikánus Pártnak rendkívül nehéz elég fiatal és tehetséges szoftverfejlesztőt találnia ahhoz, hogy a demokraták médiakampány-képességéhez képest nagy lemaradást tudjon behozni.²⁵ Van egy statisztika is az EPIC munkatársai számára: eszerint 2012-ben a munkatársak adományainak 82%-a Barack Obamának és nem Mitt Romneynak ment. Ez nagyjából megegyezik a Center for Responsive Politics által országosan megkérdezett 84%-kal.²⁶ Kevés olyan szakma van az Egyesült Államokban, amely olyan egyoldalúan kötődik politikailag a Demokrata Párthoz, mint az informatikai fejlesztők - csak a pszichoterapeuták és a szociális munkások előzik meg őket.

A szoftveripar és a Demokrata Párt közötti szilárd szövetség nem igazán magyarázható racionálisan. Az ebbe a foglalkozási csoportba tartozó emberek jóval az átlag felett keresnek, és nem szakszervezeti tagok. Természetesen az általános iskolai végzettség korrelál a Demokrata Pártra való szavazással, a főiskolai végzettségű amerikaiak többsége a demokratákra szavaz - de egyáltalán nem olyan mértékben, mint ahogyan az az IT-iparág tagjai körében látszik. Egyes műszaki szakmákban, például a mérnöki szakmában az inga szintén sokkal erősebben leng a konzervatív irányba. Mi magyarázza tehát ezt a szövetséget? Valószínűleg nincs egyetlen válasz. Szerepet játszhat maga a munka szerkezete, hálózati jellege, a lapos hierarchiákban való gondolkodás, a gyorsasággal és a gyors változásokkal való összefüggés. Valószínűleg nem véletlen, hogy Madison, ahogy Soglin is sugallja, nem az egyetlen hely, amely egykor a lázadás központja volt, ma pedig a csúcstechnológiai ipar egyik központja. Ugyanez igaz San Francisco, Ann Arbor, Michigan vagy Austin, Texas esetében is. Végül az "ellenkultúra" tagjai korán felfedezték maguknak a "kiberkultúrát", az internet utópiájában egy átlátható, uralomtól mentes teret láttak, amelyet el kellett foglalni. Ez akkoriban elég furcsa volt, tekintve, hogy az internet eredete a Pentagon hálózatépítési kísérleteiből eredt, ma pedig, a maroknyi, túlhatalmas IT-vállalat digitális uralmának korában nehéz megérteni. Ez a szimbiózis azonban mind a mai napig a kulturális szimbolizmus birodalmában maradt. Az antihierarchikus hálózati jelleg, a határok globális feloldódásának fogalma, amely már

25 Vö. ibid.

26 <http://www.opensecrets.org/news/2015/05/campaign-donor-is-not-a-job-but-occupation-can-predict-party-preference/>

amely az 1970-es években az észak-kaliforniai LSD-használókat az interneten inspirálta²⁷, és amely mindezek ma is progresszív, baloldali látszatot kölcsönözhetnek az IT-iparnak, és sok szoftvermérnök önképét is formálják. Madison büszke polgárai számára városuk innovációs képessége bizonyíték arra, hogy Madison messze megelőzte korát.

Ezt a hozzáállást akkor is érezni lehet, amikor találkozunk a még mindig nagyon fiatal férfival, aki jelenleg különösen erősen kiáll a technológiai kultúra és a liberális politika fúziója mellett Madisonban: Scott Resnick start-up vállalkozó. Az 1986-ban született Resnick maga is liberális demokrata, és 2011 óta tagja a városi tanácsnak. 2015 májusában sikertelenül indult Paul Soglin ellen a polgármesteri címért - nagyjából ugyanabban a korban, amikor Soglin először indult a választáson. 2014. október 3-án reggel a Hardin Design and Development nevű cége úgy néz ki, mint egy közhelyes reklám a menő start-upok számára. A cég legnagyobb terme egyfajta játszótér a nagyfiúknak: kosárlabdapalánk, pingpongasztal és flipper, a programozók egy másik nagy teremben az íróasztalnál állnak, és fejhallgatót viselnek munka közben. Resnick némi büszkeséggel mondja, hogy sok programozója ma egy kicsit későn jött be: elvégre tegnap a "Green Bay Packers", egy wisconsini NFL-futballcsapat meccse volt. Néhány munkatársa, mondja Resnick, láthatóan örült ennek, még mindig az alkohol hatása alatt dolgozott.

Resnick alaposan romantikus elképzelésében a tech-kultúráról vannak érintkezési pontok az "ellenkultúrával": a puha drogok, az alkohol, a zene nem is olyan ritka használata. Mindez szerinte nagyon nehezen illeszthető be a konzervatív világképbe. Resnick azt mondja, elméletileg néhány héten belül bárhová el tudná költöztetni a cégét a világon, ha lenne internet, de úgy tervezi, hogy Madisonban marad: az életminőség miatt, a város számos bárja és zenei fesztiválja miatt, a fiatalos életmód miatt, és mert az egyetem és a viszonylag erős informatikai tanszék révén folyamatosan érkeznek tehetséges fiatalok. Madison, mondta, természetesen nem rendelkezik a nagy metropoliszok vonzerejével, de a megélhetési költségek csak fele olyan magasak. És bár a város meglehetősen kicsi, már komoly tech-kultúra-hálózat van, és itt könnyebb kapcsolatba lépni egymással, mint a nagyobb városokban.

27 Lásd Fred Turner: Az ellenkultúrától a kiberkultúráig. Stuart Brand, the Whole Earth Network, and the Rise of Digital Utopianism, Chicago 2006; Luke Dormehl: The Apple Revolution: Steve Jobs, the Counterculture and how the Crazy Ones Took Over the World, New York. 2013.

Resnick meg van győződve arról is, hogy ő csak a kezdet: más start-up vállalkozók is régen felismerték a helyi politika vonzerejét, és politikai szerepvállalásra törekcsenek, így a város és a technológiai elit a jövőben még szorosabban össze fog nőni.²⁸

Nem mindenki, aki Madisonba jön és marad, van olyan közvetlen ideológiai töltetű életmódbeli kérdésekkkel, mint a fejezet elején említett liberális politikai aktivisták és helyi politikusok. Őket nevezhetnénk Dane megye kulturális magjának, azoknak, akik különösen formálják a hely szellemét, és megtestesítik azt a külvilág számára. De mások számára is fontos szerepet játszik, hogy mit képvisel a Madison. Amit eddig életrajzi epizódokkal illusztráltunk, azt a következőkben szélesebb em- pirikus alapokra helyezzük: A DWPS adatai segítségével vizsgálható az ideológiai orientáció, az életmódbeli preferenciák és a költözési döntés közötti kapcsolat. Ez a kombináció világossá teszi, hogy a Madison valóban jobban vonz egyes embereket, mint másokat.

A DWPS-ben megkérdeztük Dane és Waukesha megye lakosait, hogy mikor költöztek oda, honnan jöttek, milyen pártállásuk voltak a költözés idején, és végül, hogy mi volt számukra fontos a lakóhelyük kiválasztásában. Dane megyei mintánkban a válaszadók jóval több mint fele valóban *költözött*²⁹: valamikor Dane megyébe költöztek. Ez azt jelentette, hogy a *beköltözők* száma elég nagy volt ahhoz, hogy érdemi következtetéseket lehessen levonni arra vonatkozóan, hogy a megye vonzáskörzete volt-e egyes pártok támogatóinak. Még azt is lehetővé tette, hogy ne minden *elköltözöt* vegyenek figyelembe, hanem csak azokat, akik 1976 óta "vándoroltak" Dane vagy Waukesha megyébe - a "nagy válogatás" kezdete, az az év, amikor a demokraták és a republikánusok a legnagyobb valószínűséggel házról házra éltek. A származási megyéket végül republikánusnak vagy demokratának jelölték meg, hogy megtudjanak valamit arról, hogy a válaszadók, amikor elköltöztek, hajlamosak voltak-e olyan helyre költözni, amely jobban megfelel pártpreferenciáiknak, mint az a hely, ahonnan elköltöztek.

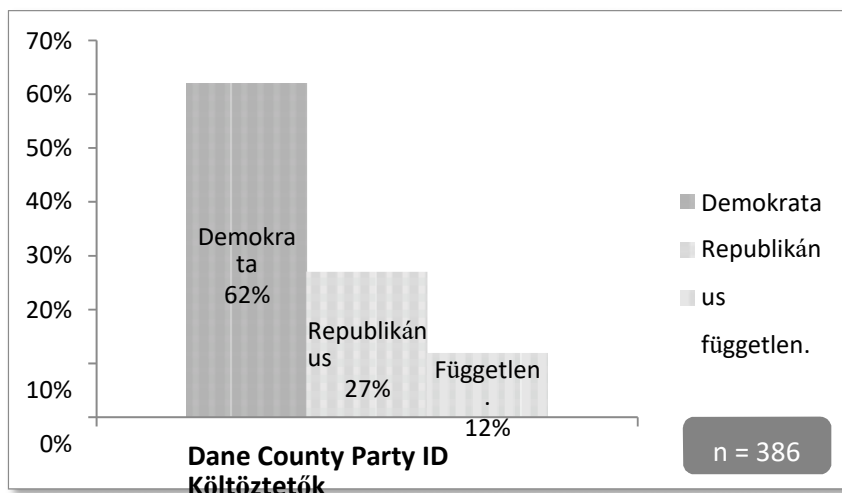
És valóban, az eredmények egyértelműnek tűnnek. 1976 és 2013 között majdnem kétszer annyi demokrata költözött Dane megyébe, mint republikánus - ez egyértelműen jelzi a Nagy Soros-elmélet megerősítését. Az egyéb társadalmi-demográfiai tényezők többváltozós elemzésben történő kontrollálása során az eredmények a következők

28 Beszélgetés Scott Resnickkel, október 3.2014.

29 Kérem, bocsássák meg az anglicizmusomat ezen a ponton: egyrészt a "mozgató" kifejezés viszonylag jól bevált a "Nagy Sort" szakirodalomban, másrészt pedig nincs igazán elegáns nyelvi megfelelője a német nyelvben.

tényezők³⁰ közül a pártpreferencia befolyása továbbra is jelentős. Dane megye a demokraták mágnesé: az 1976 óta ideköltözők 62%-a volt demokrata a költözéskor, 27%-a republikánus, és csak 12% volt független.

5. ábra: A "költözők" pártmeghatározása Dane megye szerint, mivel 1976

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

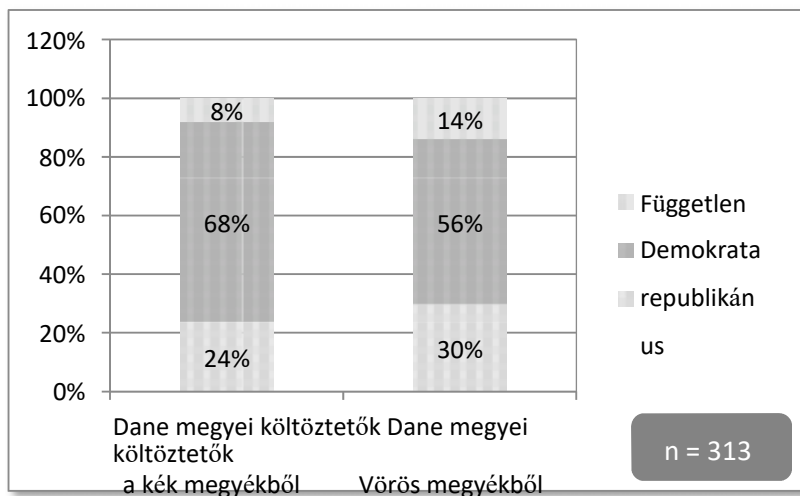
Amint fentebb említettük, Bill Bishop fő forrása a "big sort" elmélet alátámasztására az IRS adatai voltak. Tézisének alátámasztására Bishop többek között arra mutatott rá, hogy az IRS adatai szerint a "kék megyékből" származók hajlamosak arra, hogy más demokratikus megyébe költözzenek. Közelebbről megvizsgálva azonban ez az érv nagyon korlátozott hatókörű. Ez megerősíti azt a feltételezést, hogy a pártpreferencia és a migrációs magatartás között kapcsolat van. De végső soron egy ilyen csere az azonos párhovatartozású megyék között önmagában aligha változtatna valamit az országos megoszláson. Ez ismét kifejezetten bizonyítja, hogy egyedi adatok nélkül a

30 Természetesen nem tudtuk ellenőrizni az összes szociodemográfiai változót. Például csak a válaszadók 2013-as iskolai végzettségét ismertük, de a költözéskori iskolai végzettségüket nem. Ugyanez vonatkozik a jövedelemre is. Ezért egyik tényezőt sem használtuk a regresszióban, lásd részletesebben Lütjen/Matschoß, Ideological Migration in Partisan Strongholds, op. cit.

az egyes *mozgatórugók* azonosítása, kevés következtetést lehet levonni. Ahhoz ugyanis, hogy a valódi "válogatás" bizonyítható legyen, arra vonatkozó információkra lenne szükség, hogy az emberek költözéskor hajlamosak-e olyan helyet választani, amely jobban egyezik a saját pártidentifikációjukkal, mint az a hely, ahonnan elköltöztek.

A DWPS-adatok azonban bizonyítják ezt az összefüggést: Függetlenül attól, hogy honnan jöttek a bevándorlók, azaz "kék" vagy "vörös" megyékből, mindig nagyobb valószínűséggel voltak demokraták, még akkor is, ha a republikánus megyékből beköltöző demokraták statisztikai valószínűsége elméletileg sokkal kisebb. Igaz, hogy a demokrata párti megyékből származó demokraták aránya valójában magasabb (68%). De még a republikánus megyékből *elköltözők* között is egyértelmű a demokraták többsége (56% demokraták, 30% republikánusok, 14% függetlenek).

6. ábra: A költözők pártmeghatározása Dane megyében 1976 óta származási megye szerint

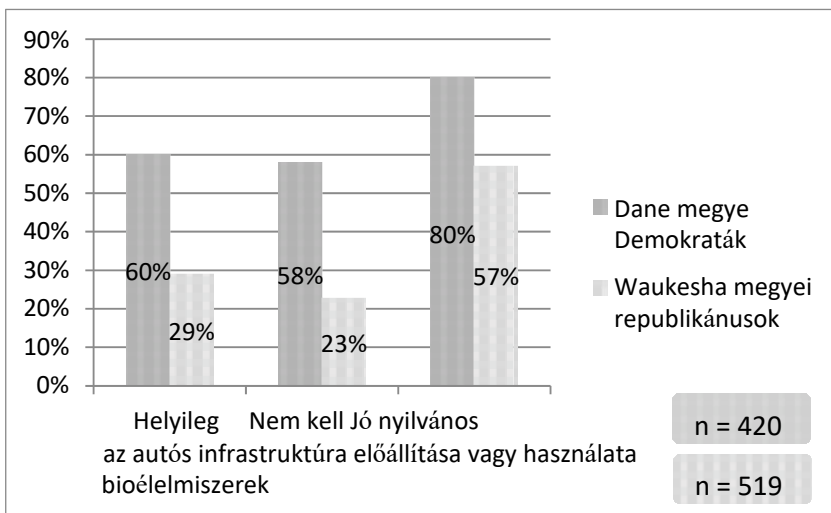

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

Az ebben a munkában már megszólaltatott liberális aktivisták számára Dane megye ultraliberalizmusa kétségtelenül jelentős szerepet játszik: már csak ezért is sokan közülük nehezen tudnák elképzelni, hogy máshol éljenek, vagy legalábbis olyan helyen, amely nem testesíti meg hasonló módon az amerikai liberalizmust. Feltételezhető azonban, hogy maga a politika csak egy kisebbség életében játszik ilyen központi szerepet. Arra a kérdésre, hogy a lakóhely kiválasztásakor fontos-e, hogy a lakók osztják a politikai nézeteket és világnézetet, csak 7% mondta, hogy ez "nagyon fontos" ok volt a döntésében, míg 25% még mindig "fontosnak" minősítette ezt az okot. Természetesen Dane megyében ezek szinte kizárólag demokraták.

A "Big Sort" elmélet központi hipotézise azonban az, hogy a lakóhelyre vonatkozó döntéseknek köze van bizonyos életmódbeli preferenciákhoz, amelyek viszont bizonyos világnézetekhez köthetők. A DWPS elsősorban ezekre a preferenciákra összpontosított. Tekintettel a konzervatív és liberális életmóddal kapcsolatos számos - gyakran nagyon is igaz - sztereotípiára, a felmérés elsősorban azokra összpontosított, amelyek közvetlenül mondanak valamit a köz- és a magánszféra viszonyáról, a városi sűrűség iránti vagy ellenérzésekről, valamint az egyéniségről és az önmegvalósításról alkotott különböző elképzelésekről. A Dane megyébe és Waukesha megyébe *költözők között* valóban jelentős különbségek mutatkoztak. Ezek különösen akkor válnak világossá, ha az adott többségi kultúra tagjait hasonlítjuk össze egymással - azaz a Dane megyei demokratákat a Waukesha megyei republikánusokkal (vö. 7. ábra). Amikor például arról kérdezték őket, hogy a Dane megyébe költözés eldöntésekor mennyire fontos a jó közinfrastruktúra (tömegközlekedés, kerékpárutak, könyvtárak stb.), a Dane megyébe *költöző* demokraták 46%-a számára ez "nagyon fontos" volt, míg Waukeshában ez csak a republikánusok 18%-ára volt igaz. A megkérdezett Dane megyei demokraták pontosan 60%-a mondta azt, hogy a helyben előállított biotermékeket kínáló élelmiszerbolt közelsége "fontos" vagy "nagyon fontos" volt a költözési döntésükben; a Waukesha megyei republikánusok körében ez az arány kevesebb mint fele volt. Hasonlóképpen, amikor megkérdezték, hogy fontos-e, hogy ne kelljen állandóan autót használni, a Dane megyei demokraták 58%-a találta ezt "fontosnak" vagy "nagyon fontosnak"; a Waukesha megyei republikánusok körében csak 23%. Ez összességében egyértelműen eltérő preferenciaszerkezetet eredményez a lakóhelyválasztáshoz hozzájáruló tényezők kérdésében.

7. ábra: A "liberális" életmódmutatók preferenciái a pártok támogatói szerint: "fontos" vagy "nagyon fontos" válaszok

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

A migráció tehát fontos szerepet játszott abban, hogy Dane megye a demokraták ultrafellegvárává vált, és azt is ki lehetett mutatni, hogy a Dane megyébe bevándorolt demokratáknak nagyon egyértelmű életmódbeli preferenciáik vannak, amelyek liberális politikai irányultsághoz kapcsolódnak. Igaz, még egy információ hiányzik ahhoz a kérdéshez, hogy megválaszoljuk a migrációnak a politikai többségre gyakorolt hatását. Alapvetően szükség lenne egy áttekintésre azok csoportjáról is, akik úgy döntöttek, hogy hátat fordítanak Dane megyének. Vagy másképp fogalmazva: miközben vitathatatlanak tűnik, hogy ez a hely mágnesként vonzza a demokratákat, a kérdés az, hogy van-e vagy volt-e taszító hatása a republikánusokra. Statisztikailag azonban lehetetlen a DWPS segítségével megragadni ezeket a *költözőket*. Saját felmérésünkben azonban legalább a) a jelenlegi lakóhellyel való elégedettség, és b) arra kérdeztünk rá, hogy az emberek néha gondolkodnak-e azon, hogy elköltöznék-e Dane megyéből (vagy Waukesha megyéből).

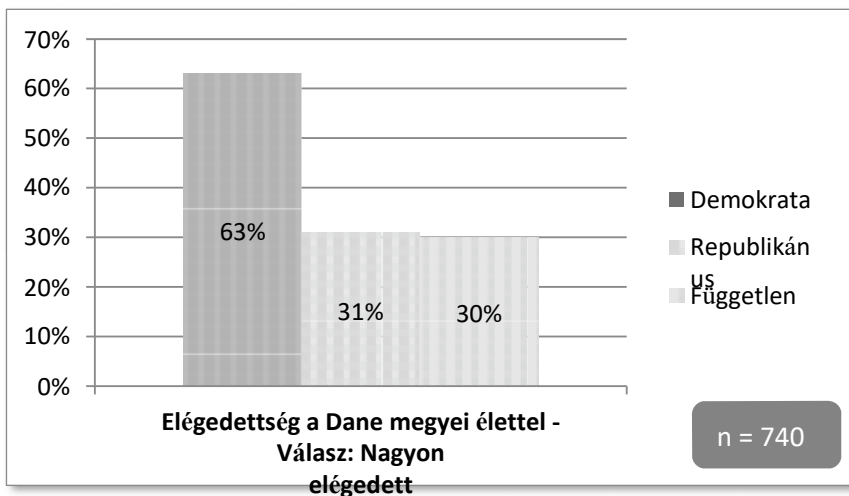
Végül azoktól, akik költözést terveztek vagy el tudták képzelni, megkérdeztük, hogy c) a költözési szándékuk a lakóhelyükön uralkodó politikai viszonyokban gyökerezik-e.³¹

31 A felmérés pontos megfogalmazása a következő volt: a) "Mennyire elégedett azzal, hogy Dane/Waukesha megyében él", b) "Gondolkodik-e néha azon, hogy elköltözik"? c) "Ez a

Persze: mindez csak absztrakt szándékot jelent, és így azon a preferencia-szinten mozog, amelyet a fejezet általános részében még kritizáltunk. De eltekintve attól, hogy ebben az esetben más módszertani megközelítés egyszerűen nem lehetséges: az adatokból származó számok kompenzálják az ilyen hiányosságokat. Kiderült, hogy nem csak a lakóhellyel való általános elégedettség különbözik jelentősen a republikánusok és a demokraták között: a demokraták 63%-a mondta azt, hogy "nagyon elégedett" azzal, hogy Dane megyében él, míg a republikánusoknak csak 31%-a volt az. A "Gondolkodik-e néha azon, hogy elköltözik Dane (Waukesha) megyéből?" nagyon általános és kezdetben nem politikai jellegű kérdésre adott válaszok szintén eltérőek voltak, bár kevésbé jelentősen: a Dane megyei republikánusok 48%-a válaszolt így, míg a demokratáknak csak 37%-a. A következő kérdésre adott válasz: "Azért, mert nem tetszik önnek a Dane megyei (Waukesha megye) lakosok politikai nézete?" azonban feltűnőnek tűnik. Végül is a "valószínűsíthető költözők", azaz a korábban absztrakt költözési szándékot kifejező személyek közel egyharmada (31,5%) válaszolt így (összességében tehát ez a megye republikánusainak 15%-át érinti). A demokraták körében ez a szám majdnem az érzékelési küszöb alatt volt.

Bár itt "csak" elméleti költözési szándékról van szó, az eredmények alapján hihető, hogy a republikánusok összességében sokkal nagyobb valószínűséggel költöznek el, mint a demokraták. Röviden, Dane megye a Demokrata Párt fellegrárának számít, ami nagyban köszönhető a demokraták beáramlásának és a republikánusok kiáramlásának.

8. ábra: Elégedettség Dane megyével, mint lakóhellyel a párt támogatói szerint: "Nagyon elégedett" válasz

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

Azok közül, akikre Dane megye ezt a mágneses hatást gyakorolja, a legtöbben kétségtelenül értékelné fogják Madison városiasságát. Mindazonáltal bárki, aki tanulmányozza a várost és annak változatos negyedeit, nem tud nem elismerni, hogy a Madisonról, mint a városi sűrűség és kultúra fellegváráról alkotott kép kissé idealizált. A városnak vannak olyan részei, amelyek nem felelnek meg ennek az ideális képnek: Madisonban is tapasztalható volt a külvárosi terjeszkedés a szélein - különösen az 1960-as és 1980-as évek között, amikor ennek tudatossága még nem volt annyira hangsúlyos a liberális véleményformáló elit körében, mint manapság.³² Első pillantásra Madison néhány külvárosa, például Middleton vagy Fitchburg nem sokban különbözik Waukeshatól. Ezek többnyire lakóövezetek egyalakos házakkal, bevásárlóközpontokkal és széles utcákkal. Valójában a szavazás itt is kevésbé demokratikus, mint Madisonban.

A demokraták szavazati arányának még mindig folyamatos növekedése Dane megyében azonban nem feltétlenül Madison miatt van, ahol sok környék amúgy is 80-90% között szavaz a Demokrata Pártra már évtizedek óta. Inkább néhány olyan külváros, amely csak az elmúlt két évtizedben "billen": 50:50-ról 55:45-re, 60:40-re vagy még többre.

32 Vö. Allen Ruff/Tracy Will: Előre! Dane megye története, Madison 315. o.2000., - 340.

tisztább. Madison folyamatosan liberálisabbá vált, különösen a mindig is nagyon liberális belvároson kívül. A legutóbbi elnökválasztáson Obama kivétel nélkül az összes Dane megyei 200 körzetben többséget³³ szerzett 2012, és csak néhányban volt szoros eredmény. A legtöbb ilyen körzetem Sun Prairie-ben van, tíz mérföldre Madison külterületén. Sun Prairie ismert, sőt, Madisonban hírhedt arról, hogy a republikánus kongresszusi képviselők számos munkatársának otthona. "Ez egy mini-Waukesha" - mondja félreérthetetlen védekezéssel Scott McDonell, a megyei tanács demokrata elnöke 2012-ig, és szerinte ez csak egy megálló: aki odaköltözik, az már félúton van Waukesha felé is.³⁴ Azonban: még Sun Prairie sem republikánus összességében - a legutóbbi elnökválasztáson Barack Obama itt is nyert.

McDonell azt mondja, szeretné magáénak tudni a Dane megyében elért demokrata gyarapodást, azt, hogy a megye demokratikusabbá vált egészen a külvárosokig és a vidéki sarkokig. Az igazság azonban az, hogy az ottani hozzáállás alig különbözik a Madison városában tapasztalhatótól. Ez a DWPS által nem mérhető migrációs áramlásoknak köszönhető, de ebben az esetben Dane megyén *belüli* költözésekről van szó: egyre több család hagyja el a virágzó és így egyre dráguló Madisont, hogy a környéken találjon megfizethető házakat és lakásokat. És ezzel alapvető liberális attitűdjeiket is magukkal viszik. – ami nyilvánvalóan megváltoztatja ezeket a helyeket.

Sok helyen a közelmúltban újjáélesztették, sőt újjá is alakították a városközpontokat, és sokukban úgynevezett "New Urbanism" projektek valósulnak meg.³⁵ A legrégebbi ilyen projektek Madisonban és környékén, mint például a Frank Lloyd Wright egyik tanítványa által tervezett Middleton Hills, az 1980-as évekből származnak. A New Urbanism az új fejlesztéseknek a hagyományos amerikai városrészek mintájára történő kialakításáról szól. A keskenyebb utcák széles járdákkal és a "front verandás", azaz tipikus amerikai tornácos házakkal együtt kisebb bevásárlóközpontokkal, köztük szupermarketekkel és - bármennyire is közhelyesen hangzik - kávézókkal vannak kialakítva. A cél az, hogy ne minden vásárlás vezessen a

33 A *körzetek* a választási körzetek vagy választási egységek önkormányzati szinten.

34 Beszélgetés Scott McDonell-lel, március 28.2012.

35 Vö. Mike Ivey: New Opportunities for New Urbanism, in: *Capital Times*, 1.2011. június: http://host.madison.com/business/biz_beat/new-opportunities-for-new-urbanism/article_daeb45fe-8bc8-11e0-b2dd-001cc4c03286.html (utolsó hozzáférés: 2015.06.15.).

bevásárlóközpont, a fogyasztói társadalom eme megtestesítője, hanem helyben vásárolva találkozhat azokkal a szomszédokkal. A település hivatalos honlapja a "Middleton Hills" előnyeit dicséri, mint "önellátó környék", "közösségi érzéssel".³⁶ Bárki, aki ezeken vagy hasonló településeken áthalad, észreveheti, hogy ez a koncepció nem mindig működik, és hogy egyes projektek még mindig nem képesek élénk városrészi központot létrehozni. És a "külvárosi terjeszkedés" legkitartóbb kritikusa számára még a városi életnek ezt a szimulációját is inkább azonnal minősíteni kellene: Steve Hiniker például "Disney Land"-ként gúnyolja. Ennek ellenére az ilyen lakóterületek iránti kereslet az elmúlt években jelentősen megnőtt, mondja Joe Alexander, Dane megye egyik legnagyobb fejlesztője.³⁷ Nyilvánvalóan kielégíti a közösség és a városi életstílus legalább egy darabkájára iránti igényt a város kapujában.

Az egyik, aki liberális politikai nézeteit, valamint liberális életmódját átültette a város környezetébe, Luke Diaz. Diaz az EPIC-nél dolgozik, a vállalat fő kampuszán, Veronában, Madisontól mintegy 10 mérföldre délre. Verona a mi mércénk szerint szinte inkább falu, mint külváros, de az EPIC jelenléte miatt nem olyan, mint bármelyik másik falu. Egy bizonyos ponton Diaz is úgy döntött, hogy sem az ingázás, sem a telekárak nem érik meg, hogy Madisonban maradjon; ráadásul, mint mondja, ökológiai okokból amúgy is jobb, ha kevésbé messzire megy a munkahelyére. Így 2005-ben, családos emberré válva, kiköltözött Veronába, a kisváros kis, kezelhető központjához viszonylag közel eső részébe. Ahol ő él, meséli Diaz 2014 októberében a *Barriques nevű* fair-trade kávézóban, amely egy igazi madisoni intézmény, és amely mostanra Veronában is nyitott egy kávézót. A város többi részével ellentétben itt is vannak lakóházak és sorházak. Diaz meggyőződéses híve az ökológiai életmódnak, és mint sokan mások a szomszédságában, nem közönséges gyepet fektetett, hanem vad, burjánzó "természetes prérifüvet" ültetett. Ez sokkal több munkát jelent, de jobb az ökoszisztémának. A szomszédságában senki sem néz rá ferde szemmel emiatt, és nem biztos benne, hogy Veronában mindenhol így lenne.³⁸ Nehéz nem gondolni egy másik, kissé eltérő becenévre Waukesha-ra Madisonban: "Mordor gyepekkel". Egy olyan országban, ahol a politika annyira

36 Vö. <http://www.middletonhills.com/ehi/mhills/> (lekérdezve 2015.03.27-én).

37 Beszélgetés Joe Alexanderrel, október 2.2014.

38 Beszélgetés Luke Diazzal, 3.2014. október.

Egy olyan országban, ahol a kertészkedés olyan mélyen beépült a mindennapi életbe, mint az Egyesült Államokban, még a kertészkedés is politikai kérdéssé vált.

Mindenesetre a költözés nem változtatta Diazt konzervatív külvárosi lakossá. Diaz csak Veronába érkezése után kezdett igazán politikailag aktívvá válni. Három másik újonccal és a helyi politikában újoncnak számító képviselővel együtt indul a veronai városi 2013tanácsba. Mind a négyen megnyerik a választásokat, és azonnal többségbe kerülnek. Ez feszültségekhez és súrlódásokhoz vezet a tanácsban, sőt az egyik veterán tag le is mond, mert nem bírja tovább elviselni a tanács "politizálását".³⁹ Diaz és a többiek - köztük az EPIC két másik munkatársa - mégis nagyon is aggódnak Verona és a helyi politika miatt. Legfőbb politikai törekvésük Verona apró, az elmúlt évtizedekben rendkívül elhanyagolt központjának újjáélesztése, új üzletek és éttermek vonzása, valamint több járda létesítése, hogy Verona alkalmasabb legyen a gyalogosok számára. Amint láttuk, ezek olyan kérdések, amelyek véleménykülönbséget okozhatnak, mivel olyan életmódbeli hajlamokat fejeznek ki, amelyek az Egyesült Államokban a pártok támogatói között nagyban különböznek. Ezért a történet végét is meg kell említeni. Alig egy évvel később ugyanis egyfajta konzervatív "visszahatás" következik be: az időközi választásokon ismét elveszik a liberális többség a városi tanácsban. A meglehetősen mérsékelt konzervatív polgármester megválasztása is kudarcot vallott. Nyilvánvaló, hogy néhány veronai lakos számára a változás egy kicsit túl gyors volt.

Eltekintve az ilyen kisebb kudarcoktól, félreérthetetlen, hogy Madison liberalizmusa gyakorlatilag "ragályos", megfertőzte és ezáltal megváltoztatta a szomszédos Dane megyei közösségeket. Majdnem minden külvárosban ma már többen szavaznak a demokratákra, mint harminc évvel ezelőtt.⁴⁰ Verona maga is jó példa erre. Az 1976-os elnökválasztáson Veronában 2254 szavazatot adtak le, és Gerald Ford és Jimmy Carter pontosan három szavazat kivételével döntetlenre végzett. Ezután azonban Verona folyamatosan növekedett - és egyre demokratikusabbá vált. Ronald Reagan utoljára nyerte 1984 meg a szavazatok többségét Veronában. George W. Bush még abban az évben a szavazatok 43%-át szerezte meg 2000- mire Veronában is 6631leadják a voksokat. Ezt követően a város átalakulása tovább folytatódott, az EPIC növekedésének is köszönhetően: és 2008kapott2012

39 Vö. Jim Ferolie: Alder Resigns Over "Political Climate", in: *Verona Press*, 2013. április 26., elérhető: <http://connectverona.com/articles/2013/04/26/alder-resigns-over-political-climate> (utolsó hozzáférés: 2015.04.24.).

40 Vö. Fowler, Wisconsin Votes, 235. o. és a továbbiakban.

Obama a szavazatok 62, illetve 65%-a. Verona most, a terminológia a "Nagy Sort", egy "földcsuszamlásos város". Veronában 2012megszámolták a szavazatokat.⁸¹⁶⁵

– ⁴¹Ez határozottan arra utal, hogy a politikai erőviszonyok változásait itt is a migráció és a mobilitás irányítja. Talán nem csoda, hogy nem kevés republikánus gondolkodik azon, hogy elhagyja az egész megyét - amikor még Dane megyében is lassan minden mélykékre vált, és Madisonon kívül egyre ritkábbak a visszavonulások.

Ha nem bánja az ingázást, akkor érdemes egy olyan helyre költöznie, amely autóval mindössze egy órányira van, mégis egy másik világba: Waukesha-ba.

"EGY KIS DARAB FÖLD": WAUKESHA ÉS A REPUBLIKÁNUS REPÜLÉS

Waukesha megye története egyben a Taylor család története is. Bárki, aki fel akarja mérni, hogy Waukesha milyen mértékben alakult át egy ritkán lakott és politikailag jelentéktelen helyből egy országosan csodált, közszemlére tett megyévé, annak először Don Taylorral kell beszélnie. Több mint harminc éven át, 2013-ig a Waukesha megyei Republikánus Párt elnöke volt. A legtöbb Waukesha megyei lakossal ellentétben az 1932-ben született Taylor még a nagy szuburbanizációs hullám kezdete előtt itt élt. Apja, Carl már az 1930-as évek végén elköltözött a család Milwaukee-ból azzal a határozott szándékkal, hogy bankot nyit *Waukesha városában*, a megye egyetlen, bár nagyon is kezelhető városában. Carl Taylor, aki ekkor már a milwaukee-i Wisconsin Egyetem retorika professzora volt, és nem rendelkezett tapasztalattal a pénzügyekben, türelmes ember lehetett. Mivel amikor 1936, az ország mélyen gazdasági válságban volt, elkezdte felvásárolni a banki berendezéseket az árveréseken, és az egészet egy raktárban tárolta. Kapcsolatokat teremt Waukesha városában, csatlakozik a helyi presbiteriánus egyházhoz, mert a város sok fontos személyisége jár oda istentiszteletre. Egyikük, egy szivargyáros, kölcsönadja neki a szükséges induló tőkét, és júniusban, "1944, egy héttel a D-nap után", ahogy fia, Don Taylor büszkén írja

41 Minden adat Wisconsin állam két könyvéből származik, amely online elérhető a következő címen: <http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/WI/WI-idx?type=browse&scope=WI.WIB> blue Bks

Megnyílik a *Waukesha State Bank*.⁴² A városban van néhány kisebb gyár, egyébként a bank kezdetben a környékbeli gazdáknak nyújt kisebb kölcsönöket. Carl Taylor azonban jó időpontot választott a bank alapítására. Hamarosan Waukesha gyorsan fog növekedni, és vele együtt a bankja is. Taylor és leszármazottai így nagyon gazdag családdá válnak.

De Carl Taylor nem csak egy sikeres self-made milliomos. Ő is: ultrakonzervatív. Az amerikai konzervativizmusnak ahhoz a szárnyához tartozik, amely az 1930-as évektől az 1950-es évekig világi létet élt, és a New Deal éveiben pártpolitikai szempontból is hajléktalan volt, lényegében külön ezoterikusok gyűjteménye. Taylor gyakran járja az országot, és fizetett előadásokat tart olyan témákban, mint például: "Miért nagyszerű Amerika", és Franklin D. Roosevelttel politikáját ostromozza, akinek a New Deal sikeres volt. Roosevelttel, akinek New Dealje a szabadság végét jelentette Amerikában. Utazásaira néha fia, Don is elkíséri, aki már korán kapcsolatba került az amerikai konzervativizmusnak ezzel a sajátos, radikális változatával, és szivacsként szívta magába meghökkent apja beszédeit: "Akkoriban, tizenévesként, néha a beszédei alatt úgy éreztem, hogy feláll a szőr a tarkómban".

A középiskola után Taylor megkezdí üzleti tanulmányait, méghozzá a Wisconsin Egyetemen, Madisonban. Ez egy meglehetősen boldogtalan időszak az életében, egyenesen mártíromság. Az egyetemet már az ötvenes évek elején is nagyon baloldali szemléletűnek tartották, és ez az egyik oka annak, hogy nem érzi jól magát ott. A másik ok a "G.I. Bill": a törvény elárasztja az amerikai főiskolákat fiatal volt katonákkal, amikor amúgy is sokkal több férfi, mint nő jár egyetemre. A férfiak és nők aránya 8:1, és ez, mondja Taylor, nem könnyítette meg egy olyan "parasztfiú" életét, mint ő: "Nem tudtam randit szerezni!"

Amikor a szenvedés ideje Madisonban véget ér, Taylor az 1950-es évek közepén visszatérhet Waukeshába, ahol apja hamarosan a bankban képi ki. Taylor emlékszik egyfajta beavatási rítusra a város még kezelhető üzleti világába, a helyi Rotary Club egyik találkozóján. A "vörös riadalom", a McCarthy-korszak idejét éljük, amikor Amerika konzervatívjai minden bokor mögött Moszkva ügynökeit sejtették, ezért a visszatérő így mutatkozik be: "Most végeztem a négy évetem a Wisconsin Egyetemen, Madisonban, de szeretném biztosítani önöket, uraim: Nem lettem kommunista."

42 Hacsak másképp nem jelezzük, a következő két oldal a Don Taylорral folytatott beszélgetésen alapul, szeptember 26. ben. 2012.

Igazi szenvedélye a politika, de eleinte kívülálló marad, akárcsak az apja. Végül is meghívást kap 1964a Republikánus Párt legendás jelölőgyűlésére San Franciscóba, és a wisconsini küldöttség tagjaként Barry Goldwater jelöltségére szavaz. A kortársak számára azonban Goldwater a történelem homályába vész, és a Republikánus Pártot továbbra is a párt keleti parti liberális szárnya uralja. Taylor már 1964-ben, az "A Time for Choosing" című legendás beszédét követően felfedezte bálványának Ronald Reagant. 1968-ban több levelet is írt neki, amelyben arra buzdította, hogy induljon Richard Nixon ellen a párt előválasztásán. Sikertelenül. A következő években Taylor egyre inkább ellentétbe került az államában és a megyéjében élő republikánusokkal. A következő kongresszusokra még küldöttként sem vették fel. Egyszerűen túl radikálisnak tartják. Még 1976-ban is, amikor Reagan valóban indul és veszít Gerald Ford ellen, csak néző, mert Ford wisconsini hívei megtagadják tőle a belépést.

Ford jelölési győzelme azonban a mérsékelt republikánusok utolsó hurrája volt a pártban - a szél megváltozott. Ronald Reagan támogatói folyamatosan teret nyernek a válságtól sújtott 1970-es években. Különösen Waukesha-ban, a növekvő, gazdag külvárosokban, Reagan támadásai a jóléti állam és a túl magas adók ellen egyre jobban megfognak. *A külváros* most Reagan-ország. 1979-ben Taylor úgy dönt, hogy eljött az idő: indul a megyei párt elnöki posztjáért folyó versenyválasztáson, szinte mozgósítja az embereket 500 a választmányi ülésen, és nagy fölénnyel nyer. Nem sokkal később Reagan kampánystábjába felkéri őt, hogy szervezze meg Reagan wisconsini kampányát. Amikor Reagan győz 1980-ban, Don Taylor úgy érzi, elérte célját. Következő lépése a megyei párt átalakítása és hatékony adománygyűjtő gépezetté alakítása. Elődei valószínűleg inkább "társasági klubként" tekintettek volna a pártra, emlékszik vissza Taylor. Célja azonban egyértelmű volt: csak Waukesha megyéből származó konzervatív republikánusok kerüljenek a madisoni és washingtoni parlamentekbe. És így lesz: amikor 1979, Taylor hivatalba lép, a waukeshai népképviselők egy része még mindig demokrata. Az 1990-es évek közepére azonban ebből a fajból már semmi sem maradt: Waukesha csak nagyon konzervatív republikánusokat választ politikai tisztségekbe országos és állami szinten.

Valószínű, hogy Waukesha republikánus zászlóshajóvá válása valójában Don Taylornak köszönhető, különösen a bankjának nem elhanyagolható pénzügyi forrásainak, amely - még a Waukesha-i demokraták szerint is - már így is támogat minden jótékonyági célt a megyében.

van.⁴³ De még Don Taylor sem tagadhatná, hogy az idő neki is dolgozott, és hogy Waukesha növekedése egy olyan helyet teremtett, amely pontosan arra a fajta konzervatív ideológiára predesztinált, amelyet a Republikánus Párt immár több mint három évtizede programjává tett. Waukesha, mondta egyszer Taylor, "az Édenkert konzervatív kertje" volt.⁴⁴ Szóval erről kellene szólnia: Hogyan vált Waukesha olyanná, amilyen ma: a konzervatívok büszke bástyájává, ugyanakkor az állam liberálisainak megvetett "Mordorává"?

Waukesha történetét másképp mesélik el, mint Madison és Dane megye történetét. Az utóbbi esetben az amerikai liberalizmus autonóm mikrokozmoszáról van szó. Olyan emberek története ez, akik számára a város identitásuk egyik központja, akik önbizalmuk egy részét abból merítik, hogy itt élnek és dolgoznak. Waukesha, Dane megye e nagy politikai ellenpólusa egy kicsit más. Míg Madison már büszke múltra tekinthet vissza, hiszen az 1960-as években a liberálisok fellegváraként működött, Waukesha még mindig a radar alatt repül. Az amerikai konzervativizmusnak ez a modern kori édenkertje ugyanis akkoriban még csak kialakulóban volt.

Még tovább is mehetnénk: Alapvetően Waukesha története - és valóban a mai napig - nem is igazán a saját története, hanem egy másik narratíva mellékága: Milwaukee, ennek az egykor büszke iparvárosnak a hanyatlása, a Michigan-tó partján, amelynek hanyatlásában Waukesha (és más megyék a város körül) úgy virágozik, mint az éjjeli lepke. Az 1950-es évekig Waukesha a "Cow County USA" becenevet viselte, mivel még mindig sokkal több tehén élt itt, mint ember. Körülbelül Waukesha földrajzi középpontjában és Milwaukee-tól mintegy mérföldekre¹⁵ található a megye egyetlen igazi városa, a nyugodt *Waukesha City of Waukesha*.

– a hely, ahonnan a Taylor család hamarosan egy kis birodalmat épített. De a kisváros és Milwaukee között még mindig szinte 1950 mindenhol

43 Lásd Bill Glauber: Waukesha County's Republican Party's Longtime Leader's Stepping Down, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, február 27., elérhető 2013, a következő címen: <http://www.jsonline.com/news/waukesha/waukesha-countys-republican-partys-long-time-leader-stepping-down-o48v0vb-193707341.html> (utolsó elérés 2015.04.29.).

44 Vö. Scott Wittkopf: Blame Waukesha: The GOP's Answer to Liberal Dane County Swings Elections to the Right, in: *Isthmus*, elérhető 2011.1.20.: <http://www.isthmus.com/news/news/blame-waukesha-the-gops-answer-to-liberal-dane-county-swings-elections-to-the-right/> (utolsó hozzáférés: 2015.04.29.).

semmi, csak néhány folt a térképen, olyan nevekkal, mint *Brookfield*, *Menomonee Falls* vagy *New Berlin*, gyakran csak néhány farmból állva.

Egy egyszerű statisztika adja az első támpontokat ahhoz, hogy mi történik ezután: Milwaukee városának és 637,000 Waukesha megyének vannak 1950 lakosai 85,000. 2010-ben Milwaukee városában (amelynek időközben közel 800 000 lakosa volt) mindössze egy ember 590,000 élt, míg Waukesha megyében ma már 390 000 - ez 400%-os növekedést jelent. Milwaukee belvárosának lakossága pedig valójában sokkal drámaibb mértékben zsugorodik, mint azt ezek a számok mutatják, mivel a város területe a közbeeső időszakban 1990 más városrészek által történt anektálások miatt majdnem megduplázódott.⁴⁵ Waukesha, akárcsak más amerikai elővárosok, a szomszédos metropolisz rovására növekszik.

E drasztikus népességeltolódást tekintve a "fehér menekülés" kifejezés szinte reflexként hat: a fehér középosztály elvándorlása az amerikai városok belvárosi kerületeiből, amelyeket egyre inkább az afroamerikaiak uralnak. A valóságban azonban itt több folyamat is átfedésben van, és az elvándorlás még az akkori, valóban hatalmas afroamerikai bevándorlási hullám előtt kezdődik. A lakástulajdon - a saját családi ház tulajdonlása, ma az amerikai álom alapvető eleme.

- A háborút követő években, de még 1930, inkább a háború utáni fellendülés éveiben a lakásvásárlás egy sor olyan szövetségi program deklarált céljává vált, amelyek bőkezű támogatásokkal segítették ezt a fejlődést. És mivel a lakásvásárlás az amerikai belvárosok határain belül nehéz, vagy legalábbis nagyon kevesek számára megfizethető, az USA-ban továbbra is gyors ütemben növekvő népesség miatt, az egyetlen lehetőség a városhatárokon túlra nyúlni. Ezt a folyamatot támogatja az ország motorizációja, különösen az autó dominanciája (csak 1945 és 1955 között Milwaukee-ban 79%-kal⁴⁶ nő az autók száma), amely nélkül nehéz lenne elképzelni az életet a külvárosban. E mögött is egy politikailag kívánatos és támogatott folyamat áll. A Milwaukee-ból való kiköltözéshez az igazi kezdőpisztoly tehát az 1956-os szövetségi autópályatörvény, amely elsősorban Dwight D. Eisenhower akkori elnök munkája. Némi iróniát jelent, hogy éppen Eisenhower - aki nagy családást okozott korának konzervatívjainak, mivel aligha támogatta a szociális programokat...

45 Lásd David Rusk: *Sprawl, Race, and Concentrated Poverty in Southeast Wisconsin*, Federal Reserve Bank Chicago paper, 2001.

46 Vö. John Gurda: *The Making of Milwaukee*, Milwaukee (20043. kiadás) pp. 328.

a New Deal - ezzel elősegítve annak a társadalmi térnek a bővülését, amelyből a Republikánus Párt egyik leghűségesebb klientúrája ma is toborozódik. Az 1960-as évek elején kezdődtek meg a munkálatok 94Wisconsin összekötésére az autópályával, amely ma Milwaukee-től nyugatra, Waukesha-n keresztül vezet, és amelynek építése 1964-ben fejeződött be. A javuló közlekedési infrastruktúra ismét jelentősen erősíteni fogja a szuburbanizációs folyamatot.⁴⁷

Tehát nem minden a "fehér menekülésről" szólt a legelején - a hatvanas évek folyamán azonban a faji konfliktus valóban nagy szerepet fog játszani. A háború utáni évek óta Milwaukee-ban, mint az Egyesült Államok számos más gazdasági központjában is, erős volt az afroamerikaiak beáramlása, különösen az USA déli részéről, akik a jobban fizetett ipari munkahelyek keresése miatt hagyták el szülővárosukat. A tragédia az, hogy e munkahelyek közül sok már az 1960-as években elkezdett eltűnni: az Egyesült Államokban a deindusztrializáció korai kezdete különösen súlyosan érinti Milwaukee-t, a "nehézkapitalizmus" korszakának fővárosát. Az American Motors autógyár, az Allis-Chalmers gépgyártó, a Harley-Davidson motorgyártó, a Papst és a Schlitz sörgyárak (egykor az USA legnagyobbjai), mind egyre kevesebb embert foglalkoztatnak, vagy egyszerűen eltűnnek a piacról. Milwaukee a Középnugat hírhedt "rozsdáövezetének" részévé válik, ahol - olyan kivételektől eltekintve, mint Chicago - a szerkezeti átalakulás kevésbé sikeres, és az eltűnő ipari munkahelyeket nem lehet új szolgáltatóiparral pótolni. A válság keményen sújtja Milwaukee-t, de a legsúlyosabban a délről érkező, gyakran nem szívesen látott újonnan érkezettek, akik közül sokan eleve nem tudnak munkát találni, és akik főként a belvároshoz közeli és attól északra fekvő néhány városrészben, az úgynevezett "rozsdáövezetben" telepednek le.

"belső mag". Ugyanakkor 1967-ben és 1968-ban Milwaukee-ban többször is agresszív zavargások törtek ki, amikor a rendőrség erőszakkal lépett fel a fekete polgárjogi mozgalom tüntetési ellen. 1967 júliusában a város polgármestere, Henry Maier 24 órás szükségállapotot rendelt el. Amikor Milwaukee a szó legszorosabb értelmében égni kezdett, sokak számára olyan hellyé vált, amelyet inkább ma, mint holnap hagynának el - ha egyáltalán lehetőségük lenne rá.⁴⁸

47 Vö. konkrétan Waukesha megyére hivatkozva Clayton Nall: *The Road to Division: How Interstate Highways Caused Geographic Polarization*, Paper, 2013. március 24., elérhető a következő címen: <http://web.stanford.edu/~nall/docs/gp2.1.pdf> (utolsó hozzáférés: 2015.04.29.).

48 Vö. Gurda: *The Making of Milwaukee*, op. cit. S. 365-388.

Így kezdődik egy drámai méretű lefelé tartó spirál, amelyben minden folyamat hamarosan egymást erősíti. A fehér közép- és felsőosztály nagy részének elvándorlása miatt fontos adóbevételektől esik el a város, amely így elkésztető pénzügyi helyzetbe kerül. Végül az 1980-as évek óta nemcsak magánszemélyek fordítottak hátat a városnak, hanem egész vállalatok telepedtek le közvetlenül Waukeshában és környékén. Az ördögi kör különösen súlyos hatással van a város állami iskoláinak egyre romló állapotára. Ez a körülmény ezentúl a "fehér menekülésnek" adja a legnagyobb dinamizmust, még azok számára is, akik egyébként nem neheztelnek: a saját gyermekek jövőjének biztosítása egyszerűen minden más megfontolást felülír. Tehát az "amerikai álmot", amelyet Waukeshában sokan szeretnének megvalósítani, egyben egy rémálomból való menekülés is. Janel Brandtjen, a Tea Party helyi aktivistája *Menomonee Fallsból*, Waukesha megye egyik legkonzervatívabb pontjáról, azt mondja: "És olyanokat akartunk, mint egy udvar és az első gyermekünkre várva. És az amerikai álmat akarták, egy kis darab földet. [...] És a jó iskolák mellett. A férjem és én a milwaukee-i állami iskolák termékei voltunk. Nem akarjuk, hogy a gyermekeinknek ilyen helyzetbe kerüljenek. Rossz volt. Igen, szóval megpróbáltunk feljebb lépni."⁴⁹

A külvárosok növekedése gyors, és olyan összehangolatlanul, kevés szabályozással történik, hogy az új lakóterületek úgy borítják be a korábbi mezőgazdasági területeket, mint egy patchwork paplan. És mivel az első években a külvárosok vonzerejének része az, hogy a nagyváros közelségét a valódi természetben való éléssel kombinálják, a települések egymástól távol épülnek, egyre mélyebbre és mélyebbre nyúlva az egykori mezőgazdasági területekbe. Ez tipikus példája az útvonalfüggőség folyamatának: ha egyszer szétterjedt, az autóval való közlekedés így nélkülözhetetlenné válik, a tömegközlekedés pedig annál kevésbé praktikus, mert a távolságok egyszerűen túl nagyok. Így jön létre az *amerikai szuburbia*, amely több okból is nehezen megragadható a német térvagy településszerkezet mércéjével. Ezek a külvárosok ugyanis sok esetben nem a meglévő falvakba vagy kisvárosokba nőnek bele, hanem szó szerint a semmiből bukkannak elő. Nincsenek igazi központok vagy városmagok, legalábbis nem úgy, ahogyan mi ismerjük őket. Ehelyett lakótelepek és bevásárlóközpontok dominálnak, amelyeket négysávos autópályák szelnek át. A legnagyobb változást a "mega-templomok" jelentik, a nagy, többnyire evangélikus-protestáns szabadegyházak, amelyek maguk is sok szempontból hasonlítanak a bevásárlóközpontokra: a templomépületek nyers építészeti fantáziátlansága, az ajtó előtti parkoló mérete, de mindenekeelőtt az, hogy a templomok belsejében nincsenek üzletek.

49 Beszélgetés Janel Brandtjennel, a Waukesha Megyei Tanács tagjával, november 2. 2012.

A város is elsősorban a fogyasztókat szólítja meg, keresztény könyvesboltokkal és kávézókkal. Bár messze van az USA déli részén található, mélyen vallásos Biblia-övtől, Waukesha ad otthont az USA egyik leggyorsabban növekvő megaegyházának: az 1970Elmbrook Churchnek. Aztán egy fiatal és tehetséges manchesteri evangélikus prédikátor, Stuart Briscoe egy amerikai útja során eljött Wis-consinba, és úgy döntött, hogy marad. Vasárnaponként farmerben és pólóban prédikál a környék mozijaiban, és hamarosan több ezer tagúra nő a gyülekezete, többségük a hittől elszakadt katolikusok közül.⁵⁰

Ma már akár 7000 ember is részt vesz az evangélikus templom istentiszteletén - minden héten. Az egyikük sok évtizeden át Don Taylor, a Waukesha megyei Republikánus Párt legendás elnöke volt. A külvárosban, ahol minden más az individualizmusra és a magánéletre irányul, a templomok a nyilvános találkozás kevés helyeinek egyike, ami rendkívül fontossá teszi őket mint mentalitásformáló intézményeket.⁵¹ Az USA 100 legnagyobb egyháza közül pedig 69 a külvárosokban található.⁵²

A külváros sokak számára álom lehet, de korántsem mindenki számára megfizethető Wisconsin délkeleti részén. Míg a földárak kezdetben még elfogadhatóak, számos egyéb tényező akadályozza meg az átlag alatti jövedelmű embereket a letelepedésben. Egyrészt a közinfrastruktúra nem tart lépést a lakóterületek növekedésével. Ennek eredményeképpen kezdetben (és sokan még ma is) nem csatlakoztak a közcsatorna-hálózathoz, hanem saját szennyvízelvezetésük van, általában az ingatlan alatt elhelyezett nagy tartályokban, amelyeket rendszeresen ki kell szivattyúzni. Ez önmagában nagyobb és ezért drágább telkeket igényel.⁵³ Számos egyéb szabályozás is létezik,

50 Beszélgetés Stuart Briscoe-val, november 29. Az Elmbrook Church történetét lásd 2012. Stuart Briscoe önéletrajzában: *Flowing Streams. Journeys of a Life Well Lived*, Grand Rapids 2008.

51 Lásd különösen a konzervatív mozgósítási stratégiákkal kapcsolatban Eileen Luhr: *Witnessing Suburbia: Conservatives and Christian Youth Culture*, Los Angeles 2009; Lisa McGirr: *Suburban Warriors. Az új amerikai jobboldal eredete*, Princeton 2001.

52 Vö. Justin Wilford: *Sacred Subdivisions. The Postsuburban Transformation of American Evangelicalism*, New York 2012., 53.

53 Vö. Mark Edward Braun: *Suburban Sprawl in Southeast Wisconsin: Planning, Politics, and the Lack of Affordable Housing*, in: Matthew J. Lindstrom/Hugh Bartling (szerk.): *Suburban Sprawl. Kultúra, elmélet és politika*, Lanham 2003, 257-272. o.

amelyek bizonyos minimális telekméretet írnak elő, például azt, hogy a házaknak rendkívül távol kell lenniük az utcától - sokak szerint ez egy szándékos politika, hogy távol tartsa a nem középosztálybeli amerikaiakat, különösen a más borszínűeket a külvárosoktól.⁵⁴ Waukesha megyében a mai napig az egycsaládos ház a "normális" és elfogadott együttélési formának számít, míg minden másra a legnagyobb gyanakvással tekintenek, néha egyszerűen "nem amerikai".⁵⁵ Waukesha már régóta igényt tartana más lakóparkokra, mivel az ottani szolgáltatóipar az alacsonyán képzett munkásoktól függ, akik az infrastruktúra hiánya miatt saját autó nélkül nehezen tudnak eljutni Milwaukee-ből. Az ilyen projektek előmozdítása gyakran nem csak a helyi építőipari vagy ingatlancégek akaratának hiánya miatt nem sikerül, mivel azok több profitot várnak a következő új, családi házakkal rendelkező fejlesztési területtől. Az államilag támogatott lakásépítés, amelyet az USA-ban "megfizethető lakhatásnak" nyilvánítanak, szintén problémás. De ezt így nevezni politikai öngyilkosság lenne, mondja Norm Cummings, Waukesha megye igazgatója. Ezért döntöttek úgy, hogy az ilyen projekteket "munkáslakásoknak" nevezik, mivel ez azt az asszociációt kelti, hogy az ott élő emberek végül is dolgoznak.⁵⁶

Mindazonáltal még az ilyen szemantikai trükkök sem mindig segítenek. Erre egy szélsőséges példa történt 2011-ben az évben a megye keleti szélén, közvetlenül Milwaukee határán fekvő New Berlin városában. Ott a közigazgatás eredetileg egy nagy, lakásokból 100 álló tömb építését hagyta jóvá. Miután a tervek ismertté váltak, a lakosság körében hamarosan tömeges és rendkívül izgatott tiltakozás alakult ki: mennyire illeszkedik ez a terv a New Berlin-i "életstílushoz", illetve mennyire lesz összeegyeztethető a hely "kultúrájával", és végül, hogy nem akarják "Milwaukee problémáit" behozni az idilli New Berlinbe.⁵⁷ Ezek mind csak mérsékelt kódolt jelszavak.

54 Lásd David Ray Papke: Keeping the Underclass In Its Place: Zoning, the Poor, and Residential Segregation, in: *The Urban Lawyer*, Vol. 41 (4). 2009.

55 Waukesha megyében a lakástulajdonosi arány meghaladja a 76%-ot. Ezek az adatok a 2010. évi népszámlálási adatokon alapulnak: <http://quickfacts.census.gov/qfd/states/55/55133.html> (utolsó hozzáférés: 2014.12.6.).

56 Beszélgetés Norm Cummings-szal, Waukesha megye közigazgatási igazgatójával, okt5.. 2012.

57 Lásd Bill Glauber/Mike Johnson: New Berlin residents divided on racism's role in city's housing decision, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 10.2011. július: <http://www.jsonline.com/news/waukesha/12532323453.html> (utolsó hozzáférés: 2014.11.27.).

A rendőrségnek nincs tudomása egyértelműen rasszista indítékról. A város polgárainak koncentrált nyomására először a városi tanács, majd New Berlin polgármestere is meghajolt. Röviddel később még az amerikai igazságügyi minisztérium Washingtonban is felkarolja az ügyet, és megvizsgálja, hogy az építési engedély visszavonásának volt-e rasszista háttere.⁵⁸ Ezek kétségtelenül a legszélsőségesebb megnyilvánulások; a Milwaukee és a nagyszámú afroamerikai kisebbség elleni elhatárolódások többsége sokkal finomabb természetű.

Mindazonáltal rövidlátó lenne a Milwaukee és Waukesha közötti nagy feszültségeket kizárólag a borszínnek tulajdonítani, bármennyire is fontos ez a tényező. Milwaukee is "csak" 40%-ban fekete, és vannak olyan városrészek is, amelyeket túlnyomórészt fehérek laknak. Azonban ezek a városi rohanások, többnyire a közelmúltban "felértékelődött" városrészek, ahol a gyakran jól szituált középosztály majdnem olyan erősen szavaz a demokratákra, mint Dane megyében, kulturálisan is nagyon idegenek a legtöbb waukeshai lakos számára. Egy ilyen, meglehetősen kulturálisan meghatározott elutasítási folyamatra és a városból való elköltözés motívumaira egy tömör példát hoz James Wigderson konzervatív blogger: "Emlékszem, amikor főiskolásként először mentem a mosodába, ott, a mosoda ablakán egy plakát volt [...] valamiféle lesbikus művészeti fesztiválról, és [...] egy nagydarab lesbikus nőt ábrázolt, hátulról meztelenül, amint a lánya kezét fogja.[...] És én azt mondtam: tényleg nem a megfelelő környéken élek."⁵⁹

A városból elköltözött emberek többsége nem hiányolja a városi életet. Ma már kevés dolog vonzza Waukesha polgárait Milwaukee belvárosába, többnyire csak korlátozott számú rendezvények. Természetesen ott van a nagyszerű Milwaukee-i Művészeti Múzeum, amelyet a város határain túl is dicsérnek, az éves "Summerfest", amely Milwaukee német gyökereit ünnepli sok sörrel és bratwursttal, vagy a meccsek a Brad-ley Arénában, az NBA kosárlabdacsapat, a Milwaukee Bucks otthonában. De vásárlásra? Egy étteremlátogatásra vagy egy kávéra? Vagy egyszerűen csak sétálni a Michigan-tó parti sétányon a Veteran Parkban? Ezek aligha a "külvárosiak" spontán elképzelései a szabadidős tevékenységekkel kapcsolatban. Waukesha-ban sokak számára Milwaukee egyszerűen egy "bukott város", ahol semmi sem működik igazán, és az a tény, hogy a várost évszázadok óta demokrata polgármesterek irányítják, beleillik a kritikusok világlképébe.

58 Vö. ibid.

59 Beszélgetés James Wigderson-nal, szeptember 29.2012.

Ezért semmi sem tűnik sürgetőbbnek, mint elhatárolódni a várostól, ami a helyi politikában néha groteszk vonásokat is felvehet. Például Waukesha állandó problémája, hogy tiszta ivóvízzel lássa el lakosait. Ez kissé furcsán hangzik annak fényében, hogy a megye csak néhány mérföldre fekszik a Michigan-tótól, a világ ötödik legnagyobb tavától. Azonban éppen ez a néhány mérföld a probléma, mert Waukesha és Milwaukee évekig nem tudott megegyezni a szállítás módjáról - annak ellenére, hogy Waukesha lakosai évekig kénytelenek voltak saját rádiummal szennyezett talajvizüket használni. A részletek itt kevésbé érdekesek, de az jelentős, hogy Waukesha helyi politikusai hogyan indokolták a Milwaukee-val kötendő vízügyi megállapodás ellenzését. Waukesha városának 2010-2014 közötti polgármestere, Jeff Scrimma a választási kampányában szándékosan kihasználta a Milwaukee-val való ellenségeskedést, és utána mindent elkövetett, hogy a konfliktust politizálja. Az érvelése, hogy a vizet a Michigan-tó egy másik helyéről hozzák, nyilvánvalóan nem volt túl pragmatikus: "Waukesha polgárai olyan vízi megoldást akarnak, amely a jövőjüket Milwaukee városára bizza?". Vagy olyan átfogó megoldást akarnak, amely lehetővé teszi, hogy a lehetőségeinkhez mérten éljünk, megvédjük környezetünket és pénztárcánkat, valamint megőrizzük identitásunkat és függetlenségünket?".⁶⁰

"Függetlenség" - itt is, mint Waukesha helyi politikai elitjének számos más nyilatkozatában, ez a Milwaukee-hoz fűződő kapcsolat egyik legfontosabb vezérmotívuma. A történet része azonban az a káröröm is, amellyel Milwaukeeban sokan tekintettek az egyébként függetlenségükhöz és önellátásukhoz ragaszkodó külvárosok ellátási problémáira. Legkésőbb azután, hogy Waukesha liberális körökben hírhedt lett, mint a kormányzójelölt Scott Walker "hazája", a rádiummal szennyezett víz története országos figyelmet is kezdett kapni. Sokan a természeti erőforrásokat pusztító, meggondolatlan külvárosi terjeszkedés szimbólumának tekintették. "Waukesha hűséges republikánusai igyanak rádiumot és sós vizet, szomjazzanak vagy költözzenek el" - olvasható 2013 egy októberi bejegyzésben a

60 Vö. Jeff Scrimma: Let's trust Waukesha citizens, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2010. július 10., <http://www.jsonline.com/news/opinion/98142654.html> (utolsó elérés 2014.12.09.); Vö. szintén kifejezett utalással Milwaukee és külvárosai kapcsolatára: Katherine Levine Einstein: *Divided Regions: Race, Political Segregation, and the Polarization of Metropolitan America*, Paper, Presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, September 1-4, 2011.

az egyik legnagyobb liberális blogplatform, a Daily Kos. "Ne engedjétek, hogy a Michigan-tó vize a rendelkezésükre álljon. Több republikánus csak rosszat tehet a környezetnek."⁶¹ Ezek és más konfliktusok a város és a külvárosok között az

Egyesült Államok számos régiójában léteznek. Gyakran a liberális és konzervatív értékek közötti ellentétet is tükrözik. Ugyanakkor Waukesha empirikusan is kiemelkedik a választások szempontjából. A város és a külváros közötti politikai határvonalak a "Milwaukee Metropolitan Area" területén szélsőségesek, legalábbis középnyugati mércével mérve. Bizonyára Chicago, Detroit vagy Cleveland is demokratikusabb a belvárosokban, és inkább republikánus a külvárosokban. De a belvárosokon kívül is vannak demokrata dominanciájú városrészek, míg a Milwaukee régióban a demarkációs vonalakat mintha vonalzóval húzták volna meg, és inkább az USA déli és délnyugati nagyvárosi régióira emlékeztetnek, mint például Atlanta, New York, vagy Charlotte.⁶²

Az USA keleti és középnyugati részén számos előváros még kevésbé lett republikánus az idők folyamán, míg Waukesha "jobbra tolódása" a jelek szerint töretlenül folytatódik. Ez részben a még mindig némileg élesebb etnikai szegregációs vonalakkal magyarázható. Számos statisztika szerint Milwaukee régiója az egyik etnikailag leginkább szegregáltak számát az egész Egyesült Államokban.⁶³ Waukesha-ban az afroamerikaiak gyakorlatilag nem urbanizálódtak, és továbbra is a belvároshoz közeli belvárosi negyedekben koncentrálnak.

61 Wisconsin Republican Hotbed Running Out of Water, in: *Daily Kos*, október 19. elérhető 2013. a következő címen: <http://www.dailykos.com/story/2013/10/19/1248963/-Wisconsin-Republican-Hotbed-Out-of-Water> (utolsó hozzáférés: 2014.12.09.).

62 Vö. Craig Gilbert elemzését: Democratic, Republican Voters Worlds Apart in Divided Wisconsin, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2014. május 3.: <http://www.jsonline.com/news/statepolitics/democratic-republican-voters-worlds-apart-in-divided-wisconsin-b99249564z1-255883361.html> (utolsó hozzáférés: 05.2015. június).

63 Valójában a statisztikák zavarba ejtően sokfélék, a mérési módszertől függően eltérő eredményekkel; Milwaukee azonban minden statisztikában magasan szerepel. Egy közérthető áttekintésért lásd: Nate Silver: The Most Diverse Cities are Often the Most Segregated, <http://fivethirtyeight.com/features/the-most-diverse-cities-are-often-the-most-segregated/> (utolsó hozzáférés: 2015.07.15.).

Végül valami más is szerepet játszhat: Waukesha gazdasági sikertörténete, ami ahhoz vezetett, hogy a város más ritmust követ, mint az USA tipikus hálózszaközösségei. Az I-94-es út eredetileg azért épült, hogy a Waukesha-ban élők gyorsabban és könnyebben ingázhassanak Milwaukee-ba. De bárki, aki ma az autópályán közlekedik, észreveszi, hogy a forgalom mindkét irányba áramlik: ma már ugyanannyian járnak Milwaukee-ból Waukesha-ba dolgozni, mint fordítva, és ebben az esetben az ilyen mindennapi empirizmust nyilvánvalóan megerősítik a statisztikák.⁶⁴ Feltételezhető, hogy ez az oka a két hely közötti különösen éles kontrasztoknak is. Egyrészt megerősíti azt a nézetet Waukesha-ban, hogy Waukesha nemhogy nem önellátó, hanem éppen ellenkezőleg, támogatja a várost. Végül is Waukesha "megyei vezetője" (a német Landrathoz hasonlítható), a republikánus Dan Vrakas szerint minden egyes megtermelt dollár után, amelyet a Madison-i államkormányzatnak küldenek, ők csak egy centet³⁰ kapnak vissza, míg Milwaukee 1,21 dollárt kap minden egyes dollárért. Ha a milwaukee-i politikusok megértenék, hogy ki kit finanszíroz, akkor a kínzó vízproblémát azonnal meg kellene oldani: "A valóság az, hogy ha tényleg értenék ezeket a számokat, akkor kiszaladnának ide egy vízforrással, és azt mondanák: 'Tessék. És egyébként köszönjük, hogy az összes adóforintotokat az iskolarendszerünkbe küldtéték!'"⁶⁵ És van egy másik következménye is annak, hogy sok Waukesha lakosnak a megyében van a munkahelye: Ez erősíti a várostól való elidegenedést, ahová most már nem is kell bemenni a munkába menet. A városi élet valóságának megtapasztalása így egyre inkább elvész - ami viszont megmagyarázza, hogy Waukesha-ban sokak körében valóságos rémtörténetek keringenek Milwaukee-ról, amelyek néha groteszk módon eltúlozzák a városban uralkodó valós állapotokat.

Waukesha történelme nem érthető meg Milwaukee nélkül. Az adóhivatal adatai már azt mutatják, hogy az elmúlt évtizedekben Waukesha-ba bevándoroltak több mint fele valójában Milwaukee megyéből származik. Ez nem igazán meglepő.

De a "fehér menekülés" minden tagadhatatlan magyarázó ereje *mellett is* marad egy értelmezési üresjárat. Igen, a fehér középosztály nagy része Milwaukee-ból a szomszédos Waukesha megye külvárosaiba költözik.

64 Beszélgetés Waukesha megye közigazgatási igazgatójával, Norm Cummmingszel, október 5. 2012.

65 Beszélgetés Waukesha megye végrehajtójával, Dan Vrakasszal május 17. ban 2012.

de nem mindegyik, és természetesen nem felismerhető minta nélkül. Az egyenlet nem ilyen egyszerű, mert Milwaukee a kivonulás kezdetének idején minden volt, csak nem a konzervativizmus fellegvára. Épp ellenkezőleg: aligha van még egy város az Egyesült Államokban, amely olyan határozottan progresszív történelemmel büszkélkedhetne, mint Milwaukee. A várost 1916-tól 1940-ig, majd újra 1940-ig 1948 szocialista polgármester 1960 irányította, és az egész Egyesült Államokban a legmagasabb szakszervezeti szerveződéssel rendelkező városnak számít. A várost utoljára 1908-ban kormányozta republikánus - akkor még a párt progresszív szárnya dominált Wisconsinban.

Amikor tehát az 1950-es években beindult a szuburbanizáció folyamata, nem mindenki volt meggyőződve arról, hogy Waukesha ennek következtében feltétlenül republikánusabbá válik. A helyi demokraták kezdetben egészen más fejleményre spekuláltak. Végül is, nem volt-e a fehér középosztályból sokan, legalábbis az 1960-as és 1970-es években, szakszervezeti tagok? Ellenkezőleg, nem a baloldal fellegvárából, Milwaukee-ból érkező beáramlásnak kellett volna "kékre" változtatnia a megyét? Richard Congdon, aki sok éven át állt a Waukesha-i demokraták szétszórt csoportjának élén, úgy emlékszik, hogy ez a remény sokáig uralkodott. Congdon nem teljesen komoly magyarázattal szolgál arra, hogy a dolgok másképp alakultak:

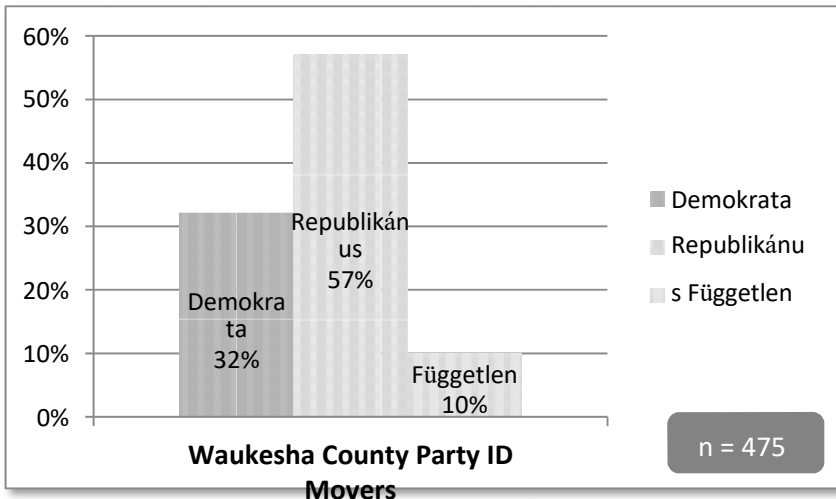
"Aztán belélegezték a levegőt, és hirtelen republikánusok lettek!"⁶⁶ Mint később

látni fogjuk, Congdon feltételezése

nem is olyan erőltetett, még ha valószínűleg semmi köze sincs a levegő oxigéntartalmához: Dane és Waukesha megye is megváltoztatta mindazokat, akik odaköltöztek. De ami még fontosabb volt, az az, hogy ki jött el először. A Dane-Waukesha Polarization Study (DWP) adatai itt is döntő támpontokkal szolgálnak. Akárcsak Dane megye esetében, a bevándorlási profilokban is egyértelmű pártidentifikációs mintázat fedezhető fel, bár némileg gyengébben.

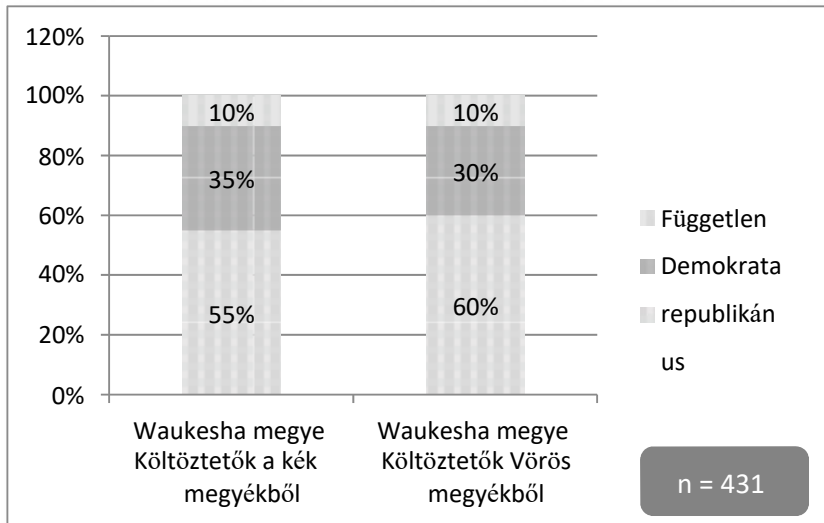
66 Beszélgetés Richard Congdonnal, Waukesha megye demokrata elnökével az 1990-es években, szeptember 21.2012.

9. ábra: A költözők pártmeghatározása Waukesha megye szerint, mivel 1976

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

10. ábra: A költözők pártmeghatározása Waukesha megye szerint származási megye szerint

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

1976 és 2013 között a Waukeshába költözők 57%-a republikánus, 32%-a demokrata és mindössze 10%-a független volt.⁶⁷ A DWPS-mintában a Waukeshába költözöttek fele Milwaukee megyéből is érkezett. Ezek közül is a legtöbb republikánus volt. Természetesen Waukesha is azt a mintát mutatja, amely már Dane megyében is megjelent: végül is nem sokat számított, *hogyan honnan jöttek* az újonnan érkezők: a republikánusok aránya közöttük mindig nagyobb. Pontosan összefoglalva: a Waukesha-ba irányuló "fehér menekülés" mindenekelőtt "republikánus menekülés".

Valószínűleg megint csak kisebbségben vannak azok, akik közvetlenül politikai szempontokat vesznek figyelembe a lakóhely kiválasztásakor - bár kétségtelenül létezik ilyen is. Különösen a Waukesha-i politikai aktivisták körében, akiknek a tanulmányban mindig feltették ezt a kérdést, szinte elképzelhetetlennek tartják, hogy a demokraták fellegvárában, Madisonban éljenek. A Capitolium meglátogatására a város megérhet egy rövid családi kirándulást, mondja például a Tea Party republikánus Janel Brandtjen. De a politikai légkör miatt aligha tudna ott élni; a város gyakorlatilag ellenséges terület. "Óvatosnak kell lenned azzal, amit mondasz. Ha vacsorázni méysz, mindannyian összebújunk. Mert az utolsó dolog, amire szükségem van, az az, hogy valaki megörlödjön értem."⁶⁸

Mindazonáltal feltételezhető, hogy a legtöbb ember nem tulajdonít ilyen kifejezett jelentőséget a politikának. Waukeshában a DWPS-re válaszadóknak csak 22%-a mondta azt, hogy "fontos" vagy "nagyon fontos" számára, hogy olyan környéken éljen, ahol mások is osztják politikai nézeteiket, ami alacsonyabb, mint a Dane megyébe költözők esetében. Ennek ellenére a DWPS egyéb eredményei a Waukesha-i lakóhely kiválasztásának fontos tényezőit firtató kérdésre vonatkozóan szinte tükröképet mutatnak. Itt például a republikánusok 49%-a számára ez "fontos" vagy "fontos" volt.

"nagyon fontos" tényező volt a költözési döntésben, hogy a környékükön olyan ünnepeken, mint július 4-e, felvonják a zászlókat, és nyíltan mutatják a hazaszeretetet - Madisonban a demokratáknak csak töredéke találta ezt fontosnak. Waukeshában ezzel szemben az emberek szívesen nélkülözik azt a lehetőséget, hogy sétatávolságra lakjanak a boltoktól vagy étteremtől: a megkérdezettek mindössze 24%-a tartotta ezt fontosnak, és a jó közinfrastruktúra kerékpárukkal, tömegközlekedéssel vagy nyilvános könyvtárakkal egyértelműen kevesebb embernek volt fontos, mint Dane megyében. Másrésről, a következőhöz képest

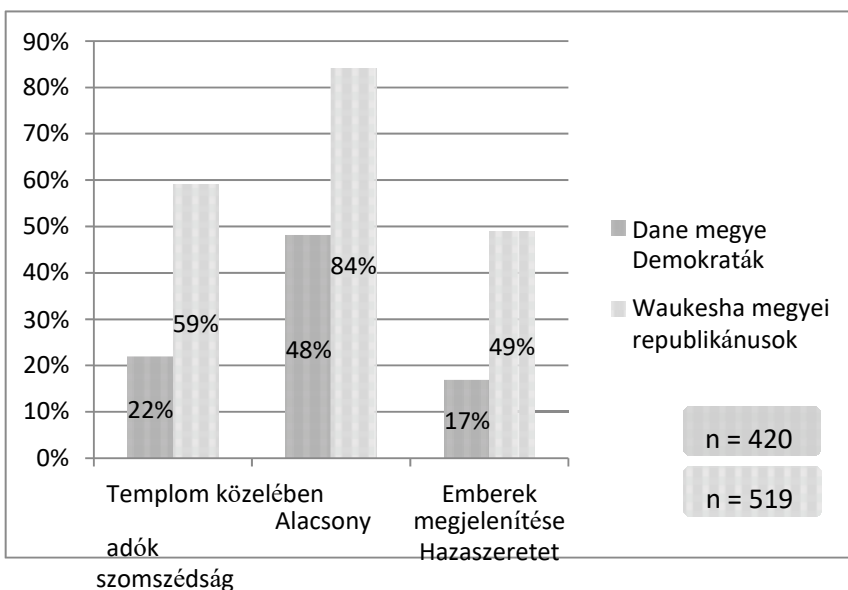
67 A pártidentifikáció hatása az áttelepülési magatartásra itt is nagyon jelentős maradt a többváltozós elemzésben, lásd részletesebben Lütjen/Matschoß, *Ideological Migration in Partisan Strongholds*, op. cit.

68 Interjú Janel Brandtjennel, november 2.2012.

Dane megyében, Waukesha-ban lényegesen több republikánus mondta azt, hogy fontos számára a szomszédságában lévő templom, mégpedig közel 60% (28%-uk még "nagyon fontosnak" is találta). Dane megyében a demokraták körében ez az arány csak 22% volt.

Itt egyébként egy érdekes tényre bukkanunk: a Dane megyei és a Waukesha megyei demokraták néha nagyon különbözően válaszoltak ugyanazokra a kérdésekre. Amikor arról kérdezték, hogy mennyire fontos a templom a környéken, ez egyértelműen kiderült: Waukesha-ban a demokraták 26%-a találta "nagyon fontosnak", de Dane megyében csak 7%-uk. Amint azt a következő fejezetben részletesebben tárgyaljuk, ez a kisebbségek bizonyos alkalmazkodási hatásaira utal, de arra is, hogy mindkét helyre más típusú demokraták költöztek.

11. ábra: A "konzervatív" életmódmutatók preferenciái a pártok támogatói szerint: "fontos" vagy "nagyon fontos" válasz.

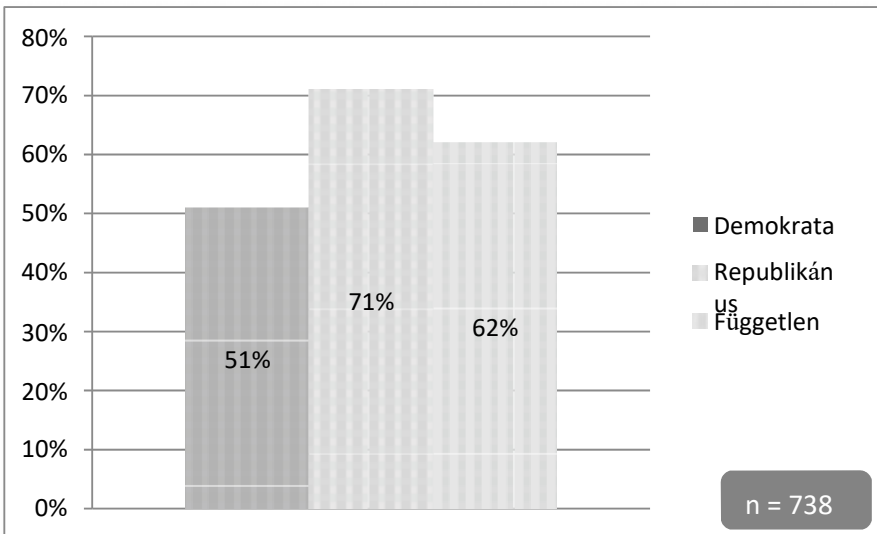
Forrás: Saját ábrázolás, a DPWS adatai.

A többségi kultúra tagjaira gyakorolt mágneses hatásukat tekintve Dane és Waukesha hasonló. Világossá válik, hogy a demokraták és a republikánusok számára mely különböző tulajdonságok fontosak a lakóhelyükön. Amikor a taszító hatás kérdésére kerül sor, vagyis arra a kérdésre, hogy a kisebbségi kultúra elvándorlásának valószínűsége milyen mértékben növekszik, egyértelmű, hogy a két kultúra hasonló.

ture nagyobb, a két megye azonban jelentősen különbözik egymástól. A lakóhellyel való elégedettség is eléggé eltér a két párt támogatói között: a republikánusok 71%-a mondja, hogy "nagyon elégedett" azzal, hogy Waukeshában él, míg a demokratáknál ez az arány "csak" 51%. A költözési szándéokra vonatkozó kérdésben azonban a két csoport alig különbözik egymástól. Csak az utókérdésben - de ez aligha meglepő - derülnek ki ismét különbségek: a távozás absztrakt szándékát kifejező demokraták 27%-a mondta azt, hogy ez a kívánság politikai okokra vezethető vissza. Összességében azonban Waukesha-ban az elutasító hatások sokkal gyengébbek, mint Dane megyében. Vagy hogy szemléletesebben fogalmazzak: a Dane megyei republikánusok nyilvánvalóan nagyobb életnyomást érznek, mint a Waukesha megyei demokraták.

Ezek az eredmények nem véletlenek, és később nyilvánvalóvá válnak, amikor a "fellegvár szociológiája" számos más adatban is tükröződik: republikánusnak lenni a városi, sűrűbb és politikailag erősen aktivizált Madisonban másfajta érzékelést és az idegenség láthatóságát biztosítja, mint demokratának lenni a külvárosi, sokkal névtelenebb és rendkívül privatista Waukeshában.

12. ábra: Elégedettség Waukesha megyével, mint lakóhellyel a párt támogatói szerint: "Nagyon elégedett" válasz

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai

A településszerkezetnek és az újonnan érkezők politikai és életmódbeli preferenciáinak ez a kölcsönhatása egy nagyon sajátos társadalmi teret hoz létre, amelynek szerkezete európai fogalmakkal csak korlátozottan érthető meg. Pontosan az olyan helyek, mint Waukesha, magyarázzák a republikánus párt bázisának szélsőséges ellenségességét az állammal szemben: Az *amerikai szuburbia* a radikális magánélet tere, amelyet úgy tűnik, úgy terveztek, hogy a lehető legjobban elkerülje a spontán találkozásokat: Gyalogosokat gyakorlatilag nem látni, kerékpárosokat alig, az autó uralma valóban teljes. Különösen az újabb házak gyakorlatilag mindegyike rendelkezik legalább két autónak helyet adó garázzsal, ahonnan közvetlen átjárás nyílik a házba: ha akarja, gyakorlatilag soha nem kell látnia a szomszédait. Ez olyan életritmust teremt, amely nem feltétlenül segíti elő annak belátását, hogy az idegenek egymás közötti kapcsolatai összekapcsolhatók, vagy hogy értelme lenne pénzügyi átutalásokat is eszközölni számukra.⁶⁹

Waukesha megye azért is ilyen tanulságos példája a településszerkezet és a világnézet közötti kapcsolatnak, mert Dane megyével ellentétben valamivel heterogénebb a szerkezete. A mélyvörös megye közepén legalább egy világoskék folt van: "Wau-kesha városa", ahol a demokraták és a republikánusok az elmúlt években szinte egyformán erősek voltak az elnökválasztásokon. A mintegy 70 000 lakosú Waukesha városának 2006 és 2010 között még olyan polgármestere is volt, akit mindenhol demokrataként ismertek: Larry Nelson. Egyrészt ez mindenképpen kuriózum volt. Még a "Milwaukee Magazine" is, amely számára a külvárosok egyébként sötét terra incognita, annak idején riportert küldött Waukesha-ba, hogy megtudja, mit jelent egy demokrata polgármester a konzervatív ideológia melegágyában. Nelson - állt később a szövegben - olyan volt, mint egy "sonkás szendvics egy waukesha-i bár micvón".⁷⁰ Vicces összehasonlítás, de nem egészen helytálló: Waukesha városa különbözik a megye többi részétől, és ehhez nem igazán kell választási táblázat, hogy ezt lássuk. Még az a tény, hogy Waukesha-ban van egy kis latin közösség, sem olyan tanulságos, mint egy egyszerű látogatás a városban. Míg Waukesha egy nyugodt város, és a kisvárosok báját sugározza...

69 Vö. nagyon kritikusan, a külváros mentalitásformáló erejéről: Thad Williamson: *Sprawl, Justice, and Citizenship*. Az amerikai életmód polgári költségei, New York 2009.

70 Vö. Eric Gunn: *The Happy Warrior*, in: *Milwaukee Magazine*, 2007. szeptember 28., <http://www.milwaukeeemag.com/2007/09/28/TheHappyWarrior/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.16.).

Amerika városa, szinte a Disneyland-i "Main Street"-re emlékeztet, az 1950-es évek ideális Amerikájának megtestesítője. De van egy kis városiaság, még ha csak négy utcányira is, néhány kávézóval, étteremmel, művészeti galériával és tetoválószalonnal.

Még 2012 tavaszán (első wisconsini tartózkodásom idején, 2012 márciusától júniusáig, valójában Madisonban "állomásoztam"), első látogatásom Waukesha városába vezetett. Kicsit megdöbbenő volt, amit egy kis pánik követett, hogy vajon nem volt-e rossz az ügyválasztás: tényleg nem így képzeltem el az amerikai konzervatívizmusnak ezt a fellegvárát. Amikor néhány hónappal később találkoztam Don Taylorral, akinek

"Amikor elmondtam neki, hogy a Waukesha State Bank a város közepén található, és hogy Waukesha városa, még ha csak négy háztömb hosszú is, egy kicsit hasonlít Madisonra, azt válaszolta: "Jaj! Hála Istennek, hogy a városon kívül lakom."⁷¹ De éppen ez a lényeg: Waukesha városa nem vonzza a környékbelieket, nem olyan hely, ahová a vásárlás vagy a rendezvények miatt vonzódnának. Még a városban élő konzervatív blogger, James Wigderson is azt mondja, hogy sok ismerőse nem szívesen látogat el hozzá: mert félnek, hogy eltévednek ott, elvégre két egyirányú utca van, és néha-néha egy igazi kanyar.⁷² Waukesha városa olyan, mint egy enklávén az enklávén belül.

Így még a megyén belül is nyilvánvaló, hogy a különböző társadalmi terek a társadalmi együttélés különböző elképzeléseit vetítik előre. Ahhoz, hogy alátámasszuk sok Waukesha lakos buzgó államellenességét, még csak nem is kell megkérdezni a rendszerint szövetségi pénzekből finanszírozott szociális programokhoz való hozzáállást, amelyek iránt az olyan helyeken, mint Waukesha, kevés szimpátiát mutatnak. Ami itt a leginkább tanulságos, azok a viták, amelyek a helyi politika klasszikus témája, a tömegközlekedés körül zajlanak. Aligha van más téma, amely nagyobb érzelmeket tudna kiváltani Waukeshában. Zárt ajtók mögött sok waukesai republikánus is elismeri, hogy a Milwaukee és Waukesha közötti közlekedés hiánya nagyon nagy problémát jelent a további növekedés szempontjából. Sok alacsonyan képzett milwaukee-i munkavállalónak gyakran nincs lehetősége arra, hogy saját autóval járjon munkába. Egyedül: egyetlen republikánusnak sem szabad agresszívan kiállnia egy villamos vagy egy metró építése mellett, amely Milwaukee belvárosából legalább Waukesha városáig vezetne - politikailag ugyanígy lehet, hogy

71 Beszélgetés Don Taylorral, szeptember 26.2012.

72 Beszélgetés James Wigderson-nal, szeptember 29.2012.

minden további ambíciót eltemetnek, a témát "mérgezőnek" tekintik.⁷³ Közberuházásokat, azaz az "adófizetők pénzét" egy olyan rendszerbe fektetni, amelyet az ember maga soha nem használna - ennek sokak számára nincs igazán értelme. Emellett az az aggodalom is szerepet játszik, hogy Milwaukee városa és annak szociális problémái hirtelen közelebb költözhetnek Waukesha-hoz.

De van ennél több is, van a félelmeknek egy még mélyebb rétege. A témával kapcsolatos bármilyen vita azonnal ideológiai töltetű. Az ellenállás konzervatív hangja szerint az "állami transzportálás" a liberális elit egy újabb trükkje, hogy a "social engineering" segítségével összetերelje az embereket, hogy aztán megfossa őket az egyéniségüktől. A vonaton utazó emberek - folytatódik ez a narratíva - könnyebben ellenőrizhetők és manipulálhatók, mint a saját autójukban utazók - és így a tömegközlekedés kiterjesztése pontosan megfelel a liberális paternalizmus és a "social engineering" stratégiájának.

"Kollektívizmus".⁷⁴ Wisconsin kormányzóját, Scott Walkert, a külvárosok e rokonszenves fiát tehát nem tévesztették meg az ösztönei, amikor 2011 elején egyik első hivatalos intézkedése az volt, hogy az utolsó pillanatban leállította a Chicagótól Milwaukee-n és Madisonon keresztül Minneapolisba vezető, már szinte elhatározott vasútvonal megépítését - annak ellenére, hogy a vonal megépítéséhez szükséges összes pénz szövetségi forrásokból származott volna. Azok, akik úgy vélik, hogy a vonat általában véve rossz közlekedési forma, akik úgy vélik, hogy megrontja az emberek jellemét, és végső soron ellentmond az amerikai életmódnak, még ilyen körülmények között is hűek maradnak elveikhez.

Van itt egy mély ironia: míg Dane megye liberálisai a külvárost az egyhangú monotonia példaképének tartják, ahol egyik nap olyan, mint a másik, addig Waukesha konzervatívjai ugyanezt a teret az egyéni önfejlesztés paradicsomaként ünneplik. Hiszen mi jelenthet nagyobb egyéni szabadságot, mint az autóval való gyors és zökkenőmentes közlekedés? És mi kínál nagyobb választékot, mint a bevásárlóközpontok hatalmas bevásárlótemplomai, ahol mindent, amire szükségünk van, és minden elképzelhető fajtában, egy helyen kaphatunk? És hogy lehet, hogy valaki inkább ajtóról ajtóra éljen másokkal, amikor magának is több mint elég "ölbéli tere" van?

73 Beszélgetés Norm Cummings-szal, október 5.2012.

74 Lásd például a tömegközlekedés szinte paradigmátikus kritikáját George Will: Why Liberals Love Trains, in: *Newsweek*, 2011.02.27., <http://www.newsweek.com/will-why-liberals-love-trains-68597>.
(lekérdezve 2011.03.21-én).

Miért akarna a városban élni - nevetett egyszer a Waukesha Republikánus Párt elnöke, John P. Macy, aki a szerzőt kérdezve a fejét rázta. "Van 15 hektárom egy tó partján!"⁷⁵

Az egyéniség, az amerikai hitvallás e lényeges eleme, valóban érték önmagában mindkét helyen, csak hogy ezt az egyéniséget az egyes kulturális magcsoportok nagyon különböző módon töltik meg étellel. Dane megyében ez - elméletileg - azt jelenti, hogy minden nap más és más tapasztalatot szerezhetünk, hogy nyitottak lehetünk más kulturális kontextusokra, vagy - elméletileg - megtapasztalhatjuk az "idegenekkel" való találkozást. Waukeshában az egyéniség mindenekelőtt szabadságot, függetlenséget, önálló életet jelent, a lehető legkevesebb korlátozással. Gyakran mondják, hogy a külváros mindenekelőtt a fogyasztói társadalom szimbolizációja, de ez a kritika, amelyet többnyire a külvárosi életmód kritikusai fogalmaznak meg, nem ismeri fel, hogy a Madison-féle pro- totípusos életmód is elég gyakran a fogyasztáson keresztül fejződik ki. A Dane megyei liberálisok általában nagy ellenzői a gyorsétermeláncoknak, természetesen azért, mert a mögöttük álló vállalatok nem fenntartható módon termelnek, és a legelő marháik miatt kivágják az esőerdőt, vagy általánosabban, mert ezek nagy multinacionális vállalatok. A gyorsétermek azonban a kulináris egyhangúság megtestesítői is, az ihlet nélküli unalom élet szimbólumai. Indes: Waukesha lakói nem értik, mi az egyhangú abban, hogy tucatnyi ilyen lánc közül választhatnak. Hát nem több a választék, több a lehetőség, mint amennyit egy ember rövid idő alatt ki tudna próbálni?

Még ha a külváros valójában a 20. század találmánya is: a külvárosok sok polgárának világképét sokkal régebbi mentalitások, Amerika eredeti mítoszai táplálják, amelyeket az USA külvárosiasodása - és kétségtelenül az amerikai konservatívizmus politikai instrumentálizálása - reaktívált és állandósított. Igaz, hogy a nagyváros állítólagos csúfsága, kosza és zaja elleni ellenzenv még nem kifejezetten amerikai jelenség, hanem a modernitás máshol is fellelhető kritikájának része. De még Thomas Jefferson számára is a vidéki élet dicsőítése és az amerikai "yeoman" tisztelete egyúttal az európai városok társadalmi ellenőrzésének elutasítását is jelentette, ami összeegyeztethetetlen volt Amerika szabadságígéretével.⁷⁶

75 Beszélgetés John P. Macyvel, a Waukesha Megyei Republikánus Párt elnökével 2014, szeptember 24. 2014.

76 Vö. Tom Martinson: Amerikai álomvilág. The Pursuit of Happiness in Postwar Suburbia, New York Vö 2000.. ennek a gondolkodásnak a "határ menti" és a "határ menti" társadalomban való gyökerezésével.

Az amerikai kivételességnek ez a típusa a legmarkánsabban a *határ mítoszban* sűrűsödik össze: az amerikai kivételesség igazolása a 19. század végéig létező és folyamatosan nyugatabbra tolódó települési határral. Mindenekelőtt Frederick Jackson Turner történész volt az, aki a század végén ezt a mítoszt terjesztette. Csak a nyugati civilizáció és a vad, zabolátlan természet mindennapi ütközésében alakult ki az amerikai nemzeti karakter, a merészség, a bátorság, a szabadságszeretet és a durva individualizmus azon keveréke, amely honfitársait megkülönböztette az európaiaktól.⁷⁷ Amikor Turner megírta 1893 esszéjét, az amerikai népszámlálási hivatal éppen akkor jelentette ki hivatalosan, hogy a határ megszűnt: az USA benépesítése hivatalosan is véget ért, a nyílt tér eltűnt. Turner aggódott a jövő miatt: Mi történne az USA-val, miután az ország elvesztette kivételességét? Bizonyos értelemben az aggodalom alaptalannak bizonyulna, mivel Amerika értékei a jövőben is nagymértékben eltérnének egymástól. A határ mint eszme tovább élt, nemcsak a populáris kultúrában, például a western műfajában. Amerika új fizikai határokat keresett - például az ürbe való eljutást, amelyet John F. Kennedy "új határnak" nevezett. A határ azonban mindenekelőtt befelé tolódott: mint az emberileg lehetséges képzeletbeli határa, amelyet mindig újra át kellett lépni. Más különben, más határ menti tapasztalatok hiányában mindenekelőtt az amerikai vállalkozó válik a határ mítoszának új hőisévé. Ayn Rand regényeivel és az amerikai jobboldal által bálványozott hősiek, fékezhetetlen vállalkozói karaktereivel az amerikai konzervativizmus végül is ezt a határ mítoszt sajátította ki saját céljaira, amint azt Barry Goldwater példáján már láthattuk.

Ez a határ mítosza nagyon is él Waukesha-ban: az általános büszkeség arra, hogy a táj továbbra is betelepül, és a fejlődés fenntarthatóságával kapcsolatos kétségek teljes hiánya. Sőt: az a meggyőződés, hogy kötelességünk folytatni ezt a fejlődést, mert ez azt bizonyítja, hogy a jövő még mindig nyitott horizont. Európai megfigyelőként meglepő lehet, hogy egy 1980-as évekbeli

Mítosz" Paul Nolte: Was ist Demokratie? Geschichte und Gegenwart, München 2012, 201ff. o.

77 Frederick Jackson Turner: The Frontier in American History, op. cit.; Vö. még az amerikai határról szóló beszámolót, itt különösen más telepés társadalmakkal összehasonlítva, Jürgen Osterhammel: Die Verwandlung der Welt. Eine Geschichte des Jahrhunderts 20., München (különkiadás 2011), 465-501. o.

évek óta a bevásárlóközpont szomorú romként áll két kereszteződés között - egyszerűen azért, mert egy mérfölddel arrébb egy jobb, szebb bevásárlóközpont nyílt, és az ember elgondolkodik azon, hogy ki - ha egyáltalán ki - adja ki itt az építési engedélyeket. De a külvárosok tipikus lakóját mindez nem zavarja: a túra csak halad tovább, és a régi településeket egyszerűen hátrahagyja.

Aligha kell mondanom, hogy a határ menti élet szimulációja. Waukesha már nem igazán vidéki, és bizonyosan nem jelenti többé a vad természetet - ellentétben az 1830-as évekkel, amikor Tocqueville utazása egészen a mai Wisconsin területéig vezetett, ahol a határ valójában véget ért. A külvárosi élet azonban gyakran eléggé úgy van megrendezve, mintha a zord környezetben való túlélésről szólna. Nem csak egyes házak, különösen a hatalmas "McMansions" erődszerű építészeti stílusa. Az is érdekes, hogy ezek közül a városrészek közül hányat forgalmaznak az ingatlanpiacon, olyan nevekkkel, mint "Deer Creek", "Prairie Meadow" vagy "Fox Chase". És bár Wisconsin zord téljei kétségtelenül vörösvérű közlekedési eszközöket kívánnak, természetesen nem véletlen, hogy Waukeshában, mint máshol a külvárosban, a terepjárók és pick-upok uralják az utcaképet: kis, guruló erődök, néha groteszk ~~né~~ terepjáró gumikkal, mintha nem is aszfalton közlekednének, hanem mintha még mindig aszfaltozatlan utakon kellett volna utat törniük az úttörő telepesek vándorlásaihoz. Erre a mentalitásra mindig számíthatnak a republikánus politikusok, amikor az állítólagos lekezelő "liberális elit" elleni támadásait intézik, amely azt hiszi, hogy megmondhatja másoknak, hogyan éljenek.

Így Waukeshában a Frontier régi ígérete a hatalom nélküli rendről találkozik a konzervatív mozgalom megrendezett ellenállásával Washingtonnal, a kényszerítő adóállammal és a kényszerítő intézkedésekkel szemben.

"Nagy kormány.

VIII. Az erőd szociológiája

"SENKI SEM SZAVAZOTT SCOTT WALKERRE, AKIT ISMEREK" - TÁRSADALMI HOMOFÍLIA ÉS HÁLÓZATI HOMOGENITÁS

Ha Waukesha konzervatívjai rajzolnának egy karikatúrát a tipikus *madisoni liberálisról*, valószínűleg Ron Dole és Katie Songer lenne Madisonból. A harmincas éveik közepén járó gyermektelen házaspár 2002-ben ismerkedett meg, amikor önkéntesként dolgoztak a Béke Kórusban egy kis faluban a tanzániai felföldön. Hamarosan Madisonba költöztek, ahol megkezdték tanulmányaikat. A pár számára a város hamar otthonossá válik. A diploma megszerzése után mindketten a wisconsini természeti erőforrások minisztériumában kezdenek el dolgozni, szabadidejükben pedig szintén elkötelezett környezetvédők. Valószínűleg ők azok, akiket az amerikai konzervatívok becsmélően "faimádóknak" neveznek. Katie nem sokkal később szabadúszó íróként kezd dolgozni, hogy egy önéletrajzi regényben dolgozza fel az apjával való kapcsolatát. 2014 nyarán továbbállnak az oregoni Portlandbe, az ország liberális törekvéseinek másik eltűnő pontjára. Ez nem kérdés: Ron és Katie a Nagy Sort része.

És mégis, bizonyos szempontból eltérnek a város liberális főáramától. Madison Lower East Side-ján élnek, a Williamson Street egyik mellékutcájában, amely éppoly forgalmas, mint amennyire népszerű, ökopékségekkel, kávézókkal és tetoválóstúdiókkal. A város e liberális epicentrumában Barack Obama 2012-ben a szavazatok több mint 90%-ával győzött. Ők választották ezt a helyet, de egy ponton túl sok lesz nekik a saját visszhangkamrájukban: egyszerűen nincs egyetlen republikánus sem az ismeretségi körükben, sőt az indiánok is kevesen vannak.

Egyetlen ismerősük sem szavazott John McCainre 2008-ban vagy Scott Walkerre 2010-ben. Hogy ez megváltozzon, 2010. november 8-án, hat nappal Walker választási győzelme után levelet írnak a Dane megyei Republikánus Párt helyi szervezetének.¹

Megkérdezik, hogy vannak-e olyan republikánusok, akikkel informális eszmecsere folytatható. Furcsán sablonos és sablonos ajánlat, de abban a liberális mikrokozmoszban, amelyben Ron és Katie él, talán valóban ez az egyetlen módja annak, hogy szemtől szemben találkozzanak a konzervatív amerikaiak ritka fajaival.

Kicsit később valóban érkezik egy válasz, a "partnerkeresés" sikeres volt. Egy másik házaspár is érdeklődik egy ilyen csere iránt: Scott és Carol Grabins, mindketten felesküdtök republikánusok. Scott bizonyos értelemben egy kicsit rendhagyó: szoftverfejlesztőként dolgozik az EPIC-nél Ve- ronában, ahol rajta kívül nem sok republikánus van. A megélhetés érdekében azonban Grabinék egy kicsit messzebbre költöztek: Mount Horebbe, egy vidéki területre, körülbelül 20 mérföldre Madisontól. Hatalmas birtokuk teraszán ülve 2012 májusában egy szarvas kóborol a kertben; Grabinék valóban elmenekültek a városból. Mégis, ha Carolon múlna, a család továbbállna: egészen Waukesha-ig, egy olyan helyig, amelyről úgy áradozik és úgy beszél, mintha tejfel-mézzel folyó víz lenne. Grabinék viszont nem igazán kedvelik Madisont; a város túl rikító, túl hangos, túl zavaros számukra. Míg Ron és Katie arra panaszkodik, hogy csak olyan emberekkel érintkeznek, akik egyetértenek velük, addig Grabinék szerint ez pont fordítva van: ők mindig és mindenhol liberálisokkal találkoznak.²

Ettől kezdve a két pár többször is találkozik vacsorázni, és minden különbözőségük ellenére megtalálják az alapot: a cél nem a másik meggyőzése (ami valóban reménytelen vállalkozás lenne), hanem az, hogy először megértsék a másik álláspontját, és megtanulják meghallgatni. Néhány hónappal az első találkozó után a négyek úgy döntenek, hogy nagyobb keretet adnak a cserének. Létrehoztak egy nyilvános fórumot, és "Reach Out Wisconsin" néven hívják. Mindkét házaspár mozgósítja liberális és konzervatív hálózatait, és az első találkozón 30 ember jelenik meg egy madisoni bárban. Különleges időpontot választottak a "Reach Out" megalapítására: A Scott Walker elleni tüntetések és a mindenekelőtt törvénye elleni tiltakozások idején, tehát a 2010/2011 telének mérgezett politikai légkörében, amikor a liberális aktivisták ostromgyűrűt alkottak a

1 Beszélgetés Katie Songerrel és Ron Dolen-nel, április 2.2012.

2 Beszélgetés Scott és Carol Grabins-szal, május 10.2012.

Állami Capitoliumban úgy döntenek, hogy átlépik az ideológiai határokat. Az akkori hónapok gyűléssel teli légkörében ez egy szokatlan történet, amely iránt a helyi sajtó gyorsan érdeklődni kezd, és nem sokkal később még olyan médiumok is, mint a National Public Radio, országszerte beszámolnak a találkozóról.³ Hamarosan minden hónapban van egy találkozó, egy-egy előre kiválasztott témában, vendégladókkal, és a legjobbkor is több mint egy tucat résztvevő van.

Ezen a ponton késleltessük egy pillanatra a "Reach Out Wisconsin" történetének előrehaladását. Ez a történet már csak a létezése miatt is érdekes: a politikai táborok közötti szélsőséges ideológiai elszigeteltséget fejezi ki legalább a két erődítmény egyikében. Ha a politikai másként gondolkodókkal való eszmecsere kvázi hivatalosan kell megszervezni, akkor az nyilvánvalóan már aligha zajlik természetesen. A "társadalmi homofília" - a szociológiai kifejezés a régi népi bölcsességre, miszerint "a hasonló és a hasonló együtt jár" - alapvetően természetes emberi társadalmi tulajdonság. Katie és Ron, valamint Scott és Carol inkább a kivételek, amelyek igazolják a szabályt. A legtöbben a hasonlóan gondolkodó emberek felkutatásával töltjük az időnket, nem pedig olyanokat keresünk, akikkel vitatkozhatunk.⁴ Ez a politikában is igaz, és nyilvánvalóan így van ez az Egyesült Államokban is, ahol a különböző pártidentitású emberek kevésbé hajlamosak a politikáról beszélgetni, mint más országokban.⁵

De még ha a véleménykülönbségek elkerülése a társadalmi viselkedés alapvető jellemzője is, a társadalmaknak fel kell készülniük arra, hogy eltűnjenek egy minimális nézeteltérést. A "nagy válogatás" következményeivel kapcsolatos egyik feltételezés tehát az, hogy a különálló politikai erődök kialakulása a csoportok polarizálódásának folyamatához vezethet. Ez a politikailag homogén csoportok azon tendenciájára utal, hogy radikálisabb elemeik felé fejlődnek. Ez a folyamat elvileg jól kutatottnak tekinthető: A szociálpszichológia számtalan kísérlete igazolta, hogy azokon a csoportokon belül, amelyek tagjai már mindannyian belebuktak egy

3 Lásd David Shaper: Wisconsinites 'Reach Out' To Heal Partisan Divide, adás az NPR-en, június 4. <http://www.npr.org/2012/06/04/154305938/wisconsinites-2012,reach-out-to-heal-partisan-divide> (utolsó hozzáférés 14.2014 áprilisában).

4 Vö. itt alapvetően Miller McPherson/Lynn Smith-Lovin/James M. Cook: Birds of a Feather - Homophily in Social Networks, in: *Annual Review of Sociology*, Vol. 27 2001, pp. 415-444.

5 Vö. Diana C. Mutz: A másik oldal meghallgatása. Deliberative versus Participatory Democracy, Cambridge 2006: pp. 49-54.

Ha a résztvevők egy bizonyos irányba érvelnek, akkor nézeteik a vitafolyamat során "radikalizálódnak".⁶ Ha egy politikai gyűlésről kiszűrjünk mindazokat, akik hajlamosak a halálbüntetés mellett érvelni, majd néhány órán át hagyánk őket a többiekől elkülönítve, egymás között vitatkozni, akkor viszonylagos biztonsággal megjósolható lenne, hogy az egyes résztvevők ezt követően megerősítenék a már meglévő hajlamaikat. Erre a jelenségre több magyarázat is létezik. Az egyik az, hogy az érvek halmozódása, amelyek mind egy már előre kialakult véleményt támasztanak alá, az adott álláspont megerősödéséhez vagy megkeményedéséhez vezet. Egy másik lehetőség, hogy az ilyen homogén csoportokban már nincs társadalmi prémium a mértékletességre vagy a mértéktartásra. A csoportpozíció fokozása, radikalizálódása viszont biztosítja a többi csoporttag elfogadását, és társadalmi presztízst kölcsönöz.⁷

Végző soron kérdéses, hogy a szociálpszichológia ezen megállapításai mennyire ültethetők át a való világba. Végül is, a laboratóriumi kísérletek ellenőrzött, zárt körülményein túl, tényszerűen lehetetlen egyszerűen teljesen kizárni a disszonáns információkat: Lehet, hogy a vonatfülkében meghallok egy beszélgetést, amelyben olyan politikai nézetek hangzanak el, amelyek nem egyeznek az enyémmel; vagy esetleg a munkatársam (valójában a munkahelyen a legnagyobb a valószínűsége annak, hogy ellentétes politikai nézetekkel találkozom⁸) tesz egy becsmélő megjegyzést "az én" pártomra vagy "az én" politikai jelöltemre. Sokáig úgy gondolták, hogy a tömegmédia a disszonáns információk kapuja is, mivel lehetővé teszi, hogy mindenki kis erőfeszítéssel és fizikai helytől⁹ függetlenül hozzájusson az információkhoz - ez a nézet azonban megváltozott a média nyilvánvalóan pártosodóvá válásával.

-
- 6 Vö. eredetileg a csoportos polarizáció fogalmáról: Serge Moscovi/Marisa Zavalloni: *The Group as a Polarizer of Attitudes*, in: *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 12 (2) 1969: pp. 125-135; újabban és a mai USA-ra való tekintettel: Cass S. Sunstein: *Going to Extremes. How Like Minds Divide and Unite*, Oxford 2009.
 - 7 Lásd Lyn M. Van Swol: Szélsőséges tagok és a csoport polarizációja, in: *Társadalmi befolyásolás* 4 (3), 2009, S. 185-199.
 - 8 Lásd Diana C. Mutz/Jeffrey J. Mondak: *The Workplace as a Context for Cross-Cutting Political Discourse*, in: *The Journal of Politics*, Vol. 1, Feb. 2006: pp. 140-155.
 - 9 Ez a nézet még a nyolcvanas években, azaz a digitális korszak kezdetén is uralkodó volt. Vö. itt is Diana C. Mutz munkáját: *Facilitating Communication across Lines of Political Difference: The Role of Mass Media*, in: *American Political Science Review*, Vol. 1 2001: pp. 97-114.

Rendkívül kérdésessé vált az a tény, hogy a média az elmúlt években egyre népszerűbbé vált, és hogy a médiafogyasztók hajlamosak elkerülni a kognitív disz-sonanciát az információszerzés során.

Ezek kétségtelenül súlyos érvek, és a tézis kritikusaiknak egy része a Bishop és Cushing ellen is használták a "Big Sort"-ot. Morris P. Fiorina és Samuel J. Abrams például azzal érvel, hogy az egyéni attitűdök szintjén nincs valódi különbség abban, hogy a környékeket egyre inkább demokraták vagy republikánusok lakják-e. Végül is - érvelnek - ezek a szomszédságok egyre kisebb szerepet játszanak sok amerikai életében: a tanulmányok szerint a legtöbb amerikai nagyon keveset érintkezik egymással a szomszédságában, és ha a szomszédok egyáltalán beszélgetnek egymással, akkor nagyon ritkán a politikáról. Ehelyett a tömegmédiá sokkal erősebb tényező a véleményformálásban.¹⁰

Az igazság az, hogy végső soron túl keveset tudunk arról, hogyan működik egy olyan jelenség, mint a csoportos polarizáció a való világban. Eddig csak találgatni tudtunk arról, hogy a politikai fellegrákokban élés miként formálja másképp a pártok támogatóit mindkét oldalon, azaz, hogy számít-e a világnézetem kialakulása szempontjából, hogy felesküdt republikánusként a republikánusok fellegrárában vagy a republikánus diaszpórában élek. Viszonylag vitathatatlan, hogy a társadalmi információáramlás természetesen meghatározó a politikai attitűdök szempontjából: Az a politikai "független", akit (feltételezhetően) csak demokraták vesznek körül, nagyobb valószínűséggel hajlamosabb nem a republikánusokra szavazni. Ezeket a megfontolásokat azonban ritkán vizsgálták konkrét térbeli körülmények alapján. Hiszen legalább elméletileg elképzelhető, hogy a Waukesha megyei demokraták vagy a Dane megyei republikánusok is képesek ugyanúgy szegregálódni, mint a többségi kultúra tagjai. A helyi politikai kultúra úgynevezett "szomszédsági hatásokon" keresztül történő "fertőző jellegének" tézise, ahogyan azt például Kevin Cox Nagy-Britannia kapcsán megfogalmazta, ezért összességében meglehetősen ellentmondásosnak tekinthető.¹¹ Másfelől viszonylag egyértelműnek tűnik, hogy a politikai kisebbségek nagyobb mértékben tartózkodnak a szavazástól, mint a képviselők

10 Morris P. Fiorina: A "nagy válogatás", ami nem volt: A Skeptical Reexamination, in: *PS: Political Science & Politics*, Vol. (452) 2012: pp. 203-210. Hasonló kritikaként lásd még: Bruce E. Cain: Sorting It Out. A nagy válogatás áttekintése, in: *The California Journal of Politics and Policy*, 20091., évf. 1-4. o.

11 Vö. Kevin Cox: The Spatial Structuring of Information Flows and Partisan Attitudes, in: Mattei Dogan és Stein Rokkan (szerk.): *Quantitative Ecological Analysis in the Social Sciences*, Cambridge, 1969,343-370. o.; kompakt összefoglalóként a következő témában

többségi kultúra.¹² A "Nagy válogatás" tézisét azonban - miszerint e többségi kultúra tagjai az ellenvélemény hiányában az ideo- logikus pólusuk felé mozognak - ez a munka nem bizonyította. Ebben a tekintetben is, Amerika új pártfellegrárai, gyors növekedésük ellenére, mindeddig egyfajta *fekete doboz* maradtak politikai és szociokulturális feltárásaik tekintetében.

A következőkben pontosan ezt a hiányosságot fogjuk a DWPS adatainak segítségével kezelni. Első lépésként azt kell kideríteni, hogy a Dane és Waukesha megyei erősségekben a többi polgár mennyire érzi ugyanazt, amit Ron Dolen és Katie Songer: mennyire homogén ideológiailag az ott lakók személyes hálózata, és mennyiben különböznek a demokraták és a republikánusok között? Van-e összefüggés a politikai hálózat homogenitása és a politikai nézetek között? A különösen meggyőződéses demokraták/republikánusok hajlamosabbak-e a társadalmi homofiliára, mint az ideológiailag kevésbé stabilnak tűnő demokraták/republikánusok? Egy további lépésben azt a kérdést kell megválaszolni, hogy milyen mértékben van politikai igazodási hatás, és hogy azok, akik a két hely valamelyikére költöztek, hozzáigazították-e attitűdjeiket a többségi kultúra ideológiájához.

Ezen a ponton elkerülhetetlen néhány módszertani megjegyzés. A személyes hálózatok politikai homogenitásának (vagy éppen ellenkezőleg, heterogenitásának) vizsgálata módszertanilag bonyolult és időigényes feladat. Nagyon kevesen szeretik bevallani, hogy a környezetük kizárólag hasonlóan gondolkodó emberekből áll, mert ez nem éppen a nyitottság és a felvilágosodás benyomását kelti. Ezért csak korlátozottan van értelme feltenni a kérdést: "Hány barátod/ismerősöd van, aki politikailag más nézeteket vall, mint te?". A politikai hálózatok kutatásának egyik legelterjedtebb módszere ezért egy név- vagy *beszélgetőpartner-generátor* létrehozása.¹³

lehetséges "szomszédsági hatások" és azok kritikája is Jürgen W. Falter/Jürgen R. Winkler: *Wahlgeographie und Politische Ökologie*, in: Jürgen W. Falter/Harald Schoen: *Handbuch Wahlforschung*, Wiesbaden 2014, 135-168. o., itt 149-152. o..

12 Lásd Warren E. Miller: *One-Party Politics and the Voter*, in: *American Political Science Review*, Vol. (503) 1956: 707-725. o.; az újabb időszakot az USA kontextusában David E. Campbell: *Why We Vote. How Schools and Communities Shape Our Civic Life* (Hogyan alakítják az iskolák és a közösségek a polgári életünket), Princeton 2006.

13 A politikatudományi hálózatok kutatás és annak a választások kutatásával való kapcsolata terén különösen Robert Huckfeldt és John Sprague munkája tette ismertté a vitázó generátorok használatát, különösen az elnökválasztásról szóló "South Bend" tanulmányuk Vö1984.:

A válaszadót arra kéri, hogy azonosítsa azokat az embereket, akikkel a leggyakrabban és a legvalószínűbben beszélget politikáról, majd egy kérdéssorozat segítségével megpróbálják meghatározni, hogy mennyire erős a politikai egyetértés mértéke.¹⁴ Ez sem hibátlan módszer, mivel csak a válaszadó és a beszélgetőpartnerek közötti *észlelt* egyetértést méri. Robert Huckfeldt és John Sprague tanulmányai azonban különösen azt mutatják, hogy a legtöbb ember viszonylag helyesen ítéli meg beszélgetőpartnere politikai attitűdjeit. Ez a másik ok, amiért a DWPS-ben bíztak ebben a módszerben. Felmérésünkben a válaszadó által megnevezett valamennyi vitapartnerrel kapcsolatban három nyomon követési kérdést tettünk fel, amelyek mindegyike a politikai egyetértés mértékére irányult.¹⁵ Ezekből a legfeljebb három beszélgetőpartner és három nyomon követő kérdésből aztán egy additív indexet képeztek, amely 0-tól (tökéletes heterogenitás = a válaszadó összes beszélgetőpartnere 100%-ban eltérő politikai véleményű) 3-ig (tökéletes homogenitás = minden beszélgetőpartner 100%-ban azonos politikai véleményű) terjedt.¹⁶

Polgárok, politika és társadalmi kommunikáció. Információ és befolyásolás a választási kampányban, Cambridge 1995.

- 14 Ettől eltérően a kérdéseket gyakran nem közvetlenül a politikáról, hanem "fontos ügyekről" teszik fel. Az eredmények azonban csak kis mértékben térnek el egymástól. Vö. Casey A. Klofstadt/Scott D. McClur/Meredith Rolfe: A politikai vitahálózatok mérése. A Comparison of Two Name Generator Procedures, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. (733) 2009: pp. 462-483.
- 15 A három kérdés a következő volt: a) Összehasonlítva [1. számú beszélgetőpartnerrel], Ön szerint az Ön politikai nézetei nagyjából azonosak, némileg különböznek, vagy nagyon különböznek; b) Ön szerint [1. számú beszélgetőpartner] általában a republikánusokat vagy a demokratákat, vagy mindkettőt, vagy egyiket sem részesíti előnyben?
c) Melyik elnökjelöltet részesítette előnyben [Beszélgető #1], ha volt ilyen? Romney, Obama vagy más jelölt?
- 16 A konkrét kérdés a következő volt: "Az emberek időről időre megvitatják a kormányt, a választásokat és a politikát más emberekkel. Szeretnénk tudni azoknak az embereknek a keresztnévét vagy csak a kezdőbetűit, akikkel ezekről az ügyekről beszél. Ezek az emberek lehetnek a családjából, a munkahelyéről, a szomszédságból, valamilyen más szervezetből, amelyhez tartozol, vagy akár máshonnan is." Amennyiben a válaszadó nem tudott megnevezni egyetlen személyt sem, megkérdeztük, hogy "kivel szokott leginkább informális beszélgetést folytatni". Ezt a kérdést azoknak is feltettük, akik csak egy vagy két beszélgetőpartnert tudtak

Mind Dane, mind Waukesha megyében a személyes hálózatok homogenitása kezdetben nagyon magas volt. A megyék közötti különbségek nagyrészt elhanyagolhatóak voltak. Valójában az érintett kisebbségek nagyobb mértékben voltak kitéve különböző politikai véleményeknek, mint a többségi kultúra tagjai.

Mindkét megyében azonban a hálózati homogenitás mértéke mindig a párthovatartozás erősségével nőtt: az "erős republikánusok" homogénebb hálózattal rendelkeztek, mint a "gyenge republikánusok" - akik azonban még kevesebbet beszéltek a demokratákkal politikáról, mint a "független republikánusok". A hálózat homogenitása más tényezőkkel is feltűnően szorosan összefüggött, amelyek közül néhányat már tárgyaltunk ebben a tanulmányban: Legalábbis Dane megyében a homogén hálózat lényegesen kisebb mértékű elköltözési szándékot eredményezett, mint a heterogén hálózat. Ehhez szorosan kapcsolódott az elégedettségi tényező is - ebben az esetben mindkét megyében: Minél homogénebb a hálózat, annál nagyobb az elégedettség a lakóhellyel. Persze, ha valaki a társai között marad, az valóban boldogabbá teszi az embereket. És még egy utolsó tekintetben a hálózati homogenitás szerepet játszott: pozitívan korrelált a politikai részvétellel, ami összhangban van más tanulmányokkal¹⁷, és megmagyarázza, hogy az olyan erősségeket, mint Dane és Waukesha, miért jellemzi gyakran a magas választási részvétel.¹⁸

17 Diana Mutz: A másik oldal meghallgatása, Cambridge 2006.

18 Vö. David E. Campbell: Miért szavazunk. How Schools and Communities Shape Our Civic Life (Hogyan alakítják az iskolák és a közösségek a polgári életünket), Princeton 2006.

1. táblázat: A hálózati homogenitás és a pártidentifikáció közötti korreláció Waukesha megye

partyID7 A párt azonosítása 7 pontos skálán	Átlagérték	Standard eltérés
1,00 Erős republikánus	2,6429	,47924
2,00 Gyenge republikánus	2,5370	,48432
3,00 Független Köztársaság... lehet	2,3030	,75529
4,00 Igazi független	1,2778	,69389
5,00 Független Democrat	1,8333	,76497
6,00 Gyenge demokrata	1,7778	,19245
7,00 Erős demokrata	2,1833	,78519
Összesen	2,3997	,68096

2. táblázat: A hálózati homogenitás és a pártidentifikáció közötti kapcsolat Dane megye

partyID7 A párt azonosítása 7 pontos skálán	Átlagérték	Standard eltérés
1,00 Erős republikánus	2,3086	,77446
2,00 Gyenge republikánus	2,1364	,52078
3,00 Független Köztársaság... lehet	1,8750	,82975
4,00 Igazi független	1,4000	,51039
5,00 Független Democrat	1,8951	,73110
6,00 Gyenge demokrata	2,3889	,54857
7,00 Erős demokrata	2,5967	,59211
Összesen	2,3054	,71852

A többségi kultúra tagjainak nagyobb hálózati homogenitásának természetesen banális oka van: hiszen csak náluk kisebb a statisztikai valószínűsége annak, hogy más politikai nézeteket valló emberekkel kerüljenek kapcsolatba - akár a munkahelyen, akár a szomszédban -. De ez önmagában valószínűleg nem az. Ha Waukesha megyében élsz demokrataként vagy Dane megyében republikánusként, akkor valószínűleg tisztában vagy azzal, hogy mindenképpen meg kell barátkoznod a többségi kultúrával. Ebben a csoportban valószínűleg a politika is kevésbé valószínű, hogy központi hivatkozási pont az életben, és ezért az eltérő politikai nézetek könnyebben elviselhetőek. A többségi kultúra számos tagja esetében azonban egészen más a helyzet, különösen azoknál, akiket ebben a munkában kulturális magcsoportként azonosítottunk: ha egyszer már eljutottak egy olyan helyre, amely megfelel politikai és kulturális hajlamaiknak, nem sok okuk van arra, hogy továbbra is foglalkozzanak az ellenoldal érveivel - ez magyarázza azt is, hogy a különösen lojális vagy ideológiailag motivált pártok támogatói miért rendelkeznek a leghomogénebb hálózatokkal. "Jézusom, miért kellene beszélnem velük? Azért jöttem ide, hogy elmeneküljek *azoktól az emberektől*" - szidta egyszer egy fiatal nő, aki Wisconsin állam északi részéről költözött Madisonba, amikor a szerző megkérdezte, hogy vannak-e republikánusok az ismerősei között.

Ez a fejezet a Reach Out Wisconsin erőfeszítéseivel kezdődött, mivel a DWPS empirikus megállapításai a csoportot körülvevő eseményekben is tükröződnek. A fórum a kezdetektől fogva szenvedett egy olyan körülménytől, amely idővel valóságos problémává vált: a részvétel soha nem volt teljesen egyenletes. Éppen Dane megyében, ahol három demokratára mindössze egy republikánus jut, és ahol mindig vannak jól látogatott politikai rendezvények valahol a városban, idővel egyre nehezebbé vált elegendő demokratát megnyerni egy polgári párbeszédhez.¹⁹ Akik eljöttek, általában a kezdeményezők barátai és ismerősei voltak, ezen túlmenően rendkívül nehéz volt elegendő embert mozgósítani. A helyi Demokrata Párt vezetése is kezdettől fogva nagy gyanakvással tekintett a "Reach Out"-ra. Katie Songer és Ron Dolen többször is megpróbálták ott népszerűsíteni a projektjüket, és többször meghívták a Demokrata Párt elnökét a találkozókra - sikertelenül. Egy e-mailben, a

19 Lásd még Chris Rickert: Reach out Wisconsin not Reaching Many Liberal These Days, in: *Wisconsin State Journal*, október 19.2014, http://host.madison.com/news/local/columnists/chris-rickert/chris-rickert/chris-rickert-reach-out-wisconsin-not-reaching-many-liberals-these/article_321093f5-cfc4-5e0b-8d4a-af07eba4169e.html (utolsó hozzáférés: 2015.06.29.).

Katie Songert, durván elutasította: aligha volt szüksége arra, hogy felzárkózzon a republikánusok "megértéséhez", mert már így is elég jól "érti" őket, és teljesen tisztában van az indítékaikkal. Ezután felsorolta a Republikánus Párt összes kudarcát az elmúlt hónapokban.²⁰ Sok madisoni demokrata körében a "Reach Out" kezdeményezőit legalábbis nevetségessé tartják, de még egy kicsit árulóknak is tartják, akik nem értik, milyen "ellenséggel" van dolguk. Miért kellene a republikánusoknak ilyen módon "legitimitást" adni, kérdezi Luke Diaz, a veronai liberális aktivista, akit az előző fejezetben mutattunk be. Az olyan embereket, mint Ron és Katie, "bocsánatkérő liberálisoknak" nevezi, akik nyilvánvalóan valamiféle téves büntudatból cselekedtek.²¹

A Dane megyei republikánusok viszont imádják a Reach Out Wisconsint. Konzervatív bloggerek számolnak be róla, a pártgyűléseken ez van "A Reach Out-ot rendszeresen hirdetik, és a párt vezetői - akik egyébként Madisonban és Dane megyében gyakorlatilag láthatatlanok - gyakori résztvevők. Eközben a Reach Out egyik alapítója, Scott Grabins maga lett a párt elnöke. Egy dolog, amit a republikánusok szeretnek a "Reach Out"-ban, egyszerűen az, hogy sok demokrata utálja a "Reach Out"-ot. Számukra ez a végső bizonyíték arra, hogy az amerikai liberalizmus állítólagos kozmopolitizmusa képmutató, és hogy a valóságban mindent elkerül, ami irritálhatja a "Madison-buborékban" élők bizonyosságát. A tolerancia hiányának vádja nem teljesen hamis, de ennek a hiánynak kevésbé van köze a demokraták és a republikánusok közötti alapvető különbségekhez a más nézetek iránti nyitottság tekintetében - ebben a tekintetben egyik oldal sem tesz túl sokat. Inkább a két csoport eltérő státuszában gyökerezik, a demokraták kisebbségi, illetve a republikánusok többségi státuszában. Madison konzervatívjai főként azért viszonyulnak pozitívan a "Reach Out"-hoz, mert alig van más hangjuk a városban, és szó szerint egyáltalán nem jelennek meg. A fórum médiavisszhangja önmagában több figyelmet kap, mint a havi pártgyűlések. Ez egy lehetőség arra, hogy megmagyarázzák saját álláspontjukat, amely egyébként - szerintük - csak torz karikatúráként jelenik meg.

Waukeshában nincs a "Reach Out Wisconsin" megfelelője, de ha lenne, akkor a helyzet biztosan fordított lenne, mert ott aligha érdekli a republikánusokat a demokratáknak ez a furcsa, egzotikus fajtája.

20 Beszélgetés Katie Songerrel és Ron Dolen-nel, április 2.2012.

21 Beszélgetés Luke Diazzal, 3.2014. október.

Mindkét fél minden jó szándékú szándéka ellenére az elvárások végső soron eltérőek: A Dane megyei republikánusok számára - akik más vélemények elviselésében megacélozódtak - a "Reach Out" mindenekelőtt politikai elképzeléseik tesztpályája. Szeretik a versenyt, és élvezik a két felszólaló szokásos sorrendjét, akik egy-egy kérdésben ellentétes álláspontot képviselnek, mint egy jó bokszmeccsen. A fórumon a konzervatívok saját meggyőződésüket erősítik a szembenálló oldal meggyőződésével szemben - ami nem feltétlenül szolgálja a "Reach Out" tényleges célját. A "Reach Out" demokratái valami mással foglalkoznak. A megbékélés utáni vágyakozás jön át bennük, szinte a gyógyulás, a kísérlet arra, hogy belsőleg is békét kössünk a másik féllel, akinek a gondolatait és tetteit egyszerűen nem értjük. Amikor Katie Songer és Ron Dolen azt javasolta, hogy a találkozókat egészítsék ki bizalomépítő csoportgyakorlatokkal - az egyik résztvevő hanyatt esik, a többiek elkapják stb. -, a republikánusok úgy gondolták, hogy ez egy nagy marhaság, és durván elutasították a javaslatot. A "Reach Out Wisconsin" alapvetően egy liberális paradoxonról, egy feloldhatatlan ellentmondásról szól: elvégre a saját világnézet egyik alaptétele, hogy a konfliktusokat tanácskozással kell megoldani, hogy toleranciát kell gyakorolni más nézetekkel szemben. Posztmodern formájában valójában azt is jelenti, hogy elfogadjuk, hogy a valóságnak csak egy részét ismerhetjük fel, mert minden megfigyelés végső soron a szubjektív nézőponton múlik. Ugyanakkor azonban sok liberálist - a "Reach Out"-on és máshol is - kísért a gondolat, hogy mindezt a megértést a másik oldal nem osztja, hogy végső soron egy olyan ellenféllel állnak szemben, aki más szabályok szerint játszik. De akkor mit tegyünk? Egyszerűen minden politikai vitát különböző, de ugyanolyan legitim álláspontként kell értelmeznünk, vagy túlzásba visszük? nem talán mégiscsak egy kicsit a posztmodern nyitottsággal?

Még Ron és Katie sokáig kimeríthetetlennek tűnő toleranciája is részben elfogy a végén. 2014 tavaszán visszaléptek a Reach Out szervezésének vezetésétől, részben azért, mert egyéb elfoglaltságaik miatt nagyon elfoglaltak voltak, de azért is, mert a Fórummal végzett munkájuk egyes aspektusai mentálisan megterhelőnek és fárasztónak bizonyultak. Nem sokkal korábban majdnem szétmentek, amikor az egyik következő ülés napirendjét vitatták meg: az éghajlatváltozásról kellett volna szólnia. Amikor Scott Grabins felajánlotta a lehetséges beszélgetőpartnerek listáját, és ezek mind olyan emberek voltak, akik egyszerűen tagadták az éghajlatváltozás valóságát - ami Ron és Katie számára a legfontosabb kérdés és politikai identitásuk forrása -, akkor átlépték a határt, és a fórum ötlete kipukkadt.

Ma Portlandben élnek, és pozitívan tekintenek vissza a "Reach Out"-ra, mert azt mondják, hogy ez megkönnyítette számukra néhány konzervatív nézőpont megértését. Mindenekelőtt azonban azért, mert sikerült barátságot kötniük olyan emberekkel, akik alapvetően más véleményen vannak. Ezek tehát dicséretes példák az interperszonális kapcsolatok pozitív hatásaira, másrészt azonban arról is tanúskodnak, hogy milyen nehéz lehet elviselni ezeket a különbségeket, mert Katie Songer és Ron Dolen mindig úgy állítják be, mintha ez kimerítő feladat lenne, egyfajta teher, amit a politikai béketeremtés szolgáltatásban kell vállalni. Egy másik korai liberális, Rick Nelson már egy évvel korábban kiszállt, mert egyre jobban félt attól, hogy az egyik rendszeres republikánus résztvevő minden találkozóra fegyvert hoz magával, és arról is beszélt, hogy fel kell készülni arra az esetre, ha hamarosan polgárháború lesz az országban.²²

A VISSZHANGKAMRA HATÁSA: A CSOPORTOS POLARIZÁCIÓ ÉS A TÖBBSÉGI KULTÚRA "RADIKALIZÁLÓDÁSA"

Tehát foglaljuk össze: mind a felmérésünk adatai, mind a Reach Out Wisconsin tapasztalatai azt mutatják, hogy az egyre növekvő számú szigorú politikai fellegrákokban rendkívül ritka az eltérő vélemények cseréje, és különösen a többségi kultúra aligha érdekelt abban, hogy lehetővé tegye a "határokon átvélté kitettséget". Az olyan helyeket, mint Dane és Waukesha megye, valóban visszhangkamrának lehet nevezni, ahol a többség stílusa sokszorosan felerősödik. Az adatok továbbá azt mutatják, hogy a hálózat homogenitása a pártidentifikáció erősségével együtt nő.

Ez felvet egy kérdést: a személyes hálózatok azért ilyen homogének, mert az illetőnek magas a pártidentifikációja, vagy a pártidentifikáció legalább részben a homogén hálózatok eredménye? A kérdésre nem lehet válaszolni az adatokból. Általánosságban azonban megpróbáltuk meghatározni, hogy a helyszín mint kontextusváltozó milyen mértékben határozza meg a politikai attitűdöket. Más szóval, hogyan befolyásolja a liberális/konzervatív fellegráokban élés az emberek ideológiai beállítottságát az idő múlásával?

22 Írásos információ a "Reach Out" résztvevőjétől, Rick Nelsontól a 13.01.2015.

Ezek a kérdések visszavezetnek a *költözők* kategóriájához, vagyis azokhoz az emberekhez, akik az elmúlt évtizedekben költöztek Dane és Waukesha városába, és akik az utolsó fejezetben közelebről is foglalkoztattak minket. Az ő esetükben ugyanis a korábbi pártidentifikációt össze lehet egyeztetni a jelenlegivel - ami azonban nagyon egyoldalú eredményeket hoz.²³ Kezdetben azt feltételeztük, hogy a pártidentifikációban bekövetkező teljes változások meglehetősen ritkák, mivel a párthovatartozás általában viszonylag stabil jellemző, amelyet általában a szocializáció első éveiben sajátítanak el, és nem könnyű megingatni.²⁴ E tekintetben az eredmények már önmagukban is meglepőek voltak, mivel a "pártváltók" száma jóval magasabb volt a vártnál: a Waukeshába költözésük idején demokratáknak számító személyek mintegy 15%-a 2013-ban már republikánusnak vallotta magát. Dane megyében a "megtértek" száma még valamivel magasabb volt (22%). Fordítva azonban - azaz a Waukeszában republikánusok, akik demokraták lettek, vagy a dániai demokraták, akik republikánusok lettek - ilyen átállás szinte egyáltalán nem volt.²⁵

A tényleges hipotézis alapvetően szerényebb volt. Az, hogy ezeknek az erődöknek a lenyomó hatása mindenekelőtt abban mutatkozik meg, hogy a költözéskor már a többségi kultúrához tartozó párttámogatók megerősítik pártidentifikációjukat - ez ugyanis döntő jele lenne annak, hogy a csoportpolarizációs mechanizmusok valóban működésbe lépnek. Ezzel szemben várható lenne, hogy a kisebbségi kultúra tagjai viszont gyengítenék pártidentifikációjukat.

23 Ebben az esetben - az esetek számának kismértékű növelése érdekében is - ésszerűnek tűnt, hogy a Dane és Waukesha megyébe *költözők* mindegyikét bevonjuk, és nem csak azokat, akik 1976-tól kezdve vándoroltak be. A megyék általános imprinting-hatásának kérdésére vonatkozóan a

"Big Sort" olyan fontos jel év nem 1976döntő.

24 Így már Angus Campbell: *The American Voter*, Chicago 1960.

25 Ezen a ponton meg kell jegyezni, hogy a választási kutatásokban a visszaemlékezésre vonatkozó kérdések érvényessége ellentmondásos, mivel a válaszadók különböző okokból elfogultak lehetnek. Egyrészt azonban a következő eredmények mindegyike ugyanabba az irányba mutat. Másrészt valószínű, hogy a visszaemlékezés kérdéseiben a változások mértéke még *kisebbségi* lehet, vagy hogy a tényleges ideológiai kiigazító hatások valójában még nagyobbak lehetnek, mivel a kognitív összhang keresése arra csábítja az embereket, hogy jelenlegi pártidentifikációjukat visszavetítsék a múltba. Vö. a választási kutatásban a visszahívási kérdések témájához Harald Schoen: Wenn ich mich mich recht erinnere... Zur Validität von Rückerinnerungsfragen, in: Harald Schoen/Gabriel, Oscar.

W. (szerk.): *Vom Interview zur Analyse. Methodische Aspekte der Einstellungs- und Wahlforschung*, Baden-Baden 2009, pp. 259-279.

És végül, e feltételezés értelmében a "függők" csoportjának is a többségi kultúra ideológiája felé kellene mozdulnia.

Mindhárom hipotézis mindkét megye esetében megerősítést nyert. Ebben az esetben érdemes visszatérni a 7 tagú pártidentifikációs felosztáshoz: "erős republikánus" - "gyenge republikánus" - "független republikánushoz hajló" - "valódi független" - "független demokratához hajló" - "gyenge demokrata" - "erős demokrata". Első pillantásra a politikai attitűdök stabilitása viszonylag magas, a fentebb bemutatott "totális" táborváltás jelensége ellenére. Waukesha megyében például a válaszadók több mint fele még mindig pontosan ugyanazt az ideológiai álláspontot képviseli, mint a költözés idején. Mindenekelőtt azonban az "erős republikánusok" csoportja az, amely ebben az értelemben hű maradt önmagához: 83%-uk ma (vagy a 2013-as felmérés idején) ugyanolyan, mint a költözés idején.

"erős republikánusok." Mivel azonban az erősebb pártidentifikáció nem volt választható opció a felmérésben, provokatívan feltehetnénk a kérdést: hová kellett volna költözniük? Sokkal árulkodóbbak tehát a "gyenge republikánusok" körében bekövetkezett változások. Míg körülbelül egynegyedük

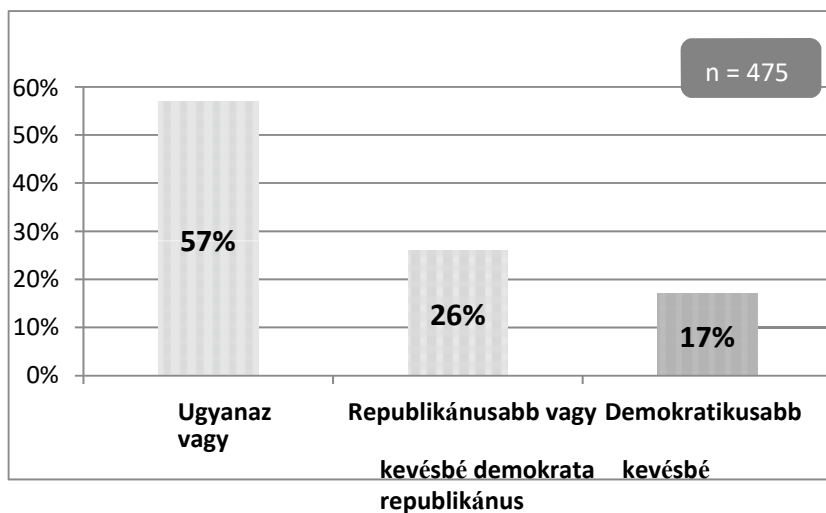
Míg a "lojálisak" közel fele (48,4%) átvált az "erős köztársaságok" táborába, addig csak további egynegyedük mozdult el a kevésbé konzervatív irányba.

Már említettük azoknak a számát, akik teljesen megváltoztatták pártidentitásukat. Aligha meglepő, hogy az "erős demokraták" csoportját sokkal nehezebb megingatni párhűségükben, mint a "demokratákat".

"Gyenge demokraták" vagy a "Függetlenek felé hajló demokraták". A "Függetlenek" esetében is feltűnő, hogy fele nem változtatta meg pártmegjelölését. Ha mégis megtették, akkor a politikai hozzáállásuk sokkal erőteljesebben a konzervatív irányba fejlődött. Az egyszerűség kedvéért a 13. ábrán három csoport szerepel: Először is, azok, akiknél egyáltalán nem történt változás a pártidentifikációban; másodsor, azok csoportja, akik republikánusabbak lettek (vagy kevésbé demokraták); harmadszor, azok, akik demokrata pártiak lettek (vagy kevésbé republikánusok).

Az eredmények pedig egyértelműek: jelentősen nagyobb azok száma, akik inkább a többségi kultúra ideológiája felé mozdulnak el. Egyszerűbben fogalmazva, a republikánus, konzervatív Waukesha megye idővel hajlamos volt arra, hogy az oda költöző embereket "konzervatívabbá" tegye:

13. ábra: A pártidentifikáció változása a költözés óta: Waukesha megyébe költözők

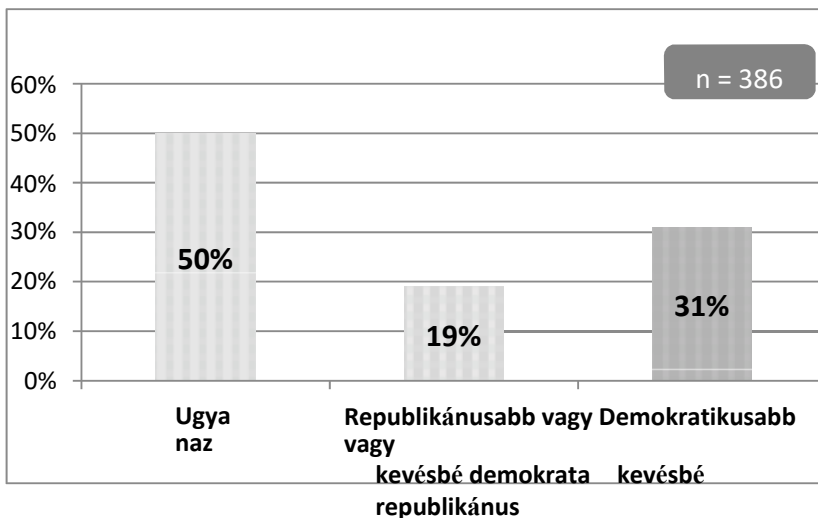

Forrás: Saját ábrázolás, a DWPS adatai.

Dane megyében a kép majdnem fordított: Itt is teljesen egyértelmű a liberális befolyás a *mozgatórugókra*. A hatások még erősebbek, különösen a "függetlenek" csoportja esetében, akik körében masszív elmozdulás történt a demokraták felé: több mint a fele egyáltalán nem változtatta meg pártazonosítóját (55,8%). Míg azonban kevesebb mint 10% hajlik a republikánusok felé, a válaszadók több mint egyharmada (34,6%) már a demokratákhoz sorolja magát.

Az ábrán ugyanaz a három csoport látható¹⁴, mint Waukesha esetében: ismét azok, akiknek a pártidentifikációja változatlan maradt; azok, akik idővel a többségi ideológia felé mozdultak el; és végül azok, akik az ellenkező irányba mozdultak el. A változások még markánsabbak, mint Waukeshában.

14. ábra: A pártidentifikáció változása a költözés óta: a költözők Dane megye szerint

Forrás: Saját ábrázolás, a DPWS adatai.

Ez a kombináció - Dane és Wau- kesha megye ideológiai mágneses hatása és a két hely későbbi ideológiai lenyomata - olyan társadalmi tereket eredményez, amelyeket nem csak a demokraták vagy a republikánusok népesítenek be nagy számban. Más demokraták és más republikánusok is ott vannak: A Waukesha megyei republikánusok konzervatívabbak az országos átlagnál, a Dane megyei demokraták pedig liberálisabbak, mint a demokraták máshol.

Politikailag ez nem meglepő következményekkel jár: Állandó kísérlet van az ideológiai túllicitálásra. Semmi sem vethet gyorsabban véget egy politikai karriernek Dane vagy Wau- kesha megyében, mint ha azzal vádolják, hogy nem eléggé liberális vagy konzervatív. A szűkebb értelemben vett helyi politikáról egy későbbi fejezetben fogunk beszélni. De a két megyéből a washingtoni vagy a madisoni parlamentbe küldött képviselőknek is szembe kell nézniük ezekkel a realitásokkal. 2012-ig Tammy Baldwin képviselte Dane megye érdekeit a washingtoni képviselőházban. Baldwin nemcsak az amerikai kongresszus első nyíltan lesbikus tagja volt, de szavazási eredményei alapján a főváros egyik legliberálisabb demokrata képviselője is. Azóta szenátorrá emelkedett, és a legliberálisabb szenátor pozíciójáért a massachusettsi Elisabeth Warrennel versenyez. Waukesha elődei Washingtonban, különösen James Sensenbrenner, de Paul Ryan is,

akiknek a választókerülete Waukesha egy kis részét is magában foglalja, a már amúgy is nagyon konzervatív *GOP-frakció* konzervatívabb szárnyához tartoznak. Mivel az ideológiai különbségeket általában nagyítóval kell keresni, ez néha nagyon furcsa versenyekhez vezet - például amikor a demokrata előválasztáson két jelölt küzd Madison állam törvényhozói székéért, hogy kinek *rosszabb* a kapcsolata az üzleti szférával.²⁶ Ez egy kicsit olyan, mint a freudi "kicsinyes különbségek nárcizmusa" a politikára alkalmazva.

Ha valaki tudja, hogyan kell politikailag túlélni demokrataként Madisonban, az Fred Risser. Risser jelenleg az USA leghosszabb ideje hivatalban lévő parlamenti képviselője: az állami törvényhozásban 1962 szenátorként ül, ha *hiszik*, ha nem. Amikor a szerző 2012 májusában meglátogatta őt az irodájában, büszkén mutatja politikai származását. Risser olyan családból származik, amelynek mindig is a vérében volt a politika: apja a madisoni parlamentben ült. A Risserek története - és mindenekelőtt pártváltásaik - az amerikai párttörténet egy kis kompendiuma. Míg az elmúlt száz évben a pártok többször is váltották egymást, Risserék mindig hűek maradtak önmagukhoz - és olyan baloldaliak, amennyire csak lehetséges ebben az országban anélkül, hogy ténylegesen szocialisták lennének. Risser apja a rövid életű "Progresszív Párt" tagja volt, nagyapja pedig a szociális reformer Robert LaFollette hagyományait követő republikánus. Risser az első demokrata a családban. Risser több mint 50 éves állami szenátori tevékenysége során egyetlen igazán komoly előválasztáson sem indult. A republikánusok időnként még saját jelöltet sem indítottak ellene. Risser is kizárólag az előválasztásra kénytelen koncentrálni, és a minta mindig ugyanaz, mondja: "Az én pártomban az egyetlen módja annak, hogy engem elkapjanak, az, hogy megpróbálják bebizonyítani, nem vagyok elég baloldali". De minden kihívó Risserre vágta a fogát: "Próbálnak balra mozogni tőlem, de nehezen megy nekik!"²⁷

26 Ez történt a demokrata előválasztáson 2014 Mark Clear és Lisa Subeck között a wisconsin-i képviselői székért folyó előválasztáson. Lásd Joe Tarr: Mark Clear and Lisa Subeck battle for liberal cred in west-side Assembly race: Will the real progressive please stand up?, in: *Isthmus*, július 17., elérhető 2014, a következő címen: <http://www.isthmus.com/news/news/mark-clear-and-lisa-subeck-battle-for-liberal-cred-in-west-side-assembly-race/> (utolsó hozzáférés: 2015.04.28.).

27 Beszélgetés Fred Risserrel, május 7. 2012.

Risser ugyanis az évtizedek során rendkívül hajlékony politikusnak bizonyult, és pártja minden baloldali fordulatát magával vitte. Amikor Rissert először választották be az *állami törvényhozásba, még nem volt "új baloldal"*, a melegek jogai nem játszottak szerepet, sőt az abortusz sem volt még politikailag terhelt kérdés. De Risser ettől kezdve az amerikai liberalizmus minden útját követte. Képviselői szerepét nagyon is szó szerint veszi: Risser szerint mindig is igyekezett a választókerületének álláspontját képviselni, és azt adni az embereknek, amit azok akarnak; és az ő választókerülete valószínűleg az egyik legliberálisabb az egész Egyesült Államokban. Risser istenáldása azoknak, akiknek fontos a politika érzékenységének biztosítása, de rémálom azoknak, akik hisznek a képviselők politikai nézeteinek függetlenségében. Risser a következő mottó szerint cselekedett: "Én vagyok a vezetőjük, nekem kell követnem őket", és ezzel mindig túlélt minden ellenfelét Dane megyében, mint a macska hét élete.

Ez a dinamika Waukeshában is hasonló. Waukesha és a Milwaukee külvárosait magában foglaló más megyék republikánusai különösen konzervatívnak számítanak. Nekik is csak az előválasztásokon kell szembenéznük a veszéllyel; nekik is örökké be kell bizonyítaniuk, hogy egyetlen papírdarab sem fér a szavazóbázisuk igényei és a politikájuk közé. Mióta azonban Scott Walker Wisconsinban egyik konzervatív törvényjavaslatot a másik után nyomta át, már nem könnyű az ideológiai élesapat szerepét játszani. Ez az állami törvényhozás néhány tagját igazán kalandos utakra vezette. Amikor 2012 novemberében nyolc republikánus indítványt nyújtott be, hogy tartóztassanak le minden szövetségi tisztviselőt, aki Wisconsinban dolgozik az Obamacare bevezetésén - sok szélsőségesen konzervatív aktivista szemében ez nem egyszerűen egy rossz törvény, hanem egyszerűen alkotmány sértés -, ebben a csoportban szinte kizárólag Waukesha vagy más, Milwaukee melletti külvárosok törvényhozói voltak. Ez az akció még a többi konzervatív republikánus Wisconsinban is csak fejrázást váltott ki.²⁸ Természetesen ilyen törvényt nem fogadtak el. De persze sosem ez volt a cél - csak az, hogy a lehető legnagyobb ellenállást fejezzék ki a távoli Washingtonban újválasztott és gyűlölt elnökkel szemben.

28 Lásd Patrick Marley: a törvényhozók9 le akarják tartóztatni az Obamacare-t végrehajtó amerikai tisztviselőket, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, november 13.2012,<http://www.jsonline.com/news/statepolitics/nine-lawmakers-back-charging-federal-official-officials-who-implement-obamacare-here-n47k110-179180251.html> (utolsó elérés: <http://www.json>). 17.06. 2015).

TÁRSADALMI ELLENŐRZÉS ÉS A CIVIL TÁRSADALOM IDEOLÓGIAI BEHATOLÁSA - AVAGY: MIÉRT LÉTEZNEK REPUBLIKÁNUSOK DANE MEGYÉBEN NEHÉZ HABIT

Mindennek világossá kellett volna tennie, hogy a belső migráció által kiváltott politikai fellegrárok kialakulása nem egyszerűen az ország ideológiai megosztottságának tünete, hanem hogy ennek következtében olyan társadalmi terek jönnek létre, amelyek tökéletes táptalajt biztosítanak a liberális és konzervatív Amerika közötti további elidegenedésnek, ami ördögi körként tovább segíti az ország polarizációját. A "Nagy Válogatás" tehát nemcsak tünete, hanem fő oka is a modern USA-t átható ideológiai megosztottságnak.

Meglepő azonban, hogy az említett mérhető hatások közül számos sokkal nagyobb mértékű Dane megyében: Itt a kisebbség, azaz a republikánusok nagyobb elégedetlenséget fejeznek ki lakóhelyükkel kapcsolatban, és sokkal erősebb igényt mutatnak a költözésre, sokan közvetlenül politikai okokból. A Dane megyei republikánusok - szintén a DWPS-ben feltett kérdésünkre - az összes válaszadó közül a legkevésbé valószínű, hogy úgy érzik, hogy a környezetükben élő emberek osztják az értékeiket. És ahogy az előző fejezetben bemutattuk, Dane megye mindkét oldalon erősebb ideológiai lenyomatot (vagy kon- verziós hatást) gyakorol a párt támogatóira.

Röviden, minden hasonlóság ellenére, ami e fellegrárok szociológiáját illeti, fontos megjegyezni, hogy néhány dolog mégis szembeűnően különbözik. Liberálisok és konzervatívok, demokraták és republikánusok - mindannyian hajlamosak arra, hogy egymás között maradjanak, ugyanarra a tendenciára, hogy megtalálják a visszhangkamra elve szerint működő visszavonulási helyeket. Pedig a többségi kultúra ideológiája sokkal nagyobb szerepet játszik Dane megyében: ott sokkal láthatóbban vette át a köztereket, és sokkal érezhetőbb választóvonalakat húz a két tábor között, ami a mindennapok mélyén érezhető.

Ennek több oka is van. Először is ott van a két tér fizikai felépítése, és így a magánélet és a nyilvánosság összefonódásának módja. *A külváros*, ahogyan az már kiderült, általában a nagyobb magánélet és ebben a konkrét értelemben a kevésbé politikai élet helyszíne. Ez nem azt jelenti, hogy Waukesha nem annyira konzervatív, mint amennyire Dane megye liberális - de egyszerűen csak kevésbé látható. Bár Madison belvárosában mindig vannak liberális politikai célú rendezvények, ez a fajta politikai aktivizmus - legalábbis a választásokon kívül - kevésbé látható.

Waukesha-ban egyszerűen hiányzik. Egy republikánus Madisonban hamar rájön, hogy kisebbségben van, egy demokrata Waukeshában talán csak akkor, amikor a szomszédai a kampányidőszakban kiteszik az udvari tábláikat. Madisonban két napilap és egy hetilap naponta tudósít a helyi politikáról, és minden pártok közötti és párton belüli összecsapást kárörvendően kihasznál. Waukesha megyében legfeljebb a *Milwaukee Journal Sentinel* regionális rovatai léteznek, amely a helyi választások eredményeiről való tudósításon túl alig tudósít a *külvárosi* politikáról. Azt is mondhatnánk: a Madisonban egy olyan társadalmat figyelhetünk meg, amely állandóan önmagát figyeli, miközben a különböző csoportok a nyílt színpadon vívják meg konfliktusaikat. Ehhez képest Waukesha egy gigantikus hátsó terület, ahová a hozzáférés erősen korlátozott - még egy olyan terep kutató számára is, aki több mint három hónapja ott él.

De nem csak bizonyos jelenségek eltérő láthatóságáról van szó. Van egy másik pont is, és ezt nem könnyű összeegyeztetni azzal a nézettel, hogy az amerikai liberalizmust mindenekelőtt a más nézetekkel szembeni elutasítás jellemzi. Az amerikai liberalizmus ideológiája ugyanis egész egyszerűen a "helyes" viselkedések szélesebb körét foglalja magában, amelyek potenciálisan beavatkozhatnak az emberek mindennapi életébe, és amelyek be nem tartását társadalmilag szankcionálják. Egy Waukesha-i bio-szupermarketnek talán nehéz lenne gazdaságilag helytállnia - de aligha keltene feltűnést. De amint a Wal-Mart szupermarketlánc, amelyet sok liberális az amerikai belvárosok elnéptelenedésének fő okozójaként tartanak számon, és amelytől a bérldömping miatt is tartanak, Dane megyében is be akarja nyitni üzletét, a tiltakozás biztosra vehető. Aki Waukesha-ban hibrid autót vezet, az valószínűleg nem kerül szóba; de aki Madison néhány különösen liberális városrészében a jellemzően túlméretezett terepjárók egyikét vezeti, azt valószínűleg egy ponton megkérdezik majd az éghajlatvédelemmel kapcsolatos nézeteiről. A többségi közösség által gyakorolt társadalmi ellenőrzés ilyen formái Waukeshában is létezhetnek, de ezek ritkábbak, finomabbak, egyedibbek. Azok, akiket nem látnak szívesen Waukesha-ban, ezt szintén hamar megérezni fogják, de az elutasítás általában nem bojkott, tüntetés vagy petíció formájában jelenik meg - és így a kutató számára sokkal nehezebb lesz megismerni és leírni is. Röviden, amikor a következőkben a többségi ideológia behatolását a civil társadalomba - vagyis azt, hogy a liberális és konzervatív világnézetek milyen mértékben befolyásolják az emberek társadalmi életét - ábrázoljuk, ez az ábrázolás elsősorban a liberális Dane megyére összpontosít.

Ha azt akarjuk megtudni, hogy egy ideológia mennyire mélyen gyökerezik egy hely struktúrájában, mennyire hegemón, akkor ott kell keresnünk, ahol a legkevésbé valószínű, hogy megtaláljuk: azokban az intézményekben, amelyek valójában a másik oldal bástyái. A Demokrata Párt fellegvárában ez szinte automatikusan felhívja a figyelmet a helyi nyomásgyakorló és lobbicsoportokra a munkaadók táborából. A Demokrata Párt iránti szimpátia általában meglehetősen gyanútlan. Wisconsin legbefolyásosabb lobbicsoportja egy szervezet, az úgynevezett

"Wisconsin Gyártók és Kereskedelem (WMC). A múltban a WMC mindkét politikai párthoz erős szálakkal kötődött, de ma a szervezet a republikánusok elkötelezett híve. A WMC a helyi kereskedelmi kamarákkal is szoros kapcsolatban áll. Ezek is általában a Republikánus Párt politikáját támogatják.

Indes: Dane megyében a dolgok valójában másképp állnak. Itt a Gre- ater Madison Kereskedelmi Kamara az elmúlt években többször is állást foglalt a republikánus törvényjavaslatok ellen. 2011 februárjában a kamara hevesen elhatárolódott Scott Walker 10. törvényétől, amelyet a WMC döntő áttörésként üdvözölt.²⁹ A kamara unortodox álláspontja azonban már 2006-ban világossá vált, amikor a melegházasság tilalma ellen küzdött egy népszavazáson, és ezzel számos liberális érdekcsoport mellé állt. Egy ideig a kamara az USA-ban elterjedt en- dorsementeket - egy adott jelöltet támogató választási felhívásokat - is terjesztett, és a múltban mind a liberális, mind a konzervatív jelölteket támogatta (a városi tanács és a megyei tanács választási versenyei hivatalosan *párton kívüliek*, azaz a szavazólapon szereplő nevek mögött nem áll pártovatartozás). Igaz, a legtöbb választáson, például a városi tanács választásán a konzervatívok nem is szerepelnek a szavazólapon. "Liberális, liberálisabb és nagyon-nagyon liberális" - így jellemzi Jennifer Alexander, a kamara elnöke 2004a választási2012, lehetőségeket Madison városi tanácsában.³⁰

A kamara valószínűleg egyike azon kevés intézményeknek Dane megyében (a magánszervezetű Reach Out Wisconsin mellett), ahol a demokraták és a republikánusok még mindig találkoznak és beszélgetnek egymással. A kamara jelenlegi elnöke mérsékelt demokrata, amiből Dane megyében nem sok van. Elődje a2004

29 Vö. Dan Kaufman: Note on the Cheddar Revolution, in: *The New Yorker*, 2011. február 22., <http://www.newyorker.com/news/news-desk/notes-on-the-cheddar-revolution> (utolsó hozzáférés: 2015. június 18.).

30 Beszélgetés Jennifer Alexanderrel, a Nagy-Madison Kereskedelmi Kamara elnökével 2004-2012, november 28.2012.

2012, Alexander, ismét egy mérsékelt republikánus volt, aki többek között támogatja az abortuszhoz való jogot - amiből valójában nem sok maradt az egész országban. Valószínűleg más személyiségek aligha jöhetnének szóba egy olyan munkakörben, ahol állandóan egyensúlyt kell tartani. Mert egyrészt a vállalkozói szféra nagy része - mint már láttuk - nem feltétlenül elégedett a város és a megye gazdaságpolitikájával, és nyögik a valóban sok szabályozást, a magas "ingatlanadó" és az "adózást".

"forgalmi adók" és mindenekelőtt a nagyhatalmú szomszédsági egyesületek nagy befolyása. Véleményük szerint Madison a *nimbyizmus*, a "nem az én kertemben" ideológia hazája: elméletileg mindenki a városi sűrűség mellett van.

– amíg semmi sem épül közvetlenül a saját házuk mellé, és akkor talán egy kicsit kevesebb fény süt be nyáron a nappalijukba.³¹ Dane megye virágzik - de a vállalkozók többsége úgy látja, hogy inkább a város és a megye politikája ellenére, mint annak köszönhetően.

Azt gondolhatnánk, hogy mindez a madisoni üzleti elit legalábbis többségét a város politikájának nyílt ellenzőjévé teszi, és ezzel eleve a konzervatívok táborába vonzza őket. De a bonyodalmak ellenére Madison üzleti elitje korántsem ilyen egységes ellenzék, és a kamara politikája ezt tükrözi. A szervezet kollektívaként mindent elkerül, ami túlságosan közel hozná a Republikánus Párthoz. Madison szétszórt konzervatívjai számára ez állandó frusztráció forrása: nem értik, miért tagadja meg a Republikánus Párt legtermészetesebb szövetségese Madisonban a hűséget. Szerintük erre csak egy magyarázat lehet: Biztosan a liberális megfélemlítés politikája és a megfelelési kényszer miatt, amely alól még Madison üzleti vezetői sem tudnak szabadulni. David Blaska, egy Madisonban élő konzervatív blogger, és így a város meglehetősen magányos hangja számára az ügy egyértelmű: "Madison üzletemberei közül túl sokan Stockholm-szindrómában szenvednek, azonosulnak a fogvatartóikkal, hajlandók inkább parancsokat elfogadni, mint adni." Ez a véleményük a következő.³²

A liberálisok viszont a konzervatív eszmék "elnyomásának" és a republikánusok kiközösítésének tézisének a városban egy csipetnyi középszintű paranoiának tartják. Bill Lu- eders, egy határozottan liberális publicista például sok republikánus hozzáállását nevezi, aki

31 Beszélgetés Joe Alexander vállalkozóval, november 2.2014.

32 Lásd David Blaska: Madison Chamber Lands High Draft Pick in Zach Brandon, in *Blaska's Bring It!*, 2012. november 12. <http://www.ibmadison.com/Blogger/Bring-It/November-2012/Madison-Chamber-lands-high-draft-pick-in-Zach-Brandon> (utolsó hozzáférés: 2015. január 27.).

szeretik magukat az állítólagos liberális mainstream áldozatainak beállítani.³³ John Hendrick pedig, aki 2014-ig a Dane megyei tanács elnöke volt, megpróbálja történelmi perspektívába helyezni a Madisonban a republikánusok panaszait, akiket ott mégiscsak a kiváltságosok pártjának tartanak: "Elnyomottak? Nem látom. Nem hiszem, hogy ugyanabban az értelemben elnyomottak lennének, ahogyan a történelem során a különböző osztályokat és csoportokat elnyomták."³⁴

A madisoni republikánusok panaszai valóban emlékeztetnek a Fox News által használt retorikai díszletekhez, amelyekkel a "liberális elit" dominanciája és egyidejű tudatlansága elleni ellenérzéseket szítják. Másrészt nem teljesen abszurd az a gondolat, hogy Dane megyében nehezebb lehet üzletet kötni, ha valakit a Republikánus Párt barátjának tekintenek. Vannak a politikai oldalról történő közvetlen beavatkozások. 2013-ban Soglin polgármester egy olyan rendeletet tervezett, amely minden vállalatot arra kötelezett volna, hogy a közbeszerzési pályázatok során nyilvánosságra hozza a politikai pártoknak, jelölteknek, érdekcsoportoknak vagy szuperpártoknak nyújtott hozzájárulásait. Soglin érvelése: Végül is a város nem ítéltethet oda szerződéseket olyan vállalatoknak, amelyek viszont olyan csoportoknak adományoztak, amelyek "gyűlölték az államot".³⁵ Azonban még Soglin néhány párttársa is úgy vélte, hogy ez a javaslat túl messzire ment és sértette a szólásszabadság elvét, és még az óvatos kamara is ellene foglalt állást. A madisoni városi tanács végül szűkszávuán a polgármester javaslata ellen szavazott.³⁶

Ez nem akadályozza meg más, finomabb módszerek alkalmazását. A Madison liberális napilapok egyik kedvenc időtöltése például az, hogy nyilvánosságra hozzák azokat a vállalatokat, amelyek republikánus jelölteknek adományoztak - ami sok érintett részéről néha méltatlan nyilvános torzsalkodáshoz és engedetlenségi gesztusokhoz vezet.

33 Beszélgetés Bill Luedersszel, Wisconsin Center for Investigative Journalism, március 19. 2012.

34 Beszélgetés John Hendrickkel, a Dane megyei tanács elnökével 2012-2014, április 25. 2012.

35 Vö. Pat Schneider: Mayor Paul Soglin Wants City Contractors to Disclose Lobbying Contributions, in: *Capital Times*, 2013. május 08.: http://host.madison.com/news/local/writers/pat_schneider/mayor-paul-soglin-wants-city-contractors-to-disclose-lobbying-contributions/article_5e72743e-b772-11e2-9130-0019bb2963f4.html (utolsó hozzáférés: 2015.01.26.).

36 Lásd Ed Treleven: City Council Rejects Mayor's Plan to Require Contractors to Disclose Certain Contributions, in: *Wisconsin State Journal*, 19.2013. június: http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/city-council-rejects-mayor-s-plan-to-require-contractors-to/article_e2714918-ba90-587f-bd48-17b33b425a7c.html#ixzz3Q17 NFggS (utolsó elérés: 2015.02.27.).

Az egyik ilyen eset 2014-ben történt, amikor a *Capital Times* "leleplezte" egy nyomdaipari cég tulajdonosát, aki az elmúlt években republikánus kampányokat támogatott. A vállalkozó David K. Reinke ezután kénytelen volt nyilvánosan bocsánatot kérni, és a Romney-nak és másoknak adott adományait "hibának" minősíteni az újságban.³⁷

A politikai önmegtagadás messze legbizarrabb esete még 2011-ben történt, amikor a Dane megyei Republikánus Párt újonnan megválasztott elnöke, az építési vállalkozó Mike Herl megpróbálta hat hónapig titokban tartani a nevét - attól való félelmében, hogy cége elveszíthet egy jövedelmező szerződést. Egy olyan ember számára, akinek a munkája elsősorban egy szervezet képviselője a világ felé, ez bizonyára szokatlan ötlet volt, a város liberális sajtója számára pedig, amely amúgy is szeret gúnyt űzni a Madisonban élő konzervatívok kisebbségi komplexusából, talált ételt: ettől kezdve Herlt csak "Secret G.O.P. Chair"-nek nevezték el.³⁸ A megfélemlítés mértékét végül is azok határozzák meg, akik a fenyegetést érzékelik. Tehát akár képzeltük, akár nem, sok republikánus számára a légtér Madisonban és Dane megyében ellenséges és fenyegető. Természetesen vannak olyan üzletemberek, akik köztudottan a Republikánus Párthoz tartoznak, és ez nem akadályozza meg őket abban, hogy jó üzletet kössenek a városban. A liberálisok például szívesen hivatkoznak Terence Wallra, egy madisoni ingatlanmágnásra, aki még a szenátori posztért is 2010-sikertelenül indult. De nagyon-nagyon kevesen vannak, akik valóban "ki", és általában az ilyen vállalkozók azok, akiknek a pozíciója gazdaságilag nagyon biztosnak tűnik.

Mégis sokkal fontosabb okai vannak annak, hogy Madison üzleti elitje politikailag miért olyan nyilvánvalóan másképp szerveződik, mint Wisconsin állam többi része. Részben egyszerűen eltérőek az érdekek: Ha a kamara elkötelezett az összejutató ügy mellett - egy olyan kérdés, amelyet a WMC a Republikánus Párttal való szoros kapcsolata és az ottani vallási jobboldal érzékenysége miatt kerül -, akkor egészen más a helyzet.

37 Vö. Jack Craver: The Madison company that contributed to Romney's Super PAC, in: *Capital Times*, 2014. március 12.: http://host.madison.com/news/local/writers/jack_craver/the-madison-company-that-contributed-to-romney-s-super-pac/article._c2bad788-a95c-11e3-91b1-0019bb2963f4.html#ixzz3Q1AAkRv8 (utolsó hozzáférés: 2015.06.20.).

38 Vö. Bill Lueders: Dane County's Secret GOP Chair, in: *Isthmus* 13 November 2008, elérhető: <http://www.isthmus.com/news/news/dane-countys-secret-gop-chair/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.20.).

egyszerűen azért, mert Madison az egyetlen olyan hely, ahol a biotechnológia jelentős gazdasági tényező, köszönhetően az erős kutatási bázissal rendelkező egyetemnek. Az pedig, hogy a kamara támogatta a meglegházasság kérdését²⁰⁰⁶, azzal az egyszerű ténnyel magyarázható, hogy a Madison környéki vállalatok nagy részének egyszerűen más az érdeke: A régió számos csúcstechnológiai vállalata számára a sokszínűség versenyképességi tényező a legjobb elmékért folytatott küzdelemben.³⁹ Lobbitevékenységében a kamara ezért elsősorban a *kreatív osztály* tagjai számára megfelelő légköri feltételek előmozdításával is foglalkozik. Az életmódbeli tényezőkre való nagyfokú figyelme ezért valószínűbbé teszi, hogy a baloldali liberális menetrendet támogatja. Bár helytelenítik Madison és Dane megye szigorú környezetvédelmi előírásait, támogatják a város korlátozó területrendezési politikáját (vagy ahogy a "titkos G.O.P.-elnök" Mike Herl egy interjújában élénken fogalmaz: "Még egy átkozott Dunkin Donutsot sem lehet úgy felépíteni, hogy ne építsenek rá lakásokat!¹⁶. Az isten szerelmére!"⁴⁰) legalábbis elvben. Nekik is fontos, hogy a Madisont körülvevő két tó tiszta és a nyilvánosság számára hozzáférhető maradjon, és hogy elkerüljék a külvárosi terjeszkedés legrosszabb túlkapásait: szerintük mindkettő fontos ahhoz, hogy a város élhető maradjon, és hogy a fiatalabb generációkat Madisonba vonzza.⁴¹

Így a közszféra - Dane megyében végül is az alkalmazottak mintegy 20%-a a közszférában dolgozik - és a magánszektor Madisonban és Dane megyében egyfajta békés szimbiózisban él, amelyben a Republikánus Párt kormányellenes retorikája aligha tud fogást találni. Végül is, ha a közpénzekből finanszírozott Wisconsin Egyetem jól teljesít, az pozitív hatással van Madison gazdaságának innovációs képességére. Nem meglepő, hogy egyesek Madisonban már régóta találgatták, hogy Walker következő csapása a közszféra szakszervezetei elleni támadása után az egyetemet érheti - már csak azért is, mert ez megállíthatja az államon kívüli liberálisok beáramlását a gyűlölt demokrata fellelegvárba, Madisonba. A 2015-ös költségvetési megszorítások következő fordulójában Walker az egyetem költségvetésének 13%-át csökkentette.⁴² Scott McDonell, a megyei tanács demokrata elnöke, amíg lát²⁰¹²,ja

39 Interjú Jennifer Alexanderrel, november 28.2012

40 Beszélgetés Mike Herlrel, a Dane Megyei Republikánus Párt elnökével 2008-2014 között, május 31.2012

41 Interjú Jennifer Alexanderrel, november 28.2012.

42 Vö. Julie Bosman: Ambitions 2016 Seen in Walker's Push for University Cuts in Wisconsin, in: *New York Times*, 16.2015. február: <http://www.nytimes.com/2015/>

A 2011-es Walker-ellenes tüntetések során a Madisonban számos vállalat és üzlettulajdonos szolidaritása a szakszervezetekkel szintén hasonló érdekeken alapult, mivel vásárlóik között sok közalkalmazott is volt, akiknek a megszorítások miatt kevesebb idejük jutott a fogyasztásra.⁴³

A konformizmus lehet tehát az egyik oka annak, hogy Madisonban még az üzleti elit sem a konzervatív ideológia fellegvára. A második ok egy nagyon sajátos, eltérő érdekcsoport, amely a magánszektor szimbiozisa hozza a liberális politikai elittel. És végül van egy harmadik ok is, és ez a legsúlyosabb: sok madisoni vállalkozó valóban meggyőződéses liberális, sőt egyesek kifejezetten elkötelezett hívei a demokratáknak. A városnak, mint említettük, más a gazdasági szerkezete, amely másfajta vállalkozásokat és egyetemi diplomásokat vonz, mint az állam többi része. Ezt senki sem testesíti meg jobban, mint Madison fő magánmunkáltatója: az EPIC Systems.

EPIC, azaz mindenekelőtt a cég alapítója és főnöke Judy Faulkner. Faulkner olyasmiről, mint Madison Szfínxe: ő maga gyakorlatilag nem ad interjúkat, és az EPIC cégpolitikája is rendkívül titokzatos. Mint sok szoftvercégnél, úgy tünik, a vállalaton belül is van egyfajta ezoterikus kultusz, amely többek között az alkalmazottaknak szóló kódexben is tükröződik, és a 12 "EPIC-elv" 1. pontja így szól: "Ne menj a nyilvánosság elé."⁴⁴ A Madison külvárosában, Veronában működő vállalatról nagyon keveset tudunk. Két dolog azonban vitathatatlan: Az egyik az, hogy Madison high-tech fellendülése közelebről megvizsgálva elsősorban "EPIC fellendülés": Az elmúlt 10 évben a munkaerő több mint kétszeresére nőtt, és az EPIC jelenleg közel 10 000 embert foglalkoztat. Sok új induló vállalkozás Madisonban az EPIC korábbi alkalmazottainak induló vállalkozásai. Végül, ez nem titok: Judy Faulkner a wisconsini Demokrata Párt egyik legnagyobb adományozója.

02/17/us/politics/scott-walker-university-wisconsin (utolsó hozzáférés: 2015.01.05.).

43 Beszélgetés Scott McDonell-lel, március 28.2012.

44 Lásd Jeff Buchanan: My Epic journey: An insider's look at what makes Dane County's biggest company tick, in: *Capital Times*, 7.május 2014, madison.com/news/local/my-epic-journey-an-insider-s-look-at-what-makes/article_06e96295-13ed-51ef-9821-be0da8fc31dd.html#ixzz3Q11RnYZw (utolsó elérés: 2015.01.27.).

A legfontosabb, hogy az EPIC az ő vezetésük alatt úgy döntött, hogy megszünteti az együttműködést azokkal a vállalatokkal, amelyek tagjai a republikánusok által dominált WMC-nek.⁴⁵ E nyomás hatására több vállalat úgy döntött, hogy elhagyja a WMC-t. A sok kis technológiai vállalat Madisonban egyébként sem tagja a szervezetnek, és nem érzi magát képviselve Wisconsin legnagyobb lobbiszövetségének napirendje által. Ez nem csak az esetlegesen eltérő érdekek vagy a WMC egyértelmű pártpolitikai pozicionálása miatt van így. Van egy kulturális furcsaság is, amely biztosítja, hogy a Madison start-up közössége nem érzi magát otthon egy olyan üzleti szövetségben, amelyet még mindig a klasszikus ipari vállalatok urálnak.⁴⁶

Mindezek az okok miatt az amerikai konzervativizmus nem talál otthonra Dane megyében, még az üzleti életben sem. És ugyanakkor azt is bizonyítja, hogy a többségi ideológia milyen mélyen meghatározza Madison városának társadalmi ritmusát. Dane és Waukesha megye esetében valóban nem tűnik túlzásnak megjegyezni, hogy a hely lenyomata egyértelműen felülírja, sőt teljesen kiszorítja az általában elterjedt csoportlojalításokat vagy társadalmi-demográfiai összefüggéseket. Például a Dane és Waukesha megyében a másik helyről alkotott torz képhez tartozik, hogy a demokraták magas szavazati arányát Dane megyében kizárólag a sok közalkalmazottnak köszönhetik, akik így biztosították a saját színezúrjukat. Ezzel szemben Dane megyében Waukesha konzervativizmusát a gazdag, fehér amerikaiak termékének tekintik, akik szavazatukkal adócsökkentést vásároltak a gazdagoknak.

Mint oly sok közhelyben, ezekben is van némi igazság, de az igazság ennél sokkal összetettebb. A DWPS segítségével össze lehet hasonlítani, hogy Dane és Waukesha különböző demográfiai csoportjai hogyan szavaztak a 2012-es elnökválasztáson, és hogy ezek az eredmények hogyan különböztek az országos választási eredményektől. Valójában a két párt szinte minden demográfiai csoportban vezetett a fellegráikban - ha úgy tetszik, valóságos néppártok. Dane megyében például Obama erős eredményt ért el az évi dollárnál 100.000 többet keresők körében (ami a legkevésbé az alkalmazottak közül a

45 Vö. Mike Ivey: Businesses are turning backs on WMC, in: *BIZTIMES.com*, 2008.07.07.07.: <http://www.biztimes.com/article/20080707/BLOGS/307079990/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.20.).

46 Vö. Marc Eisen: Mi a fenét csinálnak? Tech Leaders Get Little Help From Wisconsin Manufacture & Commerce, in: *Isthmus*, 2014. szeptember 18., <http://www.isthmus.com/news/cover-story/tech-leaders-get-little-help-from-wisconsin-manufacturers-and-commerce/> (utolsó hozzáférés: 2015. június 20.).

közszolgálati alkalmazottak), a szavazatok 66%-a - szemben a 2012-es országos 44%-kal. Ezzel szemben Waukesha megyében Mitt Romney még az 50 000 dollár alatti jövedelműek körében is képes volt megszerezni a szavazatok többségét, bár %-osan 55 kevésbé egyértelműen.

15. ábra: Dane és Waukesha megye szavazási magatartásának összehasonlítása az elnökválasztáson az 2016országos szavazási magatartással - jövedelem.

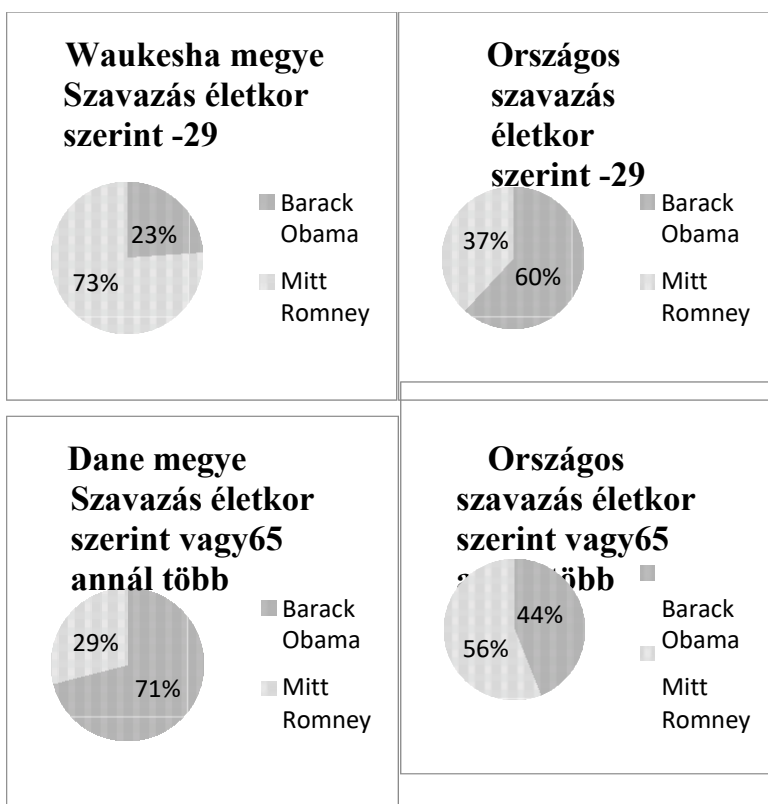

Forrás: Dane/Waukesha: saját ábrázolás, DWPS-adatok; Országos: CNN Exit Polls 2012(<http://edition.cnn.com/election/2012/results/race/president/>).

Ugyanez az átfedési hatás volt megfigyelhető a különböző korosztályoknál. Mint ismeretes, az elmúlt két elnökválasztáson itt egy kirívó generációs szakadék mutatkozott: a republikánusok erősen alulreprezentáltak a fiatalabb szavazók körében. Waukeshában azonban Romney még a 18-29 évesek körében is erős többséget kapott.

Obama elsőprő többséggel nyert Dane megyében, ami még az idősebb korosztályokban elért eredményénél is magasabb. Ezzel szemben Obama a 65 év felettiek szavazatait is megnyerte Dane megyében. Az iskolázottsági szint kérdésében ez az átfedési hatás szintén nyilvánvaló, bár kevésbé drasztikusan. Egyedül a bőrszín kérdésében a helyszin egyáltalán nem bizonyult más szociodemográfiai jellemzők áttörésének: A spanyolajkúak és az afroamerikaiak is a demokratákra szavaztak Waukeshában, bár ezek a csoportok számukat tekintve aligha jelentősek.

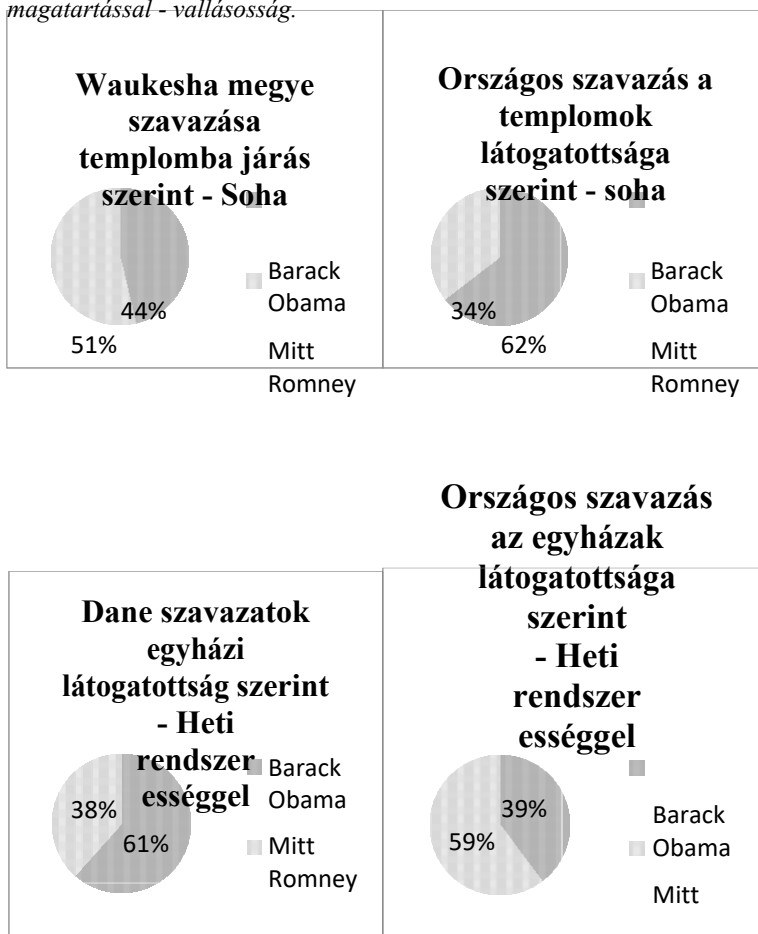
16. ábra: Dane és Waukesha megye választási magatartásának összehasonlítása a 2016-os elnökválasztáson az országos választási magatartással - életkor.

Forrás: Dane/Waukesha: saját ábrázolás, DWPS adatok; Országos:
<http://edition.cnn.com/election/2012/results/race/president/>.

És végül, mindkét párt néppárti jellege még abban is megmutatkozik, ami ma a politikai szavazás talán legnagyobb megkülönböztető tényezője - a borszín mellett: a vallásosság. A 2012-es választásokon Obama csak a szavazatok 39%-át szerezte meg azon amerikaiak körében, akik hetente legalább egyszer járnak templomba.⁴⁷ Dane megyében azonban ugyanezen csoportból a szavazatok több mint 60%-át kapta, és 65%-ot azok körében, akik hetente többször járnak el. Waukeshában ezzel szemben Romney még a világi szavazók körében is többséget szerzett, akik azt mondták, hogy soha nem járnak templomba - ez a csoport országosan ismert arról, hogy nagyon erősen demokrata szavazók.

17. ábra: Dane és Waukesha megye szavazási magatartásának összehasonlítása az elnökválasztáson az 2016országos szavazási magatartással - vallásosság.

47 <http://www.pewforum.org/2012/11/07/how-the-faithful-voted-2012-preliminary-exit-poll-analysis/>

Az összes meglepő eredmény közül talán ez a legmelegebb. Valószínűleg sehol sem látszik jobban a többségi kultúra polgári dominanciája, mint Dane megye vallási tájképében. Természetesen továbbra is igaz, hogy a "kék" Amerika sokkal szekulárisabb, mint a "vörös" Amerika, még Wisconsinban is: A liberális Dane megyében a válaszadóknak csak 30%-a jár hetente egyszer vagy többször templomba, míg Waukesha megyében ez az arány meghaladja a 42%-ot. Az igazi különbség azonban inkább a két hely gyülekezeteinek és a templomba járóknak a jellegében rejlik. Madisonban sok templom a fősodratú hagyományhoz tartozik, és néhány közülük határozottan a város fősodratú kultúrájának része. Erősen kötődnek a társadalmi igazságosság mozgalmához, és segítettek mozgósítani a 2011-es Walter-ellenes tüntetéseket is. 2006-ban sokan közülük támogatták a melegházasságot egy állami népszavazáson.

Az "unitárius univerzalisták", a liberális protestantizmus liberális szárnya, ha úgy tetszik, itt különösen kiemelkedő. David Blaska konzervatív blogger "A liberális büntudat egyházainak" nevezi őket, és amit ezekről az egyházakról mond, tele van cinizmussal, de ugyanakkor azzal a tiszta hegyességgel is, ami olykor a társadalmi alulmaradókra és a történelem veszteségeire egyaránt jellemző: "Azt mondják: amikor imádkozunk, akkor annak szól, akit illet. Mert nem vagyunk biztosak benne, hogy van-e valaki [...] Úgy értem, a homoszexualitás rendben van, de számukra ez egy szentség. Nekem nincs semmi bajom, de [...] azt mondják: Ó, Istenem, szeretünk téged. Gyere be a templomunkba [...] Nos. És ez így van rendjén. Úgy értem, azt hirdetik, hogy nem ítélik meg. Ez [...] Ha arra gondolsz, hogy egy egyház nem ítélik meg. Tudod? Mit mondott Jézus? Tökmindegy! Tudod? Nem számít [...] Comme si, comme ça!"⁴⁸ Az unitárius univerzalisták valóban olyan egyház, amelyet inkább spirituálisnak, mint kereszténynek neveznénk. Egyik alapvető kijelentésük az "igazság és az értelem szabad és felelősségteljes keresése"⁴⁹, nem pedig az írásban átadott dogmákhoz való ragaszkodás.

Madisonban nem minden templom kapcsolódik ilyen erősen a város liberális életmódjához. De még a mérsékeltbb protestáns egyházak közül is sokan Madisonban még mindig valamivel liberálisabbak, mint a nemzeti ernyőszervezetek. A madisoni presbiteriánus egyház például korán és egyértelműen kiállt a melegházasság mellett, még akkor is, amikor az egyház országos szinten még mindig küzdött a kérdéssel. Amikor a 2006-talalom

48 Beszélgetés David Blaskával, március 21.2012.

49 <http://madisoncountyuu.org/what-we-believe/>

Amikor Wisconsinban népszavazásra bocsátották a meglegházasságot, sok madisoni egyháznak nehezebben ment a kérdés, mint az országos ernyőszervezeteiknek.⁵⁰ A hely hatása és a hely adaptációs hatásai szempontjából a legbeszédesebb természetesen Dane megye legnagyobb és hosszú idő óta leggyorsabban növekvő egyházának, a Blackhawk Churchnek az összetett helyzete. A Blackhawk Church egy evangélikus megatemplom Middeltonban, Madison egyik külvárosában. Vasárnaponként akár 4000 hívő is összegyűlik egy korszerű templomkomplexumban, amelyet 2007-ben kellett felépíteni, mert a gyülekezet addigra gyorsan és viharosan növekedett. Az istentisztelet sok más hasonló megatemplom dramaturgiájára hasonlít: modern keresztény popzene, a falra sugárzott bibliai szövegek, videók, ingyenes prédikációk. A főpásztor sajnos akadályoztatva van, hogy ma, 2014. október 5-én este, amikor a szerző részt vesz a feketehalmi istentiszteleten; beszéde a reggeli prédikáció felvétele a stream-en keresztül. De a hölgy az információs pultnál már mondta, hogy jó napot választott. A téma: "Miért olyan nagy dolog a szex? A hallgatóság viszonylag fiatal, valószínűleg ezért is járnak buszok a majdnem 10 mérföldre lévő madisoni campus és a templom között.

Dane megye legnagyobb egyházi gyülekezete, amely az USA egyik legliberálisabb pontján található, teológiai szempontból rendkívül konzervatív. Mint minden evangélikus egyház, ők is hisznek a Biblia szó szerinti hagyományában - amely Isten "tévedhetetlen" Igéje.⁵¹ És ezen az estén is, ahol végre megtudhatjuk, hogy mi a "nagy dolog a szexről", Chris Dolson vezető lelkész minden békítő hangján, hogy Isten természetesen mindenkit szeret, nem hagy kétséget a döntő dolgok felől: a házasság csak egy férfi és egy nő között létezik, aki házasságon, vagy mindenképpen szilárd párkapcsolaton kívül gyakorolja a szexet, az vétkezik, és azt kockáztatja, hogy komoly károkat okoz a lelkében.

Ezért azt kell feltételeznünk, hogy a Blackhawk - a legtöbb más amerikai evangélikus szabadegyházhoz hasonlóan - politikailag konzervatív üzeneteket közvetít. A Blackhawk végül is az Amerikai Evangélikus Szabadegyházak (EFCA) tagja, amely az Egyesült Államok egyik legnagyobb evangélikus egyházi ernyőszervezete. Egy 2001-es tanulmány szerint, amely a szövetség lelkészeinek politikai nézeteit vizsgálta, közel 100%-uk a

50 Lásd Kenneth Burns: Rallying the Faithful - Advocates for and against the proposed gay marriage ban tap in the wellspring of religious conviction, in: *Isthmus*, 2006. október 5.: <http://www.isthmus.com/news/cover-story/rallying-the-faithful/> (hozzáférés: 2015. május 1.).

51 Vö. a Blackhawk "Küldetésnyilatkozata": <http://www.blackhawkchurch.org/discover/about/what-we-believe/>

Republikánusok. A 2000-es választásokon a lelkészek 97%-a George W. Bushra szavazott.⁵² Madisonban azonban ez is másképp van. Politikai szempontból Blackhawk hozzáállása rendkívül ambivalens - és ez mindenekelőtt azzal függ össze, hogy az egyház Dane megyében található. Az egyház egy belső állásfoglalása szerint: "nem fogunk [...] keresztény kampányokat folytatni a különböző aktuális erkölcsi kérdések ellen. Nem fogunk az azonos neműek házassága, az abortusz vagy más kulturális gyakorlatok ellen vonulni, amelyekről úgy gondoljuk, hogy ellentétesek a bibliai igazsággal. Ennek az elutasításnak nem az az oka, hogy az igazság nem fontos, hanem az, hogy az ilyen polarizáló tevékenységek hajlamosak megosztani és elválasztani minket attól a kultúrától, amelyet el akarunk érni." Madison - írja a lap - természetesen idegen terület, "idegenek vagyunk egy másik kultúrában". De nem akarnak elkülönült szubkultúra lenni, amely keserűen néz a többségi kultúrára.⁵³

Alapvetően - mondja Matt Rusten, a Blackhawk egyik ifjabb lelkésze - három hagyományos módja van annak, ahogyan a konzervatív hitű gyülekezetek a modern világgal bánhatnak: a "tisztaság", azaz a modern társadalomtól való elzárkózás, hogy a saját hitünk ne szenvedjen kárt; a "konfliktus", azaz a modern társadalom elleni küzdelem; vagy az "alkalmazkodás", azaz a saját meggyőződésünk részleges feladása és a multitérsadalomhoz való alkalmazkodás. És végül van egy negyedik lehetőség, amelyet Rusten "hűségese jelenlétnék" nevez, és amely meghatározza egyháza viselkedését: Az ember példát mutat, hogy mit jelent jó kereszténynek lenni egy bűnös világban, de nem próbál agresszívan meggyőzni másokat egy jobb útról.

Természetesen mindez feloldhatatlan ellentmondásokkal teli, nehéz egyensúlyozás, és olyan feszültséget teremt, amelyet a Blackhawk felelősei nem tagadnak. A múltban nyilvánvalóan többször is történtek kisebb csoportok részéről kísérletek arra, hogy az egyházat politikailag jobban mozgósítsák az egyház által kínált különböző tematikus csoportokon keresztül. De a Blackhawk laikus vezetői ügyesek abban, hogy semlegesítsék az ilyen vitákat - mondja Rusten.⁵⁴ Madisonban és Dane megyében valóban van néhány valóban konzervatív egyház, és politikai retorikájuk vasárnapról vasárnapra a liberalizmus és a város kultúrája ellen irányul. De messze a legtöbb

52 Lásd Kedron Bardwell: *Evangelical Free Church of America*, in: Corwin E. Smidt (szerk.): *Pulpit and Politics: Clergy in American Politics at the Advent of the Millennium*, Waco pp. 195-206. Smidt (szerk.): *Pulpit and Politics: Clergy in American Politics at the Advent of the Millennium*, Waco 195-206. o2004.. A számadatok 676 lelkész írásbeli megkérdezésén alapulnak, akiknek 26139%-a válaszolt a felmérésre.

53 Blackhawk Church belső állásfoglalása: "Blackhawk Church and Our Culture" (2014 ősz).

54 Beszélgetés Matt Rusten-nel, október 7.2014.

A legnagyobb konzervatív egyház úgy döntött, hogy a politikát kihagyja a dologból. Vagy ahogy egy másik egyházi állásfoglalás fogalmaz: "A politika megoszt, a Gosple egyesít".⁵⁵

Tehát a civil társadalomba mélyen behatolt a többségi kultúra és ideológiája Dane megyében. Eddig olyan intézményekre összpontosítottunk, amelyek politikai jelentősége nyilvánvaló. Dane megyében a Republikánus Párt két legmegbízhatóbb társadalmi szövetségese, az üzleti lobbis és a konzervatív protestáns egyházak a többségi viszonyokat tekintve nagyon óvatosan viselkednek, sőt eleve nem osztják az amerikai konzervativizmus ideológiai alapvetéseit. De Dane megye és Madison liberalizmusa több, mint politikai nézetek konglomerátuma. Ez egyben és különösen az élethez való hozzáállás is, egy

"Életmód". És ez az "életforma" ott is megnyilvánul, ahol a politikának valójában nem kellene jelen lennie. Dane megyében bármi lehet politikai. Ez még a szabadidős tevékenységeket sem védi meg, még azokat az intézményeket sem, amelyek régóta összehozzák a nagyon különböző osztályokból és politikai nézetekből származó polgárokat. Az elmúlt években a Madison "Bratfest" - egy háromnapos sörrel és bratwursttal kísért zenei fesztivál, amely az állam erős német gyökereihez nyúl vissza, és amelynek bevételét jó célokra fordítják - Madison önképéről szóló viták színhelyévé vált. Az első felfordulást az 2011 okozta, hogy az aktivisták a fesztivál kolbásztámogatóját, a Johnsonville Sausages-t vették célba, mivel a vállalat vezetőségének alkalmazottai Scott Walkernek adományoztak. Ennek eredményeképpen egy alternatív bratfestet szerveztek: "The People's Bratfest". Most már nem arról volt szó, hogy a konzervatívok és a liberálisok ettől kezdve csak külön ették a kolbászt - elvégre itt még nem értük el az európai miliőformációk szintjét a szigorúan elkülönült szabadidős szervezetekkel. Madisonban a legtöbben továbbra is a régóta megszokott "Bratfest"-re mentek, mások egyszerűen mindkét ünnepségen részt vettek. A fesztivál azonban ezt követően elvesztette politikai ártatlanságát, és viták színhelyévé vált arról, hogy a város kulturális és szórakoztató programja hogyan legyen összhangban Madison értékeivel. Vitát váltott 2014 ki például, hogy Bob Lenz, egy ismert lelkész és keresztény ihletésű "motivációs előadó" az öt színpad egyikén a tizenévesek öngyilkosságáról akart beszélni. Hamarosan kiderült azonban, hogy Lenz abortuszellenes aktivista volt különböző csoportokban, köztük a "Mentsük meg a golyákat" csoportban, amely buszokat indított a

55 Blackhawk Church belső állásfoglalása: "A Blackhawk Church vénségeinek nyilatkozata a "Politika és Blackhawk" kapcsán", október 2008.

abortuszklinikák, hogy befolyásolják az ottani terhes nőket. A városi tanács és a megyei tanács tagjai mozgósítottak a részvétele ellen, mondván, hogy Lenz aligha képviseli Madison értékeit.⁵⁶ Ezért a fesztivál szervezője, Tim Metcalf, akinek több szupermarket is van a városban, gyorsan úgy döntött, hogy visszautasítja Lenz meghívását.

Mint mondtam, Waukesha esetében nehéz hasonló folyamatokat találni. Madison olyan közösségnek tekinti magát, amelyben a város és polgárainak identitása minden nap tárgyalás tárgya, és amelyben ez az identitás minden nap kifejezésre is jut. Waukeshában azonban nemigen van alku. Nincs az a politikai nyomás sem, amely Dane megyében az identitás kinyilvánítására kényszerít. Suzanne Kelley, a Waukesha Business Alliance - a madisoni kereskedelmi kamara megfelelője - elnöke, amikor megkérdezik, inkább megtartja magának pártpolitikai beállítottságát, bár rendkívül valószínűtlen, hogy más lenne, mint republikánus. Az Üzleti Szövetség tagjai között, mondja, kevés szó esik a politikáról. Ha mégis, akkor általában Scott Walker politikája iránti szimpátiájukat fejezik ki. Szerinte lehetséges, hogy vannak demokraták a tagok között, de eddig még senki sem jelentkezett.⁵⁷

Ez nem jelenti azt, hogy Waukeshában nem lehet nehéz demokratának lenni vagy különösen liberális nézeteket vallani. Ott is vannak olyanok, akik hasonlóan tudatában vannak kisebbségi helyzetüknek, mint sok republikánus Dane megyében. Ennek egyik példája a liberális blogger Lisa Mux - aki a valóságban más néven fut, és nem a valódi neve alatt blogol. A Mux szervezi a "Drinking Liberally" 2011 helyi változatát - egy havi liberális kocsmaestet Waukesha-ban. Ez, ahogy Mux mondja, egyfajta "coming out", ahol az embereknek rá kell jönniük, hogy a szomszédságukban élhetnek olyanok, akik hasonlóan gondolkodnak, mint ők. Ezek a liberális diaszpóra eseményei.

- Madisonban, Berkeleyben vagy Brooklynban, az ilyen eseményeknek valószínűleg kevés értelme lenne. Amikor Mux elkezdte szervezni a Drinking Liberally for Waukesha-t, azt mondja, hogy rosszállást és védekezést tapasztalt a bárók és éttermek részéről, amelyeket megkeresett, hogy az első eseményt megrendezhesse: "Ön...

56 Vö. Joe Tarr: Antiabortion Activist Bob Lenz Uninvited from Brat Fest After Pushback from Public Officials, in: *Isthmus*, május 19. 2014, <http://www.isthmus.com/news/news/antiabortion-activist-bob-lenz-uninvited-from-brat-fest-after-pushback-from-public-officials/> (utolsó hozzáférés: 2015.02.27.).

57 Beszélgetés Suzanne Kelley-vel, szeptember 22. 2014.

az emberekkel való beszélgetésből meg tudnád állapítani, hogy szívesen látnak-e téged. Látszott rajta. Azt gondolnád, hogy a pénz színe a zöld, nem pedig a piros vagy a kék".⁵⁸

Ezek a leírások még tömörebbek és drasztikusabbak azok esetében, akik Waukesha-ban a *kulturharcok* élvonalában állnak: pl. a Waukesha városában működő United Unitarian Universalist Congregation. A fent említett felekezetek egyike, amely magát "Univerzalista Gyülekezetnek" nevezi.

"nem valláserkölcsei", és szívesen látja a különböző vallásokat, miközben politikailag nagyon aktív a liberális ügyekért. Ez a Waukesha-i unitáriusokra is igaz. A madisoni evangélikus Blackhawk Church-től eltérően - amelynek azonban majdnem százszor annyi tagja van - nem lehet ideológiai konformista hatásokat felfedezni: az egyház nem kevésbé liberális, mint az unitáriusok az ország más részein. Mégis, az élet nem könnyű egy ultraliberális egyházi gyülekezetként az USA egyik legkonzervatívabb megyéjében. Schuyler Vogel, a templom lelkésze, aki maga is Milwaukee-ban él, szemléletesen mesél a gyülekezet munkájának nehézségeiről: arról, hogyan tüntettek a templom előtt az abortusz agresszív ellenzői, vagy hogyan tépték le a "Black Lives Matter" szolidaritási plakátokat a templom épületéről. Vogel úgy jellemzi kis gyülekezetét - amelynek vasárnapi 50istentiszteleteken körülbelül száz ember vesz részt -, mint egy liberális szigetet az intolerancia tomboló tengerében, egy olyan helyet, amely "biztonságos" a homoszexuálisok és más kisebbségek számára. Hova máshova menjen Waukesha-ban, ha liberális nézeteket vall? De az is feltűnő, hogy Vogel soha nem hallott a "Drinking Liberally"-ről. Együttműködő partnerei más tekintetben is inkább Milwaukee-ban vannak. A diaszpórában úgy tűnik, hogy a végén mindenki magának való.⁵⁹

E fontos példák ellenére: úgy tűnik, a demokraták szenvedése Waukeshában kisebb, mint a republikánusoké Dane megyében. A legtöbb liberális bizonyos ironikus távolságtartást tanúsított Waukeshától, és nagyon kevesen mondták volna, hogy ez az a hely, ahol mindig is élni akartak, vagy ahonnan soha nem mennének el. Hiányzott belőle az a lelkesedés is, amellyel sok konzervatív leírja Waukeshát. De az elidegenedés érzése, amely Dane megyében sok konzervatív körében annyira elterjedt, ott sokkal kevésbé kézzelfogható és jelen van - ami a DWPS-adatokban is tükröződik. Ez valószínűleg azzal is összefügg, hogy Waukeshában élni nem jelenti automatikusan azt, hogy az ember életének központja ott van - Milwaukee még mindig bármikor elérhető közelségben van. A DWPS-ben nem kérdeztük meg, hogy az emberek hol töltik szabadidejüket. De

58 Beszélgetés Lisa Mux-szal, május 15.2012.

59 Beszélgetés Schuyler Vogelgel, szeptember16. (2015Skype beszélgetés)

Az interjúkból nyert benyomások szerint a város valójában sokkal nagyobb szerepet játszott a liberálisok és demokraták számára, mint a konzervatív többségi kultúra sok tagja számára. Ebben a tekintetben a Waukesha-i demokratáknak/liberálisoknak van egy olyan "eltűnési pontja", amellyel a Dane megyei republikánusok/konzervatívok ebben a formában nem rendelkeznek.

Míndez valószínűleg magyarázza a demokraták és a republikánusok eltérő részvételi arányát Dane és Waukesha tartományban. Dane megyében ismét sokkal nagyobbak a különbségek. Ebben a politikai aktivizmus fellegvárában a DWPS szerint a demokraták több mint 37%-a számolt be arról, hogy az elnökválasztáson nyilvánosan 2012 támogatta jelöltjét, például egy tábla, egy matrica vagy egy gomb elhelyezésével a ruháján. A Dane megyei republikánusok körében azonban ez az arány csak 22% volt. Ez beleillik a republikánusok sok történetébe, akik azt mondják, hogy Romney- vagy Walker-matrica miatt karcolták meg az autójukat vagy taposták el a tábláikat - vagy akik azt mondják, hogy amúgy sem jutna eszükbe kifejezni a véleményüket, mert a politikai légkör Madisonban túl agresszív ehhez. Még a konzervatív blogger, David Blaska is, aki egyébként szereti magát az ellenállás rendíthetetlen hangjaként feltüntetni, állítólag meghajol a "megfélemlítés" légköre előtt ebben a tekintetben: "Van egy Walker-párti lökhárítómatica a kocsimon. Mágneses - le tudom venni."⁶⁰

Waukeshában viszont a politikai részvétel és támogatás e formája tekintetében a különbségek marginálisak. A demokraták és a republikánusok körében egyaránt mintegy 30% fejezte ki támogatását ebben a formában a 2012-es választási kampány során. Ez ismét megerősíti azt, ami a tanulmányt áthatja: az egyik politikai tábor politikai dominanciájának következményei Waukeshában kevésbé érzékelhetőek, mint Dane megyében, és így kevésbé befolyásolják a pártok támogatóinak konkrét viselkedését mindkét oldalon.

60 Beszélgetés David Blaskával, március 21.2012.

IX. Az erőd (helyi) politikája

A Dane és Waukesha megye politikai fellegráiba vezető expedíció végén a helyi politika lesz a téma. Egyrészt azért, mert végső soron e helyek növekvő homogenitásának tükörképe és eredménye, a fejlemények láncolatának utolsó láncszeme: Amikor egy olyan városban, mint Madison, már egyetlen republikánus sincs a városi tanácsban, a konzervatívok kisebbségi tudata már nem érzés, hanem tény. Sehol sem látszik jobban a politikai egyoldalúság, mint itt, Dane és Waukesha megyében. A helyi politika ugyanakkor több, mint az itt leírt folyamatok végeredménye. Ezen hatások további erősítésének kiindulópontja is lehet. Az ezen a szinten hozott döntések nagyon jelentősen meghatározzák egy hely szerkezetét, különösen az USA-ban, amelynek kormányzati struktúrája rendkívül decentralizált: hogy vannak-e kerékpárutak vagy sem, milyen távolságra vannak egymástól a házak, vagy egyáltalán milyen építési engedélyeket adnak ki, milyen magas az ingatlan- és forgalmi adó, végül még az is, hogy hol és mikor milyen italokat és ételeket lehet fogyasztani - az USA-ban mindezekről kizárólag vagy részben a *helyi önkormányzatok* döntenek.

És hogy itt valóban eltérőek a republikánusok és a demokraták preferenciái, azt már kifejtettük a 7. fejezetben, amely e fellegrák mágneses (vagy taszító) hatásáról szól. Következésképpen ez azt jelenti, hogy a helyi többségi arányok potenciálisan nagy hatással lehetnek egy település struktúrájára, ami következőképpen befolyásolja a folyamatlogikát a

A "nagy válogatás" valószínűleg tovább fokozódik: Ilyen körülmények között a demokrata szupertöbbség más demokratáknak, a republikánus szupertöbbség pedig más republikánusoknak csinál politikát. A kör akkor zárul be - és ez a gondolat már a közválasztás-elmélet egyik klasszikusában, Charles Tieboutban és a "Foot Voting" gondolatában is megjelenik ¹-, ha

1 Vö. Charles Tiebout: A Pure Theory of Local Expenditures, in: *Journal of Political Economy*, Vol. (645) 1956: pp. 416-424.

Ezek a döntések viszont hatással vannak az adott hely lakosainak potenciális migrációs magatartására. Például, bár Dane megye sokkal jobb állami infrastruktúrával rendelkezik, mint Waukesha megye, Wisconsinban itt az egyik legmagasabb az ingatlanadó, Waukeshában pedig az egyik legalacsonyabb.

Minden bizonnyal érdekes lenne kideríteni, hogy Dane és Waukesha helyi politikája mennyiben követ más törvényeket, mint a politikailag kevésbé egyoldalú helyeken. Ez azonban nehéz, sőt talán lehetetlen vállalkozás, mert a helyi politika az amerikai politikatudomány egyik nagy üre az egyébként nem éppen takarékosan differenciált amerikai politikatudományban. Ez azért meglepő, mert már Alexis de Tocqueville is a helyi önkormányzatiság eszméjében és gyakorlatában látta Amerika demokratikus fejlődésének és életképességének okát. Ráadásul ez figyelmen kívül hagyja az amerikai politika valóságának egy lényeges részét. Az ország bruttó nemzeti össztermékének mintegy negyede a több mint

90 000 különböző helyi hatóság - iskolaszék, városi tanácsok, megyei tanácsok, városi tanácsok és sok más intézmény, amelyek közül néhány államonként és megyénként is nagyon eltérő lehet.² És mint már jeleztük, az USA nagyon decentralizált politikai rendszer, ahol sok döntést nem Washingtonban (vagy Madisonban és más állami fővárosokban), hanem sokkal alacsonyabb, helyi szinten hoznak. És mégis meglepően keveset tudunk arról, hogy kik indulnak jelöltként az amerikai helyi választásokon, kik szavaznak egyáltalán, és hogy e választások kimenetele milyen mértékben befolyásolja a helyi politika "teljesítményét". Valójában a helyi szintű választási magatartás valószínűleg a legjobban kutatott terület³ - annak ellenére, hogy egy értékelés szerint a tudományos folyóiratokban megjelent cikkek kevesebb mint 1%-a foglalkozik az ilyen szintű választásokkal.⁴ Ehhez képest azonban a helyi választási kampányok vagy a helyi választott tisztségviselők stratégiái és viselkedése gyakorlatilag vakfoltot jelentenek. Legfeljebb az amerikai nagyvárosok politikai folyamatai tekintetében más a helyzet. De amit itt a "városi politika" címkéje alatt Chicagóra, New Yorkra, Los Angelesre, Atlantára és fél tucat másik amerikai nagyvárosra vonatkozóan kutatnak, az valószínűleg érdekli a közvéleményt.

2 Lásd J. Eric Oliver/Shang E. Ha/Zachary Callen: *Local Elections and the Politics of Small-Scale Democracy*, Princeton 2012: pp. 1.

3 A közelmúltban készült áttekintést lásd Brady Baybeck: *Local Political Participation*, in: Donald P. Haider-Markel (szerk.): *The Oxford Handbook of State and Local Government*, Oxford 2014, 95-111. o.; Timothy B. Krebs: *Local Campaigns and Local election*, in: *ibid*, 189-211. o..

4 Vö. Oliver/Shang/Callen, *Local Elections* op. 2cit.

nagyon kevés köze van a sokkal kisebb egységek valóságához (ahol azonban az amerikaiak többsége még mindig él). Számos okból feltételezhető, hogy a politika e milliós városokon kívül, amelyeket történelmileg gyakran a rendkívül patronázorientált "pártgépezetek" alakítottak, és amelyek népességösszetétele etnikailag nagyon heterogén, teljesen másképp működik. Eufemizmus lenne azt állítani, hogy az amerikai helyi politika ezen példákon túli területét eddig mostohán kezelték; inkább árva.

Mindazonáltal van néhány feltételezés arról, hogyan működik a helyi politika az Egyesült Államokban. Gyakran hangoztatják, hogy a helyi politika kevésbé ideológiailag áthatott, mint az országos vagy állami szintű politika. A pártidentifikáció kisebb szerepet játszik a választási döntésekben, és a helyi politika kérdéseit ritkán lehet az országosan oly elterjedt "lokalizmus" alapján megoldani.

"liberális vs. konzervatív" kontinuum. Ehelyett a helyi politika napirendjén az időszzerű és világosan körülhatárolható kérdések domináltak. Ahol konfliktusok merülnek fel, ad hoc koalíciók jönnek létre, amelyek nem tartanak sokáig. A legtöbb helyi szintű döntés egyébként is "vezetői jellegű" volt. Theodore Lowi az amerikai nagyvárosok "pártgépezeteit" kritikusan értékelve már az 1960-as években megfogalmazott egy mondatot, amely sok szerző véleménye szerint ma is kifejezi a helyi politika lényegét: "Nincs republikánus vagy demokrata módja az utca megtisztításának".⁵ Ahogy Eric Oliver és szerzőtársai fogalmaztak: "Az országos hivatalokkal ellentétben a helyi önkormányzatok politikája ritkán folyik ideológiai alapon. Míg a "liberális" és "konzervatív" elitiek közötti viták uralják az országos és állami politikát, a legtöbb helyi önkormányzat nem alkalmas helyszín a társadalomszervezés [...] ideológiai vízióinak vitájára".⁶ Az amerikai helyi politikát tehát elvileg nem értelmezik másként, mint németországi megfelelőjét: a viszonylag "ideológiamentes" tényszerű politika menedékeként, ahol a személyes hálózatok és a jelölt személyisége egyértelműen felülírja az ideológiai motivációkat.⁷ Amint mondtam, az empirikus tanulmányok égbekiáltóan hiányoznak az állítások alátámasztására. Nyilvánvalóan

5 Idézi Christopher R. Berry: *Imperfect Union: Representation and Taxation in Multilevel Governments*, Cambridge 2009: pp. 191.

6 Vö. Oliver/Shang /Callen, *Local Elections* op. cit. 7.

7 Vö. Torben Lütjen: *Jenseits der Parteilichkeit? Zum Anspruch der Freien Wähler auf Ideologiefreiheit*, in: Martin Morlok/Thomas Poguntke/Jens Walther (szerk.): *Politik an den Parteien vorbei. A szabad választók és a városi választási egyesületek mint alter- natívok*, Baden-Baden 2012.

A legtöbb ember azonban *párton kívüli szavazólapnak* tekinti, mivel becslések szerint a helyi szintű választások mintegy 75%-a *párton kívüli*: A jelölt neve mögött nincs párthovatartozás.⁸

Mindenesetre ezt a széles körben osztott és alapvetően hihető leírást, amely feltehetően viszonylag pontosan tükrözi a történelmi valóságot, viszonyítási pontként kell használni, és fel kell tenni a kérdést, hogy az éles ideológiai polarizáció korában továbbra is leírja-e az amerikai helyi politika valóságát. Hogyan játszódik le tehát a szélsőségesen ideológiailag terhelt nemzeti konfliktus a bizottságokban, amelyeknek, hogy nyersen fogalmazzak, arról kell dönteniük, hogy a város bal vagy jobb oldalán épüljön-e elkerülő út?

DANE MEGYE: A POLARIZÁCIÓ MINT A SIKER STRATÉGIÁJA

Kezdjük újra Dane megyével. Kétségtelenül ez az egyszerűbb, világosabb eset. Az eddig leírtak után aligha meglepő, hogy Dane megye kifejező, mindennapi liberalizmusa a helyi politikában is megnyilvánul. Az erőviszonyok érzékeltetése érdekében érdemes beszélgetni Mike Herlrel. A Dane Megyei Republikánus Párt elnökének - akit ebben a könyvben már röviden megismerhettünk, mint a "titkos G.O.P. elnök", aki kezdetben nem volt hajlandó felfedni kilétét a sajtó előtt - nagyon pontos elképzelése van Madisonról és Dane megyéről. És ez nem pozitív. Herl korábban olyan rockbandák turnémenedzsereként dolgozott, mint a Cheap Trick és a Mötley Crue. Ha 60 bedrogozott zenészt és roadot tudsz kezelni egy turnén, akkor minden kihívásra készen állsz - mondja. És mégis: Madison, mondja Herl, egy nagydarab és kissé ijesztő termetű férfi, már most is egy külön osztályba tartozik, nevezetesen: egy "szörnyszülött show", amelyet "szocionisták" és más örültek népesítenek be, akik nyilvánvalóan túl sokat szívtak a hatvanas években. Van reménye arra, hogy valaha is jobbra fordulnak a dolgok Dane megyében? Herl pedig így válaszol: "Amikor a baby boomerek elkezdnek kihalni, persze [...] De itt Madisonban sok a

8 Vö. Brian F. Schaffner/Matthew Streb/Gerald Wright: Teams without Uniforms. The Nonpartisan Ballot in State and Local Elections, in: *Political Research Quarterly*, Vol. (541) 2001: pp. 1-30, itt pp. 7.

rohadt hippik, akik sosem hagyták el az egyetemet. amelyek még mindig itt vannak. De el kell pusztulniuk. Ezt nem fogják átadni. Nem, el kell pusztulniuk."⁹

Ami talán nem is annyira meglepő ezekben a nyilatkozatokban, az a politikai ellenféllel szembeni heves ellenszenv - ez az, amit Herl most sokakkal osztozik az USA-ban, sőt a barikád mindkét oldalán. Lélegzetelállító marad azonban az a vehemencia, amellyel Herl itt leszámol a várossal, amelyet jobb híján az otthonának nevez, és amelyben neki és pártjának így vagy úgy politikai tevékenységet kell folytatnia. De Herl úgy tűnik, mindez nem érdekli: ő maga, mint mondja, amúgy sem indulna soha a közhivatalokért; hiányzik belőle az a "bullshit attitűd", hogy folyamatosan kiforgassa az igazságot, hogy magának kedvezzen.

Az igazi igazság azonban az: Mike Herlnek könnyű dolga van, mert komolyan nem kell aggódnia a politikai hivatalok miatt. Nem fog egyhamar a kezében tartani egyet. Madisonban 1968 óta nem volt republikánus polgármester. Az 1990-es évek óta egyetlen republikánus sem képviselt olyan választókerületet Washingtonban vagy a Wisconsin állambeli törvényhozásban Madisonban, amely Dane megye határaival kereszteződne. Madison városi tanácsában, a "városi tanácsban" egyetlen republikánus sincs a "20tanácsnokok" között. Az őrült városban még a seriff is demokrata. Csak a 37 tagú megyei tanácsban van néhány "konzervatív" - akik persze általában arra törekcsenek, hogy ne kerüljenek túl szoros kapcsolatba a Republikánus Párttal. Míg a Madisonban működő Demokrata Párt egy jól működő kampánygépezet, amely a szakszervezetekkel és érdekcsoportokkal együttműködve nagyon komolyan veszi a helyi tisztségekért folytatott választási kampányokat, addig a Dane megyei republikánusok még "endorsementeket", azaz az USA-ban oly bevett választási ajánlásokat sem osztogatnak egy jelöltnek. Herl szerint ezt tisztességből teszik, elvégre ezek olyan választások, amelyeken emberek és nem pártok szerepelnek a szavazólapon. De mindenki tudja a vonakodás valódi okát: a Republikánus Párt nem ajánlja a jelölteket a választásra, mert ezzel ártana nekik, ahelyett, hogy segítené őket. Dane megyében senki sem vágyik arra, hogy Herl és emberei támogassák.

A megyei GOP "támogatására" úgy kell gondolni, mint valami szicíliai halálos csókra.

9 Beszélgetés Mike Herlrel, május 31.2012.

Ez az aszimmetria jellemzi leginkább a Dane megyei helyi politikát: Egyesek mindent megtesznek azért, hogy a pártjelleg és minden ideológiai jellegű dolog kimaradjon, míg mások mindent megtesznek az ellenkezője érdekében. Könnyen látható, hogy ki van fölényben. A pártatlanság vagy az ideológiamentesség - az USA helyi politikájának ezek a fent említett állítólagos jellemzői - úgy tűnik, hogy a legjobb esetben is csak a felszínen határozzák meg a légkört. Az biztos, hogy a megyei tanácsban a szavazatok többségét egyhangúlag hozzák meg. Sok minden, amiről ott döntenek, valójában alkalmatlan a politizálásra: ha többletfinanszírozást kell biztosítani, mert egy különösen kemény tél a szokásosnál jobban tönkretette a megye útjait, és a kátyúkat el kell tüntetni, akkor ennek kevés köze van a liberális és konzervatív álláspontokhoz. Pedig a 37 tagú Dane megyei tanácsot - amely önkéntes politikusok gyűjteménye, akik munkájukért csak szerény költségtérítést kapnak - egyébként egy kis parlamentnek kell tekinteni, éles ideológiai megosztottsággal és a pártosodásnak a személyes dolgokig terjedő légkörével. Különösen a megyei költségvetés elfogadása teremtett olyan dinamikát, mint az elmúlt években az országos politikában. 2012-ig például a konzervatívok a testületben még mindig egyfajta blokkoló kisebbséggel rendelkeztek, amely megvétőzhatta, amint a megye új projektekhez akart eladósodni. Pontosan 10 konzervatív "felügyelő" - így nevezik a megyei tanács tagjait - 2010 és 2012 között számos megyei tanácsi projektet akadályozott meg ilyen módon, mindenekelőtt olyan környezetvédelmi projekteket, amelyek a Madisont körülvevő két nagy tó partján lévő földterületek megszerzését irányozták elő. Ez a konstelláció nem kevés megfigyelő számára úgy tűnt, mintha a washingtoni költségvetési vita másolata lenne, amely az Egyesült Államokat többször is az államcsőd közelébe sodorta, mindkét oldalon pontosan ugyanazzal a retorikával.¹⁰

A megyei tanács konzervatív és progresszív tagjai (ez a megkülönböztetés itt gyakoribb, mint a demokratákra és republikánusokra való felosztás) a megyei tanács ülései előtt találkoznak, és megvitatják stratégiájukat és szavazási magatartásukat, bár, mint mondtam, csak az esetek kisebbségében foglalnak el valódi ideológiai álláspontot.

10 Lásd Steven Verburg: Dane County Board conservatives seek influence by threatening borrowing resolution, in: *Wisconsin State Journal*, 2011. szeptember 18., http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/dane-county-board-conservatives-seek-influence-by-threatening-borrowing-resolution/article_e8ceaaa6-e22d-11e0-aa4c-001cc4c002e0.html (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

komoly szerepet játszanak. A liberálisoknak amúgy is aligha lenne szükségük ilyen koordinációra: 2014 óta a testület 37 tagja közül mindössze hatan tartoznak még mindig a konzervatív blokkhoz - túl kevesen ahhoz, hogy saját kezdeményezéseket dolgozzanak ki, vagy hogy blokkolják a másik oldal kezdeményezéseit.

Érdekes módon a liberális tábor elsöprő dominanciája mégis sokkal újabb keletű, mint azt Madison mint az amerikai liberalizmus évtizedes fellegrá vára sugallná. Bár a helyi politika mindig is jobban politizált, mint máshol, körülbelül 10 évvel ezelőttig sokkal inkább megfelelt a helyi politika elsőbbségének vagy pártatlanságának a fejezet elején említett hitvallásának. A megyei tanács sem volt feltétlenül olyan intézmény, amelyben a Demokrata Párt vagy a liberális érdekcsoportok nagy érdeke rejlett. Az 1990-es években ez volt az egyik oka a szokatlan konstellációnak: Néhány évig, a és között, konzervatív-mérsékelt többség volt 1992 és 1996 között az igazgatótanácsban. Ez azonban még nem volt republikánus többség, mert a Republikánus Párt még akkor is nagyrészt kimaradt a helyi politikából. A megyei tanácsban a törésvonalak nagyjából a Madison városához tartozó választókeretek és a Dane megye vidéki területei között húzódtak. Most is az övezeti előírások, a nagyon korlátozó építési és környezetvédelmi előírások voltak a fő probléma, amelyek különösen sok környékbeli gazdálkodónak jelentettek szálka a szemében. Az akkori megyei tanácselnök, Michael Blaska (az itt már idézett konzervatív blogger, David Blaska testvére) sokáig demokratának tekintette magát, és csak a megyei tanácsban töltött ideje alatt mozdult el folyamatosan jobbra. Blaska szerint akkoriban még lehetett a videolitikai besorolásokon túl helyi politikai kérdésekkel is pontokat szerezni. Néhány felügyelő számára egyáltalán nem volt egyértelmű, hogy valójában melyik oldalon állnak. Ő maga például, bár a rövid távú konzervatív többséghez tartozott, támogatta a Dane megyei "könnyűvasút" ötletét, egyfajta ingázó vasúti rendszert, amely összekötötte volna Madisont a külvárosokkal. A megyei tanácsban akkoriban nem szigorúan ideológiai alapon alakultak a vélemények.¹¹ Blaska azért hozza fel ezt a konkrét példát, mert tudja, hogy napjainkban politikai lakmuszpapírrá vált: míg a vasúti tömegközlekedési rendszer a liberális véleményformálók egyik nagy beteljesületlen vágya, mert számukra semmi sem testesíti meg jobban a városi sűrűség eszményét, addig a konzervatívok Dane megyében egyöntetűen elutasítják ezt a projektet.

11 Beszélgetés Michael Blaskával, május 25.2012.

A 2000-es években azonban Madison és Dane megye liberalizmusa kezdett erőteljesebben tükröződni a helyi többségben. Ennek egyik oka minden bizonnyal az volt, hogy a megye ebben az időszakban kezdett demokratikusabbá válni a környező vidéken. De ez a liberális tábor tudatos stratégiájának sikerének is köszönhető volt. És ez a stratégia valójában elképzelhetően egyszerű egy olyan megyében, ahol Barack Obama 2008-ban és 2012-ben is a szavazatok jóval több mint 70%-át szerezte meg: Ilyen politikai hegemonia mellett a többségi kultúra politikai elitjének mindig érdeke a liberális választások legszélsőségesebb polarizációja és pártpolitizálása. Megpróbálják a politikai diskurzust a lehető legközelebb hozni a nemzeti kérdésekhez, és ezáltal a nemzeti politika konfliktusainak mintáihoz. A megyei választásokra két évente tavasszal kerül sor, azaz nem az országos választásokkal egy időben, ami jelentősen megnehezíti a határozottan ideológiai irányultságú szavazók mozgósítását. Ehelyett a helyi politika kérdései dominálnak, amelyeket néha nehéz a "liberális kontra konzervatív" sémába szorítani. Az biztos, hogy Madison városában nem kevés liberális aktivista van, akik élénken érdeklődnek a helyi politika iránt. Sokan éppen ezen a területen követik alapvető törekvéseiket, például a külvárosi terjeszkedés elleni küzdelemben. De ez továbbra is kisebbségben van, és így még a viszonylag erősen politizált Dane megyében is az a típus dominál, amelyre William Fischel alkotta meg a "homeevoters" kifejezést: azok a lakástulajdonosok, akik hosszú ideje élnek egy adott helyen, társadalmilag nagyon lehorgonyozottak, és gyakran személyesen is ismerik a helyi képviselőjelölteket. Nem ritka, hogy közvetlen érdekeik jobban érintik őket, nemcsak azért, mert aggódnak otthonuk értéke miatt, hanem talán azért is, mert kisvállalkozóként és üzletemberként jobban érintik őket a helyi szintű döntések.¹² Összességében e tényezők kombinációja kétségtelenül a választói profil konzervatívabb kialakítását eredményezheti, mint az országos választásokon. Ez a tézis kiválóan illeszkedik azokhoz az elemzésekhez is, amelyek szerint a "párton kívüli szavazólapok" csökkentik a választási részvételt, és így inkább a konzervatív jelölteknek kedveznek.¹³

12 Lásd William A. Fischel: *The Homevoter Hypothesis: How Home Values Influence Local Government Taxation, School Finance and Land-Use Policies*, Cambridge. 2004.

13 Vö. Schaffner et al: *Teams without Uniforms*, op. cit.; Brian Schaffner/Matthew J. Streb/Gerald C. Wright: *A New Look at the Republican Advantage in Non-Partisan Elections*, in: *Political Research Quarterly*, Vol. (602) 2007: pp. 240-249.

Következésképpen a választókörzetet jobban össze kell hangolni az országos választásokéval. De hogyan biztosítja, hogy a washingtoni ideológiai konfliktusok a Dane megyei politikai diskurzust is meghatározzák? Végül is nincs sok értelme a nemzeti egészségügyi rendszer reformját a Dane megyei választások idején bejelenteni - ez még a saját potenciális támogatói számára sem tűnne túl hitelesnek.

A Dane megyei liberálisok ezt a polarizációt elsősorban egyfajta deklamáló politikai színpadra állítással érik el, amelynek első pillantásra csak szimbolikus jelentősége van - valójában azonban hatékonyan tisztázza a frontokat. Az első és legfontosabbak azok a határozatok, amelyeket a testület évente legalább egyszer, de gyakran gyakrabban hoz, és amelyeknek valójában semmi közük a "megyei önkormányzathoz". Ezek az állásfoglalások az amerikai csapatok Irakból való kivonását, a meglegházasság bevezetését, a marihuána legalizálását és az amerikai baloldal sok más kedvenc témáját követelik. A liberális többség politikai vezetői nyíltan elismerik, hogy ezt elsősorban a belső integráció erősítése és némi csoportkohézió biztosítása érdekében teszik. "Ez boldoggá teszi az embereinket" - árulta el az igazgatótanács egyik vezető hangja. De sokkal fontosabb következménye ezeknek az állásfoglalásoknak az, hogy arra kényszerítik az igazgatótanács tagjait, hogy állást foglaljanak: az iraki háború mellett vagy ellen, a hazai házasság mellett vagy ellen, az illegális bevándorlók amnesztiája mellett vagy ellen stb. Ily módon az állásfoglalások aláássák a kisebbségi kultúra - ebben az esetben a Dane megyei republikánusok - azon szándékát, hogy a politikai diskurzust a helyi kérdésekre korlátozzák, és támogatják az ideológiai többségi kultúra azon szándékát, hogy a helyi politikát a politikai identitás kérdésévé tegyék.

Ennek gyakran nagyon gyakorlati és plasztikus következményei vannak: A választási kampányokban számos olyan képviselői mandátummal rendelkező képviselőt támadnak, akik nem tartoznak a liberális többséghez, mert ellenzik ezt az állásfoglalást. Aztán azt mondják, hogy az A jelölt, aki az iraki háború elleni állásfoglalás elfogadása ellen szavazott, nyilvánvalóan a háború támogatója; vagy a B jelölt tagadja az abortuszhoz való jogot; vagy, ami a legrosszabb, a C jelölt nem szavazta meg a Scott Walker 10. törvényétől elhatárolódó állásfoglalást. Van néhány felügyelő, aki a múltban elég okos volt ahhoz, hogy ne essen ebbe a csapdába. Ott van például Ronn Ferrell, az elmúlt évek liberális mozgósítási hullámainak egyik kevés "túlélője". Ferrell 2008 óta tagja a testületnek, bár szinte minden választáson volt kihívója, akit mindig a Demokrata Párt támogatott.

Ferrell azt mondja magáról, hogy bár nem tagja egyik pártnak sem, ideológiailag "fiskális konzervatív" és "szociálisan mérsékelt". Ugyanakkor azt is mondja, hogy Scott Walker wisconsini kormányzónak minden hiányzik ahhoz, hogy elnök legyen. Ha választhatna, a Fehér Házért folytatott küzdelemben bármelyik másik demokratára szavazna - beleértve az ultraliberális massachusettsi szenátort, Elisabeth Warrent is. Ferrell valószínűleg nem megrögzött republikánus és konzervatív, de mivel nem tartozik Dane megye liberális közösségéhez, de facto a másik oldal konzervatívja. Az, hogy meg tudta állni a helyét, részben annak köszönhető, hogy a Middelton külvárosában élő választói köre nem ultraliberális, és hogy sok időt és energiát fektet a munkájába - de annak is, hogy konzervatívnak "vallja" magát, de egyébként a lehető legjobban kerüli, hogy a Republikánus Párttal kapcsolatba hozzák. Ferrell ezért egyszerűen nem volt hajlandó állást foglalni ezekkel a határozatokkal kapcsolatban: nem szavaz sem ellene, sem mellette, hivatalosan még csak nem is tartózkodik - de jegyzőkönyvbe foglalja, hogy ez nem a megyei önkormányzatot érintő kérdés, és ezért nincs hatásköre a témában. A jegyzőkönyvben ez úgy szerepel, hogy "nem szavazott". Ronn Ferrell szeptemberben azt mondja, 2012, hogy jobban járt, mint más felügyelők, akiket a következő választáson azért támadtak, mert nyilvánvalóan nem osztják a Dane megyei közösség értékeit, mert nem szavaztak az említett határozatok ellen. Mindazonáltal Ferrell azt is mondja, hogy hosszú távon lehetetlen független hangként kitűnni Dane megyében: "Nincs semleges. Nem szabad semlegesnek lenni."¹⁴

Scott Walker 10. törvénye után új módjai vannak a politikai különbségek kiemelésének. Mivel a visszahívást kezdeményező petíciót aláíró közel egymillió ember neve az interneten egy nyilvántartásban látható, most már mindenki tudja, hogy ki támogatta a visszahívást, és ki nem. Madisonban pedig egészen egyszerű a dolog: mindazok, akik nem írták alá a petíciót, tehát Scott Walker támogatói lehetnek. Mindenki, aki bármilyen módon kapcsolatba hozható a kormányzóval, gyakorlatilag politikailag jogfosztottá válik Dane megyében. Ez nemcsak a megyei tanácsra, hanem például a bírói tisztségekre is vonatkozik. 2012-ben például Roger Allent, a minden oldal által tisztelt "megyei bírót" érte a csapás. Allen, aki szigorúan ragaszkodott ahhoz, hogy "pártonkívüli", azaz nem tartozik egyetlen párthoz vagy táborhoz sem, széles körű támogatást kapott még a város néhány vezető liberálisától, például Paul Soglintól is. Életrajzában semmi sem azonosította őt republikánusként vagy konzervatívként. Az egyetlen problémája az volt,

14 Beszélgetés Ronn Ferrell-lel, április 18.2012.

hogy néhány hónappal korábban a republikánus államkormány nevezte ki egy megüresedett álláshely miatt. Ezért ellenfele számára könnyű volt őt "Scott Walker kinevezettjeként" becsmérelni. A vád elkapta, és Allen elvesztette a választást.¹⁵ Mivel ez még gyakrabban fordult elő, Walker végül bejelentette, hogy nincs értelme többé a kormányzónak kinevezni a Dane megyében megüresedett bírói tisztségekre - hiszen úgymint leszavazzák őket.¹⁶

A politizálás másik stratégiája az, hogy a megyei tanácsi választások napján egyidejűleg népszavazásokat tartanak, természetesen olyan témákban is, amelyekkel kapcsolatban az ultraliberális Dane megyében nagyon biztosak lehetünk a pozitív visszhangban. 2014-ben, amikor a konzervatív felügyelők száma már nyolcra csökkent, a leghosszabb ideig hivatalban lévő felügyelőt, Dave Wiganowsky-t így távolították el tisztségéből: a megyei tanácsi választásokkal egy időben népszavazást tartottak a marihuána legalizálásáról. Az erre vonatkozó hatáskör természetesen Wisconsin államé, így a népszavazásnak gyakorlatilag semmi jelentősége nem volt. De még egyszer mondom, nem a valódi döntésekről van szó, hanem a példamutatásról. Mindenesetre a számítás ebben az esetben is bevált: Wiganowsky elvesztette a választást, ugyanakkor egyértelmű többség volt a népszavazás mellett.¹⁷

A mikrocélzásban - a potenciális szavazók hatékony és nagyon pontos regisztrációjában - elért fejlődés szintén e stratégiák kezére játszik. A Demokrata Párt alosztályai már egy ideje hozzáférnek a "Voter Activation Network"-höz (VAN), a Demokrata Párt adatainak kincsestárához.

15 Lásd Nayantara Mukherji: Ellen Berz bests Walker-appointed judge, Roger Allen, in Dane County Circuit Court Primary, in: *Isthmus*, február 22. 2012. <http://www.isthmus.com/news/ellen-berz-bests-walker-appointed-judge-roger-all-in-dane-county-circuit-court-primary/> (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

16 Lásd Mary Spicuzza: Scott Walker may stop filling Dane County judge vacancies after 2nd appointee loses, in: *Wisconsin State Journal*, április 4. 2013. http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/scott-walker-may-stop-filling-dane-county-judge-vacancies-after/article_f182e392-9cad-11e2-8a3c-001a4bcf887a.html (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

17 Lásd Nathan J. Comp: Andrew Schauer összetöri a 10 cikluson át hivatalban lévő David Wiganowsky-t, a liberálisok növelik a Dane megyei tanács többségét, in: *Isthmus*, április 2. 2014. <http://www.isthmus.com/news/news/andrew-schauer-crushes-10-term-incum.>

bent-david-wiganowsky-mint-liberálisok-növelik-az-számbeli-testületi-többséget (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

Nemzeti Bizottság. Az adományozói listák, a közvélemény-kutatási adatok és a pártok regisztrációs adatainak kombinálásával Obama 2008-as kampánya óta rendkívül pontos képet lehet alkotni a választókról. Ez megkönnyíti az ideológiailag motivált szavazók megcélzását ezeken a választásokon, olyan embereket, akiket jobban érdekel a globális felmelegedés, mint egy új város építése vagy az, hogy hány játszótér épül. Ahhoz, hogy mozgósítani lehessen őket, olyan üzenetekre van szükség, amelyek túlmutatnak a helyi szinten - és éppen ezekkel az országos politikai üzenetekkel szólítják meg őket Dane megyében.¹⁸ Ez is hozzájárul ahhoz a tényhez, hogy az ezeken a választásokon részt vevő választópolgárok változnak, és egyre inkább hasonlítanak az országos választásokon urnákhoz járulókhöz, még ha a részvételben továbbra is szembetűnőek is a különbségek.¹⁹

Általánosságban elmondható, hogy a Dane megyei liberális többség politikai vezetése elképesztően magas szakmai színvonalon szerveződik. A Demokrata Párt általában akkor is kiad "támogató nyilatkozatokat", amikor két demokrata jelölt indul egymás ellen a fő választáson. Előzetesen interjúkat készítenek, amelyek során megvizsgálják a jelöltek politikai nézeteit.²⁰ Azonban, mint már említettük, Dane megyében a helyi politika nem pártok, hanem ideológiai vonalak mentén szerveződik, mivel a demokraták mellett létezik egy másik baloldali párt, a Progresszív Dane. A két csoport azonban szorosan összefonódik. Megyei tanácselnökként (2012-ig) Scott McDonell (demokrata) egy "Politikai Akcióbizottságot" (PAC) is irányított: "Polgárok Dane megye jövőjéért". A PAC-nak szánt adományok a Demokrata Párttól is érkeztek, de leginkább a szakszervezetektől. McDonell viszont eldöntötte, hogy mely jelölteknek osztja szét a pénzt, és természetesen a források a kom- petitívebb választókerületekben lévő jelöltekhez áramlottak, akiknek valóban konzervatív ellenjelöltjeik voltak. A PAC nemcsak a Demokrata Párt jelöltjeit támogatta, hanem azokat is, akik a Progresszív Dánhoz tartoztak.²¹

18 Beszélgetés Scott McDonell-lel, március 28.2012.

19 Meglepő módon minden kutatás és hivatalos megkeresés sikertelen volt: sem Dane, sem Waukesha esetében nem lehetett megállapítani a pontos választási részvételt a megyei választásokon. A helyi pártszervezetek illetékesei becslése szerint ez az arány 15-20% között lehet.

20 Beszélgetés Michael Basforddal, a Dane megyei Demokrata Párt elnökével, március 30. 2012.

21 Beszélgetés Scott McDonell-lel, március 28.2012.

Általánosságban elmondható, hogy a liberális tábor anyagi előnye óriási, ami a megyei tanács választási kampányaiban is és különösen a megyei tanács választási kampányaiban számít, ahol a jelöltek átlagosan körülbelül 8000 dollárt költenek egy kampányra.²²

Az úgynevezett "redistricting" a saját többség biztosításának utolsó eszköze, amely gyakorlat az USA magasabb szintjein sem ismeretlen, és amely a legvilágosabban 2011 megmutatkozik a politikai hegemon viszonyok önerősítő, állandósító ereje. Sok, korábban tisztán vidéki jellegű kerület sokkal városiasabb jelleget kapott Madison város külső kerületeinek bekebelezésével - előrelátható következményekkel. Mások annyira megváltoztak, hogy a konzervatív felügyelőknek egymás ellen kellett volna indulniuk. A konzervatívok részéről ez dühöt és neheztelést váltott ki. De még a liberálisabb cikkírók is azt kifogásolták, hogy a megyei tanács liberális többsége nyilvánvalóan hasonlóan értelmezi a demokráciát, mint az állami törvényhozás republikánus többsége.²³ A liberálisok a testületben bocsánatkérés nélkül elismerték, hogy az újrarajzolás a javukra vált - de ez csak kompenzálta a vidéki választókerületek korábbi indokolatlan előnyben részesítését.²⁴

Az eredmény a konzervatívok és a republikánusok körében a lemondás olyan állapota, amelyet még mindig nem tudnak megfelelően leírni. Ronn Ferrell már 2012-ben - a mélypont még csak ezután következett, a konzervatív blokknak a jelenlegi hat helyett még nyolc tagja volt - azt mondta, hogy ő és kollégái úgy döntöttek, hogy egyszerűen csak érdeklődő nézők lesznek: "Mindannyian úgy döntöttünk, hogy alapvetően csak szórakozni fogunk a következő két évben. Mert nincs mit tenni."²⁵

22 Ibid.

23 Vö. Chris Rickert: Dane County Redistricting not that different from State, in: *Wisconsin State Journal*, február http://host.madison.com/news/local/25.2012,chris_rickert/chris-rickert-dane-county-redistricting-not-that-that-different-from-state/arti_cle_1dbe2386-5f3d-11e1-be4b-0019bb2963f4.html (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

24 Lásd Jack Craver: Progressives County Board Majority Likely to Grow, in *The Capital Times*, 4.februárh2012, [tics/politico-scope/madison-politico-scope-progressives-county-board-majority-likely-to-grow/article_88d97036-4eac-11e1-ab01-001871e3ce6c.html](http://www.capital-times.com/politico/politico-scope/madison-politico-scope-progressives-county-board-majority-likely-to-grow/article_88d97036-4eac-11e1-ab01-001871e3ce6c.html) (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

25 Beszélgetés Ronn Ferrell-lel, április 18.2012.

Egy újságinterjúban később elárulta, hogy inkább nem is tesz ajánlatokat - elvégre ez a legbiztosabb módja annak, hogy egy ajánlatot azonnal elbukjon.²⁶ Valamennyi konzervatív előljáró elég élénken leírja azt is, hogy véleményük szerint hogyan változtak meg a társadalmi illemszabályok a táblán. "Régebben egyszerűen csak szerettük egymást. És nem értek egyet. És ez már nem így van. Ez nagyon személyessé vált" - ²⁷mondja Eileen Bruskewitz, a megyei tanács konzervatív tagja, aki 2012-ig volt a testület tagja, amikor is áldozatul esett az újrarajzolásnak. Bruskewitz szerint a múltban a megyei tanács ülései után az emberek gyakran elmentek sörözni, politikai blokkoktól függetlenül. Ez ma már a múlté. Kétévente, az új megyei tanács első ülésén és az új felügyelők eskütetelekor még mindig tartanak egy közös kocsmaestet. A két csoport azonban egyre inkább magának való. Ronn Ferrell így írja le a jelenséget: "És nem érzed magad szívesen látottnak ebben a csoportban. Különösen érdekes volt figyelni az új felügyelők testbeszédét és különösen azt, hogy vajon [...] Nyilvánvalóan kiemelkedtek. Láthattad, ahogyan rám néztek, és szinte azt mondták, hogy [...] "Tűnj el, gonosz ember!" vagy bármi ilyesmi... És megint csak valószínűleg olyasmit olvasok ki a gesztusaikból és arckifejezéseikből, ami nincs benne."²⁸

Ez talán banálisán hangzik. De feltételezhetjük, hogy egy olyan tiszteletbeli tisztségben, amely kevés társadalmi presztízzsel és még kevesebb pénzzel jár, a társadalmi interakció döntő szerepet játszik a motivációban. Ezért nem meglepő, hogy egyre kevesebb nem liberális jelölt akar indulni a választásokon. A megyei elnökségi választásokon például 2014 csak nagyon kevés választáson (37-ből 7; 2010-ben 20, 2012-ben pedig 14 olyan választás lett volna, ahol ellenjelöltek voltak) volt egyáltalán verseny - a legtöbb esetben egyáltalán nem indult ellenjelölt. Ez is jelzi a megyében a konzervatív kisebbség növekvő lemondását.

26 Lásd Jack Craver: Conservatives are almost extinct in Dane County Government, in: *Capital Times*, június 5. http://host.madison.com/news/local/writers/jack_craver/2013,conservatives-are-nearly-extinct-in-dane-county-government/article_7bc00739-e387-5cf1-9c2b-0163f07c8dd9.html (utolsó hozzáférés: 15.2015. június).

27 Beszélgetés Eileen Bruskewitztel, március 22.2012.

28 Beszélgetés Ronn Ferrell-lel, április 18.2012.

Némi késéssel, de annál 2011 hevesebben a Ca-pitol körüli tüntetések után Dane megye demokratikus fellegvárként való státusza, és az amerikai liberalizmusnak mint mindennapokat formáló ideológiának a nagyarányú jelenléte most már a helyi politikában is tükröződik.

WAUKESHA MEGYE: A TEADÉLUTÁN A HELYI POLITIKÁBAN

Azok, akik a Dane megyében tett látogatásuk után belépnek a helyi politika síkságaira Waukesha-ban, először talán kicsit meglepődnek - vagy, nézőpontjuktól függően, esetleg csalódnak is. Mert itt, ebben a "konzervatívizmus édenkertjében", amelyet Washingtonban olyan keményvonalasok képviselnek, mint Paul Ryan és James Sensenbrenner, és amelynek tagjai a Madisonban lévő *állami törvényhozás tagjai* Scott Walker különösen hűséges pretoriánus gárdájának számítanak - ezen az alaposan konzervatív helyen a helyi politika első pillantásra nem tűnik a konzervatív ideológia menedékének.

Természetesen nem szabad kritikátlanul elfogadni a szereplők önleírását ebben az összefüggésben: az ideológiamentes, objektív helyi politika ígérete, amely ellentétben áll az országos szintű pártvitákkal, valószínűleg része e politikuscsoport arzenáljának, és nem csak az USA-ban. Legyünk tehát óvatosak, amikor Dan Vrakas, Waukesha megye vezetője azt állítja, hogy minden döntése tisztán "adatvezérelt", és hogy a helyi politikában az a csodálatos, hogy mindig a kérdésről szól²⁹; vagy amikor Paul Decker, a megyei tanács elnöke azt mondja, hogy általában elutasítja a politikai címkéket, és mindig megpróbálja a kérdéseket "objektív" oldalukról szemlélni.³⁰ Végül, nem ritka, hogy a feltételezett ténybeli korlátok mögött különösen doktriner politika húzódik meg.

De még az állítólagos pártatlanság ilyen öncimkzésén túl is: Waukeshában ismét csak sokkal nehezebb felfedezni azt, ami Dane megyében olyan égbekiáltóan nyilvánvaló. Míg az országos politika a maga vitáival és ideológiai reflexeivel állandóan jelen van a liberálisok fellegvárában, Waukesha-ban az órák valóban másképp járnak. A Waukesha Megyei Tanács nem fogad el határozatokat olyan ügyekben, amelyek valójában országosak, és semmi közük a helyi politikához.

– mintha ez állandóan megtörténne Dane megyében.

29 Beszélgetés Dan Vrakas-szal, november 20. 2012.

30 Beszélgetés Paul Deckerrel, szeptember 27.2012.

Aki Waukesha helyi választási kampányait tanulmányozza, ritkán találkozik olyan konfliktusokkal, amelyeket be lehetne szorítani a liberális-konzervatív kontinuumba. Valójában az állami és országos szintű politikai részvételnek ebben a meglegházában alig van igazi választási kampány: sokáig legalábbis sok megyei képviselőjelölt ellenjelölt nélkül indult. Első pillantásra maga a testület nem tűnik ideológiai alapon megosztottnak. Dane megyével ellentétben itt nincsenek kvázi frakciók, nincsenek liberális vagy konzervatív "frakciók", amelyek a megyei tanács ülései előtt találkoznának és egyeztetnének. A 25 tagú megyei tanácsban van néhány republikánus és néhány politikailag nehezen besorolható képviselő, valamint két demokrata. De nem érzik magukat igazán elszigeteltnek vagy elszigeteltnek, hanem inkább jól integráltak.

A helyi pártszervezetek szinte teljesen kimaradnak a helyi ügyekből, nem osztogatnak támogatásokat, nem adnak anyagi támogatást, és összességében kevésbé törődnek a választások kimenetelével. Ez különösen igaz a Demokrata Pártra, amely Waukeshában még kevésbé érintett, mint a republikánusok Dane megyében. Az utóbbiak legalábbis tehetetlenségükben és cselekvésképtelenségükben kritizálják a helyi politika

"Mad City"; a helyi politikai viszonyok azonban nem váltanak ki többet a Waukesha-i demokratákból egy néma vállrándításnál. A helyi liberális aktivisták, akik a világ távoli részein a globalizáció következményeinek bensőséges ismereteivel rendelkeznek, meglepően keveset tudnak a helyi politika kérdéseiről, gyakran egyszerűen semmit.

Röviden, úgy tűnik, hogy Waukeshában a helyi politika még mindig helyi politika. A Waukeshából blogoló, a helyi politikáról sokat író konzervatív blogger, James Wigderson szintén nehezen tudja őket pártpolitikai konfliktusvonalak mentén szétválogatni: "Nem tudnám megmondani, hogy bármelyikük is melyik párthoz tartozik" - mondja kissé tanácstalanul a megyei tanács tagjairól vagy Waukesha város városi tanácsának tagjairól. "Nem hiszem, hogy egy szélesebb mozgalom részeként tekintenek magukra. A legtöbb ember részt vesz, mint mondjuk a Waukesha megyei kormányzat, csak örül, hogy viseli a Waukesha megyei felügyelői címet, és elmegegy a templomi pick-nikre."³¹

De az is lehetséges, hogy Waukesha helyi politikája egyszerűen az ideológiai töltés egy másik, korábbi szakaszában van. Sok minden utal arra, hogy ami Dane megyében már régen elérte a teljes érettséget, az még mindig gyerekcipőben jár. Waukeshában is egyre nehezebb helyi politikusként fenntartani a pártatlanságra való igényt.

31 Beszélgetés James Wigderson-nal, szeptember 29.2012.

és ne vegyenek részt azokban az ideológiai diskurzusokban, amelyek a nemzeti politikát is uralják. A változás ezen jeleinek felismeréséhez érdemes alaposan tanulmányozni Jim Dwyer történetét. Egyrészt évekig ő volt a legjobb példa arra, hogy a washingtoni mérgező ideológiai polarizáció látszólag soha nem érte el Waukesha helyi politikáját - és ma már azt bizonyítja, hogy a nyugalomnak hamarosan vége lehet.

2012 Dwyer egészen addig a Waukesha megyei tanács elnöke volt majdnem két évtizeden át. Ebben a mélyvörös megyében a megyei vezetés után a második legmagasabb pozíciót töltötte be. És mégis, ha beszélünk azokkal, akik igazán jól ismerik a helyi politikát, még egyikük sem tudja biztosan megmondani, hogy Dwyer valójában politikailag hol állt, hogy republikánus volt-e vagy demokrata, vagy egyik sem.³² Semmi sem dokumentálja jobban, hogy Waukesha-ban egykor mennyire nyilvánvalóan depolitizált volt a helyi politika. Jim Dwyer maga mondja, hogy vagy nagyon konzervatív demokrata, vagy nagyon liberális republikánus, mert számára nincs különbség.

2012 októberének ezen a napján, amikor a 2012-es elnökválasztási kampány kellős közepén meglátogatják Menomonee Falls-i otthonában, elárulja, hogy még nem döntött, de nyilvánvalóan Barack Obama mellett teszi le a voksát. Az, hogy politikailag különbözik a Waukesha-ban élőkétől, hamar kiderül a beszélgetés során. Ezt mindenekelőtt abban veszed észre, ahogyan másképp beszél Milwaukee-ről. Sokakhoz hasonlóan ő is a "Brew City"-ből származik, de Dwyer meglehetősen vágyakozva emlékszik vissza arra, hogy a nagyvárosban nőtt fel, és hogy szüleinek akkoriban nem volt autójuk, és tömegközlekedést használtak. Ez egy "európai" életmód volt, mondja Dwyer melankolikusan, mert ezt nem negatív értelemben érti. Nem tagadja, hogy Milwaukee-nak sok problémája van, de az összefüggéseket kissé másképp látja: "Egy autópálya-lehajtóra vagyunk a valóságtól. Mert ez a valóság. Itt élhetünk. De ha mi nem segítünk megoldani a problémáikat, akkor itt lesz."³³

Dwyer sok szempontból úgy tűnik, mintha a helyi politika erényeiről szóló tankönyvből szökött volna ki, egy olyan eszményképét képvisel, amely valójában az ügyről szól, nem a pártérdekekről, és - bármilyen szánalmasan hangzik is - arról, hogy személyes áldozatokat hoz a közjó érdekében. Dwyer, nyolcgyermekes apa és

32 Például egy beszélgetés során Laurel Walker újságíróval, aki több mint három évtizede tudósít a Milwaukee *Journal Sentinel* című lapnak a Milwaukee külvárosainak politikájáról. Beszélgetés Laurel Walkerrel, május 18. 2012.

33 Beszélgetés Jim Dwyerrel, október 11. 2012.

24 gyermek nagyapja, először Menomonee Falls falusi tanácsában, majd azóta Waukesha megye tanácsában is 1992 szolgált.

Főállásban gépészként dolgozott; két mesterséges térdizület és egy műcsípő alkotja ma az emléket. Munka után általában csak rövid ideig volt otthon, utána mindig volt valamilyen bizottsági ülés vagy más esemény. Soha senki nem kérdezte meg a párthovatartozásáról, mondja, pedig a választóközrete az elnökválasztások eredményei alapján már akkor is rendkívül konzervatív lehetett. A megyei tanácsban eltöltött 20 éve alatt egyszer sem volt ellenfele. Dwyernek eléggé ismertek voltak a környéken, sok barátjuk volt a templomi közösségből és a heti softballmeccsekről, fiaik pedig sikeres sportolók voltak a középiskolában, ezért a Dwyer név rendszeresen szerepelt az újságban. Ezek a sikerkritériumok normális időkben a helyi politikai karriernek sorsáról döntenek az Egyesült Államokban, ahol a pártok alig játszanak szerepet a jelöltek kiválasztásában ezen a szinten.

Néhány évvel a helyi politikába való belépése után, 1994-ben kollégái megválasztják a megyei tanács elnökévé, ami már teljes munkaidős, teljesen fizetett állás. Most már leteheti a gépkezelői munkát. És még egyszer: az a tény, hogy Dwyer ilyen gyorsan olyan nagy elfogadottságot szerzett Waukesha-ban, mint pártonkívüli, mérsékelt politikus, biztos jele annak, hogy az ideológiai kategorizálás nyilvánvalóan nem játszott nagy szerepet.

Csak 2005-ben döbbsent rá, hogy nem mindegy, milyen politikai pozícióban van az ember, és mindenekelőtt, milyen politikai kapcsolatokkal rendelkezik: Dwyer a megye legmagasabb politikai tisztségét, a megyei kormányfői tisztséget akarja betölteni. Ellenfele Dan Vrakas, aki eddig republikánus képviselő volt a Madison állambeli törvényhozásban. A Wisconsin Republikánus Párt teljes prominenciáját elhozza Waukesha-ba a választási kampányra, és kampánycsapata úgy állítja be Dwyert, mint egy "nagy költekezőt", aki egy liberális "árnyékkampányt" vezet. Dwyer maga mondja, hogy hallotta, hogy végül a washingtoni Republikánus Nemzeti Bizottság lett aktív: meg akarták akadályozni, hogy a középnyugat egyik zászlóshajó megyéjének ne legyen nem republikánus megyei vezetője.³⁴ Vrakasnak mindenesetre legalább részben sikerül mozgósítania a konzervatív szavazókat: Dwyer nagyon egyértelműen elveszíti a választást. Másodszor nem próbálkozik, és továbbra is a megyei tanács elnöke marad.

34 Beszélgetés Jim Dwyerrel, október 11.2012.

Talán ez egy előjel volt. Mert ezt követően, és 2009 óta egyre inkább, amikor Barack Obama beiktatása után a Tea Party mozgalom révén megindul a konzervatív mozgósítás, megváltozik a politikai légkör Waukesha-ban. Kezdődik azzal, hogy a helyi "Waukesha Adófizetők Ligája" már 2006első alkalommal kampányol a megyei tanács tagjainak számának csökkentése érdekében. Waukesha-ban már most is a legkevesebb egy főre jutó megyei igazgatósági tag van, és Dwyer, sok más igazgatósági taghoz hasonlóan, nem tartja ezt okos ötletnek, mert növeli az egyes felügyelők munkaterhelését, és a megtakarítás minimális, tekintve a néhány ezer dolláros kompenzációt. Az "Adófizetők Ligája" azonban elég szavazatot gyűjtött egy petícióban, hogy nyomást gyakoroljon, és néhány felügyelő elfogadta a követelést, és megfelelő határozatot terjesztett elő. A "kis kormányzat" eszméje áll emögött, és ez annyira népszerű Waukesha-ban, hogy még azok a felügyelők is engednek, akik nagyon keveset gondolnak az egész ötletről. Ez azonban csak a kezdet: mostantól kezdve két évente új aláírásokat gyűjtenek, hogy tovább csökkentsék a testület létszámát.³⁵

Scott Walker 2011-es beiktatásával az amerikai politika polarizálódása végre helyi szintre is eljutott. Mivel Waukesha helyi politikájában a Demokrata Pártnak egyáltalán nincs hangja, ez mindenekelőtt a korábban meglehetősen apolitikus intézmények politizálásában és az arra irányuló igények fokozódó megjelenésében nyilvánul meg, hogy a helyi politikát végre a lakosok konzervatív értékrendjéhez igazítsák. A politizálási kísérlet többek között abban is megmutatkozik, hogy Waukesha most azt is megpróbálja, ami Dane megyében már régóta szokás: határozatokat fogadnak el.

Ez közvetlenül a 10. törvény után kezdődik, amikor a megyei tanács néhány konzervatív felügyelője szimbolikusan Scott Walker mögé akar állni egy olyan határozat elfogadásával, amely kifejezetten támogatja a kormányzó intézkedéseit. Dwyer és mások kezdetben ellenállnak: ők nem Madisonban vagy Milwaukee-ban vannak, és a helyi politika ilyen nem helyi kérdésekkel való megterhelése nem illik a hely kultúrájához.³⁶

Sőt, a bíróság épülete előtt, ahol a megyei tanács ülései zajlanak, a döntés estéjén néhány polgár 100 megjelenik - és a legtöbb

35 Vö. Laurel Walker: Waukesha County Supervisors spar over Board Size, in: *The Milwaukee Journal Sentinel*, február <http://www.jsonline.com/news/14.2011,waukesha/116192734.html> (utolsó hozzáférés: 2.2015. június).

36 Beszélgetés Jim Dwyerrel, október 11.2012.

még Walker politikája ellen is tiltakoznak. Ettől függetlenül azonban a legtöbb felügyelő érzi a nyomást, hogy beleegyezzen Walker intézkedéseibe. Még Dwyer is meghajol: ő maga azt mondja, hogy a megyei testület egysége fontosabb volt számára, mint az, hogy szerinte az egész eljárás nem okos.³⁷ Azt is reméli, hogy ez egyszeri eset marad, amelyet csak azok a különleges érzelmek magyaráznak, amelyeket Walker politikája kiváltott. Az állásfoglalást néhány ellenszavazattal (amelyek még mindig szerepet fognak játszani) elfogadják.³⁸

Végül 2012-ben a helyi politikában a polarizáció erősödése személyesen érinti Dwyert. Waukesha megyében - sőt, Dane megyében ez soha nem történne meg a liberálisokkal - a választókerületek határainak néhány évente szükségessé váló újrajrölését valójában egy független bizottság végzi. A legutóbbi új választókerület-kiosztás után Dwyer új választókörzete átfedésben van egy másik megyei elnökségi tagéval: Janel Brandtjennel, a Tea Party aktivistájával, akit már említettünk ebben a lapban, és aki Dwyerhez hasonlóan Menomonee Fallsból származik. Brandtjen 2008 óta tagja a megyei tanácsnak, és addig alacsony beosztású felügyelő volt. A 2012-es kampánya azonban elég markáns, a konzervatív ideológia klasszikus díszleteivel dolgozik, amelyek eddig ritkán játszottak szerepet Waukesha helyi politikájában: A szórólapokon, amelyek Dwyer szomszédainak postaládáiban is landolnak, az áll, hogy Dwyer "nagy költekező", az adóalapok "pazarlója", és általában véve egy alig leplezett liberális. Ő, Brandtjen viszont mostantól a konzervatív hang akar lenni a megyei tanácsban. Még a konzervatív talk radio sztárja, Mark Belling is csatlakozott a kampányhoz, aki Wisconsin ezen részén a konzervativizmus feltehetően legfontosabb hangja, és támogatja őt.

Dwyer teljesen felkészületlen egy ilyen kampányra. A választást elsöprő fölényrel veszíti el, és számára, a Waukesha megyei tanács nagyra becsült elnökének, aki a megye számos mérsékelt republikánus képviselőjétől - a seriffőtől a körzeti bírákig - is "támogatást" kapott, a helyi politikában eltöltött 20 év után hirtelen és váratlan politikai véget ér.

Ez egy kis földrengés Waukesha egyébként meglehetősen látványtalan helyi politikájában. Brandtjen, aki azóta politikai karriert futott be, és 2014 óta Madisonban az állami törvényhozásban is helyet foglal, Mark Belling mellett más támogatói is voltak: a helyi Tea Party csoportok, amelyekből a

37 Jim Dwyertől június 24. ban kapott későbbi írásbeli tájékoztatás 2015.

38 Lásd Laurel Walker: Waukesha County Board Endorses Walker's Budget Action, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2011. március 23.: <http://www.jsonline.com/news/waukesha/118508684.html> (utolsó hozzáférés: 2015. május 5.).

arra a következtetésre jutottak, hogy bár Waukeshát kellően konzervatív republikánusok képviselik Madisonban és Washingtonban, a helyi politikát nem ugyanúgy alakítják. Az egyik ilyen csoport, a Waukesha Taxpayers Association szervezője és "elnöke" Steve Welcenbach. Welcenbach, a diplomás vegyész és egy hulladékkezelő cég tulajdonosa mindenféle érdekes dolgot tud mondani. Amikor szembesül azzal, hogy Waukesha a konzervatív eszmék fellegrárájának számít, és hogy a liberálisok Madisonban mindig "Mordorról" beszélnek, Welcenbach csak hitetlenkedve rázza a fejét: "Ha tudnák, mennyire behatoltak ebbe a megyébe [...]. Ha tudnák, mennyire beivódott ide a liberális ideológia."³⁹

Welcenbach szerint a mérsékelt republikánusok Waukesha helyi politikájában semmivel sem jobbak, mint a madisoni demokraták. Az ő világképében mindez nem igazán számít. A legtöbb Waukesha-i republikánust a legjobb esetben is opportunistának tartja. Dan Vrakas megyei vezető például valójában egy liberális, aki a republikánus párti címke mögé bújjik. Aztán, ha egyszer belelendül, Welcenbach rövid, de annál intenzívebb betekintést nyújt a szerzőnek a paranoid amerikai jobboldal gondolatvilágába: Elmondja, hogy az USA-ban a fasizmus nagyon eleven, és hogy ellenfelei "Gestapo módszereket" alkalmaznak ellene; hogy az embereknek csak 5%-a a társadalom oszlopos tagja, és a többiek ennek az 5%-nak a hasznából élnek; hogy a szociális programok tönkreteszik a társadalom morálját; hogy nem valószínűtlen, hogy valamikor a jövőben a kormány valamilyen ürüggyel szükségállapotot rendel el, és hogy akkor már nem lesz elegendő a szavakkal való ellenállás; és még sok minden más. Amikor egy másik beszélgetés során Welcenbachot megkérdezik, hogy miből áll a világnézete, és a "Fox News"-ről kérdezik, ismét áradozik: "A Fox News", mondja Welcenbach, "keleti parti baromság", és valójában a liberális establishment egyik pillére. Ha viszont valakinek valóban megbízható információforrásra volt szüksége, jó lelkiismerettel csak a saját havilapját ajánlhatta. Az egyetlen olyan címet viseli, amely a bejelentés szerint még mindig méltó az állításoknak: "Reality News".⁴⁰ Az előfizetés kedvezményesen vehető igénybe, és a nyomtatott kiadványt saját költségén Németországba is elküldené. A szerző elutasítja.

Mondhatnánk, hogy Welcenbach nagyon-nagyon konzervatív. De talán minden tudományos objektivitáson túl pontosabb és igazabb lenne azt mondani, hogy - ha szabad így mondanom - egy bizarr párhuzamos világban él. És

39 Beszélgetés Steve Welcenbach-kal, szeptember 25.2014.

40 Beszélgetés Steve Welcenbach-kal, november 22.2012.

Welcenbach és a hozzá hasonlók megváltoztathatják Waukesha politikai arculatát. Brandtjen nem az egyetlen jelölt volt, akit a legutóbbi, 2012-es és 2014-es választásokon támogattak. Már 2010-ben több új, Tea Party hátterű felügyelőt választottak a megyei tanácsba. Néhányan már jó ideje aktívak voltak, mások azonban elsősorban a 2009 utáni tiltakozási hullám hatására aktivizálódtak politikailag. Ebben jelentős szerepet játszik az országosan aktív konzervatív lobbicsoport.

"Americans for Prosperity" (AfP) - amely révén Welcenbach is először került be igazán az amerikai konzervativizmus kozmoszába.⁴¹ A szervezet nem csak képzést és oktatást kínál a helyi aktivisták számára. Ennél is fontosabb, hogy rendezvényein és levelezőlistáin keresztül összehozza a konzervatív aktivistákat. Az AfP egyik találkozóján például Jennifer Grantet, a karrierje elején álló pénzügyi 40.könyvelőt és négygyermekes anyát arra bátorítják, hogy vegyen részt jobban a helyi politikában: végül is ott is lehet változtatni. Grant 2012-ben indul a megyei tanácsban, mint mondja, azért, hogy kiálljon konzervatív értékei mellett.⁴² A választást is nagy könnyedséggel nyeri meg.

Waukesha politizálódásának folyamata nem megy egyik napról a másikra. A megyei tanácsban például a Brandtjenhez hasonló konzervatívok még mindig kisebbségben vannak: a felügyelők²⁵ közül talán hatan, legfeljebb heten tartoznak a Republikánus Párt Tea Party szárnyához. Semmiképpen sem szavaznak mindig egy tömbben, és nem is nagyon van köztük koordináció.⁴³ És mielőtt valaki Welcenbachot egy nagyszabású Tea Party-offenzíva zseniális zsinórhúzójának stilizálná, ismét fel kell ismernünk, hogy mindez milyen alacsony érzékelési szinten zajlik. Welcenbach saját bevallása szerint csak 2014 néhány száz dollárnyi adományt tudott összegyűjteni a megyei választásokra. Az erősen átpolitizált Dane megyében, ahol a helyi politika nagyon professzionálisan van megszervezve, ezzel nem jutna messzire. Welcenbach szerint a legnehezebb olyan jelölteket toborozni, akiket érdekel a felügyelői munka. Másrészt ezek a nehézségek talán még inkább megmutatják a helyi politika politizálásának lehetőségét Waukeshában. Ahol a Welcenbach jelölteket talált, ott az esetek többségében sikerrel jártak. És mindezt annak ellenére, hogy

41 Lásd még Jessica McBride cikkét: "We are an Activist Army", Say Leaders of New Falls Taxpayers Group, in: *Menomonee Falls Patch*, 2012. július 1.: <http://patch.com/wisconsin/menomoneefalls/we-are-an-activist-army-say-leaders-of-new-falls-tax-p5692ae778f> (utolsó hozzáférés: 2015. június 2.).

42 Beszélgetés Jennifer Granttel, október 25.2012.

43 Beszélgetés Jennifer Granttel, szeptember 26.2014.

Voltak közöttük az amerikai konzervatívizmus mércéje szerint is megkérdőjelezhető emberek, például az antiszemita "John Birch Society", aki könnyedén legyőzte a 2014-régóta hivatalban lévő felügyelőt. A vesztes jelölt, Pamela Meyer aláírta a Scott Walker elleni visszahívást - politikai szempontból ez Waukesha-ban biztos halálos ítélet.

Welcenbach kis csoportja rendkívül hatékonyan működött a visszahívás nyilvános nyilvántartásában: A csoport célkeresztjébe került az összes olyan megyei elnökségi tag, aki aláírta a Scott Walker elleni 2011 visszahívást, és aki újra 2012 vagy újonnan indult. Larry Nelson, Waukesha város korábbi demokrata polgármestere, aki most a megyei tanácsban ül, bölcsen tette, hogy nem írta alá a visszahívást: Nelson szerint tudta, hogy ezután nehéz lesz bármilyen tisztséget

betölteni Waukesha megyében.⁴⁴ Valójában a legtöbb, aki nem írja alá a "visszahívást", 2012 vagy leszavazzák 2014. Hasonlóképpen azok, akik a Scott

Walker 10. törvényét támogató állásfoglalás ellen 2011 szavaztak, le fognak szavazni. Alapvetően ez a mechanizmus nagyon logikusnak tűnik: az emberek többsége keveset tud a helyi képviselőről, és gyakran nem túlságosan tájékozott a helyi politikával kapcsolatos kérdésekben. Ugyanakkor Waukesha rendkívül republikánus és fogékony a Tea Party kormányellenes retorikájára, még akkor is, ha a helyi szintű problémák egészen mások. Ilyen körülmények között tehát helyi választásokon a választók az ideológia "rövidítését" is használják.

Alapvetően ez ugyanazt a mintát mutatja, mint Dane megyében: a politizálás mindig kifizetődő azok számára, akik tudják, hogy a többségi kultúra ideológiájával szövetkeznek. Ők polarizálnak, míg mindazok, akik strukturálisan hátrányos helyzetben érzik magukat, megpróbálnak depolarizálni, és a párhovatarozás ugyanolyan fontos.

az ideológiai orientációk jelentőségének lekicsinyítése.

Waukeshában, akár csak Dane megyében, a bírói tisztségekért folytatott választási kampányok példátlan mértékben átpolitizálódtak, és azok, akiket nem tartottak elég konzervatívnak, gyorsan kikerültek a tisztségből. Ez történt például Richard Congdennel is, amikor 2010-ben a megyei bírói posztért indult. Congdon egész életét Waukeshában töltötte, és 33 éves tapasztalattal rendelkezett mint bírósági ügyvéd. 2009-ben az állam akkori kormányzója, a demokrata Jim Doyle nevezte ki bírói posztjára, miután megüresedett egy üresedés. Riválisa, Mark Gundrum jogi tapasztalata - jogi diplomáját leszámítva - főként abból állt, hogy néhány hónapig az amerikai erők katonai jogászáként dolgozott Irakban. A legfontosabb, hogy Mark Gundrum több mint 20 éven át republikánus képviselőként szolgált a Madison állambeli törvényhozásban.

44 Beszélgetés Larry Nelsonnal, 25.09.2014.

Congdon több éven át a Waukesha-i Demokrata Párt elnöke volt. A republikánus Gundrum kampánya ennek logikájából fakadóan mindenekelőtt a párhovatarozást és a jelölt ideológiai irányultságát hangsúlyozza: Waukesha-nak olyan emberre van szüksége, akinek "szilárd, konzervatív nézetei vannak a jogról". Congdon pedig a maga részéről megpróbálta depolitizálni a kampányt: "A bírósági munkában nincs semmi konzervatív vagy liberális. Ha valakinek börtönbe kell mennie, akkor börtönbe küldjük. Ha valakinek hosszú időre börtönbe kell mennie, akkor hosszú időre börtönbe küldjük."⁴⁵ A republikánus Gundrum a szavazatok közel 80%-ával győzött.

Míndezek ellenére Waukesha még mindig nem olyan polarizált és politizált, mint Dane megye. A részleges összehangolás jeleit azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni. Waukesha helyi politikája szintén polarizálódott és ezáltal pártpolitizálttá vált, még ha a fő konfliktusvonal némileg más is: Waukeszában az ideológiai vita sokkal inkább a politikai táboron belül zajlik. Madisonban is folyamatosan próbálják túllícitálni, hogy ki testesíti meg tisztább formában a baloldali politikát. De minden politika viszonyítási pontja továbbra is az "ellenség" marad, aki továbbra is a másik pártban található - és ha ez az ellenség a saját helyi politikában már teljesen marginalizálódott, akkor ez azt jelenti, hogy a nemzeti és állami ügyeken keresztül még erősebben kell fenntartani a hazai integrációt. Waukeszában azonban a helyi politika megosztottsága alapvetően ugyanaz, mint ami jelenleg a Republikánus Pártot jellemzi országos szinten. Még a Tea Party csoportok eddigi szerény térnyerése is elég ahhoz, hogy a megyei tanács mérsékelt-konzervatív politikai vezetését idegessé tegye. Paul Decker, a megyei tanács elnöke és Dan Vrakas megyei ügyvezető mindent megtesznek a Tea Party frakció ellenőrzéséért és semlegesítéséért.

Brandtjen, Grant és a többi Tea Party republikánus is egyre gyakrabban próbál határozati javaslatokat benyújtani: például a spanyol nyelv második hivatalos nyelvként való bevezetése ellen az USA-ban, vagy az illegális bevándorlók amnesztiája ellen stb. A megye politikai vezetése minden alkalommal megpróbálja csírájában elfojtani ezeket a projekteket. Amint a megyei vezető tudomást szerez róla, behívja a petíciót benyújtókat az irodájába, és megpróbálja meggyőzni őket arról, hogy ez a vég kezdete: ha támogatná a határozatot, hogy minden illegális bevándorlót toloncoljanak ki Mexikóba, holnap jönne valaki,

45 Lásd Mike Johnson: State legislator announces run for Waukesha County judgeship, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2009. november 13.: <http://www.jsonline.com/news/waukesha/70042847.html> (utolsó hozzáférés: 2015.06.22.).

és állásfoglalást terjesztett elő a globális felmelegedés ellen (amit persze Waukeshában senki sem merne megtenni). Mi lenne, ha a felügyelők egyszerűen

levelet írnának az Egyesült Államok elnökének? Ennek minden bizonnyal ugyanolyan hatása lenne. Vrakas legalábbis azt mondja, hogy a legnagyobb bajt sikerült így megakadályoznia.⁴⁶ A Vrakashoz hasonló mérsékelt republikánusok, akik a helyi politikát uralják Waukesha-ban, nem érdekeltek abban, hogy a helyi

politika ideológiai töltetűvé váljon: számukra ezek a próbálkozások mellékszálak, amelyek elterelik a figyelmet arról, aminek valójában a megyei önkormányzat alapvető feladatainak kellene lennie: "A helyi önkormányzatban nem foglalkozunk társadalmi kérdésekkel. Ami valóban egyre inkább megosztja a republikánus és a demokrata pártot. Nem fogunk belemenni a meglegházasságba és az abortuszba. Erre itt nem térünk ki. Ez inkább üzlet. Szántjuk fel az utcákat, meg ilyenek."⁴⁷ De azért is kerülnek ezeket a kérdéseket, mert attól tartanak, hogy ez olyan dinamikát indíthat el, amely a végén a saját pozíciójukba kerülhet. Paul

Decker, Dwyer utódja a megyei tanács elnöki posztján, Vrakashoz hasonlóan szintén mérsékelt republikánus, aki arra a kérdésre, hogy vallásos-e, azt válaszolja, hogy inkább "spirituális beállítottságú" - nem feltétlenül az a fajta válasz, amely a konzervatív bázis kedvenceivé teszi az embert. Egyelőre azonban senki sem tesz fel neki ilyen kérdéseket, mert Waukesha helyi politikája az ilyen kérdésekkel kapcsolatban nincs meghatározva.

Az, hogy ezek a semlegesítési kísérletek eddig működtek, valószínűleg annak is köszönhető, hogy a helyi politikában a hivatalos közigazgatási apparátus és az amatőr politikusok közötti tudás- és kompetenciakülönbség egyszerűen óriási. Saját bevallásuk szerint a legtöbb megyei elnökségi tag heti négy-hat órát tölt munkájával, ami megnehezíti egy-egy kérdés mélyreható feldolgozását. A megyei tanács ultrakonzervatívjai számára ezért rendkívül ijesztő az igazgatási személyzet szakértelme. Folyamatosan "történelemórákat" kap, mondja Janel Brandtjen. A javaslataival szembeni ellenvetéseket "a részletekbe való belegabalyodás stratégiájának" nevezi. Ráadásul a helyi politikában nem könnyű keménynek és konfrontatívnak lenni. A megyei tanács ülésein a Tea Party aktivistái a mérsékelt republikánusok és a két demokrata között ülnek, viszonylagos harmóniában. Beszélnek a gyerekekről, az utolsó nyaralásról, az utolsó Green Bay Packers-meccsről. Nincs olyan teljes csoportosítás, mint Dane megyében. Valójában a szavazások 90%-a nem engedi meg a konfliktusokat, gyakran ellenszavazat nélkül fogadják el. A kollegialitás és a konszenzus légkörével szembenemenni nem olyasmí, amit még azok sem tudnak, akik

46 Interjú Dan Vrakas-szal, november 20.2012.

47 Interjú Dan Vrakas-szal, november 20.2012.

Az új testület egy fiatalokból álló kis csoport, akik azzal a deklarált céllal mentek a megyei testülethez, hogy megtisztítsák az ottani frontokat. "Nem jó móka, hogy te vagy a népszerűtlen tinédzser a szobában" - mondja Janel Brandtjen.⁴⁸

Valójában feltehetnénk a kérdést, hogy mi az, ami egyáltalán kiváltja Brandtjen és mások ellenállását. Waukesha sok tekintetben tulajdonképpen megfelel a konzervatív politika ideáljának: ez a megye a legkevesebb szavazóval rendelkező megye.

"ingatlanadó Wisconsinban, az egyetlen megye, amely nem vet ki kiegészítő forgalmi adót, és a lakosságához viszonyítva a legkevesebb közalkalmazottal rendelkezik. A megye különösen büszke arra, hogy a hitelminősítő intézetek mindig háromszoros A minősítést adtak a költségvetési gazdálkodására. Vagy Dan Vrakas szavaival élve: "Úgy vélem, hogy Waukesha megye kormánya közel áll ahhoz, ahogyan a Tea Partyhoz hasonló csoportok szeretnék, ha a kormányt működtetnék".⁴⁹ Waukesha valóban rendelkezik néhány olyan jól kidolgozott szociális szolgáltatással, például függőségi klinikákkal vagy női menedékházakkal, amelyeket Wisconsin más megyéi még csak nem is engedhetnek meg maguknak. A mérsékelt republikánusok, akik még mindig meghatározzák a Waukesha helyi politikájában az alaphangot, büszkék arra, hogy rendelkeznek ezekkel a programokkal, és még mindig gyakorlatilag adósságmentesek. Lehet, hogy ez egy potenciális támadási felület lenne, de a Tea Party frakcióból eddig senki sem kérdőjelezte meg ezeket a programokat. Ehelyett inkább a pénzzel kapcsolatos apróságokról van szó, például amikor a megye úgy dönt, hogy újraaszfaltoz egy kerékpárutat, mert végül is ki akarna Waukesha-ban biciklizni? Vagy követelik a Waukesha városában működő közmuzeumra szánt néhány ezer dollár törlését, amelynek végül is szintén a szabad piac törvényei szerint kell bizonyítania.

A Tea Party frakciója Waukesha helyi politikájában mindenekelőtt az identitással foglalkozik, azzal, hogy a helyi politikát saját ideológiájuk hangtáblájává tegye. Hogyan tanulhatnának például San Francisco vagy Madison liberálisai költségvetési fegyelmet, ha Waukesha még mindig nem takarít meg annyit, amennyi elméletileg lehetséges - kérdezi Jennifer Grant.

"Az ország egyik legkonzervatívabb megyéjébe tartozunk [...] Nekünk kellene élvonalbeliakká lennünk!"⁵⁰

Így a Dane és Waukesha megye fellegráira tett expedíció végén egy talán nem igazán meglepő felismerés következik: az amerikai politika egészen ideológiai feltöltődését tekintve a helyi politika is a nagyobb pártpolitizálás irányába változik. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a pártoknak mint szervezeteknek jelentős szerepük van.

48 Interjú Janel Brandtjennel, november 2. 2012.

49 Beszélgetés Dan Vrakas-szal, május 17. 2012.

50 Beszélgetés Jennifer Granttel, 2014.26. szeptember.

szerep. Ez alatt azt értjük, hogy az országos politika kérdései úgymond a hátsó ajtón keresztül jutnak be a helyi politikába, és hogy a politikai semlegesség szférája egyre szűkül: A polarizáció korában a politikai tudás egyre inkább megköveteli a szereplők politikai ismereteit ezeken a szinteken is, amelyeknek túl kell lépniük azon az állításon, hogy pusztán tényszerű politikát folytatnak. Ennek ellenére a különbségek továbbra is szembetűnőek: Dane megyében a helyi politika valóban sokkal jobban tükrözi az országos viszonyokat - ha eltekintünk a durván egyoldalú többségi viszonyoktól. Nyugodtan feltételezhetjük, hogy ez más hasonló liberális fellegrákokban is így van, Ann Arbor-tól Boulderen és Berkeley-n át olyan nagyobb városokig, mint Austin, Portland és San Francisco. Waukesha ezzel szemben nem politizál ilyen mértékben. De a helyi aktivisták itt is felfedezték a helyi politikát, mint kaput, amelyen keresztül keresztülvihetik elképzeléseiket.

Alapvetően, ahogyan az ebben a tanulmányban már kifejtésre került, az amerikai politika polarizációs ciklusát a politikai elit stratégiái és a választók preferenciái közötti kölcsönhatás eredményeként kell felfogni. A helyi politikát illetően azonban - tekintve, hogy itt egy megkésett, "felzárkózó" polarizáció ment végbe - sok minden utal arra, hogy az országos konfliktusmintákat itt gyakorlatilag megtanulták és "utánozták". A korábban viszonylag pártoktól mentes intézmények fokozódó pártpolitizálása nemcsak a politikai fellegrákok képviselőinek problémáját fogja súlyosbítani, hanem valószínűleg tovább gyorsítja a "kisebbségek" csendes lemondását.

A helyi aktivisták által gyakorolt nyomás és az egyértelmű többségi uralom valószínűleg olyan politikákat is biztosít majd, amelyek tovább erősítik mindkét hely jellegzetességeit. Az időkeret, amely alatt ennek a fejleménynek a következményeit tanulmányoztuk, valójában túl rövid volt, de ha figyelembe vesszük, hogy Waukesha megyében még egy kerékpársáv építése is politikai vitát vált ki (ahogy egy Tea Party aktivista fogalmazott Mitt Romney és Paul Ryan kampánygyűlésén Waukeshában, amelyen a szerző is részt vett: "A kerékpározás Amerika-ellenes!"), és ezt szembeállítjuk a Dane megyei helyi politika éppen ellentétes céljaival, a gyakorlati következmények nyilvánvalónak tűnnek. Így Dane és Waukesha megye példája alapján nagyon kevés jel utal arra, hogy a közeljövőben meg lehetne szelídíteni az amerikai társadalomban a választójog által kiváltott centrifugális erőket.

X. Végül: különleges út vagy a jövő laboratóriuma? Az USA ideológiai polarizációja mint a paradox individualizáció esete

"Mély vallási és osztálykülönbségek választják el az elkülönült, elszigetelt és önálló népcsoportokat. Az osztály- és vallási határokat átlépő társadalmi kommunikáció minimális. Minden csoportnak megvan a maga ideológiája és politikai szervezete: politikai pártok, szakszervezetek, munkáltatói szövetségek, gazdák csoportjai, újságok, rádió- és televíziószervezetek, iskolák - az óvodától az egyetemig." - mondta.

Elismerem: A különálló óvodák példája kissé túlzónak tűnik. És az a tény, hogy éppen az újságokra utal, és nem a "Fox News"-ra, az "MSNBC"-re vagy a blogoszférára, kissé elavultnak tűnik. Egyébként azonban ez a részlet meglehetősen pontos leírásnak tűnik az USA jelenlegi ideológiai szegregációs tendenciáiról, az ország "liberális" és "konzervatív" Amerikára való felosztásáról.

Valójában azonban egy másik országról van szó. Máskor. A fenti szöveg Arend Lijphart holland politológus könyvének elején található. Ez egy politikatudományi klasszikus: "A lakhatás politikája".¹ Ebben Lijphart leírja 1968 a holland társadalom "oszloposodását" különálló és szervezetenként elszigetelt szubkultúrákra (amelyeket ott "oszlopoknak" neveztek). Ha ma olvassa a könyvet, és ismeri az amerikai társadalomban ugyanebben az időben bekövetkezett változásokat, számos párhuzamot fog észrevenni, annak ellenére, hogy számos különbség van, amelyek minden bizonnyal nagyon jelentősek. Lijphart például nemcsak a különböző "pillérek" tagjai közötti alacsony házassági arányokról ír, ami erősen emlékeztet a "pillérek" számának csökkenésére, hanem az amerikai társadalom változásaira is.

1 Vö. Arend Lijphart: The Politics of Accommodation. Pluralizmus és demokrácia Hollandiában, Berkeley S1968., 1.

a demokraták és a republikánusok közötti házasságok. Azt is tudta, hogy az egymástól elkülönült szubkultúrák idővel teljesen eltérő elképzeléseket alakítanak ki saját nemzeti történelmükről. A kálvinista és katolikus iskolák tankönyveiben a holland függetlenségi háború szinte összeegyeztethetetlen változatainak leírása hasonlít azokra a folyamatokra, amelyek napjainkban az Egyesült Államokban is nap mint nap megismétlődnek, ahol a texasi és massachusettsi iskolások az amerikai történelem nagyon eltérő értelmezését tanulják.²

Amikor Lijphart 1968-ban megjelentette könyvét, a holland társadalom már elkezdett "dekolonizálódni". A katolikusok, protestánsok és szocialisták büszke szervezeti világa a következő időszakban szinte lélegzetelállító gyorsasággal omlott össze, mivel az individualizáció erőteljes lökései - legalábbis a közkeletű értelmezés szerint - egyre inkább megkérdőjelezték az önszerveződés szükségességét. Ma már nem csak a holland társadalom pilléresítése a múlté. Ugyanez elmondható más európai társadalmak politizált szubkultúráiról is.

Aligha véletlen, hogy ezzel egyidejűleg szinte valamennyi európai demokráciában csökkent a korábban éles ideológiai verseny a bevett pártok között. Az ideológiai polarizáció ugyanis - e tanulmány központi tézise szerint - elsősorban olyan különálló életvilágok kialakulásának eredményeként értelmezhető, amelyekben a valóság teljesen eltérő értelmezései kollektíven jönnek létre. Ennek fényében különösen figyelemre méltónak tűnik az ideológiai polarizáció és a társadalmi szegmentációs folyamatok kölcsönhatása az Egyesült Államokban. Az út megfordulása megdöbbentő. Az 1950-es és 1960-as években, amikor számos társadalomtudós próbálta megmagyarázni, hogy az angolszász demokráciák miért voltak olyan stabilak, míg a kontinentális Európa demokráciái sokkal törékenyebbek tűntek, az egyik központi magyarázat az volt, hogy az USA-ban nem voltak olyan zárt, politizált szubkultúrák, mint Európában a politikai pártok körül.³

2 A legutóbbi ilyen jellegű, országos szintű vita a nyáron robbant ki a texasi középiskolák számára készült amerikai történelemtankönyv 2015-átírása miatt, amelyben a rabszolgaságot többek között a polgárháború kitörésének "mellékes okaként" írták le.

3 Vö. Gabriel A. Almond: Comparative Political Systems, in: *Journal of Politics*, Vol. (183), pp1956., 391-409, különösen pp. 406-408.

Seymour M. Lipset 1960-ban Európával kapcsolatban a következőket írta: "Ahol a társadalmi struktúra úgy működik, hogy az azonos politikai nézeteket valló egyének vagy csoportok elszigetelődnek a más nézeteket vallókkal való kapcsolattól, ott az elszigetelt egyének vagy csoportok hajlamosak a politikai szélsőségesek támogatására".⁴ Amerika viszonylag mérsékelt politikai kultúrája ezzel szemben David B. Truman és Talcott Parsons szerint éppen annak köszönhető, hogy polgárai számos, egymást átfedő tagsággal rendelkeztek a civil társadalmi szervezetekben, és így széles, heterogén kapcsolati környezetet alkottak.⁵

Ma azonban úgy tűnik, hogy a konzervatív és a liberális Amerika életvilágai messze eltávolodtak egymástól. Természetesen az USA történelmileg mindig is sokféleképpen szegmentált volt: regionálisan, etnikailag, felekezetiileg, társadalmilag, kulturálisan.⁶ E megosztottságok fennmaradásától eltekintve azonban úgy tűnik, hogy a társadalmi szegmentációban a különbség elsődleges kritériuma ma az ideológia. Konzervatívnak vagy liberálisnak, demokratának vagy republikánusnak lenni - ma már számos más társadalmi jellemző korrelál ezzel: Életmódbeli hajlamok, lakóhelyi preferenciák, médiahasználati szokások, házassági magatartás és még sok más. Ennek eredményeként a két oldal párt támogatói közötti társadalmi távolság jelentősen megnőtt, és olyan közösségi terek alakultak ki, amelyekben elsősorban a hasonlóan gondolkodók kommunikálnak egymással, és amelyek ezért visszhangkamrákként működnek.

Sokkal inkább, mint az európai társadalomtörténet politikai szubkultúrái, az amerikai visszhangkamrák azonban az önfelelt gettósodás helyei. Egy paradoxonnal foglalkoznak: minél több lehetőségük van az embereknek, annál inkább az egyértelmű életet választják, és nem akarnak túlságosan szembesülni az eltérő értékekkel. Senki sem kényszerül arra, hogy állandóan az "MSNBC"-t vagy a "Fox News"-t nézze. Épp ellenkezőleg: a történelem során még soha nem volt ennyi lehetőség az alternatív információforrásokra, és ritkán használták ki őket ilyen kevéssé. Az életmódjukban megnövekedett autonómia nyilvánvalóan nem változtatta az USA polgárait posztmodernistákká.

4 Vö. Seymour Martin Lipset: *Political Man. The Social Base of Politics*, New York 1963, 2. kiadás, pp. 76.

5 Vö. David B. Truman: *A kormányzati folyamat. Political Interests and Public Opinion*, New York 1951; Talcott Parsons: *Voting and the Equilibrium of the American Political System*, in: Eugene Burdick/Arthur J. Brodbeck (szerk.): *American Voting Behavior*, Glencoe pp. 1959.90-112.

6 Claude Fischer/Greggor Mattson: *Is America Fragmenting?*, in: *Annual Review of Sociology* (352009), pp. 435-455.

Az eredmény egy olyan folyamat, amelyet ebben a műben⁷ paradox individualizációnak neveznek, mivel a megszerzett szabadságot arra használják fel, hogy visszahúzódjának egy visszhangkamrába. Ezt a folyamatot ebben a munkában *paradox individualizációnak* neveztük el, mivel a megszerzett szabadságot a visszhangkamrába való visszavonulásra használják fel: Az ember úgy dönt, hogy nem kell mindig választania.

Mindez Dane és Waukesha megyében, e tanulmány esettanulmányaiban is megmutatkozik: polgáraik műveltek, tehetősek, politikailag különösen érdeklődőek és jól informáltak is - mégis az amerikai kultúrharc legbuzgóbb harcosai közé tartoznak. Paradigmatikusan illusztrálják azt a tendenciát, amely különösen jól szemlélteti a paradox individualizáció jelenségét: az Egyesült Államok sok polgárának növekvő tendenciája, hogy a lakóhely kiválasztásakor a hasonlóan gondolkodó emberek társaságát keresi. Mivel a mindennapi élet meglehetősen im- presszionista szociológiáján túl kevés szilárd bizonyíték van erre a "lábbal való szavazásra", ez a munka egy terepkutatás segítségével próbálta a korábnál jobban megérteni ezt a folyamatot. E cél elérése érdekében nagyon különböző módszertani megközelítéseket és empirizmusokat kombináltunk: kvalitatív interjúkat, terepszemlét, végül pedig egy reprezentatív felmérés adatait. A következőkben a tanulmány legfontosabb eredményeit foglaljuk össze a kellő rövidegsége mellett:

1) Még ha az USA *szélsőséges* ideológiai polarizációjának oka olyan fellegvárakban keresendő is, mint Dane és Waukesha megye: először is, ezek a helyek maguk is az USA-t a 20. század második fele óta átszövő törésvonalak termékei. Pontosabban: mindkét megye sajátos jellege az Egyesült Államokban az 1960-as évek társadalmi felfordulására adott reakcióként is felfogható. Azóta Dane megyében kialakult egy olyan városfelfogás, amelyben az Új Baloldal eszméi tükröződnek, és amely ma a Demokrata Párt rögzített ideológiai leltárához tartozik: A sokszínűség preferálása, az egyéni önmegvalósítás lehetősége, a környezet védelme. A sűrűn lakott városokban, amelyeknek meg kell akadályozniuk a ~~külön~~ terjeszkedést, és amelyekben a lehető legtöbb közjavak állnak rendelkezésre, látjuk a legjobb esélyeket e posztulátumok megvalósítására.

7 Vö. Zygmunt Bauman: Flaneure, Spieler und Touristen: Essays zu postmodernen Lebensformen (Flaneurok, játékosok és turisták: esszék a posztmodern életmódookról), Hamburg. 1997.

Waukesha ezzel szemben konzervatív reakció az ezekben az években tapasztalt túlkapásokra és a hanyatlás jeleire, különösen a szomszédos Milwaukee városában kitört faji zavargásokra és a nagyvárosi élet általános problémáira. A város kapujában, ahogy Waukesha sok lakója látja, továbbra is olyan életet élhetnek, amely megőrzi az amerikai álmot. Alapvetően mindkét hely egyfajta idilli visszavonultságként funkcionál: Madison és Dane megye mint fellegvár, amelyben a nagy kiábrándulás után is megmarad a hatvanas évek reformszelleme, és az ember kívárja, amíg a társadalom többi része végre megérkezik a modernitásba; Waukesha mint erőd a jelen hanyatlásának jelei ellen, amelytől igyekszik minél tovább távol tartani magát.

2) Ezzel a kezdeti szikrával kezdődik a "nagy válogatás": Dane és Waukesha megye elkezd vonzani a különböző politikai profilú embereket. E jelenség pontos empirikus mérése továbbra is kihívást jelentő feladat, amelyről bizonyosságot valószínűleg csak egy évtizedes panelvizsgálattal lehetne szerezni. De mindent egybevetve, az empirikus bizonyítékok a "Nagy Fajta" valóságára vonatkozóan nagyon egyértelműnek tűnnek: Az új helyre költözők között nagy többségben voltak azok, akik már a költözéskor is a többségi kultúra pártidentifikációját osztották. Az életmóddal kapcsolatos preferenciák nagymértékben különböztek: A demokraták és a republikánusok nagyon különböző dolgokkal törődtek, amikor azt választották, hogy hol éljenek. Végül a kisebbségi kultúra tagjai nem csak a lakóhelyükkel kapcsolatos elégedettségük volt alacsonyabb. Ők is erősebben kifejezték az elköltözés iránti vágyukat, nem ritkán közvetlenül politikai okokból. Ennek következtében a jövőben valószínűleg még homogénebbé válik mindkét hely.

3) Különösen a többségi kultúra tagjai körében a hajlandóság arra, hogy más nézeteknek és véleményeknek tegyék ki magukat, ettől kezdve a nulla felé tendált. Személyes hálózataik tehát homogénebbek voltak, mint a kisebbségi kultúra tagjainak hálózatai - ez az első jele annak, hogy a politikai erődök kialakulása nemcsak tünete, hanem mindenekelőtt oka lehet a polarizációnak. És minél erősebb a pártidentifikáció, minél erősebb a személyes hálózatok homogenitása, minél erősebb a lakóhellyel való azonosulás, annál nagyobb a politikai részvétel valószínűsége.

4) Dane és Waukesha megye nemcsak különböző típusú polgárokat vonzott. Nagyon maradandó nyomot hagytak azokban is, akik ezekre a helyekre költöztek. Ez különösen világossá válik, amikor az újonnan belépők pártidentifikációjának változását elemezzük: A Dane megyébe költözött emberek általában liberálisabbak lettek: a demokraták erősítették, a republikánusok gyengítették pártidentifikációjukat, a "függetlenek" jobban hajoltak a Demokrata Párt felé, mint költözésük idején. Waukeshában ugyanez volt tapasztalható, csak éppen fordítva - az oda költözők inkább konzervatívabbak lettek. Ez lehet a visszhangkamra-hatás leglényegesebb eleme: a politikai attitűdök megerősödése valóban zajlik Amerika politikai nagyvárosaiban. A csoportos polarizáció a szociálpszichológiai kísérleteken túlmutató jelenség. Aki Dane vagy Waukesha megyéből a madisoni vagy washingtoni parlamentekbe akar bekerülni, annak tehát állandó és néha bizarr versenyben kell bizonyítania, hogy senki sem liberálisabb vagy konzervatívabb nála.

5) A két hely közötti elsőprő hasonlóságok ellenére a feltételezett visszhangkamra-hatások közül sok volt erősebb a liberális Dane megyében, mint Waukeshában. Ez különösen igaz volt a kisebbségi mentalításra: a liberális Dane megyében élő republikánusok kevésbé voltak elégedettek lakóhelyükkel, erősebb volt az elköltözési hajlamuk, és összességében sokkal egyértelműbben mutatták a civil társadalomból való kivonulás jeleit. Ennek több oka is van, de kezdetben mindkét hely struktúrájával függ össze: Az aktivista, városi Madisonban a politika mindig jelen van, az erősen privatista Waukesha megyében viszont a kampányidőszakokon kívül sokkal kevésbé. Röviden, egy republikánus Dane megyében sokkal gyakrabban emlékezteti magát kisebbségi státuszára, és sokkal gyakrabban szembesül a többségi kultúra nézeteivel. Azt azonban, hogy ez a megállapítás alkalmazható-e minden republikánus vagy demokrata erősségre, további tanulmányoknak kellene megmutatniuk. Mivel azonban ezek a különbségek elsősorban a városi sűrűséggel magyarázhatók - amely viszont korrelál a pártidentifikációval -, ez valószínűsíthető.

6) Bár Waukesha-ban jelentősen súlyosbodott, a politikai képviselő problémái alapvetően mindkét megyében felmerülnek. Ez nem utolsósorban a helyi politikában is nyilvánvaló, ahol a "kisebbségek" hangja alig hallatszik. Az elmúlt években erősen polarizálódott, és közelít a nemzeti politika konfliktusos mintáihoz. Az ideológiai különbségek hangsúlyozása, vagy akár csak a jelöltek pártovatartozásának pusztá említése mindkét esetben a többségi kultúra által végzi: számukra ez a

ez a fajta pártpolitizálás biztos nyerő stratégia. A megfigyelési időszak egy kicsit túl rövid volt ahhoz, hogy komolyan meg lehessen ítélni, hogy a helyi politika növekvő ideologizálódása milyen mértékben befolyásolja a helyi szinten elfogadott politikákat. Valószínűleg azonban ez a helyzet - ami valószínűleg úgy alakítja a helyeket, hogy azok egyesek számára vonzóbbak lesznek, mint mások számára.

Az USA-ról ebben a munkában kialakított nézet bizonyos szempontból kifejezetten európai volt. És ezt a perspektívát így szánták. Nemcsak ezért próbáljuk meg a tudásgyarapodás szempontjából gyümölcsözővé tenni az analógiát a jelen amerikai visszhangkamrái és a múlt európai politizált szubkultúrái között. Valójában maga a mű keletkezése is sokat köszönhet ennek a perspektívának: a csodálkozásnak és a megdöbbenésnek, hogy az USA ma az ideológiák olyan korszakában látszik élni, amely Európában - minden populista felháborodás ellenére - már elmúltnak tűnik. Ha elolvastunk néhány 2015standard művet a múltból, például Robert Dahl "Demokrácia az Egyesült Államokban" című művét, szinte szürreális érzésünk támad. A könyvben Dahl, az Atlanti-óceán mindkét partján működő pártrendszereket minden bizonnyal alaposan ismerő amerikai írja:

"Sok európai ország pártjaival ellentétben az Egyesült Államokban a republikánusok és a demokraták nagyjából ugyanazt az ideológiát képviselik. [...] Egy olyan európai számára, akit az ideológiák összezapásának hangja és dühe szoktatott meg, az amerikai pártcsaták szelídnek és érdektelennek tűnnek."⁸ A kontraszt a jelennel olyan nagy, hogy az ember óhatatlanul felteszi magának a kérdést, hogyan jöhetett létre ez a teljes szerepcseré.

Egy hosszú kutatási folyamat során azonban egyre inkább eltávolodtam egy valóban összehasonlító perspektívától, amely elsősorban e különbség okainak keresését helyezte volna előtérbe. Természetesen egy ilyen mű is lehetséges lett volna - de nem sok köze lett volna az itt bemutatott műhöz. Az Európa és az USA közötti - történelmi, társadalmi, kulturális, intézményi - különbségek olyan hatalmasak, hogy az összehasonlításhoz egy nagyon széles, általános rácsot kellett volna választani.

8 Robert Dahl: Democracy in the United States: Promise and Performance, Chicago pp. 1972,261.

Ezzel azonban elkerülhetetlenül elveszett volna minden olyan sajátos és különleges, ami ebben az esetben fontosnak tűnt számomra, és ami véleményem szerint egyedül garantálja a jelenség mélyebb megértését. Tocqueville számára, akit egyesek az összehasonlító politikatudomány megalapítójának tartanak, Franciaország (és Anglia) természetesen mindig is referenciapont maradt az Amerikára vonatkozó megfigyeléseihez. Szavai szerint Amerikában "többet kerestem, mint Amerika [...]. Ott kerestem magának a demokráciának a képét [...]"⁹ De ha ő, hogy modern terminológiával éljek, mindig csak a tökéleteset kereste volna...

"Megspórolhatta volna magának az utazást, és jobban tette volna, ha otthon marad az íróasztalánál, hogy onnan, néhány szakkönyv és hivatalos statisztika segítségével állítsa össze a munkáját.

Röviden: Néha úgy tűnik, hogy van értelme először egy esetet teljes mélységében megvizsgálni - hogy aztán megvitathassuk azt a kérdést, hogy lehet-e belőle valami általános tanulságot levonni, és hogy lehetséges-e az átvitel. Ez itt is meg fog történni. Tehát: mit jelent Amerika polarizálódása Európa számára? Vagy másképp fogalmazva: milyen következményekkel jár az itt leírt *paradox individualizációs* folyamat az ideológia és az ideológiai konfliktus uralkodó értelmezésére a (poszt)modern társadalmak egészében? Erre a kérdésre legalább egy rövid választ megkísérelünk adni, ami egyben a munka kitekintéseként is szolgál.

A válasznak két szintje van. E szintek közül az első még mindig viszonylag világos: az individualizáció és a dezideologizáció között nincs lineáris kapcsolat. Ez nem tagadja, hogy az individualizációs folyamatok történelmileg elég gyakran vezettek olyan zárt közösségek aláadásához, amelyek generációkon át ideológiák hordozóiként működtek. És az sem tagadható, hogy az individualizáció mindenekelőtt felszabadulást, felszabadulást, a hagyományos struktúráktól való elszakadást jelent. De igazán izgalmassá csak ezután válik: Hogyan reagálnak a "leválasztott" egyének erre az autonómia-nyereségre? Remélhetőleg ez a munka kétségeket ébresztett azzal kapcsolatban, hogy a modernitás kontingencia-tapasztalatára csak két lehetséges politikai reakció létezik, amelyek mindkettő, minden különbségük ellenére, az ideológiákat mint szisztematikus, holisztikus rendezési terveket vágja el: vagy a felső középosztály felvilágosult vagy akár cinikus relativizmusa, vagy egy elszakadt prekariátus apa- thiája, amelyet impotens túlzott igények jellemeznek.

9 Alexis de Tocqueville: A demokráciáról Amerikában, op. cit. 16.

A mai USA példája nagyon világosan mutatja, hogy ez korántsem a (poszt)modern társadalmak sorsa. Elképzelhető az is, hogy a szabadságnyeréséget, a saját életmód autonómiájának lehetőségét aktívan felhasználjuk arra, hogy aktívan visszaszerezzük a világ elveszett egyediségét: a megfelelő hírcsatorna, a megfelelő baráti kör, a megfelelő iskola a gyermekeinknek, a megfelelő egyházközség - és végül a lakóhely kiválasztásával. És nem sok érv szól amellett, hogy ezt csak Amerikára korlátozódó jelenségnek tekintjük, de sokkal inkább amellett, hogy felismerjük benne a fokozott bizonytalansági körülmények között élés tanulságát. Elérkezhet az a pont, amikor a modern társadalmakban¹⁰ az emberek belefáradnak a "több lehetőség társadalmában" a döntési kényszerbe, és végül fellázadnak a "lehetőségek állandó zsarnoksága" (Hannah Arendt) ellen. Peter L. Berger és szerzőtársai már az 1970-es években ezt javasolták, mint az egyre inkább elszabaduló modernitás legvalószínűbb lehetőségét: a szétszakított egyén visszahúzóódását egy értelmet adó "otthonvilágba", amely "integráló és támogató jelentésrendet" biztosít számára.¹¹ Ha követjük ezeket az érveket, valószínűnek tűnik új, homogén virtuális és valós közösségek kialakulása, amelyek száműzték soraikból a kétséget - minden ideológia ellenségét és pusztítóját. Csak az ambivalencia elkerülése az előfeltétele annak, hogy a világot egészében értelmezni tudjuk.

Aztán ott van a válasz második szintje. Ez pedig sokkal trükkösebb. Az ideális ismeretelméleti esetben az egyik paradigma megtörését egy alternatív értelmezési ajánlat követné. És bevallom: Az individualizáció és az ideológiamentesítés közötti kapcsolat cáfolatából csábító a radikális ellenkövetkeztetés: hogy a posztmodern autonómia-nyereségét a jövőben saját külön világok építésére fogják felhasználni, és így Európa is az ideologikum visszatérését fogja megtapasztalni.¹² És ahol az ember bele akar olvasni, ott felismerheti az USA esetében leírt fejlemények némelyikének finom kezdetét is: a nemzeti vezető médiumok megkérdőjelezése a nagyon is részvételi jellegű információforrások javára, és így az általánosan kötelező érvényű információforrásoktól való búcsú.

10 Vö. Peter Gross: Die Multioptionsgesellschaft, Frankfurt a. Main. 1994.

11 Peter L. Berger/Brigitte Berger/Hansfried Kellner: Das Unbehagen in der Modernität, Frankfurt a. Main p1973., 61.

12 Gayil Talshir nem eltérő irányban érvel: The Phoenix of Ideology, in: *Critical Review of International Social and Political Philosophy* (8.22005), 107. o. -. 124.

a valóság értelmezése a "tény utáni társadalomban"¹³; az életmódbeli különbségek növekvő jelentősége a politikai vitában a hagyományos osztály-specifikus elhatárolási mechanizmusok rovására; az egyes városrészek homogenizálódása - ebben az esetben társadalmi szempontból és az életmódok kérdésében is - a nagy európai metropoliszokban. Nem teremt-e ez egy olyan konstellációt, amely valószínűleg az ellentétes életvilágok konfrontációjához és ezáltal ideológiai polarizációhoz vezet? És nem a baloldali és a jobboldali populista pártok felemelkedését tapasztaljuk-e jelenleg Európában, amely folyamat egyidejűleg zajlik a bevett pártok programbeli konvergenciájával? Az a tény, hogy a dolgok még nem tartanak ott, ahol az Egyesült Államokban, ezen érvelés keretében egyszerűen azzal magyarázható, hogy az ehhez szükséges folyamatok egy része, mint például a médiapiac pluralizálódása vagy a térbeli mobilitás, egyszerűen fejlettebb az Atlanti-óceán túloldalán - ezért a következmények is hamarabb jelentkeznek ott. Végül is nem ez lenne az első eset, hogy az amerikai társadalom laboratóriumként szolgál olyan fejlesztések kipróbálásához, amelyek máshol még gyerekcipőben járnak.

De sajnos ez nem ilyen egyszerű. Ha azt állítanánk, hogy az individualizációs folyamatok automatikusan az ideológiai konfliktusok kialakulásához vagy fokozódásához vezetnek egy bizonyos fokról, akkor az egyik strukturális determinizmust felcserélnénk egy másikkal. Egyrészt, amit már többször hangsúlyoztunk ebben a munkában, az továbbra is ugyanaz marad: Amerika ideológiai megosztottsága az okok összetett halmazának köszönhető, és nem lehet egyetlen magyarázatra redukálni. De még ha abból indulunk is ki, hogy a paradox individualizáció e dokumentumban leírt folyamata központi jelentőségű, csak azért vált hatékonyá, mert a politikai elitek megértették, hogyan lehet politikai tőkét kovácsolni az ebből eredő különbségekből. Ez különösen igaz az amerikai konzervativizmusra, amelynek sikerült olyan konfliktusvonalat kialakítania, amely sikeresen aláásta a társadalmi-gazdasági különbségeket bizonyos életstílusok politizálása, valamint a hozzájuk kapcsolódó mitológiák kisajátítása és instrumentalizálása révén. Egy ilyen, elsősorban az életmódbeli különbségeken alapuló szintézis, amely képes lenne *tartósan* strukturálni és polarizálni a pártversenyt, ebben a formában még nem látható Európában. Ez a második válasz tehát ambivalens marad, és így egy kicsit nyitott: Egy erősebb ideológiai polarizáció az individualizált, "illékony modernitás" feltételei között is lehetséges, ez azonban nem teszi elkerülhetetlenné.

13 A kifejezés Farhad Manjoótól származik: True Enough. Tanulni élni egy poszt-tényszerű társadalomban, Hoboken 2008.

Ez annál világosabbnak tűnik: ilyen fejlődésben semmiképpen sem szabad reménykedni. Itt is vonzó lehet eleinte, hogy úgyszólván az árral szemben gondolkodjunk, és - ismét egy valóban európai nézőpontból - hangsúlyozzuk az USA ideológiai polarizációjának *előnyeit*. Aligha lehet kérdéses, hogy ebben az országban a demokratikus fáradtság jeleit diagnosztizálták, hiszen több amerikai polgár vesz részt a politikában, mint valaha, sőt a választási részvétel - legalábbis az elnökválasztáson - az utóbbi időben ismét emelkedett. Azzal is nehéz érvelni, hogy politikai alternatívák hiánya áll fenn: a demokraták és a republikánusok ajánlatai nagyon különbözőek.

Az ország ideológiai megosztottságának hátrányai azonban messze meghaladják az előnyöket. Nem is a konszenzusorientált amerikai politikai rendszer növekvő diszfunkcionalitása a legfontosabb szempont - a parlamentáris demokráciák valószínűleg kevésbé érzékenyek a polarizáció ezen aspektusára. Valami más sokkal meghatározóbb. Az elvileg produktív viták végül is bizonyos előfeltételektől függenek - többek között attól, hogy egyáltalán sor kerül-e párbeszédre. De nincs produktív szintézis ott, ahol a tézis és az antitézis már nem találkozik. És úgy tűnik, ez egyre inkább így van az USA-ban, a politikai visszhangkamrák országában. A demokraták és a republikánusok már nem tudnak produktívan együttműködni, ami ahhoz vezethet, hogy a konfliktus éles szélei lassan lecsiszolódnak. Ehelyett inkább maguk között maradnak, és hasonlóan gondolkodó emberek társaságában erősítik meg saját nézeteik helyességét. Kétségesnek tűnik, hogy ebből valóban gyümölcsöző konfliktus alakulhat ki. Ráadásul az ideológiák európai korszakában - bármi más költséggel járt is - legalábbis a társadalom teljes politizálódása zajlott, amely minden társadalmi réteget aktivizált; az USA-ban azonban nem ez a helyzet, ahol a jövedelem és az iskolázottsági szint továbbra is rendkívül erősen korrelál a politikai részvétellel.

És végül - és ez valószínűleg a legsúlyosabb érv - ez a vita már nem korlátozódik a ténykérdések feletti jogos és szükséges vitákra. Bár eddig még nem fenyegette a rendszert, egyre inkább arról van szó, hogy a másik oldal politikai legitimitását teljesen megtagadják. Ezen a ponton azonban nem tagadható az "aszimmetrikus polarizáció", mivel a legélesebb hangok egyértelműen a konzervatív oldalon találhatók, ahol a Republikánus Párt politikusai legalábbis hallgatólagosan eltűrik, hogy az USA hivatalban lévő elnökének állampolgárságát megtagadják.

újra és újra kétségbe vonják. Mi több: a legjelentősebb kételkedő, Donald Trump most még vélhetően Obama utódjáért is versenybe száll. Természetesen 2016 minden hisztéria ellenére az idej USA nem a weimari 1932, amerikai demokrácia, minden bűnűsége ellenére és minden Kasszandra kiáltás ellenére még mindig stabil. De az egészséges nem lehet olyan rendszer, amelyben a viszályok kezdenek elszakadni a politikai tartalomtól, és az uralom legitimitásának kérdéseire összpontosítanak. Így e mű végén Johann Wolfgang von Goethe-nek szeretnénk ellentmondani: Amerika, nektek *sincs* jobb dolgok.

Függelék

KÖSZÖNET

Kivételesen egy intézménnyel szeretném kezdeni ezt az elismerést: a Volkswagen Alapítvánnyal, amely hat éven keresztül támogatta munkámat egy "Schumpeter-ösztöndíjjal". Az ezzel járó szabadság nagy és eléggé valószínűtlen szerencse volt; valószínűleg megismételhetetlen is. Ez bizonyára érdemtelenül történt.

A projektben eltöltött évek alatt sokat profitáltam Robert Matschoß hatalmas megbízhatóságából, körültekintéséből, kitartásából és jó ötleteiből. Nélküle kissé elveszett lettem volna, különösen a felmérési adatok kiértékelésében. Jan Philip Clooth is mindig megbízhatóan rendelkezésre állt, különösen a lektorálásban (amiben Andrea Lütjen is segített), az átírásban és a kutatásban. Szeretnék köszönetet mondani Esther Gardei-Schillingnek, Stephan Schützének és Stefan Tophofennek a projekt iránti elkötelezettségükért.

A témámról a legtöbb beszélgetést Maik Bohne-nal és Phi- lipp Erbrant-
tal folytattam, akiknek szellemi ujjlenyomata az egész könyvben megtalálható. Nagyon hálás vagyok ezért és a barátságukért ez idő alatt. A könyv megírásához a düsseldorfi Heinrich Heine Egyetem Német és Nemzetközi Pártjogi és Pártkutatási Intézete (PRuF) volt a megfelelő helyszín. Szeretnék köszönetet mondani Ulrich von Alemann, Thomas Poguntke, Tim Spier, Jens Walther és Sebastian Roßner tudományos eszmecseréjéért és nagyszerű kollegialitásáért. És Holtermann Andrea segítségével, a PRuF a nekem amúgy sem jelent semmit.

Az Atlanti-óceán másik oldalán mélyen lekötelezettje vagyok Bill Bishopnak. Amióta 2010-ben Austinban, majd 2013-ban Düsseldorfban találkoztunk, ő és Julie Ardery arra bátorítottak, hogy mélyebben ássak a "nagy válogatás" rejtelseibe. Bill megosztotta velem az adatait és a gondolatait, és remélem, hogy a projekt vége nem jelenti majd szellemi társulásunk végét.

Charles Franklin a Marquette Egyetemről, Wisconsin és az ország egyik vezető közvélemény-kutatója nagy segítséget nyújtott nekem a felmérésem kérdőívének elkészítésében. Nélküle nem mertem volna megtenni ezt az utazást a szűrvegykutatás ismeretlen területére. A madisoni politikatudományi tanszéken Byron Shafer nagyszerű házigazda és "szponzor" volt, aki mindig igyekezett időt szakítani az ötleteim megvitatására, és akinek az amerikai politikáról alkotott "átfogó" nézete nagyon értékes volt.

Végül köszönöm két helyi újságírónak, akik segítettek bejutni a terepre, amikor Dane és Waukesha tartományokba indultam: Jack Craver a "Capital Times"-tól és Laurel Walker a "Milwaukee Journal Sentinel"-től (Ó, és köszönöm, hogy rendszeresen etettek, amíg olyan messze voltam otthonról, Laurel és Bob!) Az egyetlen dolog, amit sajnálok, hogy a végső döntésem, hogy mindezt németül írom le, kizárja őket abból, hogy láthassák, milyen sokszorosan hozzájárultak ehhez a könyvhöz. Azt tervezem, hogy ezt megváltoztatom.

Ez a könyv a habilitációs disszertációm kissé átdolgozott változata, amelyet 2015 novemberében nyújtottam be a düsseldorfi Heinrich Heine Egyetem filozófiai karán. Szeretnék köszönetet mondani bírálóimnak, Ulrich von Alemann-nak, Thomas Poguntke-nak és Andreas Falke-nak a kézirat javításához fűzött hasznos megjegyzéseikért.

És végül nagy köszönet illeti Franz Waltert és a nagyon egyedi és nagyszerű Göttingeni Demokráciakutató Intézet sok okos munkatársát, akinek a transcript kiadó sorozatában jelenhet meg ez a könyv.

Ahol szeretsz és szeretnek, ott egy újabb "köszönöm" túl kevésnek hangzik, bár ezer és egy oka van ennek ebben az esetben is. A könyvet mindenesetre Annának és Thore-nak ajánlom. Egyszerűen minden miatt.

Göttingen és Düsseldorf, június 2016.

A BESZÉLGETŐPARTNEREK LISTÁJA

- Alexander, Joe (vállalkozó, Madison, Dane megye): 2014. október 2. Alexander, Jennifer (a Nagy-Madison Kereskedelmi Kamara elnöke): 2014. november. via 2012
- Basford, Michael (a Dane megyei Demokrata Párt elnöke): 2012. március 20.
- Belling, Marc (konzervatív rádiós műsorvezető, írásbeli interjú): június.9. 2015.
- Blaska, David (konzervatív blogger, Dane megye): 2012. március 21.
- Blaska, Michael (Dane megyei tanács elnöke, 1992-1996): 2012. május 25.
- Brandtjen, Janel (felügyelő, Waukesha megyei tanács): november. 2.2012.
- Briscoe, Stuart (Senior Pasto Elmbrook Church, Brookfield, Waukesha megye): 29. November 2012.
- Brown, Ross (Tea Party aktivista, Dane megye): 2012. május 4.
- Bruskewitz, Eileen (Dane megyei tanács felügyelője): március 22.2012.
- Cieslewicz, Dave (Madison polgármestere, 2003-2011): április 26.2012: április26. 2012.
- Clausius, Bill (Dane megyei tanács felügyelője): április 28.2012.
- Congdon, Richard (Waukesha megye Demokrata Pártjának elnöke, 1994-2002): 21. Szeptember 2012.
- Craver, Jack (újságíró, Capital Times, Madison): 2012. március 14.
- Cullen, Tim (állami szenátor, 15. körzet): május 24.2012.
- Cumings, Norm (igazgatási igazgató, Waukesha megye): október 5.2012.
- Davis, Jefferson (Tea Party aktivista, Waukesha megye): 2012. október 18.
- Decker, Paul (Waukesha megyei tanács elnöke): szeptember 27. 2012.
- Diaz, Luke (liberális aktivista a Dane megyei Veronából): 2014. október 3.
- Dolen, Ron (a "Reach Out Wisconsin" társalapítója): 2.2012. április; szeptember.30. 2014
- Dwyer, Jim (Waukesha megyei tanács elnöke 1994-2012): 2012. október 11.
- Eisen, Marc (szabadúszó újságíró, Dane megye): 2012. március 20.
- Ferrell, Ron (Dane megyei tanács felügyelője): 2012. április 18., 2014. október 1.
- Grabins, Carol (Reach Out Wisconsin társalapítója): május 10.2012.
- Grabins, Scott (társalapító, Reach Out Wisconsin): 2012. május 10.
- Grant, Jennifer (Waukesha megyei tanács): 2012. október 25.; 2014. szeptember 26.
- Grothman, Glenn (állami szenátor, 20th. körzet): május 11. 2012.
- Hasler, Joe P. (Dale Schultz republikánus szenátor munkatársa): 11. Május 2012.

- Hagenauer, George (liberális politikai aktivista, Dane megye): november 13.2012.
- Hendrick, John (Dane Megyei Tanács felügyelője): 2012. április 25.
- Herl, Mike (Dane Megyei Republikánus Párt elnöke): 2012. május. 31.2012.
- Hiniker, Steve (1000 Friends of Wisconsin, Dane megye): 2012. október 2.
- Hoffman, Christopher (Székelyföldi Demokraták, Wisconsin Egyetem, Madi-
fiú): 26. November 2012.
- Kelley, Suzanne (a Waukesha Megyei Üzleti Szövetség elnöke): szeptember
22.2014.
- Langill, Ellen (Waukesha megyei iskolaszék): 2012. szeptember 28. Lightbouné,
George (elnök, Wisconsin Policy Research Institute): március13.
2012.
- Lombard, Kirsten (Tea Party aktivista, Dane megye): május 10.2012.
- Lueders, Bill (újságíró Center for Investigative Journalism, Madison, Dane
megye): 2012. március19.
- Macy, William P. (Waukesha megye Republikánus Pártjának elnöke): szeptember
24. 2014.
- McDonnell, Scott (Dane megyei tanácselnök): március 28.2012.
- Meyer, Pamela (felügyelő, Waukesha megyei tanács): 2012. szeptember 23.
- Mux, Lisa (liberális blogger, Waukesha megye): május 15. 2012.
- Nelson, Larry (felügyelő, Waukesha megyei tanács): 1.2012. október; 2012.
szept25.. 2014.
- Nelson, Rick (Reach Out Wisconsin résztvevője): 2012. október 16. Pas,
Dick (Waukesha megye Demokrata Pártjának elnöke): 2012. október 16.
1.2012.
- Resnick, Scott (Madison városi tanácsának tagja és start-up vállalkozó, Dane
megye): október 3. 2014.
- Rickert, Chris (újságíró Wisconsin State Journal, Dane megye): március
20.Risser2012., Fred (állami szenátor, 26. körzet): május 7.2012.
- Rusten, Matt (ifjúsági lelkes, Blackhawk Church, Dane megye): 2012. október
7. Schultz, Dale (állami szenátor, 17. körzet): május 22.2012.
- Schroeder, Leslie (Madison, Dane megyei lakos): november 21.2012.
- Soglin, Paul (Madison polgármestere, Dane megye): október 8.2012.
- Songer, Katie (társalapító, Reach Out Wisconsin): 2012 április2.; szeptember
30.2014
- Taylor, Don (Waukesha megye Republikánus Pártjának elnöke, 1979-2013):
szeptember 26. 2012.
- Vogel, Schuyler (Waukesha-i Unitárius Egyház lelkesze, Skype-beszélgetés):
szeptember 16. 2015.

- Vrakas, Dan (megyei vezető, Waukesha megye): 17.2012. május; 2012. november20.;
- Waksman, Jeff (sajtótitkár, Waukesha megye republikánus pártja): 24. Április 2012.
- Waller, Cathy (ügyvezető igazgató, Waukesha megye Republikánus Pártja): 17. Október 2012.
- Welcenbach, Steve (Tea Party aktivista, Waukesha megye): 2012. november22.; 25. Szeptember 2014.
- Wiganowski, Dave (Dane megyei tanács felügyelője): május 17.2012.
- Wigderson, James (konzervatív blogger, Waukesha megye): szeptember 29.2012.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

- Abramowitz, Alan/Alexander, Brad/Gunning, Matthew: Don't Blame Redistricting for Uncompetitive Elections, in: *PS. Political Science & Politics*, (1) 2006: pp. 87-90.
- Abramowitz, Alan: Ne az előválasztókat okoljuk a polarizációért, in: *The Forum. A Journal of Applied Research in Contemporary Politics*, Vol. (54), 2008.
- Abramowitz, Alan: Az eltűnő központ. Engaged Citizens, Polarization, & American Democracy, Yale 2010.
- Abramowitz, Alan/Webster, Steven: All Politics is National: The Rise of Negative Partisanship and the Nationalization of US House and Senate Elections in the Century 21st, Paper, előkészítve a Midwest Political Science Association éves ülésén való bemutatásra, Chicago, Illinois, április. 16, 2015.
- Allern, Elin H./Bale, Tim: Politikai pártok és érdekcsoportok: Disentangling Complex Relationships, in: *Party Politics*, Vol. 18(1) 2012: pp. 7-25.
- Almond, Gabriel A: Comparative Political Systems, in: *Journal of Politics*, Vol. 18 (3), 1956, S. 391-409.
- Angster, Julia: Konszenkapitalismus und Sozialdemokratie. Az SPD és a DGB nyugatiasodása, München 2003.
- Baldassarri, Delia: Partisan Joiners: Associational Membership and Political Polarisation in America (1974-2004), in: *Social Science Quarterly*, Vol. 92 (3), 2011, pp. 631-655.
- Barber, Michael J./McCarty, Nolan: Causes and Consequences of Polarization, in: Nathaniel Persily: Solutions to Political Polarization in America, Cambridge 2015, pp. 15-58.
- Bardwell, Kedron: Evangelical Free Church of America, in: Corwin E. Smidt (szerk.): Pulpit and Politics: Clergy in American Politics at the Advent of the Millennium, Waco pp2004., 195-206.
- Barone, Michael: The Percent49 Nation, in: *National Review*, 2001. évi (3323.) szám:
S. 1710-1716.
- Bauman, Zygmunt: Flaneure, Spieler und Touristen: Essays zu postmodernen Lebensformen, Hamburg. 1997.
- Bauman, Zygmunt: In Search for Politics, Stanford 1999.
- Bauman, Zygmunt: Flüchtige Moderne, Frankfurt a. Main, 2003.
- Baybeck, Brady: Local Political Participation, in: Donald P. Haider-Markel (szerk.): The Oxford Handbook of State and Local Government, Oxford 2014.
- Beck, Ulrich: Die Erfindung des Politischen, Frankfurt a. Main 1997.
- Bell, Daniel: Az ideológia vége: A politikai eszmék kimerüléséről az ötvenes években, New York. 1960.

- Berger, Peter L./Berger, Brigitte/Kellner, Hansfried: Das Unbehagen in der Modernität, Frankfurt a. Main. 1973.
- Berger, Peter L./Luckmann, Thomas: Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit. A tudás szociológiájának elmélete, Frankfurt a. Main 2003.
- Bernstein, Jonathan H.: The Expanded Party in American Politics (A kibővített párt az amerikai politikában), Dissertáció, Berkeley 1999.
- Berry, Christopher R.: Imperfect Union: Representation and Taxation in Multi-level Governments, Cambridge 2009.
- Bishop, Bill/Cushing, Robert: The Big Sort. How the Clustering of Like-Minded Americans is Tearing us Apart, New York 2008.
- Blaise, Pascal: Gondolatok. Eduard Zwierlein előszavával, Berlin Bohné 2012., Maik: Vibrant Spaces. A párterületek dinamikája és szerkezete az USA-ban Amerikai választási kampányok, Opladen 2011.
- Boorstin, Daniel J.: The Genius of American Politics, Chicago 1953.
- Bourdieu, Pierre: Die feinen Unterschiede, Berlin 1987.
- Brady, David/Hahrie Han/Jeremy C. Pope: Primary Elections and Candidate Ideology: Out of Step with the Primary Electorate?, in: *Legislative Studies Quarterly*, 200732.,: pp. 79-105.
- Braun, Mark Edward: Suburban Sprawl in Southeast Wisconsin: Planning, Politics, and the Lack of Affordable Housing, in: Matthew J. Lindstrom / Hugh Bartling (szerk.): Suburban Sprawl. Kultúra, elmélet és politika, Lanham 257-272. o.2003,
- Brewer, Marc D./Stonecash Jeffrey: megosztva. Osztály- és kulturális szakadékok az amerikai politikában, Washington 2007.
- Briscoe, Stuart: Flowing Streams. Journeys of a Life Well Lived, Grand Rapids 2008.
- Brocker, Manfred: Integráció a részvételen keresztül. Társadalmi mozgalmak az Egyesült Államok politikai rendszerében. In: *Zeitschrift für Politikwissenschaft* 19/2, 2009, pp. 237-274.
- Broder, David S.: A bulinak vége. The Failure of Politics in America, New York 1972;
- Brownstein, Ronald: A második polgárháború. How Extreme Partisanship Has Paralyzed Washington and Polarized America, New York. 2008.
- Bryce, Viscount James: The American Commonwealth, Indianapolis 1888.
- Burden, Barry: The Polarizing Effects of Congressional Primaries, in: P. F. Galderisi/M. Lyons (szerk.): Congressional Primaries and the Politics of Representation, Baltimore 2001.
- Burden, Barry: Candidate Positioning in US Congressional Elections, in: *British Journal of Political Science* 200434.,: pp. 211-227.

- Burns, Jennifer: A piac istennője. Ayn Rand és az amerikai jobboldal, Oxford 2009.
- Cain, Bruce E.: Sorting It Out, Review of the Big Sort, in: The California Journal of Politics and Policy, Vol. 20091, pp. 1-4.
- Cairncross, Frances: A távolság halála, Boston 1997.
- Campbell, Angus/Converse, Philip/Miller, Warren: The American Voter (Az amerikai választópolgár), Chicago 1960.
- Campbell, David E.: Miért szavazunk. How Schools and Communities Shape Our Civic Life (Hogyan alakítják az iskolák és a közösségek a polgári életünket), Princeton 2006.
- Carmines, Edwards/Stimson, James: Issue Evolution: Race and the Transformation of American Politics, Princeton. 1990.
- Carsey, Thomas M./Layman, Geoffrey C.: Oldalváltás vagy tudatváltás? Party Identification and Policy Preferences in the American Electorate, in: *American Journal of Political Science*, (502), 2006: pp. 464-477.
- Carson, Jamie L./Michael H. Crespin/Charles J. Finocchiaro/David W. Rohde: Redistricting and Party Polarization in the U.S. House of Representatives, in: *American Politics Research*, Vol. 35 (6), pp2007., 878-904.
- Cheney, Robert W.: American Politics in the Gilded Age, 1868-1900, Wheeling 1997.
- Clayton, Nall/Mummolo, Jonathan: Why Partisans Don't Sort: How Neighborhood Quality Concerns Limit Americans Pursuit of "Like-Minded Neighbors", Working Paper, 02.10.2013. Online elérhető: <http://web.stanford.edu/~nall/docs/gp2.1.pdf> (utolsó hozzáférés: 2015.07.20.).
- A Politikai Pártok Bizottsága. Egy felelősségteljesebb kétpárti rendszer felé. A Politikai Pártok Bizottságának jelentése, Amerikai Politikatudományi Társaság, 1950.
- Conger, Kimberly/Green, John: Szétszóródva és beásva. Christian Conservatives and State Republican Parties, in: *Campaigns and Elections*, February 2002.
- Cox, Garry/Mathew McCubbins: Setting the Agenda: Responsible Party Government in the U.S. House of Representatives, New York. 2005.
- Cox, Kevin: The Spatial Structuring of Information Flows and Partisan Attitudes, in: Mattei Dogan és Stein Rokkan (szerk.): *Quantitative Ecological Analysis in the Social Sciences*, Cambridge 1969, pp. 343-370.
- Cramer-Walsh, Kathrin: Beszélő politika. Informális csoportok és társadalmi identitás az amerikai életben, Chicago 2004.
- Crotty, Willam J.: American Parties in Decline, Boston 1980.
- Crouch, Colin: Postdemokratie, Frankfurt a. Main, 2003.

- Dahl, Robert: *Democracy in the United States: Promise and Performance*, Chicago. 1972.
- Dalton, Russel J./Martin P. Wattenberg (szerk.): *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Western Democracies*, Oxford 2002.
- Dalton, Russell J./McAllister, Ian/Wattenberg, Martin P.: *The Consequences of Partisan Dealignment*, in: Russell J. Dalton/Martin P. Wattenberg (szerk.): *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Western Democracies*, Oxford 2002: pp. 37-63.
- Dalton, Russel J.: *A társadalmi modernizáció és az ideológiai vita vége: az ideológiai polarizáció mintái*, in: *Japanese Journal of Political Science*, Vol. 7 (1) 1-22.
- Di Salvo, Daniel: *A változás motorjai. Pártfrakciók az amerikai politikában*, Oxford 2012.
- Dierenfield, Bruce J.: *Civil Rights Movement*, átdolgozott kiadás, Edinburgh 2008.
- Dionne, Eugene Joseph: *Our Divided Political Heart. A csata egy amerikai Idea az elégedetlenség korában*, New York 2012.
- Dochuk, Darren: *A bibliai övtől a napövig. Plain-Folk Religion, Grassroots Politics, and the Rise of Evangelical Conservatism*, New York 2010.
- Durkheim, Émile: *Die elementaren Formen des religiösen Lebens*, Frankfurt am Main 2007.
- Eagleton, Terry: *Ideologie. Eine Einführung*, Stuttgart Ehrenberg 1993., Alain: *Das Unbehagen in der Gesellschaft*, Berlin 2011. Eisenstadt,
- Shmuel N.: *Die Vielfalt der Moderne*, Weilerswist 2000. Epstein, Leon: *Political Parties in the American Mold*, Wisconsin. 1986.
- Erbentraut, Philipp/Lütjen, Torben: *Eine Welt zu gewinnen. Entstehungskontext, Wirkungsweise und Narrationsstruktur des "Kommunistischen Manifests"*, in: Johanna Klatt és Robert Lorenz, *Manifeste. Geschichte und Gegenwart des politischen Appells*, Bielefeld 2011. pp. 73-98.
- Fabbrini, Sergio: *Összetett demokráciák. Miért válik az Egyesült Államok és Európa hasonlónvá*, Oxford 2007.
- Falter, Jürgen W./Winkler, Jürgen R.: *Wahlgeographie und Politische Ökologie*, in: Jürgen W. Falter/Harald Schoen: *Handbuch Wahlforschung*, Wiesbaden 2014, pp. 135-168.
- Farber, David: *A modern amerikai konzervativizmus felemelkedése és bukása. Egy rövid történet*, Princeton 2010.
- Fiorina, Morris P./Abrams, Samuel J./Pope, Jeremy C.: *Kultúrháború? A polarizált Amerika mítosza*, New York 2005.
- Fiorina, Morris P.: *"A nagy válogatás", ami nem volt: A Skeptical Reexamination*, in: *PS: Political Science & Politics*, Vol. 45 (2) 2012: pp. 203-210.

- Fischel, William A.: *The Homevoter Hypothesis: How Home Values Influence Local Government Taxation, School Finance and Land-Use Policies*, Cambridge. 2004.
- Fischer, Claude/Mattson, Greggor: *Is America Fragmenting?*, in: *Annual Review of Sociology*, (352009), pp. 435-455.
- Florida, Richard: *A kreatív osztály felemelkedése*, New York 2002.
- Flyvbjerg, Bent: *Five Misunderstandings about Case-Study Research*, in: *Qualitative Inquiry*, Vol. (122) 2006; pp. 219-245.
- Foley, Michael: *Amerikai hitvallás. Az eszmék helye az amerikai politikában*, Oxford (UK) 2007.
- Fowler, Robert Booth: *Wisconsin szavazatok: An Electoral History*, Madison 2008.
- Frank, Thomas: *What's the Matter with Kansas? Hogyan nyerték meg a konzervatívok a Amerika szíve*, New York 2004
- Franklin, Mark N.: *Választási részvétel és a választási verseny dinamikája a kialakult demokráciákban* Cambridge 1945, óta. 2004.
- Frei, Norbert: *1968. Jugendrevolte und globaler Protest*, München 2008.
- Fukuyama, Francis: *America in Decay*, in: *Foreign Affairs*, Vol. (935), S2014., 3-26.
- Gainsborough, Juliet F.: *Fenced Off: Az amerikai politika szuburbanizációja*, Washington D.C. 2011.
- Gelman, Andrew: *Red State, Blue State, Rich State Poor State*, Princeton 2010.
- Gerring, John: *Party Ideologies in America 1828-1996*, Cambridge. 1963.
- Gieryn, Thomas F.: *A Space for Place in Sociology*, in: *Annual Review of Sociology*, Vol. pp26,2000., 463-496.
- Gilens, Martin: *Why American Hate Welfare: Race, Media, and the Politics of Antipoverty Policy*. *Studies in Communication, Media, and Public Opinion*, Chicago 2000.
- Gilman, Nils: *Mandarins of the Future: Modernization Theory in Cold War America* Baltimore 2003.
- Gimpel, James G./Schuknecht, Jason E.: *Patchwork Nation: Sectionalism and Political Change in America*, Ann Arbor. 2004.
- Grant, Keneshia: *Relocation and Realignment: How the Great Migration Changed the Face of the Democratic Party*, Dissertation, Syracuse 2014, University.
- Green, Donald/Palmquist, Brad/Schickler, Eric: *Partisan Hearts and Minds. Pártok és a választók társadalmi identitása*, Yale 2002.
- Gross, Peter: *Die Multioptionsgesellschaft*, Frankfurt a. Main 1994.
- Gumbrecht, Blake: *The American College Town*, Cambridge. 2008.

- Gurda, John: Leaving the Middle Behind. Wisconsin's Turning Point, in: Refocus Wisconsin, Policy-Paper, kiadta a Wisconsin Policy Research Institute, pp. 2-18, elérhető a következő címen: http://www.wpri.org/WPRI-Files/Special-Reports/Reports-Documents/WPRI_Refocus_Digest_FNL_090710.pdf. (utolsó hozzáférés: 2015.02.27.)
- Gurda, John: The Making of Milwaukee, Milwaukee, Milwaukee 1999.
- Haidt, Jonathan: The Righteous Mind. Why Good People are Divided by Politics and Religion, New York 2013.
- Hartman, Andrew: Háború Amerika lelkéért. A kulturális háborúk története, Chicago 2015.
- Hartz, Louis: The Liberal Tradition in America, New York 1991.
- Hayek, Friedrich: The Road to Serfdom, London. 1944.
- Hayward, Steven F.: Reagan kora. A régi liberális rend bukása 1964- 1980, New York 2001.
- Heaney, Michael T. et. al: Polarized Networks: The Organizational Affiliations of National Party Convention Delegates, in: *American Behavioral Scientist*, Vol. 56 (12) 2012: pp. 1654-1676.
- Helfferich, Cornelia: A minőségi adatok minősége. Manual für die Durchführung qualitativer Interviews, 3. kiadás, Wiesbaden 2009.
- Higham, John: Az "amerikai konszenzus" kultusza: múltunk homogenizálása, in: *Commentary*, február27., 93-101. o.1959,
- Hirano, Shigeo/Snyder Jr., James M./Ansolabehere, Stephen Daniel/Hansen/Mark, John: Primary Elections and Partisan Polarization in the U.S. Congress, in: *Quarterly Journal of Political Science* 5(2), pp2010., 169-191.
- Hochgeschwender, Michael: A szabadság támadásban? A Kulturális Szabadság Kongresszus és a németek, München 1998.
- Hofstadter, Richard: A Long View: Goldwater in History, in: *The New York Review of Books*, October 8.1964.
- Hofstadter, Richard: Anti-Intellektualism in American Life, New York 1963.
- Hofstadter, Richard: The Age of Reform. From Bryan to FDR, New York 1955.
- Hofstadter, Richard: Goldwater and Pseudo-Conservative Politics, in: ders. (szerk.)
The Paranoid Style in American Politics and other Essays, New York, 93-141. o2008,.
- Hogue, Andrew P.: Stumping God. Reagan, Carter és a politikai hit feltalálása, Waco 2012.
- Hradil, Stefan: Sozial Ungleichheit in Deutschland, Edition8., Wiesbaden 2005.
- Dormehl, Luke: The Apple Revolution: Steve Jobs, the Counterculture and how the Crazy Ones Took Over the World, New York. 2013.

- Huckfeldt, Robert/Sprague, John: Polgárok, politika és társadalmi kommunikáció. Információ és befolyásolás a választási kampányban, Cambridge 1995.
- Hunter, James, Davison: Culture Wars: The Struggle to Define America (Kultúrháborúk: Az Amerika meghatározásáért folytatott küzdelem), New York 1991.
- Huntington, Samuel P.: Az amerikai politika és a diszharmónia ígérete, Cambridge. 1981.
- Ingelehart, Ronald/Abramson, Paul R.: Value Change in Global Perspective, Michigan 1995.
- Isserman, Maurice/Kazin, Michael: Amerika megosztott. Az 1960-as évek polgárháborúja, Oxford 2004.
- Iyengar, Shanto/Hahn, Kyu S.: Red Media, Blue Media: Evidence of Ideological Selectivity in Media Use, in: *Journal of Communication*, (591), (2009): pp. 19-39.
- Iyengar, Shanto/Gaurav, Sood/Yphtach Lelkes: Affect, Not Ideology: A Social Identity Perspective on Polarization, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. (763) 2012: pp. 405-431.
- Iyengar, Shanto/Westwood, Sean J.: Félelem és gyűlölet a pártok között. New Evidence of Group Polarization, in: *American Journal of Political Science*, Vol. 59 (3), pp2014., 690-707.
- Jacobson, Garry: Polarizáció az amerikai politikában: háttéranyag, in: *Presidential Studies Quarterly*, Vol. (344) 2013: pp. 688-707.
- Jacoby, Russel: Az utópia vége, New York 1999.
- Jahoda, Marie/Lazarsfeld, Paul Felix/Zeisel, Hans: Die Arbeitslosen von Marienthal. Szociográfiai kísérlet a tartós munkanélküliség hatásairól, Lipcse 1933.
- Janik, Erika: Madison - Egy modellváros története, Charleston 2010.
- Judis, John B./Teixeira, Ruy: The Emerging Democratic Majority (A kialakulóban lévő demokratikus többség), New York. 2002.
- Kazin, Michael: A populista meggyőzés. An American History, New York Kennedy1995., David M: Freedom from Fear. Az amerikai nép a depresszióban és Háború 1929-1945, Oxford 1999.
- Kirchheimer, Otto: Der Wandel des Westeuropäischen Parteiensystems, in: *Politische Vierteljahresschrift*, Vol. (61) S1965., 20-41.
- Klofstadt, Casey A./McClurg, Scott D./Rolfé, Meredith: Measurement of Political Discussion Networks. A Comparison of Two Name Generator Procedures, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. 73 (3) pp2009., 462-483.
- Kloppenber, James T.: Requiescat in Pacem: Louis Hartz liberális hagyománya. In: Hulliung, Mark (szerk.): The American Liberal Tradition Reconsidered. The Contested Legacy of Louis Hartz, Kansas 2010, 90-124. o., magyarul:

- Koger, Gregory/Masket, Seth/Noel, Hans: Partisan Webs: Information Exchange and Party Networks, in: *British Journal of Political Science*, Vol. pp39,2009., 633-653.
- Krebs, Timothy B.: Local Campaigns and Local election, in: Donald P. Haider-Markel (szerk.): *The Oxford Handbook of State and Local Government*, Oxford 2014, pp. 189-211.
- Kriechbaumer, Robert: A politika nagy elbeszélései. Politikai kultúra és pártok Ausztriában a századfordulótól Böhlauig 2001.
- Kruse, Kevin: *White Flight. Atlanta and the Making of Modern Conservatism*, Princeton 2005.
- Lane, Robert E.: The Decline of Ideology in a Knowledgeable Society, in: *American Sociological Review*, Vol. 31 (4), 1966, pp. 649-662.
- Lasch, Christopher: *A nárcizmus kultúrája*, New York 1979.
- Layman, Geoffrey C./Carsey, Thomas M.: Party Polarization and "Conflict Extension" in the American Electorate, in: *American Journal of Political Science*, Vol. 46, No. (4Oct., 2002), pp. 786-802.
- Layman, Geoffrey: *A nagy szakadék. Vallási és kulturális konfliktus az amerikai pártpolitikában*, New York, Chichester, West Sussex, West Sussex 2011.
- Lepsius, Rainer Maria: Parteiensystem und Sozialstruktur. Zum Problem der Demokratisierung der Deutschen Gesellschaft, in: Gerhardt Ritter (szerk.): *Deutsche Parteien vor 1918*, Köln pp1973., 65-80.
- Lessig, Lawrence: *Republic Lost: How Money Corrupts Congress - and a Plan to stop it*, New York. 2011.
- Levendusky, Matthew S.: The Microfoundations of Mass Polarization, in: *Political Analysis*, (172009): pp. 162-176.
- Levendusky, Matthew: *A partizán válogatás. Hogyan lettek a liberálisok demokraták és a konzervatívok republikánusok*, Chicago 2009.
- Levendusky, Matthew: *How Partisan Media Polarize America*, Chicago 2013.
- Levin, Matthew: *Cold War University. Madison és az új baloldal a hatvanas években*, Madison 2013
- Levine Einstein, Katherine: *Divided Regions: Race, Political Segregation, and the Polarization of Metropolitan America*, Paper, Presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, September 1-4, 2011.
- Lewis-Beck, Michael S.: *The American Voter Revisited*, Ann Arbor 2009.
- Lienish, Michael: *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian (Amerika megváltása: vallásosság és politika az új kereszténységben)*. Rendben, Chapel Hill 1993.
- Lijphart, Arend: *Politics of Accommodation: Pluralism and Democracy in the Netherlands*, 2. kiadás, Los Angeles 1975.

- Lipset, Seymour M.: Politikai ember. A politika társadalmi alapja, New York 1963,
2. Kiadás
- Lipset, Seymour M./Rokkan, Stein: Pártrendszerek és választói csoportosulások: nemzetek közötti perspektívák. New York 1967.
- Lijphart, Arend: A szálláspolitiká. Pluralizmus és demokrácia Hollandiában, Berkeley 1968.
- Lipset, Seymour Martin/Rokkan, Stein: Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments, in: Seymour Martin Lipset (szerk.): Consensus and Conflict. Essays in Political Sociology, New Brunswick 1985: pp. 113-185.
- Lipset, Seymour Martin: Egy fogalom és annak története: Az ideológia vége, in: Ders. (szerk.), Konszenzus és konfliktus. Essays in Political Sociology, New Brunswick 1985, pp. 81-109.
- Lipset, Seymour Martin/Marks, Gary: Nem itt történt: Miért bukott meg a szocializmus az Egyesült Államokban, New York 2001.
- Lorwin, Val R.: Segmented Pluralism: Ideological Cleavages and Political Cohesion in the Smaller European Democracies, in: *Comparative Politics*, Vol. 3 (2) 1971: pp. 141-175.
- Luhr, Eileen: Witnessing Suburbia: Conservatives and Christian Youth Culture, Los Angeles 2009;
- Lupu, Noam: Party Polarization and Mass Partisanship: A Comparative Perspective, in: *Political Behaviour*, Vol. 37, 2015: pp. 331-356.
- Lütjen, Torben: A "hatékonyság evangéliumától" az "eszmék háborújáig". Zum Verhältnis von Wissenschaft, Politik und Ideologien in den Vereinigten Staaten, in: *Archiv für Sozialgeschichte*, Vol. 50, 2010.
- Lütjen, Torben: Barack Obama und das Charisma der Fremdheit, in: *Universitas*, 2012, 9. szeptemberi szám, 19-27. o.
- Lütjen, Torben: Jenseits der Parteilichkeit? Zum Anspruch der Freien Wähler auf Ideologiefreiheit, in: Martin Morlok, Thomas Poguntke és Jens Walther (szerk.): Politik an den Parteien vorbei. A szabad választók és az önkormányzati választói szövetségek mint alternatíva, Baden-Baden 2012.
- Lütjen, Torben: Aufstieg und Anatomie des amerikanischen Konservatismus. Ein Forschungsbericht, in: *Archiv für Sozialgeschichte*, vol. 54, Bonn 2014.
- Lütjen, Torben/Matschoß, Robert: Ideological Migration in Partisan Strongholds: Evidence from a Quantitative Case Study, in: *The Forum. A Journal of Applied Research in Contemporary Politics*, Vol. (132), pp2015, . 311-346.
- Macy, Michael/DellaPosta, Daniel J./Shi, Yongren: Why do Liberals Drink Latte?, in: *American Journal of Sociology*, Vol. 120 (5) 2015: pp. 1473-1511.

- Magleby, David B./Nelson, Candice J./Westlye, Mark C.: The Myth of the Independent Voter Revisited, in: Paul Sniderman/Highton, Benjamin (szerk.): Facing the Challenge of Democracy: Explorations in the Analysis of Public Opinion and Political Participation, Princeton 2011, pp. 238-262.
- Mair, Peter: The Challenge to Party Government, in: *West European Politics*, Vol. 31 2008: S. 211-234.
- Mair, Peter: Az üresség uralma. A nyugati demokrácia kiüresedése, London 2013
- Mancini, Paolo/Hallin, Daniel C.: Comparing Media Systems, Cambridge 2004.
- Manjoo, Farhad: True Enough. Tanulni élni egy poszt-tényszerű társadalomban, Hoboken 2008.
- Mann, Thomas E.: A képviselőház polarizálódása: mennyit számít a német kormányzás? In: Pietro S. Nivola/David W. Brady (szerk.): Red and Blue Nation? Az amerikai polarizált politika jellemzői és okai, Washington D.C. 2006.
- Mannheim, Karl: Ideológia és utópia, Bonn 1929.
- Maraniss, David: A napfénybe menetek: Háború és béke, Vietnam és Amerika október New 1967, York 2004.
- Marden, George: Understanding Fundamentalism and Evangelicalism, Grand Rapids 1991.
- Martinson, Tom: Amerikai álmvilág. A boldogság keresése a háború utáni külvárosban, New York 2000.
- Marx-Engels-Werke, 4. kötet, SED Központi Bizottságának Marxizmus és Leninizmus Intézete, Berlin. 1977.
- Masket, Seth E: Nincs középút. How Informal Party Organizations Control Nominations and Polarize Legislatures, Ann Arbor 2009.
- Mayring, Philipp: Kombination und Integration qualitativer und quantitativer Ansätze, in: *Forum Qualitative Sozialforschung* (online folyóirat), Heft 1, 2001, elérhető: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/967/2111> (utolsó hozzáférés: 2014.10.12.).
- McAdam, Doug: The Framing Function of Movement Tactics: Strategic Dramaturgy in the Civil Rights Movement, in: Doug McAdam, John D. McCarthy, Mayer N. Zald (szerk.): Comparative Perspectives on Social Movements. Politikai lehetőségek, mozgósító struktúrák és kulturális keretek, Ann Arbor 1996.
- McDonald, Ian: Migration and Sorting in the American Electorate: Evidence from the Cooperative 2006 Congressional Election Study, in: *American Politics Research*, Vol. 201139: pp.512-533.

- McGirr, Lisa: *Suburban Warriors. The Origins of the New American Right*, Princeton 2001.
- McPherson, Miller/Smith-Lovin, Lynn/Cook, James M.: *Birds of a Feather - Homophily in Social Networks*, in: *Annual Review of Sociology*, Vol. 27 2001, pp. 415-444.
- Meeropol, Michael/Markowitz, Gerald: *Neighborhood Politics*, in: Paul Buhle (szerk.): *History and the New Left. Madison 1950-1970*, Philadelphia 1990, pp. 210-215.
- Micklethwait, John/Wooldridge, Adrian: *The Right Nation*, New York 2005.
- Miller, Warren E.: *One-Party Politics and the Voter*, in: *American Political Science Review*, Vol. 50 (3) 1956: pp. 707-725.
- Miroff, Bruce: *A liberálisok pillanata. The McGovern Insurgency and the Identity Crisis of the Democratic Party*, Lawrence 2007.
- Mollenhoff, David V.: *Madison - A formatív évek története*, Madison 1982.
- Molloy, Raven/Smith, Christopher L./Wozniak, Abigail K.: *Internal Migration in the United States*, in: *Journal of Economic Perspectives*, Vol 25(3), 2011, pp.173-196.
- Mommsen, Wolfgang: *Max Weber és a német politika 1890-1920*, Tübingen. 1974.
- Moscovi, Serge/Zavalloni, Marisa: *The Group as a Polarizer of Attitudes*, in: *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. (122) pp1969,. 125-135.
- Mouffe, Chantal: *A politikáról. Wider die kozmopolitische Illusion*, Frankfurt a. Main 2007.
- Mutz, Diana C./Mondak, Jeffrey J.: *The Workplace as a Context for Cross-Cutting Political Discourse*, in: *The Journal of Politics*, Vol. 1, Feb. 2006, S. 140-155. Mutz, Diana C.: *Facilitating Communication across Lines of Political Difference*.
- *The Role of Mass Media*, in: *American Political Science Review*, 1. évf. 2001, 97-114. o., magyarul: *A tömegmédia szerepe*.
- Mutz, Diana C.: *A másik oldal meghallgatása. Deliberatív kontra részvételi demokrácia*, Cambridge 2006.
- Nackenoff, Carol: *Locke, Alger, and Atomistic Individualism Fifty Years Later: Revisiting Louis Hartz's Liberal Tradition in America*, in: *Studies in American Political Development* (192), pp2005,. 206-215.
- Nall, Clayton: *The Road to Division: How Interstate Highways Caused Geographic Polarization*, Paper, 2013. március 24., elérhető: <http://web.stanford.edu/~nall/docs/gp2.1.pdf> (utolsó hozzáférés: 2015.04.29.).
- Nash, George H.: *Az intellektuális konzervatív mozgalom Amerikában* Wilmington 1945, óta 2006.

- Neuman, Russel W./Just, Marion R./Crigler, Ann N.: *Közös tudás: News and the Construction of Political Meaning* (Hírek és a politikai jelentés konstruálása), Chicago 1992.
- Nichols, John: *Felkelés. Hogyan újította meg Wisconsin a tiltakozás politikáját Madisontól a Wall Streetig*, New York 2012.
- Nolte, Paul: *Mi a demokrácia? Geschichte und Gegenwart*, München 2012.
- Oliver, J. Eric/E. Ha, Shang/Callen, Zachary: *A helyi választások és a politika a Kisléptékű demokrácia*, Princeton 2012.
- Osterhammel, Jürgen: *Die Verwandlung der Welt. A 20. század története*, München 2011 (különkiadás).
- Otte, Gunnard/ Rössel, Jorg: *Lebensstile in der Soziologie*, in: Dies.(Hg.): *Lebens- stilforschung. Sonderheft der Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsy- chologie*, Wiesbaden p2011., 7-34.
- Painter, Nell Irvin: *Standing at Armageddon: A Progressive Era Grassroots History of the Progressive Era*, 2., New York 2008.
- Papke, David Ray: *Keeping the Underclass In Its Place: Zoning, the Poor, and Residential Segregation*, in: *The Urban Lawyer*, Vol. (414). 2009.
- Pariser, Eli: *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*, New York 2011.
- Parsons, Talcott: *Voting and the Equilibrium of the American Political System*, in: Eugene Burdick/Arthur J. Brodbeck (szerk.): *American Voting Behavior*, Glencoe, 90-112. o.1959., magyarul: *Az amerikai szavazási magatartás*.
- Patterson, James T.: *Nagy várakozások. Az Egyesült Államok, 1945-1974*, Oxford 1996.
- Paulson, Arthur C.: *Újrarendeződés és pártújjáéledés: Az amerikai választási politika megértése a XXI. század fordulóján*. Westport 2000.
- Perlstein, Rick: *Before the Storm: Barry Goldwater and the Unmaking of the American Consensus*, New York. 2001.
- Pew Report, 2014. június 12.: *Politikai polarizáció az amerikai közvéleményben. How Increasing Ideological Uniformity and Partisan Antipathy Affects Politics*,
CompromiseandEverydayLife:<http://www.people-press.org/files/2014/06/6-12-2014-Political-Polarization-Release.pdf> (utolsó hozzáférés: 14.2015. április)
- Pew Report, 2015. május 12.: *America's Changing Religious Landscape*, elérhető: <http://www.pewforum.org/2015/05/12/americas-changing-religious-landscape/> (utolsó hozzáférés: 2015.08.03.).
- Pfaff, Steven: *The Religious Divide: Why Religion Seems to Be Thriving in The United States and Waning in Europe*, in: Jeffrey Kopstein/Sven Steinmo (szerk.): *Growing Apart: America and Europe in the Twenty-First Century*, New York (2008), 24-52. o..

- Philips-Fein, Kim: Láthatatlan kezek: Az üzletemberek keresztes hadjárata a New Deal ellen, New York. 2010.
- Poguntke, Thomas: Parteiorganisation im Wandel, Wiesbaden 2000.
- Poguntke, Thomas/Webb, Paul (szerk.): The Presidentialization of Politics (A politika elnökké válása), Oxford. 2005.
- Prior, Markus: Post-Broadcast Democracy: How Media Choice Increases Inequality in Political Involvement and Polarizes Elections, New York. 2007.
- Putnam, Robert D./Campbell, David E.: American Grace: How Religion Divides and Unites Us (Amerikai kegyelem: Hogyan oszt meg és egyesít bennünket a vallás), New York 2010.
- Putnam, Robert D.: Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community, New York. 2000.
- Rae, Nicol C.: Be Careful what you Wish for - The Rise of Responsible Parties in American National Politics, in: *Annual Review of Political Science*, Vol. 10 (2) 2007: pp. 169-191.
- Rae, Nicole C.: A liberális republikánusok hanyatlása és bukása: 1952-től napjainkig, Oxford 1989.
- Ribuffo, Leo: A régi keresztény jobboldal. A protestáns szélsőjobb a nagy gazdasági világválságtól a hidegháborúig, Philadelphia 1983.
- Richter, Rudolf: Az életmód-társadalom, Wiesbaden 2005.
- Robert N. et al.: Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life (A szív szokásai: individualizmus és elkötelezettség az amerikai életben), Los Angeles. 1985.
- Robinson, Tony/Noriega, Stephen: Voter Migration as a Source of Electoral Change in the Rocky Mountain West, in: *Political Geography*, 2010 (1), pp. 28-39.
- Rodgers, Daniel T.: A törés kora, Cambridge 2012.
- Rohe, Karl: Wahlen und Wählertraditionen in Deutschland. Kulturelle Grundlagen deutscher Parteien und Parteiensysteme im 19. und 20. Jahrhundert, Frankfurt a. Main. 1992.
- Roszak, Theodore: The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition, Berkeley. 1969.
- Ruff, Allen/Will, Tracy: Előre! A History of Dane County, Madison 2000.
- Rusk, David: Sprawl, Race, and Concentrated Poverty in Southeast Wisconsin, A Chicagói Szövetségi Tartalékbank lapja, 2001.
- Sander, Uwe/Meister, Dorothee M.: Medien und Anomie. Zum relationalen Charakter von Medien in modernen Gesellschaften, in: Wilhelm Heitmeyer (szerk.): Was drift die Gesellschaft auseinander? Bundesrepublik Deutschland: Auf dem Wege von der Konsens- zur Konfliktgesellschaft, vol. 1, Frankfurt am Main 1997, pp. 196-241.

- Sartori, Giovanni: Ideology and Belief Systems, in: *American Political Science Review*, Vol. Issue pp63,2,1969,. 398-411.
- Schäfer, Axel R.: Counter Cultural Conservatives: American Evangelicalism from the Postwar Revival to the New Christian Right, Wisconsin. 2011.
- Schaffner, Brian F./Streb, Matthew/Wright, Gerald: Teams Without Uniforms - The Nonpartisan Ballot in State and Local Elections, in: *Political Research Quarterly*, Vol. (541) 2001: pp. 1-30.
- Schaffner, Brian/Streb, Matthew J./Wright, Gerald C.: A New Look at the Republican Advantage in Non-Partisan Elections, in: *Political Research Quarterly*, Vol. 60 (2) pp2007,. 240-249.
- Schmitt, Hermann: Pártosodás kilenc nyugati demokráciában. Causes and Consequences, in: John Bartle/Paolo Belluci (szerk.): Political Parties and Partisan- ship. Social Identity and Individual Attitudes, Abingdon, 75-87. old2009,.
- Schmitt-Beck, Rüdiger: Jobb későn, mint soha: kampánydöntők a 2005-ös német parlamenti választásokon, az 5. ECPR Általános Konferencián, Potsdam, szeptember 2009.
- Schoen, Harald: Ha jól emlékszem. Zur Validität von Rückerinne- rungsfragen, in: Harald Schoen/Gabriel, Oscar W. (szerk.): Vom Interview zur Analyse. Methodische Aspekte der Einstellung- und Wahlforschung, Baden- Baden 2009, pp. 259-279.
- Schroer, Markus: Az egyén és a társadalom. Szinkronikus és diakronikus elméleti perspektívák, Frankfurt a. Main 2000.
- Schwarzmantel, John: Ideology and Politics, London 2008.
- Seliger, Martin: Ideology and Politics, London 1976.
- Shafer, Bryon E.: Csendes forradalom. A Demokrata Pártért folytatott harc és a reform utáni politika formálása, New York 1983.
- Sinclair, Barbara: Party Wars. Polarizáció és a nemzeti politikai döntéshozatal politikája, Oklahoma 2006.
- Skinner, Richard M.: George W. Bush and the Partisan Presidency, in: *Political Science Quarterly*, Vol. (1234) 2009: pp. 605-622.
- Smith, Rogers M.: Túl Tocqueville-en, Myrdalon és Hartzon. The Multiple Traditions in America, in: *American Political Science Review*, (873), pp1993,. 549-566.
- Sniderman, Paul/Highton, Benjamin (szerk.): Facing the Challenge of Democracy: Explorations in the Analysis of Public Opinion and Political Participation, 238-262. o., Princeton. 2011.
- Stein, Jason /Marley, Patrick: More Than They Bargained For: Scott Walker, Un-~~in~~ and the Fight for Wisconsin, Madison. 2013.

- Sternsher, Bernhard: Konszenzus, konfliktus és az amerikai történészek. Bloomington 1970.
- Sunstein, Cass S.: A végtelékig elmenni. How Like Minds Divide and Unite, Oxford 2009.
- Talshir, Gayil: The Phoenix of Ideology, in: *Critical Review of International Social and Political Philosophy* Vol 8 (2), 2005, pp. 1.
- Tam Cho, Wendy K./Gimpel, James G./Hui, Iris S.: Voter Migration and the Geographic Sorting of the American Electorate, in: *Annals of the Association of American Geographers* 2012: pp. 1-16.
- Tanenhaus, Sam: A konzervativizmus halála, New York 2009.
- Tenfelde, Klaus: Historische Milieus - Erbllichkeit und Konkurrenz, in: Ders. (szerk.): Arbeiter, Bürger, Städte. Zur Sozialgeschichte des 19. Jahrhunderts. Göttingen 2012, pp. 343-363.
- Theriault, Sean M.: Párti polarizáció a kongresszusban, New York 2008.
- Thomassen, Jacques: The European Voter: A Comparative Study of Modern Democracies (Az európai választópolgár: A modern demokráciák összehasonlító tanulmánya), Oxford. 2005.
- Thompson, Jonathan: Progressive Innovation in the 1970s: Madison, Wisconsin, and the Conference on Alternative State and Local Public Policies, in: *Progressive Planning*, téli szám 2007: pp. 22-25.
- Tiebout, Charles: A Pure Theory of Local Expenditures, in: *Journal of Political Economy*, Vol. (645) pp1956, pp. 416-424.
- Tocqueville, Alexis de: A demokráciáról Amerikában, mindkét rész egy kötetben, Deutscher Taschenbuch-Verlag, München 1976.
- Troy, Gil: A Reagan-forradalom. A Very Short Introduction, Oxford 2009.
- Truman, David B.: A kormányzati folyamat. Politikai érdekek és nyilvánosság Vélemény, New York 1951.
- Turner, Fred: Az ellenkultúrától a kiberkultúráig. Stuart Brand, a Whole Earth Network és a digitális utópizmus felemelkedése, Chicago 2006.
- Turner, Frederick Jackson: The Frontier in American History (A határ az amerikai történelemben), New York 1921.
- Vaisse, Justin: Neokonzervativizmus. Egy mozgalom életrajza, Cambridge (MA) 2010.
- Van Biezen, Ingrid/Mair, Peter/Poguntke, Thomas: Megy, megy, megy, megy? The Decline of Party Membership in Contemporary Europe, in: *European Journal of Political Research*, Vol. 51 (1) 2012: pp. 24-56.
- Wald, Kenneth D./Calhoun-Brown, Allison: Vallás és politika Amerikában, 6. Kiadás, Lanham 2011.
- Walker, Scott Félelem nélkül. Egy kormányzó története és egy nemzet kihívása, New York 2014.

- Walter, Franz/Dürr, Tobias: Die Heimatlosigkeit der Macht. Hogyan veszítette el a politika a talaját Németországban, Berlin 2000.
- Ware, Alan: American Exceptionalism, in: Richard S. Katz/ William J. Crotty: Handbook of Party Politics, London 2006., 270-277.
- Waxman, Chaim I.: Az ideológiai vita vége, Touchstone 1969.
- Weber, Max: Gazdaság és társadalom. Grundriss der verstehenden Soziologie, Tübingen 1972, 140ff. p.
- Westen, Dew: A politikai agy. The Role of Emotions in Deciding the Fate of the Nation: How We Make Up Our Minds Without Using Our Head, New York. 2006
- White, Jonathan/Ypi, Lea: Rethinking the Modern Prince: Partisanship and the Democratic Ethos, in: *Political Studies* (584), 2010: pp. 809-828.
- White, Theodore: The Making of the President (Az elnök megalakulása) New York 1964, York 1965.
- Whiteley, Paul: Vége a bulinak? The Decline of Party Activism and Membership Across the Democratic World, in: *Party Politics*, Vol. 17 (1) 2001: pp. 24
- Wiebe, Robert W.: The Search for Order, New York 1967.
- Wilcox, Clyde: Onward Christian Soldiers?, Boulder. 1996.
- Wilentz, Sean: Amerikai politikai történetek. History and Historians since 1907, Organization of American Historians (OAH) Magazine of History, 21 (2), 2007, pp. 23-27.
- Wilford, Justin: Sacred Subdivisions-The Postsuburban Transformation of America and Evangelicalism, New York 2012.
- Williamson, Thad: Sprawl, igazságosság és polgárság. Az amerikai életmód polgári költségei, New York, New York. 2009.
- Williamson, Thad: Sprawl, Spatial Location, and Politics: How Ideological Identification Tracks the Built Environment, in: American Politics Research, Vol- ume Number 36 November. 6, 2008.
- Zelinsky, Wilbur: Not Yet A Placeless Land: Tracking an Evolving American Geography (Még nem egy hely nélküli föld: az amerikai földrajz fejlődésének nyomon követése), Boston. 2011.

ÚJSÁGCIKKEK/BLOGOK/ONLINE MÉDIA

- Berry, David: An Off-Color Rift, in: *Washington Post*, december 19.2004,<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A218-2004Dec14.html> (utolsó elérés: 2015.06.15.)
- Glauber, Bill /Johnson, Mike: New Berlin residents divided on racism's role in city's housing decision, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, July10. 2011: <http://www.jsonline.com/news/waukesha/125323453.html>, (utolsó hozzáférés: 2014.11.27.)
- Bishop, Bill: Nem, nem tettük: America Hasn't Hasn't _changed as Much as Tuesday's Re- sults Would Indicate, in: *Slate*, 2008. november 4.: http://www.slate.com/blogs/bigsort/2008/11/04/no_we_didn_t_america_didn_t_change_as_much_as_tuesday_s_results_would_indicate.html (utolsó hozzáférés: 2015.04.27.).
- Blaska, David: Madison Chamber Lands High Draft Pick in Zach Brandon, in *Blaska's Bring It!*, november 12.2012.<http://www.ibmadison.com/Blogger/Bring-It/November-2012/Madison-Chamber-lands-high-draft-pick-in-Zach-Brandon> (utolsó hozzáférés: 2015.01.27.).
- Bosman, Julie: Ambitions2016 Seen in Walker's Push for University Cuts in Wisconsin, in: *New York Times*, 2015. február 16.: <http://www.nytimes.com/2015/02/17/us/politics/scott-walker-university-wisconsin> (utolsó hozzáférés: 2015.05.01.).
- Buchanan, Jeff: My Epic Journey: An insider's look at what makes Dane County's biggest company tick, in: *Capital Times*, May7..2014 http://host.madison.com/news/local/my-epic-journey-an-insider-s-look-at-what-makes/article_06e96295-13ed-51ef-9821-be0da8fc31dd.html#ixzz3Q1IRnYZw (utolsó hozzáférés: 2015.01.27.).
- Burns, Kenneth: Rallying the Faithful - A javasolt melegházasság-tilalom mellett és ellen érvelők a vallási meggyőződés forrásaiból merítenek, in: *Isthmus*, 5. 2006. október: <http://www.isthmus.com/news/cover-story/rallying-the-faithful/> (utolsó hozzáférés: 1.2015. május).
- Comp, Nathan J.: Andrew Schauer crushes 10-term incumbent David Wiganowsky as liberals increase Dane County Board majority, in: *Isthmus*, 2014. április 2. <http://www.isthmus.com/news/news/andrew-schauer-crushes-10-term-incumbent-david-wiganowsky-as-liberals-increase-dane-county-board-majority> (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).

- Craver, Jack: A konzervatívok majdnem kihaltak a Dane megyei kormányban, in: *Capital Times*, 5. Jüneh 2013, [ters/jack_craver/consevatives-are-nearly-extinct-in-dane-county-govern-ment/article_7bc00739-e387-5cf1-9c2b-0163f07c8dd9.html](http://www.capitaltimes.com/news/local/govt-and-politics/jack_craver/conservatives-are-nearly-extinct-in-dane-county-govern-ment/article_7bc00739-e387-5cf1-9c2b-0163f07c8dd9.html) (utolsó hozzáférés: 2015.06.15.).
- Craver, Jack: Progressives County Board Majority Likeley to Grow, in: *Capital Times*, február http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/politiscopes/madison-politiscopes-progressives-county-board-majority-likeley-to-grow/article_88d97036-4eac-11e1-ab01-001871e3ce6c.html (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).
- Craver, Jack: The Madison company that contributed to Romney's Super PAC, in: *Capital Times*, 2014. március 12.: http://host.madison.com/news/local/writers/jack_craver/the-madison-company-that-contributed-to-romney-super-pac/article_c2bad788-a95c-11e3-91b1-0019bb2963f4.html#ixzz3Q1AAkRv8.
- Douthat, Ross: The Obama Realignment, in: *New York Times*, 2012.11.7., elérhető: <http://campaignstops.blogs.nytimes.com/2012/11/07/douthat-the-obama-realignment/> (utolsó hozzáférés: 2014.08.12.)
- Edsall, Thomas B: How Fragile is the New Democratic Voter Coalition?, in: *New York Times*, *Times*, 3. szeptember 2012, [times.com/2013/09/03/how-fragile-is-the-new-democratic-coalition/?_r=0](http://www.nytimes.com/2013/09/03/how-fragile-is-the-new-democratic-coalition/?_r=0) (utolsó hozzáférés: 14.2015. április)
- Eisen, Marc: EPIC Opportunity, in: *Isthmus*, február 20. 2014. <http://www.isthmus.com/news/cover-story/epic-opportunity-the-software-giant-is-positioned-ing-dane-county-for-an-economic-breakthrough/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.15.).
- Eisen, Marc: Mi a fenét csinálnak? Tech Leaders Get Little Help From Wisconsin Manufacture & Commerce, in: *Isthmus*, 2014. szeptember 18., <http://www.isthmus.com/news/cover-story/tech-leaders-get-little-help-from-wisconsin-manufacturers-and-commerce/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.20.).
- Ferolie, Jim: Alder Resigns Over "Political Climate", in: *Verona Press*, 2013. április 26., elérhető: <http://connectverona.com/articles/2013/04/26/alder-resigns-over-political-climate> (utolsó hozzáférés: 2015.04.24.).
- Gilbert, Craig, Democratic, Republican Voters Worlds Apart in Divided Wisconsin, in *Milwaukee Journal Sentinel*, 2014. május 3.: <http://www.jsonline.com/news/statepolitics/democratic-republican-voters-worlds-apart-in-divided-wisconsin-b99249564z1-255883361.html> (utolsó hozzáférés: 05.2015. június).

- Gilbert, Craig: Távol a fáradtságtól. Partisan battles energize voters, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2014. május 10.,
<http://www.jsonline.com/news/state-politics/far-from-creating-fatigue-partisan-battles-energize-voters-b99256305z1-258676961.html> (utolsó hozzáférés: 2015.0.15.).
- Gilbert, Craig: Top vote-getters in US House hail from neighbouring Wisconsin districts, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2015. január 13.,
<http://www.jsonline.com/blogs/news/288475091.html>, (utolsó hozzáférés: 2015.06.15.).
- Glauber, Bill: Waukesha County's Republican Party's Longtime Leader's Stepping Down, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, február 27., elérhető 2013, a következő címen: <http://www.jsonline.com/news/waukesha/waukesha-countys-republican-partys-longtime-leader-stepping-down-o48v0vb-193707341.html> (utolsó elérés: 2015.04.29.).
- Gunn, Eric: The Happy Warrior, in: *Milwaukee Magazine*, 2007. szeptember 28.,
<http://www.milwaukeeemag.com/2007/09/28/TheHappyWarrior/> (utolsó elérés: 2015.06.16.).
- Ivey, Mike: Businesses are turning turns backs on WMC, in: *BIZTIMES.com*, 07.07.2008: <http://www.biztimes.com/article/20080707/BLOGS/307079990/>
- Ivey, Mike: New Opportunities for New Urbanism, in: *Capital Times*, June 1.2011: http://host.madison.com/business/biz_beat/new-opportunities-for-new-urbanism/article_daeb45fe-8bc8-11e0-b2dd-001cc4c03286.html (utolsó elérés: 2015.06.15-én hívták fel).
- Johnson, Dirk: From Firebrand to a Bit of a Grump, a "Hippie Mayor" Evolves, in: *New York Times*, 2011. szeptember 10. http://www.nytimes.com/2011/09/11/us/11mayor.html?_r=0
- Johnson, Mike: State legislator announces run for Waukesha County judgeship, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2009. november 13.:
<http://www.jsonline.com/news/waukesha/70042847.html> (utolsó elérés: 2015.06.22.).
- Karol, David: Charles Schumer's flawed diagnosis of polarization, in: *Washington Post*, 2014. július 23.,
elérhető <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/07/23/charles-schumers-flawed-diagnosis-of-polarization/> (utolsó hozzáférés: 2015.03.20.).
- Kaufman, Dan: Note on the Cheddar Revolution, in: *The New Yorker*, February 22.2011, <http://www.newyorker.com/news/news-desk/notes-on-the-cheddar-revolution> (utolsó hozzáférés: 2015. június 18.).
- Lueders, Bill: Dane County's Secret GOP Chair, in: *Isthmus*, november 13. elérhető 2008.,
<http://www.isthmus.com/news/news/dane-countys-secret-gop-chair/> (utolsó elérés: 2015.06.20.).

- Tarr, Joe: Mark Clear and Lisa Subeck battle for liberal cred in west-side assembly race: Will the real progressive please stand up? in: *Isthmus*, 2014. július 17., elérhető: <http://www.isthmus.com/news/news/mark-clear-and-lisa-subeck-battle-for-liberal-cred-in-west-side-assembly-race/> (utolsó hozzáférés: 2015.04.28.).
- Marley, Patrick: a törvényhozók9 le akarják tartóztatni az Obamacare-t végrehajtó amerikai tisztviselőket, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2012. november 13., <http://www.jsonline.com/news/statepolitics/nine-lawmakers-back-charging-fe-deral-officials-who-implement-obamacare-here-n47kl10-179180251.html> (utolsó elérés: 2015.06.17.).
- McBride, Jessica: 'We are an Activist Army,' Say Leaders of New Falls Taxpayers Group, in: *Menomonee Falls Patch*, 1.2012. július: <http://patch.com/wisconsin/menomoneefalls/we-are-an-activist-army-say-leaders-of-new-falls-taxp5692ae778f> (utolsó hozzáférés: 2.2015. június).
- Montopoli, Brian: Tea Party Supporters: Who They Are and What They Believe, *CBS News*, 2012. december 12., <http://www.cbsnews.com/news/tea-party-supporters-who-they-are-and-what-they-believe/> (utolsó hozzáférés: 2015.09.28.).
- Mukherji, Nayantara: Ellen Berz bests Walker-appointed judge, Roger Allen, in Dane County Circuit Court Primary, in: *Isthmus*, február22.2012. <http://www.isthmus.com/news/news/ellen-berz-bests-walker-appointed-judge-roger-all-in-dane-county-circuit-court-primary/> (utolsó hozzáférés 4.2015. június).
- Pulliam Bailey, Sarah: Meglepően sok amerikai még mindig azt hiszi, hogy Obama elnök muszlim, in: *Washington Post*, 2015. szeptember 14., <https://www.washingtonpost.com/news/acts-of-faith/wp/2015/09/14/a-startling-number-of-americans-still-believe-president-obama-is-a-muslim/> (utolsó hozzáférés: 2015.09.22.).
- Rickert, Chris: Dane County Redistricting not that different from State, in: *Wisconsin State Journal*, február http://host.madison.com/news/lo-25.2012,cal/chris_rickert/chris-rickert-dane-county-redistricting-not-that-that-different-from-state/article_1dbe2386-5f3d-11e1-be4b-0019bb2963f4.html (utolsó hozzáférés: 4.2015. június).
- Rickert, Chris: Reach out Wisconsin not Reach out Wisconsin not Reaching Many Liberal These Days, in *Wisconsin State Journal*, 2014. október 19., http://host.madison.com/news/lo-cal/columnists/chris-rickert/chris-rickert/chris-rickert-reach-out-wisconsin-not-reaching-many-liberals-these/article_321093f5-cfc4-5e0b-8d4a-af07eba4169e.html (utolsó hozzáférés: 2015.06.29.).

- Sauer, Abe: As Goes Wisconsin, so Goes Hell, in: *The Awl*, 2012. április 12., <http://www.theawl.com/2012/04/as-goes-wisconsin-so-goes-hell> (utolsó hozzáférés: 2015.06.28.).
- Schneider, Pat: Do neighbourhood associations have too much voice in development-ment decisions? in: *Capital Times*, augusztus http://host.madison.com/news/local/do-neighborhood-associations-have-too-much-voice-in-development-decisions/article_55cb7dc6-9dc6-11df-8352-001cc4c03286.html. (utolsó hozzáférés: 2015.06.25.).
- Schneider, Pat: Mayor Paul Soglin Wants City Contractors to Disclose Lobbying Contributions, in: *Capital Times*, 2013. május 08.: http://host.madison.com/news/local/writers/pat_schneider/mayor-paul-soglin-wants-city-contractors-to-disclose-lobbying-contributions/article_5e72743e-b772-11e2-9130-0019bb2963f4.html (utolsó hozzáférés: 2015.01.26.).
- Scrimma, Jeff: Let's trust Waukesha citizens, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 10.2010. július, <http://www.jsonline.com/news/opinion/98142654.html> (utolsó elérés: 2014.12.09.).
- Charles Schumer szenátor: End Partisan Primaries, Save America, in: *New York Times*, 2014.07.21., <http://www.nytimes.com/2014/07/22/opinion/charles-schumer-adopt-the-open-primary.html> (utolsó hozzáférés: 2015.02.14.).
- Shaper, David: Wisconsinites 'Reach Out' To Heal Partisan Divide, az NPR júniusi adása: <http://www.npr.org/2012/06/04/154305938/wisconsinites-reach-out-to-heal-partisan-divide> (utolsó hozzáférés: 2014. április 14.).
- Silver, Nate: Ahogy a szavazóközterek fogynak, megmaradhat-e a megosztott ház? in: *New York Times*, 27.December2012 <http://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2012/12/27/as-swing-districts-dwindle-can-a-divided-house-stand/> (utolsó hozzáférés: 2015.06.12.).
- Silver, Nate: In Silicon Valley, Technology Talent Gap Threatens G.O.P. Campaigns, in: *New York Times*, 2012. november 28., elérhető: <http://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2012/11/28/in-silicon-valley-technology-talent-gap-threatens-g-o-p-campaigns> (utolsó hozzáférés: 23.2015. április).
- Silver, Nate: A legváltozatosabb városok gyakran a legjobban szegregáltak, <http://fivethirtyeight.com/features/the-most-diverse-cities-are-often-the-legjobban-szegregáltak/> (utolsó hozzáférés: 2015.07.15.).
- Spicuzza, Mary: Scott Walker leállíthatja a Dane megyei bírói állások betöltését, miután a 2. jelölt veszít, in: *Wisconsin State Journal*, április 4. 2013.

- http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/scott-walker-may-stop-filing-dane-megyei-bíró-üresedés-után/article_f182e392-9cad-11e2-8a3c-001a4bcf887a.html (utolsó hozzáférés: 2015.06.04.).
- Tarr, Joe: Antiabortion Activist Bob Lenz Uninvited from Brat Fest After Pushback from Public Officials, in: *Isthmus*, 2014. május 19.
<http://www.isthmus.com/news/news/antiabortion-activist-bob-lenz-uninvited-from-brat-fest-after-pushback-from-public-officials/> (utolsó hozzáférés: 2015.02.27.).
- Treleven, Ed: City Council Rejects Mayor's Plan to Require Contractors to Disclose Certain Contributions, in: *Wisconsin State Journal*, 2013. június 19.:
http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/city-council-rejects-mayor-s-plan-to-require-contractors-to/article_e2714918-ba90-587f-bd48-17b33b425a7c.html#ixzz3Q17NFggS (utolsó hozzáférés: 2015.06.02.).
- Verburg, Steven: Dane County Board conservatives 2011, seek influence by threatening borrowing resolution/article_e8ceaaa6-e22d-11e0-aa4c-001cc4c002e0.html (utolsó elérés: 2015.06.04.), in: *Wisconsin State Journal*, szeptember <http://host.madison.com/news/local/govt-and-politics/dane-county-board-.18>.
- Walker, Laurel: Waukesha County Board Endorses Walker's Budget Action, in: *Milwaukee Journal Sentinel*, 2011. március 23.:
<http://www.jsonline.com/news/waukesha/118508684.html>.
(utolsó hozzáférés: 2015.05.05.05.).
- Walker, Laurel: Waukesha County Supervisors spar over Board Size, in: *The Milwaukee Journal Sentinel*, 2011. február 14.,
<http://www.jsonline.com/news/waukesha/116192734.html>.
(utolsó hozzáférés: 2.2015. június).
- Will, George: Why Liberals Love Trains, in: *Newsweek*, 2011. február 27.,
<http://www.newsweek.com/will-why-liberals-love-trains-68597>
(utolsó hozzáférés: 2011.03.21.).
- Wisconsin Republican Hotbed Running Out of Water, in: *Daily Kos*, 2013. október 19., elérhető: <http://www.dailykos.com/story/2013/10/19/1248963/-Wisconsin-Republican-Hotbed-Out-of-Water#> (utolsó hozzáférés: 2014.12.09.).
- Wittkopf, Scott: Blame Waukesha: The GOP's Answer to Liberal Dane County Swings Elections to the Right, in: *Isthmus*, 2011. január 3. Elérhető:
<http://www.isthmus.com/news/news/blame-waukesha-the-gops-answer-to-liberal-dane-county-swings-elections-to-the-right/>(utolsó hozzáférés: 2015.04.29.).

A KÉRDŐÍV A DANE-WAUKESHA-POLARIZÁCIÓS-TANULMÁNY (DWPS)

LHK Partners Incorporated
Job #2078
Newtown Square, Pennsylvania

július 22,

2013 HHU Düsseldorf Wisconsin Poll - július 22-28, 2013

Jó (délutánt/estét), Én vagyok _____ az Amerikai Fogyasztói
Tanulmányok Intézetének felhívása.

Ma felmérést végzünk DANE/WAUKESHA (Waw-'kuh-sha) megye fontos
kérdéseiről és életminőségéről.

HA KÉRELMEZNI KELL: Az Ön részvétele teljesen önkéntes, és válaszait
bizalmasan kezeljük. Soha senki nem fog megpróbálni eladni Önnek
semmit a válaszai eredményeként.

(Csak akkor olvassa el, ha szükséges: ez a felmérés csak néhány percet
vesz igénybe az idejéből).

I. VÁLASZADÓ KIVÁLASZTÁSA

S1. Beszélhetnék a háztartásuk jelenleg otthon tartózkodó, 18 éves vagy annál idősebb felnőtt tagjával (férfi/nő), akinek a legutóbbi születésnapja van?

(HA A KIVÁLASZTOTT VÁLASZADÓ JELENLEG NEM TARTÓZKODIK OTTHON ÉS NEM ÁLL RENDELKEZÉSRE, KÉRDEZZE MEG A JELENLEG OTTHON TARTÓZKODÓ (NŐ/FÉRFI) SZEMÉLYT).

- 1 Helyes háztartási tag telefonon (FOLYTATÁS)
- 2 A háztartás megfelelő tagját adja fel a telefonra (OLVASSA EL ÚJRA A BEVEZETŐT ÉS FOLYTASSA AZ S2-VEL.)
- 3 Jelenleg nincs a háztartásban legalább 18 éves vagy annál idősebb tag (HÁZHÁZHÁZI TAGOT TÁMOGATÁSBAN HELYEZNI)
- 4 A háztartásban nincs idősebb vagy 18 évesnél idősebb személy (TERMINATE)

S2. Nem: (NEM KÉRDEZNI. CSAK EGY REKONSPONENSET FELJEGYZÉSE)

- 1 Férfi
- 2 Női

S3a. Jelenleg Wisconsinban él?

- 1 Igen
- 2 Nem (TERMINATE)

S3b. Melyik megyében élsz?

(NE OLVASSA EL)

- 1 Dane (folytatás)
- 2 Waukesha (folytatás)
- 3 Egyéb (MEGSZÚNT)

II. ÉRDEMI KÉRDÉSEK

II.1. Párthovatartozás és politikai szerepvállalás

Q1. Általánosságban elmondható, hogy általában republikánusnak, demokratának vagy függetlennek tartja magát?

- 1 Republikánus [3. kérdés]
- Demokrata [KÉRDEZD MEG
- A 3. KÉRDÉST.]
- 3 Független
- [KÉRDEZZE Q2.] (NE OLVASSA
- EL)
- 4 Egyéb/nem preferált [ASK Q2.]
- Nem tudom [ASK Q2.]
- Elutasítva [KÉRDÉS Q2.]

**A szerző megjegyzése: Kérdezd meg a Q2-t, ha vagy 3,4,8, a 9Q1-ben.

Q2. A Republikánus Párthoz vagy a Demokrata Párthoz tartja magát közelebb állónak?

- 1 Republikánus
- 2 Demokrata
- (NE OLVASSA EL)
- 3 Egyik sem/csak független (VOL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

**A szerző megjegyzése: Kérdezd meg a Q3-t, ha vagy 1 a 2Q1-ben.

Q3. Erős (REPUBLIKÁNUS/DEMOKRÁTUS) vagy nem túl erős (REPUBLIKÁNUS/DEMOKRÁTUS) pártnak mondanád magad? (REPUBLIKÁNUS/DEMOKRATA)?

- 1 Erős
- 2 Nem túl erős (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom
- 9 Visszautasítva

Q4. 2012-ben Barack Obama elnök a demokraták színeiben indult az újraválasztásért Mitt Romney kormányzóval szemben a republikánusok színeiben. Biztosan emlékszik arra, hogy szavazott-e azon a választáson vagy sem?

- 1 Szavazott [ASK Q5]
- 2 Nem szavazott [ASK Q6]

(NE OLVASSA EL)

- 8 Nem tudom/nem emlékszem [ASK Q6]
- 9 Visszautasítva [ASK Q6]

**A szerző megjegyzése: Kérdezze meg az 5. kérdést, ha a 4. kérdésben "szavazott".

Q5. HA VÁLASZTOTT: Obamára, Romneyra vagy valaki másra szavazott?

- 01 Obama
- 02 Romney
- 97 Egyéb jelölt (részletezze)
(NE OLVASSA EL)
- 95 Nem szavazott az elnökre.
- 98 Nem tudom/nem emlékszem
- 99 Visszautasítva

K 6. Úgy tűnik, hogy néhányan a legtöbbször követik a politikai eseményeket, függetlenül attól, hogy éppen választások vannak-e vagy sem. Másokat nem érdekel annyira. Mit mondana, követi a politikai eseményeket legtöbbször, néhányszor, csak néha-néha, vagy alig?

- 1 Legtöbbször
- 2 Néhányszor
- 3 Csak néha-néha
- 4 Alig (NEM OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

**K 7. A 2012-es kampány során viselt-e kampánygombot, tett-e kampánymatricát az autójára, vagy helyezett-e ki táblát az ablakába vagy a háza elé.
ház?**

- 1 Igen
- 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

II.2. Társadalmi tőke, horizontális kitettség, tanácskozás

Beszélgető Generátor:

Az emberek időről időre megvitatják a kormányt, a választásokat és a politikát más emberekkel. Szeretnénk tudni azoknak az embereknek a keresztnévét vagy csak a kezdőbetűt, akikkel ezekről az ügyekről beszél. Ezek az emberek lehetnek a családoból, a munkahelyedről, a szomszédságodból, egy másik szervezetből, amelyhez tartozol, vagy lehetnek máshonnan is.

K Ki8 az a személy, akivel a legtöbbet beszélgetett a politikáról?

HA KÉRDEZTE: És csak egy keresztnévre vagy kezdőbetűkre van szükségünk; ne feledje, hogy minden információ bizalmas.

_____ (Beszélgető #1)

(NE OLVASSA EL)

- 95 Nem beszélünk politikáról. [SKIP TO Q11]
- 98 Nem tudom [UGRÁS a 11. kérdésre]
- 99 Visszautasítva [UGRÁS a Q11-re]

Q 8.a Van-e (OLVASSA EL A LISTÁT)

- 1 Családtag
- 2 Valaki, akivel együtt dolgozol
- 3 Valaki a környékről
- 4 Egy barát, aki a közelben lakik
- 5 Egy barát, aki máshol él
- 6 Egyéb
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom
Elutasítva

Q 8.b Összehasonlítva [1. beszélgetőpartnerrel], mit mondana, az Ön politikázatai nagyjából ugyanazok, némileg mások, vagy nagyon mások?

- 1 Nagyjából ugyanaz
- 2 Valamelyest eltérő
- 3 Nagyon különböző (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 8.c Mit gondol, [az 1. számú beszélgetőpartner] általában a republikánusokat vagy a demokratákat, vagy mindkettőt, vagy egyiket sem részesíti előnyben?

- 1 Republikánusok
 - 2 Demokraták
 - 3 Mindkettő
 - 4 Sem a
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

Q8.d Melyik elnökjelöltet, ha volt ilyen, választotta [Beszélgetőpartner #1] a pre-fer? Romney, Obama vagy más jelölt?

- 1 Romney
 - 2 Obama
 - 3 Egyéb
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

K Ezen a személyen/[1. beszélgetőtárs] kívül9 ki az a személy, akivel a legtöbbet beszélgetett politikáról?

HA KÉRDEZTE: És csak egy keresztnévre vagy kezdőbetűkre van szükségünk; ne feledje, hogy minden információ bizalmas.

- _____ (Beszélgetőpartner #2) (NE OLVASSA EL)

99 Nincsenek mások/Megtagadva [UGRÁS a 11. kérdéshez]

Q 9.a Van-e (OLVASSA EL A LISTÁT)

- 1 Családtag
- 2 Valaki, akivel együtt dolgozol
- 3 Valaki a környékről
- 4 Egy barát, aki a közelben lakik

- 5 Egy barát, aki máshol él
- 6 Egyéb
(NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom
Elutasítva

Q 9.b [2. számú beszélgetőpartnerrel] összehasonlítva, mit mondana, az Ön politikázatai nagyjából ugyanazok, némileg mások, vagy nagyon különbözőek?

- 1 Nagyjából ugyanaz
- 2 Valamelyest eltérő
- 3 Nagyon különböző (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 9.c Ön szerint [a 2. számú beszélgetőpartner] általában a republikánusokat vagy a demokratákat, vagy mindkettőt, vagy egyiket sem részesíti előnyben?

- 1 Republikánusok
- 2 Demokraták
- 3 Mindkettő
- 4 Sem a
(NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 9.d Melyik elnökjelöltet, ha volt ilyen, választotta [Beszélgetőpartner #2] a pre-fer? Romney, Obama vagy más jelölt?

- 1 Romney
- 2 Obama
- 3 Egyéb
(NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

K 10. Azokon kívül, akiket már említett, van még valaki, akivel beszélt a politikáról?

HA KÉRDEZTE: És csak egy keresztnévre vagy kezdőbetűkre van szükségünk; ne feledje, hogy minden információ bizalmas.

_____(Beszélgetőtárs #3)

(NE OLVASSA EL)

99 Nincsenek mások/Megtagadva [UGRÁS a 11. kérdéshez]

Q 10.a Van-e (OLVASSA EL A LISTÁT)

- 1 Családtag
- 2 Valaki, akivel együtt dolgozol
- 3 Valaki a környékről
- 4 Egy barát, aki a közelben lakik
- 5 Egy barát, aki máshol él
- 6 Egyéb

(NE OLVASSA EL)

- 8 Nem tudom
Elutasítva

Q 10.b Összehasonlítva a [3. számú beszélgetőpartnerrel], Ön szerint az Ön politikai nézetei nagyjából azonosak, némileg különböznek, vagy nagyon különböznek?

- 1 Nagyjából ugyanaz
- 2 Valamelyest eltérő
- 3 Nagyon különböző (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 10.c Ön szerint [a 3. számú beszélgetőpartner] általában a republikánusokat vagy a demokratákat, vagy mindkettőt, vagy egyiket sem részesíti előnyben?

- 1 Republikánusok
- 2 Demokraták
- 3 Mindkettő
- 4 Sem a
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 10.d Melyik elnökjelölt, ha volt ilyen, [Beszélgetőpartner #3] prefer? Romney, Obama vagy más jelölt?

- 1 Romney
- 2 Obama
- 3 Egyéb
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

**A szerző megjegyzése: Hagyja ki a Q11-től a Q11d-ig terjedő kérdéseket, ha a válaszadó meg tudta nevezni a 3. számú beszélgetőpartnert.

K 11. (Ha a válaszadó nem tud nevet mondani a 8. kérdésben) Meg tudná mondani annak a személynek a keresztnévét, akivel az elmúlt néhány hónap során leginkább informális beszélgetést folytatott?

(Ha a válaszadó a 8. kérdésben nevet ad meg) Azon kívül, akit már készségesen említett, meg tudná mondani annak a személynek a keresztnévét, akivel az elmúlt néhány hónap során leginkább informális beszélgetést folytatott?

HA KÉRDEZTE: És csak egy keresztnévre vagy kezdőbetűkre van szükségünk; ne feledje, hogy minden információ bizalmas.

_____ (Q11 Beszélgetőpartner)

(NE OLVASSA EL)

99 Nincs/nem volt/meghagyták [UGRÁS a 12. kérdéshez]

Q 11.a Van-e (OLVASSA EL A LISTÁT)

- 1 Családtag
- 2 Valaki, akivel együtt dolgozol
- 3 Valaki a környékről
- 4 Egy barát, aki a közelben lakik
- 5 Egy barát, aki máshol él
- 6 Egyéb

(NE OLVASSA EL)

- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 11.b Összehasonlítva [Q11 vitapartnerrel], Ön szerint az Ön politikai nézetei nagyjából azonosak, némileg különböznek, vagy nagyon különböznek?

- 1 Nagyjából ugyanaz
- 2 Valamelyest eltérő
- 3 Nagyon

különböző (NE
OLVASSA EL)

- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

Q 11.c Ön szerint [Q11 vitázó] általában a republikánusokat vagy a demokratákat, vagy mindkettőt, vagy egyiket sem részesíti előnyben?

- 1 Republikánusok
 - 2 Demokraták
 - 3 Mindkettő
 - 4 Sem a
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

Q 11.d Melyik elnökjelöltet preferálta [Q11 beszélgetőpartner], ha volt ilyen? Romney, Obama vagy más jelölt?

- 1 Romney
 - 2 Obama
 - 3 Egyéb
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

K 12. Van olyan személy, akivel az elmúlt években a politikával kapcsolatos nézeteltérések miatt nem beszélgetett többé politikáról?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

****A szerző megjegyzése: Keveredési lista, mindig G-t kérdezd meg utoljára****

K 13. A következőkben különböző típusú csoportokat és szervezeteket fogok említeni, amelyekhez az emberek tartozhatnak. Kérjük, minden egyes típus esetében mondja meg, hogy tartozik-e valamelyik hasonló szervezethez. (Első/következő), tartozol-e a következőkhöz – (TÉTELEK OLVASÁSA)

a. Politikai párt, klub vagy egyesület?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

b. Szakszervezet vagy szakmai szövetség?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

c. Egyház vagy más vallási szervezet?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

d. Sportcsoport, hobbi- vagy szabadidős klub?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

e. Jótékonyági szervezet vagy csoport?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

f. Egy szomszédsági egyesület vagy csoport?

- 1 Igen
 - 2 Nem
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

g. Más egyesületek vagy csoportok?

- 1 Igen
- 2 Nem

(NE OLVASSA EL)

- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

**A szerző megjegyzése: A 14-16. kérdések utókövetési kérdések, ha a válaszadó a 13. kérdés a), b), c), d), e), f) vagy g) pontjában "Igen" választ adott.

K 14. Ön említette, hogy tagja (Q13 csoportnak/szervezetnek). Milyen gyakran vesz részt a csoport ülésein és egyéb tevékenységein? Gyakran, néha, ritkán, vagy soha nem vesz részt?

- 1 Gyakran
 - 2 Néha
 - 3 Ritkán
 - 4 Soha
- (NE OLVASSA EL)
- 5 NA/ Nincsenek találkozók
 - 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

K Mit15. mondana, gyakran, néha, ritkán, vagy soha nem fordulnak elő politikai viták ebben a csoportban?

- 1 Gyakran
 - 2 Néha
 - 3 Ritkán
 - 4 Soha
- (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

K Amikor a politikáról 16.beszélünk, Ön és a csoport tagjai: (OLVASSA EL A LISTÁT)

- 1 Mindig egyetértek
 - 2 Legtöbbször egyetértek
 - 3 Néha egyetértenek, néha nem
 - 4 Legtöbbször nem értek egyet
 - 5 Mindig nem ért
- egyed (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
 - 9 Visszautasítva

II.3. Migráció és elégedettség a Dane és Waukesha megyében éléssel kapcsolatban

****A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról K Melyik 17.városban/városban vagy faluban él (Dane megye/Waukesha (Waw- 'kuh-sha) megyében)?**

**A szerző megjegyzése: Írja be a város/város/falu listáját a megye esetében, ahol a válaszadó él (QS3).

998 Nem tudom/nem döntöttem

999 Hulladék

****A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról K 18.Melyik évben költözött (Dane megye/Waukesha (Waw- 'kuh-sha) megyébe)?**

Év: _____

(NE OLVASSA EL)

997 Egész életemben itt éltem. (SKIP TO Q 23, B

változat) Nem9998 tudom (SKIP TO Q B változat23,)

9999 Visszautasítva (UGRÁS a 23,B. kérdésre)

****A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról Q 19a. Mielőtt (Dane megye/Waukesha (Waw-'kuh-sha) megye) költözött, melyik államban élt? Vagy Wisconsinból költöztél?**

**A szerző megjegyzése: 50 állam és DC előre kódolt listája (NE OLVASSA EL!)

97 Az Egyesült Államokon kívül (Ugrás a 20. kérdéshez)

98 Nem tudom (UGRÁS a 20. kérdéshez)

99 Elutasítva (SKIPTO Q20)

Q19b. És (a 19a. kérdésben szereplő állam melyik megyéjében élt, mielőtt (Dane megye/Waukesha (Waw-'kuh-sha) megye) költözött?)

SZÜKSÉG ESETÉN A HELYES MEGYEI HELYESÍRÁSRA VALÓ TÖREKVÉS

**A szerző megjegyzése: Előre kódolt lista Wisconsin, Minnesota, Iowa, Michigan és Illinois számára. Nyitott lista az összes többi államra vonatkozóan. Ha meg van adva a megye, ugorjon a 20. kérdésre.

(NE OLVASSA EL)

9998 Nem tudom.

9999 Visszautasítva

****A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról**

K20. Visszagondolva arra az időre, amikor (Dane County/Waukesha (Waw-'kuh-sha) County) költözött, melyik párttal azonosult akkoriban? Republikánusnak, demokratának vagy függetlennek tartotta magát?

- 1 Republikánus (SKIP TO Q22) Demokrata2 (SKIP TO Q22)
- 3 Független (KÉRDÉS Q21) (NEM OLVASSA EL)
 - 4 Egyéb/nem preferált
- 8 Nem tudom (ASK Q21)
- 9 Visszautasítva (ASK Q21)

****A szerző megjegyzése: Kérdezze meg a Q21-et, ha Q20 = vagy 3,4,8,9**

K21. Akkoriban a Republikánus Párthoz vagy a Demokrata Párthoz tartotta magát közelebb állónak?

- 1 Republikánus
- 2 Demokrata (NE OLVASSA EL)
- 3 Egyik sem/csak független (VOL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

****A szerző megjegyzése: Kérdezze a Q22-t, ha Q20 = vagy 12**

K22. Akkoriban erős (REPUBLI- CAN/DEMOKRÁTUS) vagy nem túl erős (REPUBLIKÁNUS/DEMOKRÁTUS) pártnak nevezte volna magát?

- 1 Erős
- 2 Nem túl erős (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom
- 9 Visszautasítva

Q23. A VERSION A (a költözők számára; azok, akik a 18. kérdésben egy évet neveztek meg): Sokan több helyet is mérlegelnek, mielőtt kiválasztják, hol fognak élni. Visszagondolva arra, amikor a jelenlegi lakóhelyére költözött, milyen tényezők befolyásolták a környék kiválasztását? Az alábbi tényezők mindegyikéről mondja meg, hogy "nagyon fontos", "valamennyire fontos", "nem túl fontos" vagy "egyáltalán nem fontos" volt-e az Ön számára.

Az (első/következő) tényező (TÉTEL BESZÜNTETÉSE). Mennyire fontos ez a tényező az Ön számára? (OLVASSA EL ÚJRA A TÉNYEZŐT, ÉS SZÜKSÉG SZERINT SKÁLÁZZA)

Q23. B VERSION (a *nem költözők számára; azok számára, akik a Q18*) kérdésben a *"Egész életemben itt életem" vagy a "Nem tudom"* választ adták, vagy elutasították: Az embereknek különböző elképzeléseik vannak arról, hogy mi a fontos az életminőség szempontjából a környékükön. Most egy listát fogok felolvasni nektek különböző tényezőkkel, amelyeket az emberek fontosnak tarthatnak. Kérem, mondja meg, hogy ezek közül mindegyik tényező "nagyon fontos", "valamennyire fontos", "nem túl fontos" vagy "egyáltalán nem fontos" az Ön számára.

Az (első/következő) tényező (TÉTEL BESZÜNTETÉSE). Mennyire fontos ez a tényező az Ön számára? (OLVASSA EL ÚJRA A TÉNYEZŐT, ÉS SZÜKSÉG SZERINT SKÁLÁZZA)

****A szerző megjegyzése: a listát össze kell keverni****

a. Alacsony adók

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

b. Biztonság

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

c. Megfizethető lakhatás

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

d. Helyben termelt vagy bioélelmiszerek elérhetősége a közeli élelmiszerboltokban

- 1 Nagyon fontos

2 Valamelyest fontos

3 Nem túl fontos

4 Egyáltalán nem
fontos (NE OLVASSA
EL)

- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

e. Sétatávolságon belül található üzletek, például éttermek, kávézók vagy mozik.

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

f. Egy helyi templom a szomszédságban

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

g. Nem kell állandóan az autót használni

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

h. Egy olyan környék, ahol az emberek osztják a politikai nézeteidet

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos
- 3 Nem túl fontos
- 4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

i. Jó közinfrastruktúra, például jó tömegközlekedés, kerékpárutak és nyilvános könyvtárak.

- 1 Nagyon fontos
- 2 Valamelyest fontos

4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)

8 Nem tudom.

9 Visszautasítva

j. Minden bevásárlási lehetőség könnyen megközelíthető autóval.

1 Nagyon fontos

2 Valamelyest fontos

3 Nem túl fontos

4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)

8 Nem tudom.

9 Visszautasítva

k. Olyan környéken élni, ahol az emberek a hazafiságukat mutatják, például nemzeti ünnepeken zászlók kitűzésével.

1 Nagyon fontos

2 Valamelyest fontos

3 Nem túl fontos

4 Egyáltalán nem fontos (NE OLVASSA EL)

8 Nem tudom.

9 Visszautasítva

**A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról

24. kérdés: Általánosságban véve mennyire elégedett azzal, hogy (Dane megye/Waukesha (Waw-'kuh-sha) megyében) él. Nagyon elégedett, elégedett, elégedetlen vagy nagyon elégedetlen?

1 Nagyon elégedett

2 Elégedett

3 Elégedetlen

4 Nagyon elégedetlen (NEM OLVASSA EL)

8 Nem tudom.

9 Visszautasítva

**A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról

K 25 Az alábbi, a (Dane megye/Waukesha (Waw-'kuh-sha) megye) életével kapcsolatos állítások mindegyikére vonatkozóan mondja meg, hogy teljesen egyetért, egyetért, nem ért egyet, vagy egyáltalán nem ért egyet.

Az (első/következő) utasítás a (READ ITEM). Mennyire ért egyet vagy mennyire nem ért egyet ezzel az állítással? (OLVASSA EL ÚJRA A TÉTELT, ÉS SZÜKSÉG SZERINT SKÁLÁZZA)

****A Szerző megjegyzése: a listát össze kell keverni, ne az E vagy az F legyen az első**.**

a. Az itteni emberek és én ugyanazokat az értékeket valljuk.

- 1 Teljesen egyetértek
- 2 Egyetértek
- 3 Nem értek egyet
- 4 Erősen nem ért egyet (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

b. Szeretem a hely sokszínűségét

- 1 Teljesen egyetértek
- 2 Egyetértek
- 3 Nem értek egyet
- 4 Erősen nem ért egyet (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

c. A családi értékeket nagyon komolyan veszik ebben a közösségben

- 1 Teljesen egyetértek
- 2 Egyetértek
- 3 Nem értek egyet
- 4 Erősen nem ért egyet (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

d. Jó kapcsolatokat ápolok a közösségemben, és sok barátom van.

- 1 Teljesen egyetértek
- 2 Egyetértek
- 3 Nem értek egyet
- 4 Erősen nem ért egyet (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

e. Az itteni emberek túl konzervatívak.

- 1 Teljesen egyetértek
- 2 Egyetértek
- 3 Nem értek egyet
- 4 Erősen nem ért egyet (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.

f. Az itteni emberek túl liberálisak.

- 1 Teljesen egyetértek
- 2 Egyetértek
- 3 Nem értek egyet
- 4 Erősen nem ért egyet (NE OLVASSA EL)

8 Nem tudom.

9 Visszautasítva

****A szerző megjegyzése: Jelenlegi megye a QS3-ról**

K Gondolkodik néha azon, hogy elköltözik (Waukesha (Waw-'kuh-sha) megyéből/Dane megyéből)?26.

1 Igen (KÉRDÉS: 27. kérdés)

2 Nem (VÁLASSZON

A 28. kérdésre) (NE

OLVASSA EL)

8 Nem tudom (VÁLASSZON A 28. kérdésre)

9 Visszautasítva (VISSZAMENJEN A 28. kérdésre)

K 27.Ez azért van, mert nem tetszik önnek a (Dane megye/Waukesha (Waw-'kuh-sha) megye) lakosainak politikai nézete?

1 Igen

2 Nem

(NE OLVASSA EL)

8 Nem tudom.

9 Visszautasítva

K Ha28. Wisconsinon belül egy másik megyébe kellene költöznie, melyiket választaná?

****A szerző megjegyzése: Wisconsin megyéinek és városainak kód előtti listája, a jelenlegi lakóhely szerinti megye elhagyása (QS3B).**

997 Város nem átruházható

998 Nem tudom/nem döntöttem

999 Hulladék

K 29. Wisconsinon belül melyik megyébe vagy városba nem költözne inkább?

****A szerző megjegyzése: Wisconsin megyéinek és városainak kód előtti listája, a jelenlegi lakóhely szerinti megye (QS3B) és a Q28-ban szereplő említések elhagyása.**

997 Város nem átruházható

998 Nem tudom/nem döntöttem

999 Hulladék

K 29a Jelenleg dolgozik-e, azaz csinál-e valamit, amiért pénzt keres az otthonán kívül?

- 1 Igen (Kérdezd a Q30-at)
2 Nem (ugorjon az F3-ra)
- 9 Visszautasítva (ugorjon az F3-ra)

K Milyen 30hosszú a munkába járás?

- 1 0-10 perc
2 10-20 perc
3 20-44 perc
4 45 Percektől egy óráig
5 Több mint egy óra
(NE OLVASSA
EL)
8 Nem tudom.
9 Visszautasítva

III. HÁTTÉR/DEMOGRÁFIA

ÁTMENETI KÉPERNYŐ:

A következő kérdések csak osztályozási célokat szolgálnak.

F3. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége? (OLVASSA LISTÁT) Csak

- általános 01iskola
02 Néhány középiskola, de nem fejezte
be Középiskola befejezése03
04 Néhány főiskola, de nem
fejezte be 05Kétéves főiskolai
diploma
06 Négyéves főiskolai
végzettség Néhány07
egyetemi diploma
08 Befejezett mesterképzés vagy szakmai
diploma Felsőfokú 09diplomamunka vagy PhD
(NE OLVASSA EL)
98 Nem tudom.
99 Visszautasítva

F4. Hány éves vagy? (A tényleges életkor években megadva).

99 Visszautasított [ASK F4A]

F4A. [Ha elutasította] Ön _ (OLVASSA

- LISTÁT) 18-291 évesek
2 30-44 évesek

- 3 45-59 évesek
- 4 60 éves vagy annál idősebb (NEM OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

F5. Jelenleg házas, özvegy, elvált, külön él, vagy soha nem volt házas? házas?

- 1 Házas
- 2 Megözvegyült
- 3 Elvált
- 4 Elkülönített
- 5 Soha nem házasodott (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

F6. Spanyol vagy latin származású, például mexikói, Puerto Ricó-i, kubai vagy más spanyol származású?

- 1 Igen
- 2 Nem (NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

F7. Fehérnek, afroamerikai vagy fekete bőrűnek, ázsiai, amerikai őslakosnak, több fajhoz tartozónak vagy más fajhoz tartozónak mondaná magát?

- 01 Fehér
- 02 Afroamerikai vagy fekete
- 03 Ázsiai, dél-ázsiai vagy csendes-óceáni szigetlakó Amerikai őslakos
- 04 vagy amerikai indián
- Több mint egy faj
- 97 Egyéb, adja meg (NE OLVASSA EL)
- 06 Spanyol vagy latin-amerikai
- 98 Nem tudom.
- 99 Visszautasítva

F8. Az esküvőkön és temetéseken kívül milyen gyakran vesz részt vallási szertartásokon... hetente többször, hetente egyszer, havonta egyszer-kétszer, évente néhányszor, ritkán vagy soha?

- 1 Hetente többször
- 2 Hetente egyszer
- 3 Havonta egyszer vagy kétszer
- 4 Évente
- 5 Néhanyszor
- 6 Ritkán
- 7 Soha
(NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

F9. Mi a vallási preferenciája - protestáns, római katolikus, zsidó, muszlim, más vallású vagy nem vallásos?

HA A VÁLASZADÓ BÁRMI MÁST IS MEGNEVEZ, KÉRDEZZEN:

Ez a protestáns vallások általános kategóriájába tartozik, keresztény vallás, de nem protestáns, vagy valami más?

- 01 Protestáns
- 02 Római katolikus
- 03 Zsidó
- 04 Muszlim/iszlám
- 05 Mormonok/az utolsó napok szentjei
- 06 Egyéb keresztény vallás
- 07 Egyéb nem keresztény vallás
- 08 Nem
- 09 Vallásos/ateista/agnosztikus
(NE OLVASSA EL)
- 98 NEM TUDOM
- 99 VISSZAVÁLT

** Szerzői megjegyzés: Ebben a hangszerben NINCS F10.

K13. Általánosságban így jellemezné politikai nézeteit _ (OLVASSA LISTÁT)

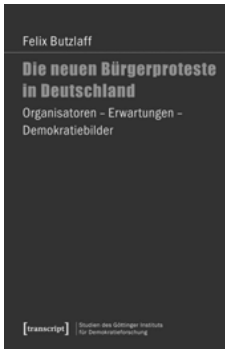
- 1 Nagyon konzervatív
- 2 Konzervatív
- 3 Mérsékelt
- 4 Liberális
- 5 Nagyon liberális
(NE OLVASSA EL)
- 8 Nem tudom.
- 9 Visszautasítva

F11. Tavaly, azaz tavaly mennyi 2012, volt a családja összes jövedelme minden forrásból, adózás előtt? Csak állítson meg, amikor a megfelelő

- 01 10,000 dollárnál
kevesebb és 0210
20,000 dollár alatti
összegek
- 0320 30,000 dollár alá
- 0430 40,000 dollár alá
- 0540 50,000 dollár alá
- 0650 75,000 dollár alá
- 0775 100,000 dollár alá
- 08 100 és 150 000 dollár
között 15009 000 dollár
vagy annál több
(NE OLVASSA EL)
- 98 Nem tudom.
- 99 Visszautasítva

A felmérés mostanra befejeződött. Köszönjük idejét és együttműködését.

A Göttingeni Demokráciakutató Intézet tanulmányai a politikai és társadalmi viták történetéről

Felix Butzlaff

Az új polgári tüntetések Németországban
Szervezők - elvárások - Képek a
demokráciáról

2015,304 Oldalak, kartonkötés, 32,99 €,
ISBN 978-3-8376-3341-2

Lars Geiges

Foglalj el Németországot
A tiltakozó mozgalom és szereplői

2014,376 Oldalak, karton, számos illusztráció, €33,99,
ISBN 978-3-8376-2946-0

Stine Marg

Központ Németországban
Egy politikai hely méréséről

2014,296 Oldalak, kartonkötés, €32,99,
ISBN 978-3-8376-2728-2

Olvasmánymintákat, további információkat és rendelési lehetőségeket a www.transcript-verlag.de oldalon talál.

A Göttingeni Demokráciakutató Intézet tanulmányai a politikai és társadalmi viták történetéről

Robert Lorenz, Franz Walter (szerk.) **1964 - az év, amellyel "68" kezdődött**

2014,378 Oldalak, kartonkötés, €29,99,
ISBN 978-3-8376-2580-6

Franz Walter **"Köztársaság, ez nem sok" Párt és ifjúság a weimari szocializmus válságában**

2011, 454 oldal, kartonkötés, 29,80 €,
ISBN 978-3-8376-1832-7

Johanna Klatt, Robert Lorenz (szerk.) **Manifest** A politikai fellebbezés története és jelene

2010,446 Oldalak, kartonkötés, €32,80,
ISBN 978-3-8376-1679-8

Olvasmánymintákat, további információkat és rendelési lehetőségeket a www.transcript-verlag.de oldalon talál.